

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

2

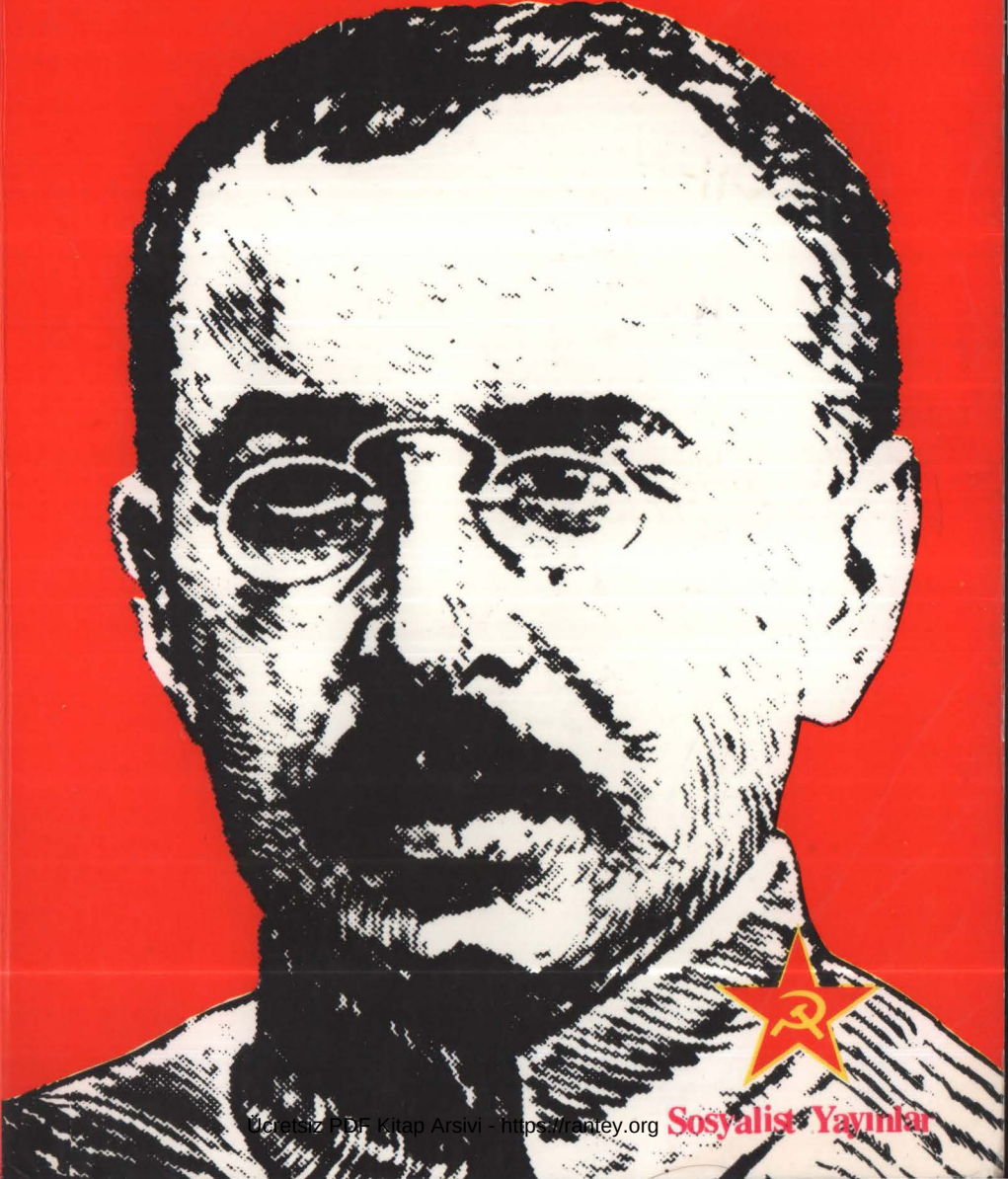
YAŞAMI • YAZILARI
YOLDAŞLARI

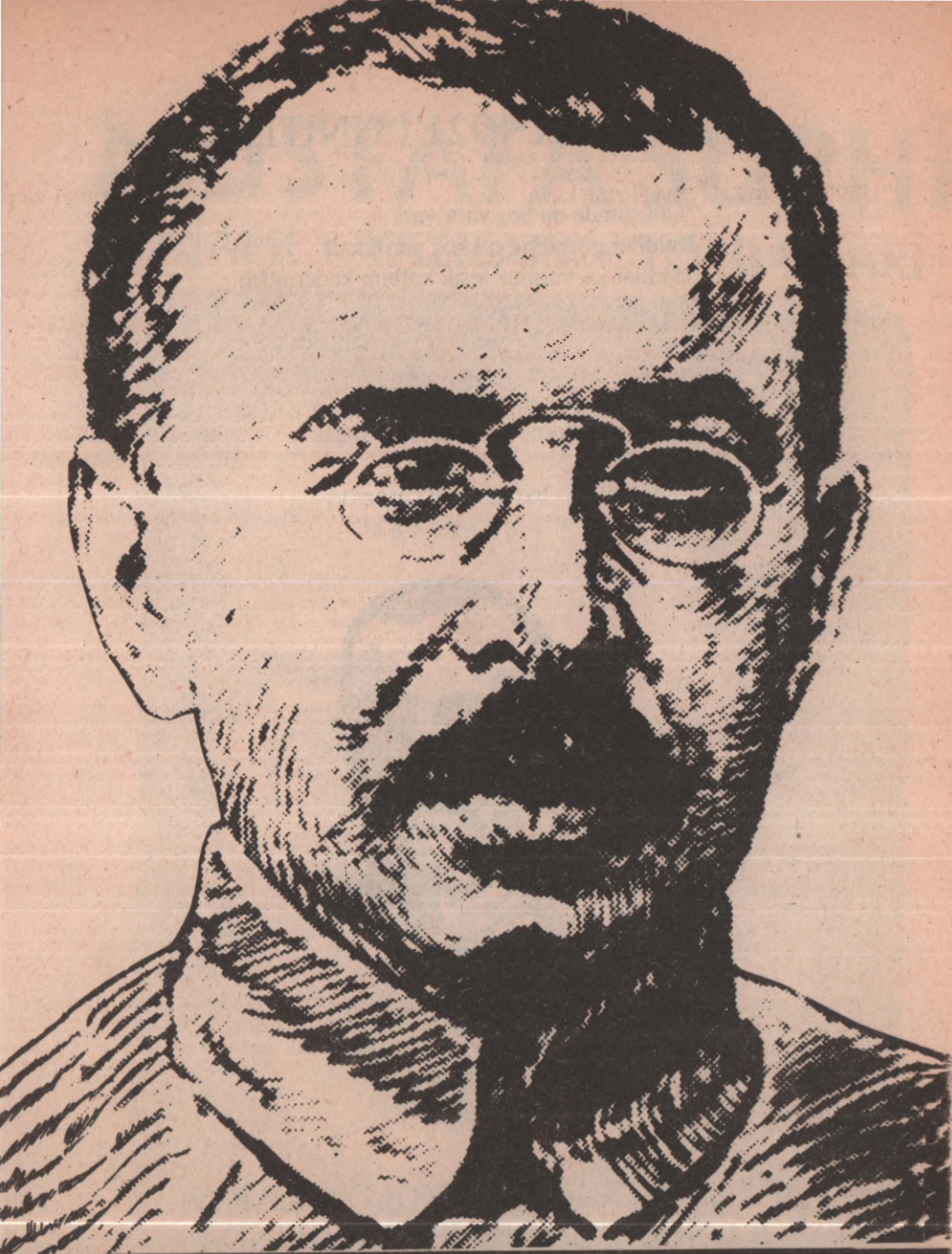
MUSTAFA SUPHI

Sosyalist Yayınlar

MUSTAFA SUPHI

YAŞAMI • YAZILARI • YOLDAŞLARI

Sosyalist Yayınlar

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

28-29 OCAK 1921'İ UNUTMA!

"Göğsümde on beş yara var!
Deldiler göğsümü on beş yerinden,
sandılar ki, vurmaz artık kalbim kederinden.
Kalbim yine çarpıyor,
kalbim yine çarpacak!!!

Yandı 15 yaramdan 15 alev,
kırıldı göğsümde 15 kara saplı bıçak...
Kalbim,
kanlı kızıl bir bayrak gibi çarpıyor,
ç a r - p a - c a k!"

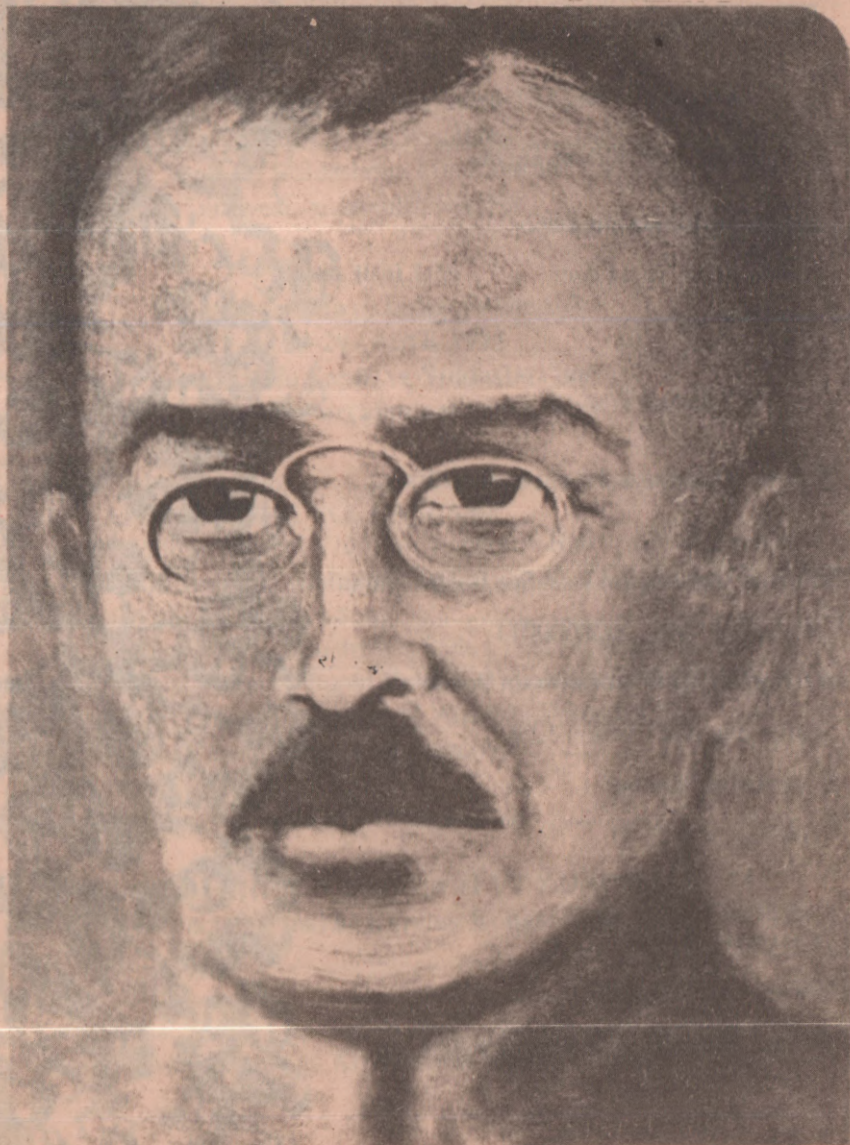

"Karadeniz... bunu duysun derinliklerin:
O ateşli göğüsleri delen hançerin
Kabzasını alacağız biz elimize!"

MUSTAFA SUPHİ VE YOLDAŞLARINI
ÖLDÜRÜLMELERİNİN 72. YILINDA
SAYGIYLA ANIYORUZ.

MUSTAFA SUPHI

YAŞAMI • YAZILARI • YOLDAŞLARI

Sosyalist Yayınlar: 2

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi • <https://rantey.org>

SOSYALİST YAYINLAR: 2
TÜRKİYE SOSYALİST HAREKETİ
TARİH DİZİSİ: 2
BELGELER: 2

Ön kapak resmi: Orhan Taylan

Baskı Tarihi: Kasım 1992

Basım Yeri: Yazı Ofset

Yayın Sorumlusu: Hasan Basri Gürses

Yayına Hazırlayan: Pele-Sor Basım-Yayın

Hocapaşa V.D.: 5629600011

Divanyolu Cad. Hocaüstem Sokak

Zafer Han No:7 Daire: 12/1

Cağaloğlu-İstanbul

Tel/Fax: 511 37 31

Yazışma Adresi:

Hasan Basri Gürses

Posta Kutusu 1364, Sirkeci/İstanbul

İÇİNDEKİLER

Yayınevinin Önsözü.....	9
— Sınıf mücadelesi ve tarih bilincinin önemi	
— Türkiye'de sosyalist örgütlenmenin başlangıç yılları	
— Kurtuluş Savaşımız aynı zamanda bir sınıf mücadelesidir, bir iç savaştır!	
— Mustafa Suphi ve Yoldaşları tarafından 10 Eylül 1920'de Bakü'de kurulan TKP'nin tarihi önemi ve anlamı	
— Mustafa Suphi ve Yoldaşlarını kim öldürttü?	
— Günümüz Türkiye'si ve sosyalist hareket	

I. BÖLÜM

"Bütün Dünya İşçileri Birleşiniz

28-29 OCAK 1921

Mustafa Suphi ve Yoldaşları'nın

Karadeniz Kıyılarında Parçalanmalarının İkinci Yıldönümü"

Başlarken/Tahrir Heyeti.....	35
------------------------------	----

I. MUSTAFA SUPHİ VE YOLDAŞLARI

1- Ali Yazıcı/Mustafa Suphi Yoldaş'ın Tercüme-i Hali ve Siyasi Şahsiyeti Hakkında Muhtasar Malumat.....	39
2- Nazım Hikmet/28 Kanunu Sani.....	44
3- Şerif Manatov/Mustafa Suphi Beş Sene Evvel Moskova'da.....	46
4- Zeynullah Nuşirevan/M. Suphi Yoldaş ve Anadolu Komünistleri.....	49
5- İlhami Saffet/Büyük Ölülerimiz ve Anadolu Diktatörlüğü.....	52
6- Ahmet Cevat/ Matem Günü Münasebetiyle.....	54
7- H. R. /İkinci Sene.....	57
8- Nazım Hikmet-Vala Nurettin/Onbeşler İçin.....	60

II. MUSTAFA SUPHİ'NİN YAZILARI VE KONUŞMALARI

1- Komünist Enternasyonal'in Kuruluş Kongresi'nde Konuşma/Mart 1919.....	63
2- Şiarat.....	67
3- Kızıl Yıldız.....	69
4- Bütün Dünya İşçisinin ve Köylüsünün Müşterek Vatanı.....	71

5- 1918 Senesinde Moskova'da Türk Sol Sosyalistleri Kongresi'nde Konuşma.....	73
6- Sosyalizm İçin Cidal.....	74
7- Mayıs Bayramı Münasebetiyle Müslüman İşçilere Konuşma.....	77
8- Yaşta ve Başta Gençlik.....	79
9- I. Türkiye Komünist Fırkası Kongresi'nde Karar Halinde Kabul Edilen Müstemlekat ve Milletler Hakkındaki Mustafa Suphi Yoldaş'ın Mütalaası.....	81
10- Tarihi Vazife.....	83
11- Anadolu'dan Gelen Elçiler ve Anadolu'ya Yardım.....	85
12- İkinci Devir.....	87
13- Türkiye'nin Mazlum Amele ve Rençberlerine.....	89
14- İkinci Kongre.....	92
15- Büyük Millet Meclisi Hükümeti ve Komünist Fırkası.....	94
16- Saltanattan Sonra.....	97
17- Türkiye Komünist Teşkilatı Merkez Heyeti'nin Faaliyeti Hakkında Bakü Kongresinde Mustafa Suphi Yoldaş'ın Layihası.....	99
18- Kongre'nin Sonunda Mustafa Suphi Yoldaş'ın Konuşması.....	113

III. ETHEM NEJAT VE HİLMİ OĞLU HAKKI

1- Zenon/Ethem Nejat Arkadaş.....	117
2- Ethem Nejat/Darülmualliminli Gençlere.....	121
3- Ethem Nejat/İstanbul'da Komünist ve Amele Harekatı. Bakü 1920.....	124
4- Hilmi Oğlu Hakkı Yoldaş/Müstemlekat Meselesi Hakkında Konuşma.....	130
5- Hilmi Oğlu Hakkı Yoldaş/İşçi ve Komünist Harekatı Üzerine Konuşma.....	136

II. BÖLÜM

MUSTAFA SUPHİ ÜZERİNE ÜÇ YAZI

1- Sultan Galiyev/ Mustafa Suphi ve Yapıtı (1921).....	141
2- B. Ömerov-R. Şakirbekov/Ateşli Devrimci (1963).....	147
3- Rozaliyev/Mustafa Suphi.....	149

III. BÖLÜM

TKP'NİN KURULUŞ YILLARINDAN BELGELER

1- Birinci Doğu Halkları Kurultayı/Bakü 1-8 Eylül 1920/Doğu Halkları-na Bildiri.....	165
2- TKP 1. Kongresi (Kararlar ve Çağrılar).....	171
3- Türkiye Komünist Fırkası Programı/Bakü 10-16 Eylül 1920.....	179
4- Celal Korkmazov (Dağıstan)/TKF. Kongresinde Konuşma. Eylül 1920.....	196
5- Türkiye Emekçilerinin Kurtuluş Yolları/TKF 1922.....	199
6- Türkiye Emekçileri Dostlarınızı Tanıyınız/TKF 1922.....	211
7- Maskeler Aşağı/TKF 1922.....	217
8- T.H.İ.F. Protesto Bildirisi/Kızıl Şark. Kasım 1922.....	227

IV. BÖLÜM

TKP'NİN KURULUŞ YILLARINDA ÜÇ KOMÜNİST KADIN

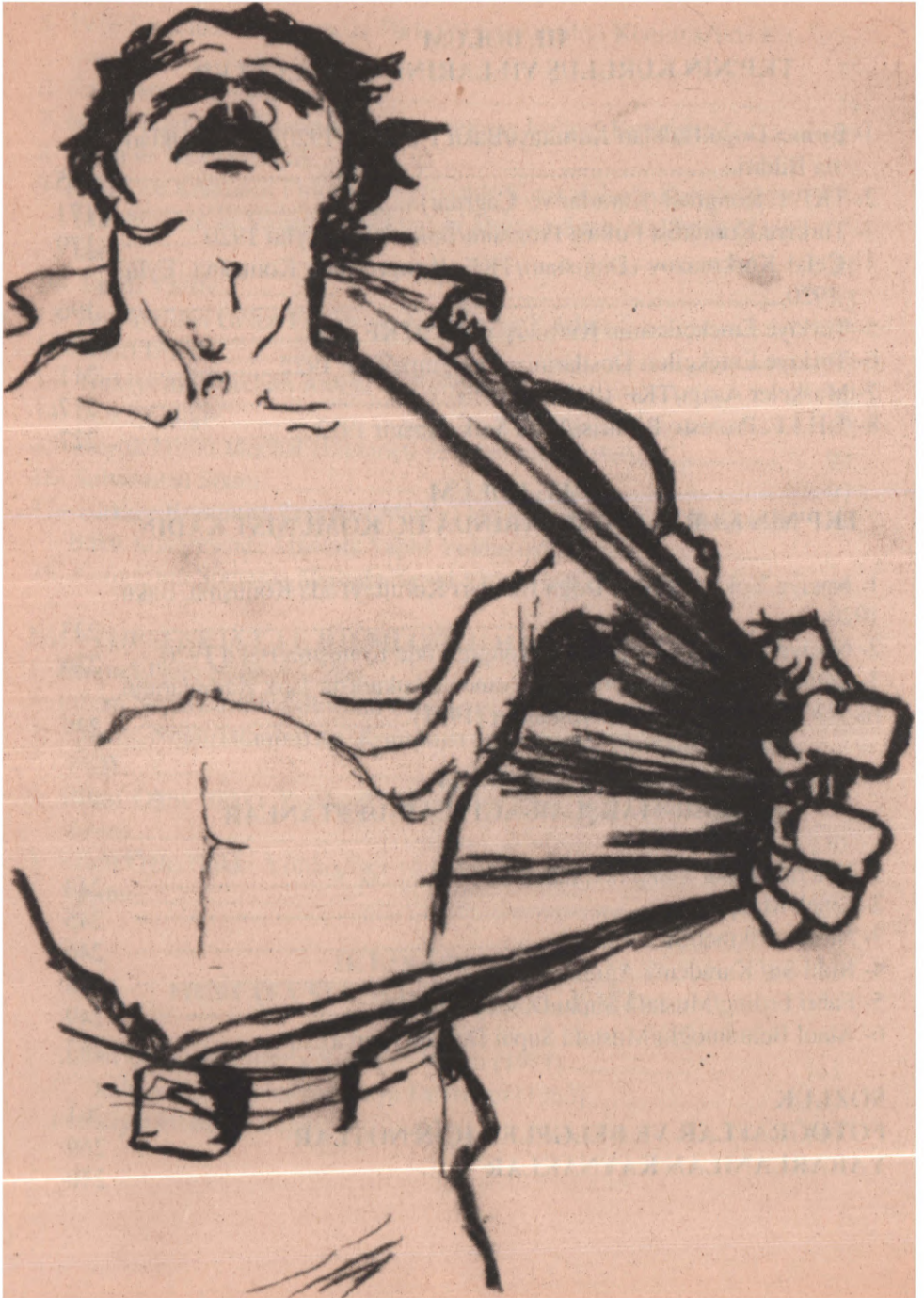
1- Naciye Yoldaş/Birinci Doğu Halkları Kurultayı'nda Konuşma. Bakü 1920.....	233
2- Naciye Yoldaş/TKF Kuruluş Kongresi'nde Konuşma/Bakü 1920...	236
3- Rahime Selimova-Cemile Nuşirvanova/Ankara'da Türk Kadınlarının İlk 8 Mart Kadınlar Günü Kutlaması (1921).....	239

V. BÖLÜM

ŞİİRLER-MARŞLAR-AĞITLAR-DESTANLAR

1- Enternasyonal Marşı.....	243
2- Emek Marşı.....	245
3- Nazım Hikmet/Şiirler.....	246
4- Ruhi Su/ Karadeniz Ağıdı.....	248
5- Fahri Erdinç/Mustafa Suphi Destanı (parça).....	249
6- Ataol Behramoğlu/Mustafa Suphi Destanı (parça).....	253

SÖZLÜK	261
FOTOĞRAFLAR VE BELGELER İÇİN NOTLAR	269
YARARLANILAN KAYNAKLAR	270

YAYINEVİNİN ÖNSÖZÜ

"Onlar, halkımın yetiştirdiği en bilinçli insanlardı. Sadece en bilinçli değil, en yiğit insanlardı." Nazım Hikmet

"İşçi sınıfının bilimsel sosyalist politik mücadelesi 1920'lerden beri örgütlü olarak, çetin yollardan yürüyerek, baskılara, saldırtlara, cinayetlere göğüs gere gere bugünlere geldi."

Behice Boran

SINIF MÜCADELESİ VE TARİH BİLİNCİNİN ÖNEMİ

Türkiye sosyalist hareketi'nin 70 yılı aşan bir tarihi var. Yüzlerce sosyalizm savaşçısının katliamlara, baskılara, yasaklara, sürgünlere, işkencelere ve zindanlara karşı kanları, yaşamları ve emekleriyle vattikleri bir tarihtir bu. Bu güzel ve onurlu insanların bir bölümünü ismen biliyoruz. Binlercesi ise isimsiz kahramanlar olarak tarihin sayfaları arasında unutulup gittiler. Onlar sosyalizm inancını ve bayrağını bazı yıllar yeraltında, bazı yıllar zindanlarda, bazı yıllar da meydanlarda yaşattılar ve bugünlere taşıdılar. Zorlu yılların, bir bildiri dağıtmanın bile can pahasına yapılabildiği zor zamanların inançlı ve mücadeleci insanlarını sevgi, saygı ve şükranla anıyoruz.

Sınıf bilincinin ve sosyalist bilincin bir bileşeni de tarih bilincidir. Bu inançladır ki, işçi sınıfı hareketi ve sosyalist hareketin tarihinin canlı tutulması ve yeni kuşaklara aktarılmasının çok önemli olduğunu düşünüyoruz. Tarihimizi sahiplenmek ve bilmek, bize geçmiş yılların birikimini ve deneyimini, eksiklerini ve yanlışlarını öğrettiği gibi; aynı zamanda, sosyalist mücadelenin ve amaçların tarihsel haklılığını ve köklerini de kavratır. Zira sosyalist hareketin daha başlangıç yıllarında ortaya koyup belirlediği ulusal ve toplumsal tesbitler ve talepler ile amaçlar halen geçerliliğini koruyor. Türkiye'nin ve sosyalist hareketin gündeminde duruyor. İlk sosyalist belgelerde Türkiye burjuvazisinin kapitalist uygulamalarının ve emperyalizmle uzlaşmasının Türkiye'ye ve emekçi

sınıflara nelere malolacağının tesbiti ve uyarısı vardır. Tarih sosyalistleri haklı çıkarmıştır.

Tüm cumhuriyet dönemi tarihi kapitalist devletin ve patronların işçileri ve köylüleri iliklerine kadar azgınca sömürdüğü yıllardır. En küçük direniş ve örgütlenme, hak ve özgürlük talepleri zorla ve kanla bastırılmıştır. Tek parti döneminde iş kanunu yoktu. Sendikal ve politik örgütlenme yasaktı. En küçük bir sosyal ve iş güvenliği tedbiri ve yasası bulunmuyordu. Sermayenin destekçisi ve teşvikçisi devletin baskısı altında, kapitalist patronlar, işçileri günde 14 saate varan iş saatlerinde, çok düşük ücretler ve sağlıksız iş koşullarında acımasızca iliklerine kadar sömürdüler. Bu yıllar boyunca işçilerin, emekçilerin ve köylülerin biricik savunucusu sosyalistler oldu.

TÜRKİYE'DE SOSYALİST ÖRGÜTLENMENİN

BAŞLANGIÇ YILLARI

Birinci Dünya Savaşı ve sonraki yıllar, dünya tarihi için son derece önemli ve sarsıcı olayların ve değişimlerin yaşandığı bir dönem olmuştur. Önceki yıllarda, dünyanın neredeyse bütün bölgelerini sömürgeleştirip paylaşmış bulunan emperyalist ülkeler birbirlerinin elindeki sömürgeleri kapmak için birinci dünya savaşını başlatmışlardır. Milyonlarca ölüye ve yıkımlara yol açan bu emperyalist savaş, karşıt tepkilerin doğmasına yol açmıştır.

Bunların başında **Büyük Ekim Sosyalist Devrimi** geliyor. Ekim Devrimi yalnız Rusya'da değil, tüm dünyada yeni bir çağı başlatmış ve tüm toplumsal yapılanmaları ve dünyanın gidişatını etkilemiştir.

Birinci Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan önemli olgulardan biri de, emperyalizme ve sömürgeciliğe karşı dünyanın her bölgesinde ulusal kurtuluş savaşlarının başlamasıdır. Ekim devrimi ilk etkilerini beklenilen aksine Avrupa'da değil, daha çok sömürge ülkelerde yapmıştır. Asya'nın ve Ortadoğu'nun sömürge ve yarı sömürge ülkeleri bunların başında gelmektedir. Ekim devrimi bu ülkelerin ezilen ve sömürülen halkları için ulusal ve toplumsal kurtuluş için bir umut ve esinlendirici kaynak, somut ve fiili müttefik olmuştur. Bunun içindir ki, Ekim Devrimi sonrasında gerek devrimin lideri Lenin'in, gerekse onun öncülüğünde

kurulan **III. Enternasyonal**'in yoğunlaştığı başlıca konu sömürgeler ve ulusal kurtuluş savaşları olmuştur. **Sovyet İktidarı** daha ilk gününden emperyalizmi ve emperyalist paylaşımı reddettiğini açıklamış, emperyalizme karşı verilen ulusal kurtuluş savaşlarını destekliyeceğini tüm dünyaya ilan etmiştir. Bu kadarla kalmamış, fiiliyatta da bunu uygulamıştır. Kısacası Birinci Dünya Savaşı dünyada bir kutuplaşma yaratmıştır. Bir yanda sömürgeci emperyalist Avrupa ülkeleri, diğer yanda emperyalizme ve kapitalizme karşı olan Sovyet iktidarı. Dünya çapındaki bu kutuplaşma daha sonraki yıllar boyunca tüm dünyanın biçimlenmesini ve ülkelerin tarihini tayin edici derecede etkilemiştir. Türkiye bu etkilenmeyi yaşayan ülkelerin başında gelmektedir.

Türkiye bu kutuplaşmanın merkezinde yer almaktaydı. Zira Birinci Dünya Savaşı'nın bir amacı da, Avrupa burjuvazisinin yıllardır gündeminde yer alan "Doğu Sorunu"nun çözümüydü. Bir başka ifadeyle Osmanlı İmparatorluğunun çözülmesi ve topraklarının paylaşımıydı.

Türkiye Cumhuriyeti, kuruluşunu büyük ölçüde **Ekim Devrimi**'ne ve **Sovyet İktidarı**'na borçludur. Zira Sovyet iktidarının varlığı ve Türkiye'ye yaptığı destek ve yardımdır ki, emperyalizmin Türkiye üzerindeki planlarını engellemiş ve değiştirmek zorunda bırakmıştır. Emperyalist ülkelerin temsilcileri yıllar boyu, Türkleri İstanbul'dan ve Ege'den atmak, Anadolu içlerine sürmek, hatta orta Asya'ya geri püskürtmek istemlerini tekrarlayıp durmuşlardı. Sovyet iktidarı Türkiye'nin Kurtuluş Savaşı'nı desteklemekle kalmamış, silah ve para yardımı da yapmıştır. B. M. Meclisi'ni tanıyan ve onunla dostluk anlaşması imzalayan ilk ülke Sovyet Rusya olmuştur. Türkiye ile Sovyetler Birliği'nin dostluğu daha sonraki yıllarda da sürmüştür. Türkiye, 1929 Dünya ekonomik buhranının yaşandığı yıllarda ilk sanayileşme hamlelerini başlatmıştır. 1933 yılında uygulanmaya başlanan **Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı** kapsamında kurulan fabrikalarda da Sovyet yardımı belirleyici önemde olmuştur. Kısacası Ekim devrimi ve Sovyet iktidarı Türkiye'nin kuruluşunda çok yönlü ve önemli etkilerde bulunmuştur.

Bu etkilerden biri de, sosyalist örgütlenme konularında kendini göstermiştir. Ekim devrimi tüm sömürge ve yarı sömürge ülkelerde bir devrimci dalgalanma, kurtuluş isteği ve umudu yarattı. Sosyalist örgütlenmeleri canlandırdı ve destekledi. Türkiye Sosyalist Hareketi'nin

doğuşu da bu fırtınalı ve hareketli yıllarda doğrudan ekim devriminin bağrında oluşmuştur. **Türkiye Sosyalist Hareketi**'nin ilk öncülerinden Mustafa Suphi Ekim Devrimi sırasında Rusya'da bulunuyordu. **Mustafa Suphi** ekim devriminin coşkusuna ve sovyet iktidarının kurulmasına aktif olarak katıldı. Türk ve müslüman esirlerinden ilk komünist örgütlenmeleri oluşturmaya başladı. 1918 yılında Moskova'da **Türk Sol Sosyalistleri Birinci Kongresi**'ni topladı. Daha sonra Samara, Kazan, Seratuf, Rezan, Esterhan şehirlerinde Türk Komünist örgütleri kurdu. Bu örgütler tarafından **Komünist Enternasyonal**'in kuruluş kongresine delege olarak seçildi. Hazırlık çalışmaları Lenin'in öncülüğü ve direktifleriyle yürütülen Komünist Enternasyonal'in Birinci ve Kuruluş kongresi mart 1919'da Moskova'da yapıldı. Mustafa Suphi III. Enternasyonal'in bu ilk kongresine Türk komünistlerini temsilen katıldı ve bir konuşma yaptı. Böylece ilk Türk komünist örgütlenmesi Ekim devriminin ve Komünist Enternasyonal'in bağrında Mustafa Suphi'nin öncülüğü ile başlatılmış oluyordu.

Türkiye komünistlerinin ikinci örgütlenme kolu ise aynı yıllarda İstanbul'da yapılmaktaydı. Avrupa kaynaklı bu örgütlenme **Şefik Hüsnü Deymer**'in öncülüğünde yapılmıştır. Özellikle, Almanya ve Fransa'da öğrenim gördükleri yıllarda sosyalizmi benimseyen bu kişiler dannha önceyurtdışında yayınladıkları "**Kurtuluş**" dergisini İstanbul'da yayınlamaya başladılar. Şefik Hüsnü Deymer'in önderliğinde **Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası** 23 Eylül 1919'da İstanbul'da kuruldu.

Aynı yıllarda Anadolu komünistleri de başta Ankara olmak üzere birçok şehirde örgütlenmeye çalışıyorlardı. Bu çalışmaların sonucunda ortaya çıkan örgüt aralık 1920'de **Türkiye Halk İştirakiyyun Fırkası** oldu. Anadolu komünistlerinin örgütlenmesi aynı zamanda Mustafa Suphi'nin örgütlenme çalışmalarıyla yoğun ilişki içinde bulunuyordu. Bu üç örgütlenme çalışması birleşik bir örgütlenme amacındaydı ve bunun için temas ve hazırlıklar yapıyordu. Bu çabaların ürünü **Türkiye Komünist Fırkası (Partisi)** oldu. Birleşme ve kuruluş kongresinin Anadolu'nun bağrında Ankara'da yapılması planlanmıştı. Ne var ki **Ankara Hükümeti** kongreye izin vermedi. Bu nedenle kuruluş ve birleşme kongresi 10-16 Eylül 1920 tarihlerinde Bakü'de yapıldı. Eylül ayının ilk haftasında Bakü'de Komintern tarafından düzenlenen "**Doğu Halkları**

Kurultayı" toplandı ve son derece coşkulu ve görkemli bir toplantı oldu. Bu kurultaya çeşitli milliyetlerden 1831 delege ve çok sayıda komintern temsilcisi kauldı. En kalabalık heyet, 235 delege ile temsil edilen Türkiye grubuydu. Kurultay sonunda **Doğu Halklarına** başlıklı bildiri yayımlandı. Türkiye komünistlerinin kuruluş ve birleşme kongresi'nin **Doğu Halkları Kurultayı'nın** hemen ertesinde toplanması ona ayrı bir heyecan ve anlam kazandırmıştı.

Türkiye Komünist Partisi 10 Eylül 1920'de Bakü'de kuruldu. Bu kuruluş kongresi aynı zamanda bir birleşme ve kuruluş kongresidir. İstanbul, Anadolu ve yurtdışındaki komünist örgütlenmeleri tek örgüt, tek program ve tek bir örgütsel yapı içinde topladı ve birleştirdi. TKP Cumhuriyet Türkiye'sinin ilk ve en eski politik partisidir. Aynı zamanda Türkiye sosyalist Hareketi'nin ilk devrimci, politik, örgütlü iradesidir.

KURTULUŞ SAVAŞIMIZ AYNI ZAMANDA BİR SINIF MÜCADELESİDİR, BİR İÇSAVAŞTIR

Lenin'in burjuvazi üzerine çok önemli bir tesbiti ve vurgusu var. Emperyalizm çağında burjuvazi devrimci barutunu ve olanaklarını tüketmiş ve demokrasi karşıtı gerici bir sınıf olmuştur. İşçi sınıfının mücadelesinin gelişmesi Avrupa burjuvazisini ürkütmüştür. 1830 ve 1848 devrimleri ve özellikle 1871 **Paris Komünü** ayaklanması tüm Avrupa burjuvazisini ve mülk sahiplerini korkuya salmışır. Bu nedenle burjuvazi toprak sahipleriyle, aristokratlarla ve kiliseyle uzlaşmayı tercih etmiştir. Emperyalist burjuvazi metropollerde sınıf mücadelesini yumuşatmak için emperyalist sömürüye ihtiyacı olduğunu, metropollerde iç barışı sağlamak için bunun gerekli ve zorunlu olduğunu daha 1800'lerde anlamış ve uygulamaya geçmiştir. Metropollerin emperyalist burjuvazisi sürekli yeniden ürettiği , gerici ideolojisi ve ilişkilerini dünyanın her köşesine yaymış, her ülkede en gerici sınıf ve hükümetleri desteklemiş, en küçük bir ilerici kıpırdanmayı basturmak ve ezmek için yerli işbirlikçi gericilerle birlikte olmuştur. Aynı şekilde kendi ülkelerinde en gerici sınıflarla işbirliği içinde olan yerli burjuvaziler de, emperyalizmin desteği olmadan egemenliklerini muhafaza edemeyeceklerini anlamış ve tam anlamıyla emperyalizmin gerici müttefiki olmuşlardır.

Türkiye burjuvazisi bu durumun en tipik temsilcilerinden biridir.

Daha doğarken emperyalizmle ilişki ve işbirliği içinde doğmuş, hiçbir zaman devrimci ve radikal bir bir tavır gösterememiştir. Tarihi boyunca iç ve dış gericilikle tam bir uzlaşma içindedir. Bunun içindir ki, Türkiye'de kapitalizmin ve burjuva demokrasisinin gelişmesi son derece ağır ve sancılı bir süreç yaşamış ve yaşamaktadır.

Türkiye'nin kurtuluş savaşı **Büyük Ekim Sosyalist Devrimi**'nin er-tesinde tarih gündemine gelmiştir. Ekim devriminin tüm dünyayı sarstığı ve dünya burjuvazisinin, emperyalizmin iliklerine kadar korktuğu ve paniklediği bir dönemdir bu. Bu nedenle emperyalizm daha bir saldırganlaşmış ancak Sovyet devrimini boğamamıştır.

Kurtuluş savaşımız aynı zamanda bir sınıf mücadelesidir, bir öncülük savaşıdır. Bu nedenle asıl olarak bir iç savaştır. Türkiye burjuvazisinin temsilcileri sınıfsal çıkar ve içgüdüleriyle daha başından, yerli gericilikle ve emperyalizmle uzlaşabileceklerini biliyor ve bunu çeşitli taktiklerle yaşama geçiriyorlardı. Uzlaşamayacakları tek bir düşman vardı onlara göre. Komünistlerin öncülüğünde bir işçi ve yoksul köylü hareketi. Emperyalizmde böyle bir hareketin baş düşmanıydı.

Türkiye burjuvazisi bir yandan emperyalizmle uzlaşma pazarlıkları ve yeni bir devlet için örgütlenme hazırlıkları sürdürürken bir yandan da, Komünist hareketi ve devrimci köylü hareketini tasfiye etmenin planlarını yapıyordu. Türkiye burjuvazisi emperyalizmle uzlaşmaya öylesine istekli ve uzlaşacağından öylesine emindi ki; daha bu konuda sonuç almadan, en ateşli ulusal kurtuluş yanlısı örgütlenmeleri dağıtıp yasakladı ve bu uğurda kan dökmekten çekinmedi. Bu eylemini emperyalizmle uzlaşmak için pazarlık konusu yaptı, komünistleri öldürdüğünü, çalışmalarını yasakladığını, onlara düşman olduğunu belirten mesajlarla emperyalizme uzlaşma çağrılarını yaptı.

Emperyalizme karşı gerçek ve tam bağımsızlığı amaçlayan birulusal kurtuluş hareketi yönetimi böyle bir tasfiyeyi ne yapar nede göze alabilirdi. Türkiye burjuvazisi önce "**iç düşman**" olarak gördüğü en ateşli ve özverili yurtseverler olan komünistleri tasfiye etti, yenilgiye uğrattı. Burjuvazi, komünistlerin güçlenmesinin emperyalizmle uzlaşmaya engel olabileceğini sezmişti. Komünistlerin katli ve tasfiyesi son derece kahpece, ikiyüzlüce ve sinsice planlandı ve zamanlandı. Burjuvazi açısından

böyle yapılması zorunluluğu vardı zira, Ekim devrimi sonrasında tüm Doğu ülkelerinde olduğu gibi Anadolu topraklarında da sosyalizme karşı canlı bir sempati ve umut uyanmıştı. Bolşevizme övgüler yapıyor, okullarda emek övgülü marşlar söyleniyordu. Ankara Hükümeti hareketi denetlemek ve yolundan saptırmak amacıyla resmi komünist partisi kurmak zorunluluğunu duydu ve III. Enternasyonal'e üyelik için başvurdu. Anadolu topraklarında giderek yayılan ve burjuvaziyi telaşa kaptıran düşünce şuydu: **Hayatımıza kastetmiş ve İslam'a düşman Avrupa gavuruna karşı tek kurtuluş yolu şuralar yönetimi iştirakçiliktir. Tek güvenilebileceğimiz destek de, doğu halkları ve onların dostu olan Bolşevik Rusya'nın yardımudur.**

Hazırlıklar ve zamanlama yapıldı. Komünistlere ve halk hareketine peşpeşe darbeler indirildi. İlk önce **Çerkez Ethem**'in silahlı kuvvetleri **Kuvvay-ı Seyyare** ve **Yeşil Ordu** tasfiye edildi. İki yıla yakın bir süredir emperyalist işgale karşı silahlı mücadeleyi yürüten ve örgütleyen, Ankara'nın doğusundaki **Yozgat İsyanı**'na kadar bir dizi gerici iç ayaklanmaları bastıran, batı cephesinde Yunanlılar karşısında tek hazır silahlı güç olan, adına Kurtuluş Savaşının ilk kahramanlık marşları düzenlenen **Çerkez Ethem** Ankara'ya karşı **siyaset savaşı**'nda yenik düştü ve trajik bir açmazla karşı karşıya kaldı. 22 Ocak 1921 tarihinde yakın adamlarını topladı, böyle bir zamanda kardeş kavgasını uygun görmediğini açıklayarak onları davranışlarında serbest bıraktı.

Bundan bir hafta kadar sonra 28-29 Ocak 1921'de **Mustafa Suphi** ve **14 yoldaşı** Karadeniz kıyılarında parçalanarak öldürüldü. TKP, kuruluşundan çok kısa bir süre sonra en değerli yönetici kadrolarını kaybetti.

Merkezi Ankara'da bulunan **Türkiye Halk İştirakiyyun Fırkası** ise sürekli göz altında bulundurulmakta ve yöneticileri sık sık tutuklanmaktaydı. THİF'nin **Çerkez Ethem** ve **Yeşil Ordu** ile yakın ilişkileri bulunmaktaydı. Bu nedenle THİF yöneticileri **Çerkez Ethem** olayı sonrasında **İstiklal Mahkemesi**'nde yargılandılar. Hapis ve kürek cezası ile kendilerine gözdağı verildi. Ancak THİF mensupları çalışmalarını durdurmadılar ve kısa bir süre sonra partiyi yeniden canlandırdılar, **Yeni Hayat** dergisini çıkarmaya başladılar. THİF'nin yayın organı **Yeni Hayat** bir süre sonra hükümetçe kapaldı. THİF ilk kongresini 15 ağustos 1922'de toplamaya karar vermiş, bu kongreye önce izin veren hükümet son anda ya-

saklama yoluna gitmiştir. Bunun üzerine THİF kongreyi illegal olarak yapmıştır. Bazı kaynaklara göre 1922 temmuzunda, bazı kaynaklara göre ise 1922 ekiminde THİF Ankara Hükümeti'nce kapatılmış ve her türlü komünist faaliyeti yasaklanmıştır. Tutuklanan yöneticiler yargılanmış ve ağustos 1923 tarihinde sonuçlanan mahkeme kararları ile çeşitli cezalara çarptırılmışlardır. Anadolu komünistlerinin örgütlenmesi daha başlangıçta burjuvazinin açık sınıf şiddetiyle, hapisle, zorbalıkla ve öldürmelerle karşılaşmış ve halkımız emperyalizme karşı ölüm kalım günleri yaşarken bile burjuvazi, emperyalizmin en kararlı ve azimli düşmanı olan komünistleri katletmekten çekinmemiştir.

İstanbul komünistleri ise bir süre daha yasal çalışmayı sürdürmüşlerdir. Bunun nedeni ise Ankara'nın, İstanbul üzerinde iktidarını hemen kuramamış olmasıdır. Ankara Hükümeti İzmir'in kurtuluşunu kutladıktan sonra İstanbul'un kurtuluşu için acele etmemiş ve beklemiştir. Ta ki, İstanbul'daki işgalci güçler çekip gidene kadar. Ankara Hükümeti, İstanbul'u ve Türkiye'nin birçok bölgesini ve şehrini yıllarca işgali altında tutan emperyalist ordulara, İngiliz, Fransız ve İtalya ordularına karşı tek bir kurşun atmadan emperyalizme karşı kurtuluş savaşı kazanmıştır.

Şefik Hüsnü liderliğinde çalışmalarını yürüten İstanbul komünistleri bir yandan **Kurtuluş** dergisini yayınlarken bir yandan da 22 Eylül 1919'da kurdukları **Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası**'nın örgütlenme çalışmalarını sürdürmüşlerdir. Kurtuluş dergisinin yasaklanmasından sonra Haziran 1921'de **Aydınlık** dergisi yayınlanmaya başladı. Şefik Hüsnü 1 Mayıs 1923'de **Aydınlık**'ta yayınlanan bir bildiri-den dolayı tutuklandı. 1925 yılına kadar yayınıni sürdüren **Aydınlık** ve tek parti diktatörlüğünü başlatan **Takrir-i Sükun** kanunuyla kapatıldı ve 1 Mayıs 1925'de bir çok komünist tutuklandı. Şefik Hüsnü tutuklanmadan az önce yurt dışına çıkmıştı. Bu yüzden giyaben yargılandı ve 15 yıl hapse mahkum edildi.

Türkiye burjuvazisi komünist hareketi zorla yasadışına itmiştir. Tüm cumhuriyet tarihi boyunca anti-komünist kampanya hiç aralıksız sürdürülmüş, sık sık komünist tutuklamaları yapılmış adeta nefes almıyacak bir baskı uygulanmıştır. Diyebiliriz ki burjuvazinin uzlaşmaz

bir radikalizm politikası sürdürdüğü tek kesim komünistler olmuştur.

Kurtuluş savaşı aynı zamanda bir iç savaştır dedik. Kurtuluş savaşımızın öncülüğü komünistler tarafından yapılsaydı Türkiye'nin tarihi, Orta Doğu'nun ve Orta Asya'nın tarihi ve belki de Dünya'nın tarihi, çok farklı bir gelişme izleyebilirdi.

MUSTAFA SUPHI VE YOLDAŞLARI TARAFINDAN 10 EYLÜL 1920'DE BAKÜ'DE KURULAN TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİSİ'NİN TARİHİ ÖNEMİ VE ANLAMI

Türkiye Komünist Partisi'nin Kuruluş Kongresi ve onu takibeden başlangıç yılları son derece önemli özellikler ve çıkarılacak derslerle doludur. Bunlardan bazılarını kısaca değinmek istiyoruz.

1- TKP 1. Kongresi İstanbul'da, Anadolu'da ve Ekim Devrimi'nin bağrında ilk komünist örgütlenmeleri çatısı altında toplayan bir **birleşme** kongresidir. Osmanlı İmparatorluğu sonrasında Türkiye'de kurulan ilk politik partidir. Emeğin kurtuluşu davasını amaç edinen ilk örgütlü, birleşik, sosyalist iradedir.

2- TKP'nin çatısı altında birleşen komünistler bilimsel sosyalizmi Türkiye topraklarına getiren ve yayan, bilimsel sosyalist teoriyi Türkiye'nin somut koşullarına uygulamanın ilk örneklerini veren insanlardır. Yayınladıkları birçok kitap ve broşür ile **Kurtuluş, Yeni Dünya, Yeni Hayat, Emek, Orak-Çekiç, Aydınlık** dergileri bunun somut örnekleri olmuştur. İlk siyasal ve mesleki örgütlenme örnekleri de bu insanlar tarafından gerçekleştirilmiştir. Başlangıç yıllarının ve zor zamanların bu onurlu, inançlı, cesur ve mücadeleci insanları kanları ve canları pahasına Türkiye topraklarında sosyalist mücadelenin doğuşunun adeta ebeliğini yapmışlardır. Sosyalizme inanç, yurtseverlik duygusu, işçi ve emekçi halka sevgi bu insanların güç aldıkları başlıca değerler olmuştur. Eksikleri ve hataları olabilir, olmuştur da. Bu onların onurlu yaşamına ve yerine getirdikleri yüce göreve gölge düşürmek. Türkiye Sosyalist Hareketi bu insanlara çok şey borçludur.

3- TKP 1. Programı Türkiye toplumu için hazırlanmış ilk sosyalist programdır. Bilimsel sosyalist teorinin ışığında işçi ve emekçi sınıfların çıkarlarını temel alarak oluşturulmuş ilk kapsamlı toplumsal projedir.

Programda ve kongre kararlarında belirlenmiş olan toplumsal tesbitler, talepler ve amaçlar Türkiye işçi sınıfı ve emekçileri için halen geçerliliğini korumaktadır. Bu nedenle sosyalist hareketin gündemindedir.

4- Mustafa Suphi Ekim Devrimi ve Lenin Çağı'nın komünistidir. İdeolojik ve teorik görüşleri, kişilik ve karakter özellikleri devrim çağıının atışı ve fırtınası içinde biçimlenmiştir. Bu nedenle Mustafa Suphi son nefesine kadar devrimci ilkelere bağlı, düşünce ve davranışı birbirine uyumlu, örgütçü, eylemci ve mücadeleci bir devrimci önder olarak yaşamıştır. Mustafa suphi'nin bağlı olduğu devrimci ilkelerin başında **Enternasyonalizm ve Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı** gelir. O, bu ilkeleri kabul etmekle kalmamış, bu inancını pratik eyleme dökmüş bir insandır. Mustafa Suphi'nin yaşadığı ve mücadele ettiği yıllarda ekim devriminin yarattığı etkiyle doğu halklarının kaynaştığı yıllardır. Bu ortamda 1-8 Eylül 1920'de Bakü'de yapılan **Birinci Doğu Halkları Kurultayı** çeşitli milliyetlerden 1891 delegenin katılımıyla toplandı. Mustafa Suphi Kurultay'ın Başkanlık divanında görev yaptı. Kongre sonunda yayınlanan **Doğu Halklarına** başlıklı bildiriyle doğunun ezilen halkları ve sömürge milletleri emperyalizme karşı ayaklanmaya çağırılıyordu. Bu bildirinin altında Mustafa Suphi'nin de imzası vardır. Bu kurultayın ardından 10 Eylül 1920'de ve yine Bakü'de TKP 1. Kongresi toplandı. Mustafa Suphi TKP kongresinde **Müstemlekat ve Milletler Hakkında** bir mütalaa sundu. Bu mütalaaı kongre kararı olarak kabul edildi.

Türkiye Komünist Partisi çeşitli ulusal toplulukların emekçi kütlelerini birleştiren ve demokratik ilkelere dayalı federatif cumhuriyet kurulmasına çalışılacaktı. Ulusal ve toplumsal kurtuluş birlikte düşünülüyordu. Mustafa Suphi program hakkındaki raporunda, bu konuyla ilgili olarak şöyle demektedir. "T.K.P. Türk işçi ve köylülerini ittihatçıların, 'hain sosyalistlerin' etkisinden kurtarmaya çalışacağı gibi, Türkiye'de yaşayan Yunan, Ermeni, Kürt milletlerinin ezilmiş sınıflarını da, 'Etniki Eteryan', 'Taşnak' veya 'Bedirhan' teşkilatlarından ayırarak, aynı çıkar ve amaçlar adına onları tek bir sınıf halinde birleştirip hem dahili tufeylilere hem de harici kuvvetlere karşı savışma yöneltmekle yükümlüdür."

Bu dönemin çok ilginç ve çelişik olan bir görünümü de emperyalist

lkeler ve milliyetçilik hareketleridir. Avrupa'nın emperyalist devletleri Osmanlı İmparatorluğu'nu kertirken milliyetçilik olgusunu kışkırtılar. Balkanlarda ve Ortadoğu'daki tüm milliyetçi gelişmeler emperyalizmin doğrudan yönlendirmesi ve doğrultusundan, saptırmasıyla olmuştur. Çelişik gibi görünsede bu gerçek bir olgudur. Osmanlı İmparatorluğu'na karşı Yunan, Bulgar, Sırp, Ermeni, Kürt ve Arap milliyetçilikleri Avrupa'nın emperyalist devletlerince kışkırtılmış ve yönlendirilmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nu parçaladıktan sonra bu topraklar emperyalistler tarafından sömürge yada manda olarak paylaşıldı. Bu durum özellikle Orta-Doğu bölgesinin tarihini etkiledi ve etkilemekte devam ediyor. O dönemdeki ortadoğu bölgesinin milliyetçi hareketleri emperyalizmle işbirliği içindeki rejimleri ortaya çıkarmıştır.

Kürt egemen sınıflarının oluşturduğu örgütlenmelerin birçoğu da emperyalizmle böyle bir işbirliği içinde olmuşlardır. Türkiye'deki Kürt egemen sınıfları Ankara Hükümeti ile birlik olmayı uygun bulmuşlar ve Mustafa Kemal'i desteklemişlerdir. İlk destekçi kesimlerin başında işbirlikçi ve gerici Kürt egemen sınıfları, Toprak ağaları, Aşiret reisleri. şeyhler ve şihlar gelmektedir. Bu dönemde Türkiye'de devrimci ve sosyalist bir Kürt rgtlenmesi oluşmamıştır.

5- TKP. 1. Kongresi ve komünist hareketin başlangıç yılları Kadın sorunu ve kadının kurtuluşu hareketi konusunda da ilk mekleri ve belgeleri sunmaktadır. Kongre gündeminin 6. maddesini kadın sorunu oluşturmuştur. **Naciye Hanım** Türkiye'de kadının durumu ve sorunları üzerine bir konuşma yapmış ve kongreye 4 maddelik bir karar tasarısı sunmuştur. Kadın hareketi üzerine karar tasarısı kongrede kabul edilmiş ve Merkez Komiteye bağlı bir **kadınlar kolu** kurulmuştur.

Naciye Hanım dönemin ilk aktif kadın komnistlerinden biridir. Türkiye komünistlerinin temsilcisi olarak **Birinci Doğu Halkları Kurultayı**'na kaulmış ve bir konuşma yapmıştır. Kurultay'ın 5. oturumunda başkan Zinovyev "**Kurultay'ın kadınların kurtuluşunu çabuklaştırmak ve buna verdiği önemi belirtmek için**" Başkanlık Kurulu'na üç kadın ye seçilmesini Kurultay'a önermiştir. Seçilen kadınlardan birisi de **Naciye Hanım**'dır. Yine dönemin aktif kadın komnistlerinden **Rahime Selimova** ile **Cemile Nusirvanova** dikkati çekmektedir. 1922 yılında Moskova'da birkaç doğu dilinde yayınlanmış bulunan **Kızıl**

Şark Dergisi'nde Aleksandra Kollontay'den kadın ve aile sorunu üzerine çeviriler yapıp yayınlayan, Cemile Nusirvanov ile Rahime Selimova öncülüğünde ilk 8 Mart Uluslararası Kadınlar Günü kutlaması Ankara'da 1921 mart'ında yapılmıştır.

6- Mustafa Suphi ve Yoldaşları bilimsel sosyalist teoriyi ve örgütlü mücadeleyi Anadolu topraklarına taşımakla kalmamış bu uğurda canlarını veren **ilk şehitler** olmuşlardır. Onlar yalnızca Sosyalist mücadelenin ilk şehitleri değil aynı zamanda kurtuluş savaşımızın da ilk şehitleri arasında yer alırlar. Zira TKP'nin ilk amacı emperyalizmi Türkiye'den kovmak ve tam bağımsızlığı gerçekleştirmektir. Bu mücadeleyi toplumsal kurtuluşa dönüştürmek ve geliştirmek için de işçi sınıfını ve yoksul köylüleri örgülemeyi ve onlara dayanarak ulusal ve toplumsal kurtuluşu tek bir devrim dalgasıyla gerçekleştirmeyi amaçlıyorlardı. Bu nedenle bir an önce Anadolu'ya gelmek için can atıyorlardı. TKP kongresini Ankara'da toplamak istiyordu. Anadolu'da örgütlenmiş ve merkezi Ankara'da bulunan **Türk Halk İştirakiyyun Fırkası** kongrenin Ankara'da yapılması için izin istedi. Ankara hükümeti bu izni vermedi. Ankara Hükümeti kurtuluş savaşının önderliği konusunda en ciddi rakip olarak komünistleri görüyor ve komünistlerin örgütlenmesinin ve etkilerinin gelişmesinden son derece rahatsızlık duyuyordu. Bu nedenle komünist hareketin önderlerini eline geçen ilk fırsatta öldürtmekten çekinmedi.

MUSTAFA SUPHI VE YOLDAŞLARINI KİM ÖLDÜRTTÜ?

15'ler katliamını yapan çetenin elebaşısının Trabzon'da kayıkçılar kahyası Yahya olduğu biliniyor. Ancak kimin öldürttüğü konusu üzerine hala birbirine zıt yargı ve yorumlar ileri sürülmeye devam ediliyor. Kimisi Lenin öldürttü derken, kimisi de Stalin öldürttü iddiasını ileri sürüyor. Bazıları Enver Paşa derken bazıları da Kazım Karabekir Paşa'dır diyor. İddia ve imalarda bulunuyor. Bazı yayınlarda da katilleri, **Türkiye burjuvazisi**'dir genellemesi yapılıyor. Bazı yazarlar da öldürme emrinin **Ankara Hükümeti**'nden ve bizzat **Mustafa Kemal Paşa** tarafından verildiğini yazıyorlar. Kimilerine göre, Mustafa kemal öldürme emrini Kazım Karabekir Paşa'ya verdi ve işi takip edip, Yahya Kahya'ya infaz emri veren Kazım karabekir'dir. Kimi yazarlara göre ise, Yahya Kahya'ya öldürme emri bizzat Mustafa Kemal tarafından verilmiştir. **Hasan İzzettin Dinamo, Musa'nın Mapusanesi kitabında** (sy.217) şu notu

düşüyor bu konuda: **"Mustafa Kemal'in Yahya Kahya'ya çektiği telgraf üzerine öldürüldükleri kesinlikle anlaşılmıştır. Telgraf özel elerdedir."**

Yıllardır bu konuda araştırmalarda bulunan **Mete TUNCAY** ise son yazılarından birinde kanaatini şöyle özetliyor: " Birçoklarının tersine ben, Mustafa Suphi'ler cinayetinin Atatürk'ün bilgisi dışında işlendiği kanısındayım. Konuyla ilgilenmeye başladığımdan beri böyle bir sezgim var; şimdiye kadar da, kanımı değiştirecek bir kanıta rastlamadım. "(Bilim ve Sanat S. 8 Ağustos 1981. sy. 26) Mete Tuncay aynı yazıda cinayet planını Kazım Karabekir, Vali Hamit Bey ve Muhafaza-i Mukaddesat Cemiyeti'nin hazırladıklarını ileri sürüyor. Ancak bu konunun niye şimdiye kadar açıklanıp belgelenmediği yine de boşlukta kalıyor. Ankara Hükümeti böyle bir şey olsaydı o yıllarda veya daha sonraki yıllarda bunu ortaya çıkarıp kendini aklayabilirdi. Ve böyle birşey yapabilseydi işine de yarardı. Sovyetlere karşı, solculara karşı ve bizzat Kazım Karabekir'e karşı. Bunu yapması için yeterli nedenler de vardı.

Mustafa Suphi cinayeti üzerine 1989 yılında yazdığı bir yazıda Alpaslan Berktaş, başka isimler karıştırılsa da "bu olayın bir hükümet tertibi olduğu bellidir, ayrıntılar da işin özünü değiştirmez.Önemli olan, TKP'nin, ulusal kurtuluş savaşına katılmasının önlenmiş olmasıdır." diye yazarak babası Halil N. Berktaş'ın bir anısını aktarıyor:" Trabzon'da Karabekir'in emir subaylığını yapmış, sonra Milli Emniyet'te çalışmış olup, en son olarak İzmir'de müteahhidlik yapmış olan Adnan Özdemiroğlu, bir iş ilişkisi nedeniyle biraraya geldiği babam Halil N. Berktaş'a bir içki sofrasında şunu söylemişti"Gelen şifreyi ben çözdüm. Emir, Ankara'dandı, BÜYÜK YER'dendi." (Adımlar. sayı. 18. 10-23 Eylül 1989)

Mete Tuncay Türkiye'de Sol Akımlar kitabının ilk baskısının yayımından sonra Yahya Kahya'nın oğlu Osman Kahya'dan 15. 12. 1967 tarihli bir mektup aldığını yazıyor: "Bu mektupta 'Yahya Kahya Bey'in o zamanki koşullara göre vatani vazifesini yaptığı belirtiliyor ve 'asıl katilin bu gün tapılan biri olduğunu zaman gösterecektir' deniyordu."(3. baskı,sy.240)

Dr. Fethi Tevetoğlu ise Mustafa Suphi ve arkadaşlarının, "Trabzon-

lu'ların ve Atatürk'ün basireti sayesinde" yok edildiklerini yazıyor.(sy.603-4)

Daha sonraki yıllarda Yahya Kahya'da esrarlı bir şekilde öldürüldü. Trabzon bölgesinde Yahya Kahya için yakılmış bir ağıt'ta Yahya Kahya'nın askerler tarafından öldürüldüğü söyleniyor. Bu ağıdı, aralık 1981'de Selimiye 5. No.lu gözetim koğuşunda kalırken, Sungurlar kazan fabrikasında çalışan Trabzon'lu bir işçi arkadaştan dinlemiş ve yazmışım:

"Yahya Kahya Ağıdı"

Trabzon'dan çıktım uzun yazılar
Asker vurdu beni yaram sızılar
Evde ağlaşıyor körpe kuzular
Okuyun fatiha Kahya ruhuna

Çömlekçiden çıktım başım selamet
Kostaki'ye vardım koptu kıyamet
Yavru kuzularım size emanet
Okuyun fatiha Kahya ruhuna

Arkadaşlar der ki ne oldu bize
Şimdi kanlandılar vurdular bize
Araba içinde kan çıktı dize
Okuyun fatiha Kahya ruhuna

Ağıtı bana yazdıran işçi arkadaşın söylediğine göre ağıtı bölgede açıktan söylemek yasakmış. Bir nevi oto sönsür. İhtiyarlar bilir ama ulu-orta söyleyemezlermiş. Yahya Kahya kendini halka sevdirmiş bir kişiymiş. Askerlerin kurduğu bir tuzakta otomobil içinde öldürülmüş.

Yahya Kahya'nın öldürülmesi konusunda Kazım karabekir **İstiklal Harbimiz** isimli kitabında şunları yazıyor. "3 temmuz'da (1922) Trabzon'da Yahya'yı katletmişler. Otomobil ile akşam Soğuksu'ya giderken kışlaya yakın bir yerde yanındakilerle beraber birkaç kişi tarafından tarazuza uğramış...Bir taraftan da ciheti askeriye'nin bu katli yaptığı hakkında Trabzon'da şayialar çıkmış, güya vuranlardan asker elbiseli varmış, kışla tarafına kaçmışlar. Dahiliye vekili Fethi Bey'in Trabzon'a gelip gitmesini müteakip bu hadisenin vukuundan Fethi Bey'in Trabzon kumandanı ve vali vekili miralay Sami Sabit Bey'in aldığı talimat üzcrine bunu

yaptırdığı rivayetleri de dönmeye başladı." Yahya Kahya'nın öldürülmesi konusunda Kazım Karabekir Paşa'nın da töhmet altında bırakıldığı yazdıklarından anlaşılıyor. Bu nedenle konuyla bizzat ilgileniyor. "Bu esrareniz cinayet hakkında bizzat Trabzon'da dahi tahkikat yaptım...Mecliste dahi bu hadise büyük galeyanı mucip olmuş, mebuslardan mürekkep bir heyet-i tahkikiye gönderilmiş. Bunların tahkikau da müsbet bir neticeye gitmiyor. Zan ve tahmin üzerine olmak üzere cinayetin, hücum taburundan bazı zabıt ve efradın yardımı ile yapıldığı merkezinde karar kılıyor...Hücum taburunu Erzincan'a gönderdim; bu suretle Trabzon'daki tahkikatın daha serbestçe yapılmasını temin ettim. Trabzon mebusu Ali Şükrü Bey esrar perdesini kaldırdı: Katiller Ankara'ya gitmiş...Osman Ağa imiş..Perde kalktı, cinayetin nerden geldiğini anlatan Trabzon Mebusları ellerimi öptüler ve af dilediler."(sy. 1147-8)

Yine Kazım Karabekir Paşa'nın bir olay nedeniyle Yahya Kahya'yı Sivas Ağır Ceza mahkemesine sevk ettiği, Yahya Kahya'nın bu mahkemenin, Kazım Karabekir Paşa'nın ifadesiyle "**Kimbilir hangi tesir altında veya nasıl bir Hikmet-i hükümet ile**" suçsuz görülüp beraat kazanarak, Trabzon'a muzaffer bir kumandan edasıyla döndüğü, bu dönüşten sonra da bazı kimselere küfür ederek "**Daha üstüme varırlarsa herşeyi olduğu gibi ortaya dökerim**" dediği , bir başka kitapta yazılıyor. (F. Kandemir, Atatürk'ün Kurduğu T.K.P. ve Sonrası. sy. 184-6)

Bir süre sonra Trabzon milletvekili Ali Şükrü ve Topal Osman'da esrareniz biçimde öldürüldüler. Tek parti döneminde yaşanmış birçok cinayet ve olay var ki, hiç bir zaman aldınlatılmadı. Mustafa Suphi cinayeti de bunlardan biri. Bu konuyu aydınlayabilecek, açılmamış bir tek Ankara Hükümeti'nin arşivleri kaldı. Belki de bu konuda gizli arşivlerde de herhangi bir belge yok. Belki de bu cinayetin belgeleri bizzat yaşanan olaylardır. Yahya Kahya, Topal Osman, Ali Şükrü vd. cinayetler dizisidir.

Bu dönemde Ankara Hükümeti sola karşı genel bir saldırı başlatmıştı. İlk önce Çerkes Ethem'e saldırıldı ve arkasından Yeşil Ordu'da tasfiye edildi. Tarih 22 Ocak 1921. Aynı günlerde THİF yöneticileri İstiklal Mahkemesinde yargılanıp cezalandırıldılar. 28-29 Ocak 1921'de ise Mustafa Suphi ve Yoldaşları katletildi.

Mustafa Suphi ve Yoldaşları'nın öldürülmesi ile ilgili olguların ve yorumların okları dönüp dolaşıp Ankara'yı gösteriyor. Ankara Hükümeti'nin öldürme emrini değil de yurda sokulmama, geriye gönderilme tali-

matı vermiş olabileceği şeklindeki yorumlara kaulamıyoruz. Zira Sovyet Rusya'ya dönmüş olan TKP yöneticileri daha da güçlü bir şekilde Ankara Hükümeti için tehdit oluşturacaktı. Sovyet Rusya'nın tam desteğine ve yardımına, Doğu Halkları arasında yüksek bir prestije ve ikmal üslerine, İstanbul ve Anadolu topraklarında sıkı bir örgütlenmeye ve gelişme potansiyeline sahip TKP Ankara Hükümeti için büyük bir tehditti. Sovyet hükümeti Ankara'ya yapacağı her türlü para ve silah yardımını TKP aracılığı ile yapma kararındaydı. Ankara Hükümeti TKP yöneticilerini öldürterek, hem bu aracılığı ortadan kaldırmış hem de Sovyetler Birliğine gözdağı vermiştir. Daha doğrusu olay sonrasında Sovyetlerin açık ve aşırı bir tepki gösteremeyecek konumda olduğunu Ankara Hükümeti isabetli bir şekilde hesaplamıştır.

Ankara Hükümeti'nin TKP yöneticilerini öldürtmesinin asıl nedeni ise kurtuluş savaşının öncülüğünü kaptırmamak ve paylaşmamak isteğidir. Belki de Mustafa Suphi cinayetinin gerçek boyutları tam anlamıyla bilinemeyecek ve belgelenemeyecektir.

GÜNÜMÜZ TÜRKİYE'Sİ VE SOSYALİST HAREKET

70 yıllık burjuva egemenliği ve kapitalizm uygulaması sonucu günümüz Türkiye'si yürekler acısı bir durumdadır. Daha ilk yıllarından itibaren emperyalizmle işbirliği ve uzlaşma politikası gütmüş olan Türkiye burjuvazisi Türkiye'yi herşeyiyle emperyalist sermayeye peşkeş çekmiştir.

Türkiye'nin iç ve dış politikası, ekonomisi ve parası, kültürü ve dili, toprakları ve emekçi insanları, ordusu ve aydınları emperyalist sermayenin ve işbirlikçi burjuvazinin emrine, sultasına ve tahribatına entegre edilmiştir.

Türkiye'nin milyarlarca dolar dış borcu vardır ve her yıl yeni borçlanmalar yapılmak zorundadır. Başbakanın söylediğine göre 5 milyondan fazla, bazı bilimsel araştırmalara göre 10 milyon civarında işsiz vardır. Türkiye burjuvazisi iki milyondan fazla emekçisini Alman ve diğer Avrupa sermayesinin sömürüsüne terketmiştir. 1960 yılından bu yana yurt dışına emek ihracı (insan ihracı) artarak sürmektedir. Aileler parçalanmakta, dramlar yaşanmakta, yabancılaşmış yeni kuşaklar oluşmaktadır. Türkiye burjuvazisi Türkiye'nin emekçilerini sömürmekte bile aciz

ve beceriksiz kalmış onları Avrupa sermayesine peşkeş çekmiştir.

Emperyalist sigara tekelleri sigara pazarına egemen olmuşlar ve ele geçirmişlerdir. Bu arada aydınlara da Hollywood filmleri ve caz festival-leri düzenleyerek promosyon yapmaktadırlar. Amerikancı ve batıcı aydınlarımız akılmaz bir küstahlık ve cüretkarlıkla hergün 9 TV ka-nalından, gazetelerden ve dergilerden emperyalist kültürün dağıtıcısı ve savunucusu oldu. Gün yirmidört saat emperyalist kültürün yoz ve bi-reyci pisliklerini halkımızın üzerine bombardıman ediyorlar...

Türkiye küçük Amerika, İstanbul bir Amerikan eyaleti olmaya doğru hızla yol alıyor. Fame City, Galleria, Andromeda, The Marmara Hotel, The President Hotel, Atrium, Turkish Bank...İstanbul hızla Beyrut ve Bangkok gibi emperyalizmin bir üssü olmaya doğru gidiyor. Casuslar, ku-marbazlar, hoteller, mafyacılar, fahişeler cirit atıyor.

Tekelci holdingler yıldönümlerini eski Osmanlı saray mekanlarında kutluyorlar ve mutlaka bir Amerikalı konuk sanatçı getiriliyor. Tekelci burjuvazi utanmazca ve arsızca bir ihtişam ve sefahat sergiliyor. Saray düğünleri, Savorona sefaları, kutlamalar peşpeşe yapılıyor.

Medya araçları öyle bir görüntü ve izlenim yaratıyor ki, sanki Türki-ye'de emekçi insan, çalışan insan hiç kalmadı. Kitlelere, ekranlardan renkli cıfcaflı bir dolce vita yaşamının görüntüleri sunuluyor. Sanki Türkiye'nin bütün insanları bir eli yağda bir eli balda, ekmek elden su gölden misali cennet hayatı yaşıyor. Sanki Türkiye'de çalışan emekçi in-san hiç yok. İşsizlik ve yoksulluk içinde kıvranan insan kalmadı. Ama ne yazık ki gerçekler böyle değil. Millyonlarca işçinin ve işinden atılan işçilerin sesi duyulmuyor. Milyonlarca işçi ekmek parasını çıkarabil-mek için ağır çalışma koşullarında asker disiplini içindeler. Kolu kopu-yor, şikayete gidemiyor, işten atılmaktan korkuyor. Zehirlenip felç ola-cağını bile bile kundura işçiliği yapıyor. Ölüm tehlikesini göze alarak maden ocaklarına inmeye devam ediyor. Yüzbinlerce tarım işçisi çocuk çocuğuyla kuru ekmek parasına, Adana ovalarında yanıp kavruluyor.

Türkiye'nin günümüzdeki durumu burjuvazinin tarihsel ve toplumsal meşruiyetini sorgulamak için yeterli malzemeyi sunuyor. 70 yıllık burju-va cumhuriyetinin geldiği nokta budur.

Kemalizmin temellerini attığı batılılaşma ve batıyla işbirliği içinde kapitalist gelişme politikalarının doğal, mantıksal ve tarihsel sonucu budur. Hala kemalizmi savunmayı sürdürenler tutarsız bahaneler öne sürmesinler. Türkiye tam da Mustafa Kemal'in amaçladığı noktaya gelmiştir. Batıya benzemiştir, çağdaşlaşmıştır, **milyonerler hatta milyarderler yetişmesine çalışacağız** denmiş ve gerçekleştirilmiştir. Mustafa Kemal'in izlediği politikanın temel sloganı her zaman **kayıtsız şartsız batılılaşmak** olmuştur. Bizzat Mustafa Kemal'in başvurup çağırmasıyla Avrupa ve Amerika hükümetleri'nden heyetler gelmiş Türkiye'nin eğitimi, iş yaşamı, ekonomisi v. b. konular üzerine raporlar ve tavsiyeler hazırlamışlardır. Ve bugünkü noktaya **kayıtsız şartsız batı** hayranlığı ve işbirlikçiliği sonucu gelinmiştir. Türkiye insanı sömürü baskı ve zulüm altında batılılaştırmanın deney tahtası yapılmış, şaşkına çevrilmiştir.

Arık, Türkiye'nin ekonomisi ve dış politikası ve hatta iç politikası ABD'den yönlendiriliyor ve belirleniyor. Subayları, iç ve dış yöneticileri ABD de eğitiliyor. 9 televizyon kanalından gün 24 saat Amerikancı emperyalist kültür halkımızın üzerine püskürtülüyor. Yazı ve konuşma dilimiz, kültürümüz, paramız, ekonomimiz tahrip ediliyor. Türkiye'nin her şeyi emperyalizme peşkeş çekilmiş, geleceği ABD'nin Yeni Dünya Düzeni için ipotek altına konmuştur.

Bütün bunların sorumlusu sosyalistler midir?

Türkiye burjuvazisi tarihiyle, sermayesiyle, kültürüyle gayri milli nitelikte gerici ve işbirlikçi bir sınıftır. Bir elinde Türkiye bayrağı ve Kemalizmi, diğer elinde ABD bayrağı ve liberalizmi tutuyor.

ABD tarihin tanıdığı en vahşi ve gaddar emperyalist bir ülkedir. Tüm tarihi kan, gözyaşı ve katliamlar deryasıdır. Dünyada işgal etmediği, savaş çıkarmadığı, hükümet darbesi yapmadığı, ölüm silahlarını satmadığı, yoz kültürünü yaymadığı, soyup sömürmediği bir toprak parçası kalmamıştır. Ve insanlığın baş belasıdır. ABD'nin insanlığa çektiği acı olayların başlıcalarını sıralamak bile sayfalarca sürebilir. ABD işbirlikçi sömürücü sınıfları ayakta tutan başlıca güçtür ve dünya emekçilerinin baş düşmanıdır.

Türkiye'nin sosyalist aydınları, ABD'nin dünyaya yaydığı anti-

komünist histeri kampanyasına güçlü, doyurucu ve ikna edici bir **anti-amerikan, anti-emperyalist kampanya**yla cevap vermeli, bunu Türkiye'nin gündemine sokmak için ısrarlı ve inatçı bir çaba göstermelidirler.

70 yıllık burjuva yönetimi Türkiye toplumuna asgari düzeyde bir burjuva demokrasisi dahi kazandıramamıştır. Çünkü daha başından beri gerici sınıflarla işbirliği yapmakta, sosyalistleri, işçi örgütlenmelerini ise yasaklayıp yoketmektedir. Kemalistler Mustafa Kemal'in demokrasi istediğini ve laik bir toplumu amaçladığını sakız gibi çiğneyip dururlar. Bu doğru mudur? Toprak ağalarını, aşiret reislerini, şeyhleri, şıhları her dönem de meclise milletvekili olarak atayan Mustafa Kemal değil midir? İşçi sendikalarını, derneklerini, partilerini yasaklayan Mustafa Kemal değil midir?

Türkiye halkı yoksulluktan, sıtmadan, tifodan, veremden, yolsuzluktan, cehaletten, yerel esnaf ve ağaların, jandarmanın zulmünden inim inim inerken ve sömürülürken, heykellerini dört bir yana dikmek için yabancı heykeltıraşlar çağıran, Ankara'nın lüks salonlarında smokinli balolar düzenleyen kimdir? Kemalist yönetim değil midir?

70 yıllık kemalist devlet ve burjuva cumhuriyetinin yarıdan fazla bir süresi, hatta doğuda neredeyse tamamına yakını, sıkıyönetim idaresi altında geçmemiş midir?

Peki, bu durumda demokrasi nasıl gelişecekti, laik düşünce nasıl oluşacaktı?

Tek parti yönetimi boyunca kemalizm egemen sınıflara destek, özgürlük ve teşvik, emekçi sınıflara da yasak ve baskı uyguladı. Sosyalistler ise adeta her yıl yapılan tevkifatlar ve yargılanmalarla zindanlarda çürütüldü. Bunun içindir ki, 70 yıllık sosyalist hareketin tarihi, işkence, sürgün, hapis, baskı ve yasaklar tarihidir.

Sömürü, emperyalizm ve şovenizm, demokrasiyle çelişen gerici olgulardır. Türkiye'ye gerçek demokrasi ve özgürlük, bağımsız ve onurlu bir halk devleti, ulusal ve ilerici bir kültür, halkların kardeşliği ve toplumsal adalet, emekçi iktidarıyla gelebilir. Bunun toplumsal dayanağı ve olanağı Türkiye emekçilerinin örgütlü, birleşik, fiili gücünün yaratılmasından geçiyor. Sosyalist hareket bu görevle karşı karşıyadır.

Sosyalistler, 1980 sonrasında kemalizmle hesaplaşmayı ve kemalizm bulaşıklığı konusunu epeyce tartıştılar. Bu çok gecikmiş bir hesaplaşmaydı. Sosyalist hareket yeni bir tartışmayı gündeme getirmelidir. Özellikle 1980 sonrası sosyalist harekete burjuva ideolojisinin çeşitli varyantlarından sızmalar ve bulaşmalar olmuştur. **Liberalizm, feminizm, modernizm, post-modernizm, konformizm** sızmalarıyla hesaplaşmak ve arınmak son derece önemlidir. Açık ve net bir sosyalist politik ve kültürel kimlik yaratmak için gerekli ve zorunludur. Bu burjuva ideolojik sızmalar, sosyalistlerin çalışma alan ve mekanlarını, yazı uslubunu ve yayınlarını etkilemektedir. Sosyalist hareketin emekçi proleter karakteri ve atmosferi herşeyiyle doğal, açık ve net olmaktadır.

Önümüzdeki yıllar Türkiye için hareketli değişim ve oluşumlara gebe görünüyor. Burjuvazi emperyalist yayılma isteği ve emperyalizme bağımlı olmanın getirdiği kısıtlamalar içinde kıvranıp duruyor. Burjuva ideologları, aydınlar, burjuvazinin emperyalist yayılma isteğini artık açık açık dile getirmeye başladılar. Türkiye'nin pısrık değil cüretkar olması gerektiği, imparatorluk mirasçısı olduğu, ataklık yapmak gerektiği, tarihin Türkiye'ye eşsiz bir fırsat sunduğu, Arnavutluk'tan Çin denizine kadar Türk ve İslam dünyasının liderliği vb. görüşler sık sık yazılıyor.

Türkiye Sosyalist Hareketi'nin ufkunda sosyalist bir cumhuriyet duruyor. Türk ve Kürt emekçilerinin eşit ve özgür iradeleriyle oluşturacakları **Birleşik Sosyalist Halk Cumhuriyeti**. sosyalistler bu hedefe ulaşacak birleşik devrimci toplumsal iradeyi örgütlemekte beceriksiz kalırlarsa, belki de Türkiye'nin yakın geleceğinde birleşik bir Türk-Kürt burjuva cumhuriyetine tanık olacağız. Unutmamak gerekiyor, Türk ve Kürt egemen sınıflarının işbirliğinin kökleri, tarihin derinliklerine, **İdris-i Bitlis-i** ye kadar uzanıyor.

Türk egemen sınıflarının İran ile bölge üzerinde egemenlik çatışmaları da tarihin derinliklerine uzanıyor. Buna bugünkü İran'ın **İslamcı radikalizmini** de eklemek gerek. Bölgenin belirgin bir özelliği ile, Irak ve Suriye iktidarlarınca temsil edilen **Arap milliyetçiliği**dir. Gerek İran gerekse Irak ve Suriye'nin batı emperyalizmi ve ABD ile ciddi çelişki ve sorunları var.

Türk ve Kürt egemen sınıfları, bölgede İsrail'den sonra en Ameri-

kancı kesimi oluşturuyor.

Ortadoğu bölgesi, tarihin her döneminde en stratejik bölgelerin başında yer aldı. Her zaman hareketli, sıcak ve çatışmalı bir bölge oldu. Bu günümüzde de böyle. Ortadoğu'nun haritası zorlanıyor. Ortadoğu bölgesinin ve **Yeni Dünya Düzeni**'nin bu özgül koşulları Türk ve Kürt egemen sınıflarını emperyalizmle işbirliği temelinde birbirine yaklaştırıyor.

Sosyalist hareketimizin de bazı kesimleri **bölge devrimi** söylemini geliştiriyor. Ama bölgesel çapta oluşmuş örgütlü politik bir irade yok.

70 yıllık Ortadoğu bölgesinin ve Türkiye burjuva Cumhuriyeti nin tarihi, sosyalistleri haklı çıkarmıştır. 70 yıl önceki sosyalist hareketin belgeleri incelendiğinde ve günümüz Ortadoğu'su ve Türkiye'sinin durumu irdelendiğinde bu kolayca anlaşılabilir. Ne var ki, Türkiye sosyalist Hareketi, güçsüz ve sorunlarla dolu bir dönemini yaşıyor. 70 yıllık sosyalist birikim ve Türkiye'nin bugün sahip olduğu sosyalist potansiyel birleşik örgütlü bir güce ulaşmamış durumdadır. Sosyalistler açısından öznel durum nesnel koşulların çok gerisinde ve dağınıktır. Birçok sol siyaset ve "parti" var. Ama sosyalistler güçsüz ve Türkiye'nin gündemini etkileyemiyor. Bu dönem sona ermelidir. Sosyalistler medya araçlarının oluşturduğu bu sahte memleket manzarasını bozmalıdırlar. Türkiye emekçilerinin örgütlü toplumsal muhalefeti Türkiye'nin gündemine sokmalıdırlar. Sosyalist hareket, bürolardan, panel salonlarından bütün olanaklarıyla asıl kaynağına, emekçi sınıfının bağrına taşınmalıdır.

Türkiye sosyalist hareketi tarihinin en karmaşık ve zor dönemini yaşıyor. Dönemin özellikleri sosyalistlere sorumlu ve olgun, sabırlı ve esnek, kararlı ve azimli olmayı dayatıyor. Sosyalistler kar ve kariyer manuğını, fraksiyoner ve tekkeci benmerkezci zihniyeti terketmek zorundadırlar. Sosyalist potansiyeli sosyalist güce dönüştürmenin, bölünmüşlüğü birleşik örgütlü güce ulaştırmanın yolu ve yöntemi bundan geçiyor.

Sosyalist Yayınlar olarak bu sürece ve oluşuma katkıda bulunmak için bir yayın dizisi programlamış bulunuyoruz. Öncelikle sosyalist hareketin tarihinden seçilmiş başlıca önemli belgeleri genç kuşaklara aktarmak istiyoruz. Bunun yanında sosyalist hareketin tarihinde yer almış

ve katkıda bulunmuş kişiler üzerine bir biyografi dizisi oluşturacağız. **Mustafa Suphi** ve yoldaşları üzerine hazırladığımız bu kitapta sosyalist örgütlenmenin doğuş yıllarına ilişkin bilgi ve belgeler yer alıyor.

* * *

Yayına hazırladığımız bu kitap beş bölümden oluşuyor. Birinci bölüm Türk komünistlerinin 1923 yılında yayınladığı bir kitapçıktaki yazılardan oluşuyor. **Mustafa Suphi ve Yoldaşları'nın öldürülmelerinin ikinci yıldönümü** olan 1923 yılında Moskova'da yayınlanmış olan **"28-29 Ocak 1921 Mustafa Suphi ve Yoldaşları'nın Karadeniz Kıyılarında Parçalanmalarının İkinci Yıldönümü"** başlıklı bu kitap Türkçe harflerle ilk olarak iki kitap halinde 1974 ve 1975 yılında Info-Türk Ajansı tarafından Brüksel'de yayınlanmıştı. 1923 yılında yayınlanan kitapta yer almayan üç yazı, ilgileri nedeniyle tarafımızdan bu bölüme eklenmiştir. Bu yazılar şunlardır: **"Komünist Enternasyonal'in Kuruluş Kongresi'nde Konuşma.** Mart 1919. (M. Suphi)", **"Ethem Nejat / İstanbul'da Komünist ve Amele Harekatı.** Bakü. 1920.(kongre konuşması)", **"Hilmi Oğlu Hakkı Yoldaş/İşçi ve Komünist Hareketi Üzerine.** (kongrede konuşma)"

İkinci bölümde Mustafa Suphi üzerine üç yazı yer alıyor. **Sultan Galiyev'in** yazısı temmuz 1921'de yayınlanmış. **Rozaliyev ile B. Ömerov-R. Şakirbekov'un** yazıları ise daha sonraki yıllarda yazılmış olan anma yazılarıdır.

Üçüncü bölümde Türkiye Komünist Partisi'nin kuruluş kongresi ve ilk yılları ile ilgili belgeler yer alıyor. **Celal Korkmazov'un** konuşmasını bu bölüme özellikle koyduk. TKP'nin kuruluş kongresinde Dağıstan Komünistlerinin temsilcisi olarak yapılan bu konuşma, o dönemin, **Lenin çağının** komünistlerinin kişiliğinin atmosferini bize yansıtıyor. Bu bölümde yer alan TKP Programı 1920 ve TKP nin 1922 yılında yayınladığı üç broşüre okuyucunun özellikle dikkatini çekiyoruz. Yaşadığımız 70 yıllık burjuva egemenliği ve kapitalist uygulamanın kavranması, komünistlerin 70 yıl önceki talepleri ve tesbitlerinin bilinmesi için bu belgeleri son derece önemli buluyoruz.

Dördüncü bölüm'de TKP'nin kuruluşuna ve Birinci Doğu Halkları Kurultayı'na katılmış ve konuşmalar yapmış olan **Naciye Hanım'ın** ko-

nuşmaları ile Ankara'da yapılan ilk **8 Mart Kadınlar Günü** kutlamasını anlatan, dönemin diğer iki komünist kadınının anlatımları yer alıyor. Türkiye Komünist Hareketi'nin doğuşunda kadınların da yer alması son derece anlamlı ve önemlidir. Kadının kurtuluşunun toplumsal kurtuluştan ayrı tutulmayacağını ve bu amaç için kadınların da, bizzat örgütlü eylemde bulunmasının ve kendi kaderlerini ve kurtuluşlarını gerçekleştirme, mücadelesi vermesi gerektiğinin somut örneği daha başlangıç yıllarında vardır. Yayınevimiz yakın bir zamanda **'Türkiye'nin Sosyalist kadınları** üzerine hazırlanmakta olan bir araştırma kitabını yayınlamayı programına almış bulunmaktadır.

Beşinci Bölümde ise Mustafa Suphi ve Yoldaşları üzerine yazılmış şiirlere, ağıtlara, destanlara ve dönemin bazı marşlarına yer verdik.

Yazıların ve Konuşmaların dilini değiştirmeden, yararlandığımız kaynaklardan aynen aktardık. Günümüz diline uyarlama yoluna gitmedik. Böyle yapıldığında, yazıların anlam kaymasına uğradığını ve tarihi atmosferini kaybettiğini gördük. Yazıları yayınlamamızın bir amacı, hatıta öncelikli amacı, sosyalistlerde bir tarih bilinci uyandırmaktır.

Türkiye Sosyalistleri hala bir Marksist Araştırma Enstitüsü, işçi ve sosyalist hareketin dökümantasyon merkezi vb. kurumlaşmaları oluşturamadılar.

1960 sonrasındaki tüm sosyalist kuşaklar **Mete Tunçay Hoca**'nın çalışmalarından çok şeyler öğrendiler ve bilgilendiler. **Mete Tunçay Hoca**, Türkiye Sosyalist ve İşçi Hareketi'nin Tarihi üzerine, Kemalist Dönem ve Tek Parti Yönetimi Dönemi üzerine bir çok değerli araştırma ve inceleme kitabı, sayısız makale, tebliğ ve yazı yayınladı. Ancak bir kurul ve kurumun yapabileceği çalışmaları ortaya koydu. Bizi aydınlatmaya devam ediyor. Biz de, bu kitabımızı hazırlarken en başta Mete Hoca'nın kitaplarından yararlandık. **Mete Tunçay Hoca**'ya yürekten teşekkür ve saygılarımızı sunuyor, sağlıklı ve uzun bir ömür diliyoruz.

* * *

Onbeşler cinayetinin bize öğrettiği en önemli derslerden biri de, ege-men sınıfların hiçbir zaman ve koşulda sınıf çıkarlarını kollamaktan vazgeçmeyecekleri, gerekirse bu uğurda en kanlı ve acımasız katliamları yapmaktan çekinmeyecekleridir. Sosyalistler, bu vahşi ve kan dökücü burjuva sınıf karakterine daha sonraki yıllarda da defalarca tanık oldular. En son 12 Mart ve 12 Eylül dönemlerinde bunu yaşadılar. Bu nedenle 70 yıl önceki komünistlerin çıkardıkları kitabın önsözünde tarihimize yazdığı aşağıdaki uyarı son derece önemli ve anlamlıdır:

"1921 Yılı'nın 28-29 Kanunusani'sinde 15 Türk komünistini Türkiye burjuvazisi Karadeniz'de boğdu. Tarih sınıf mücadelesi ta-rihidir.

Yoldaş!

Türk proletaryasının ilk şuurlu 15 ölüsünü unutma.

Mustafa Suphi ismi, sana son nefeslerini tam bir komünist gibi ve-ren 15 ölüyü hatırlatsın. Ve her senenin 28-29 Kanunusani'sinde bu kitabı yoldaşlarıyla beraber oku."

Uzlaşmacılar, tövbekarlar ve elvedacılar ne Mustafa Suphi ve yol-daşlarının anılarına ne de sosyalist hareketimizin tarihine sahip çıka-mazlar ve çıkmıyorlar. Onlar, kendilerinin yaşadıkları ve eylemde bu-lundukları yılların tarihine, kendi kişisel tarihlerine ve kimliklerine bile sahip çıkamıyorlar. Kendi kişisel tarih ve kimliklerine dahi düşman ve pişman oldular.

Sosyalizm idealine inancını ve bu uğurda mücadeleyi sürdüren dev-rimci sosyalistler, sosyalist hareketin tarihine sahip çıkmak, canlı tutmak ve genç kuşaklara aktarmakla yükümlüdürler. 28-29 Ocak 1993 Mustafa Suphi ve Yoldaşlarının öldürülmelerinin 72. yıldönümüdür. **Sosyalist Yayınlar** olarak, bu kitabımızı sosyalizm mücadelesinin ilk şehitlerinin anısına yayınlıyoruz.

SOSYALİST YAYINLAR

Hasan Basri Güarses

I. BÖLÜM

"Bütün Dünya İşçileri Birleşiniz
28-29 OCAK 1921

Mustafa Suphi ve Yoldaşları'nın Karadeniz Kıyıları'n-
da Parçalanmalarının İkinci Yıldönümü"

BAŞLARKEN

"1921 yılının 28-29 Kanunusani"sinde 15 Türk komünistini Türkiye burjuvazisi Karadeniz'de boğdu. Tarih sınıf mücadelesi tarihidir.

Yoldaş!

Türk proleteryanının ilk şuurlu 15 ölüsünü unutma!

Bu küçücük kitap sana onların içlerinden birinin hayatını ve fikirlerini anlatacaktır.

Mustafa Suphi, bilhassa son senelerinde bütün ateşiyle proleteryanın kurtuluşuna vakfınefs etmiş sağlam bir kafa idi. Bir komünist idi.

Onun fikirleri senin için istifadelidir. Onun hayatı senin için bir tecrübedir.

Mustafa Suphi ismi, sana son nefeslerini tam bir komünist gibi veren 15 ölüyü hatırlatsın. Ve her senenin 28-29 Kanunusani'sinde bu kitabı yoldaşlarınla beraber oku.

Yoldaş! Biz sana Trabzon önünde parçalanıp Karadeniz'e atılan 15 arkadaşını birer birer tanıtmak isterdik; fakat onları öldürenler, onların yadigarlarını da, eserlerini de beraberlerinde yokettiler.

Sınıf mücadelesi aynızamanda mefkure mücadelesidir. Fakat biz bundan acıklanmıyoruz.

Yoldaş! Bu 15 ölü bizim için nihayet 15 isimsiz komünisttir; ve sen bu isimsiz ölüleri dünyanın her dağında, her köşesinde, her denizinde bulursun! Bu isimsiz ölülerin isimleri, cisimleri, renkleri ve dilleri bizim için hiçtir. Biz her yaşayan işçi kadar, her ölen komünisti de farksız tanıyoruz. Çünkü biz ayrılıksız, sınıfsız bir cemiyet yaratmak

istiyoruz.

Yoldaş! İnkılap uğrunda ölülerimiz arttıkça saflarımızı sıkıştıralım.

Yaşasın genç, müteşekkil, muktedir proleter kitleleri!

Yaşasın Komünist Fırkası!

Biz Suphi'nin yürüdüğü yoldan yürüyoruz.

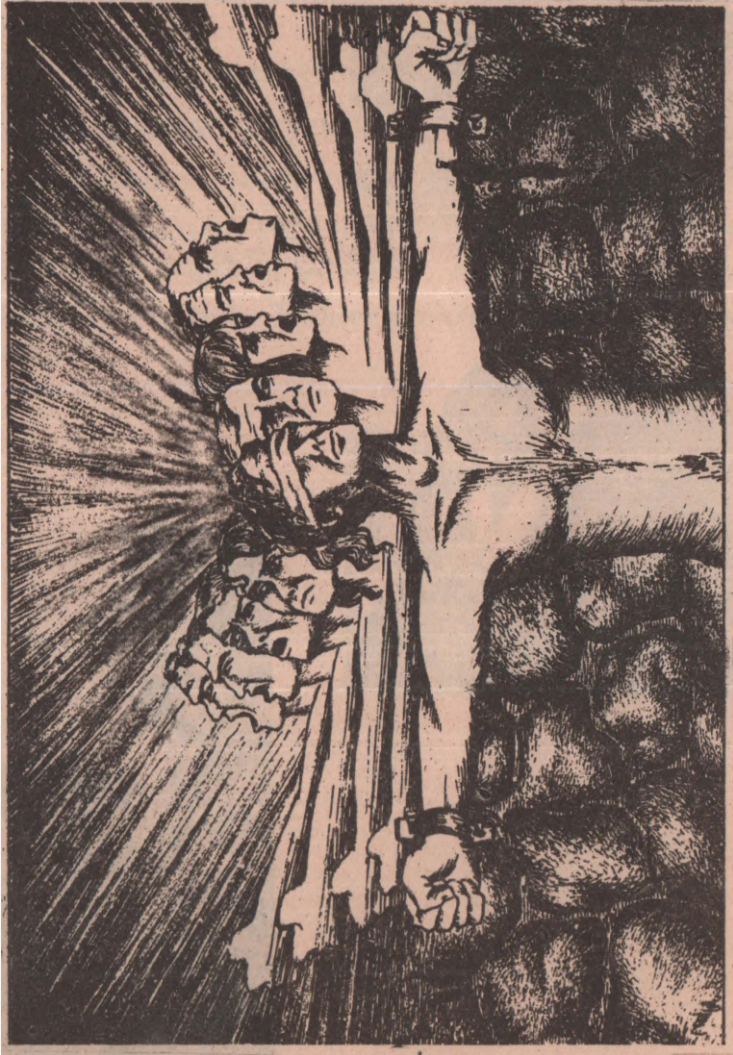
28-29 Kanunusani 1921 tarihi, Türkiye proleteryasının acıklı ve matemengiz bir günüdür.

Yarın biz İstanbul'u Türkiye proleterinin kızıl payitahtı yapacağız!

TAHRİR HEYETİ
(Yazı Kurulu)

I. MUSTAFA SUPHİ VE YOLDAŞLARI

1- ALİ YAZICI/ MUSTAFA SUPHİ YOLDAŞ'IN

TERCÜME-İ HALİ VE SİYASİ

ŞAHSİYETİ HAKKINDA MUHTASAR MALUMAT

Türkiye Komünist Teşkilatı'nın en kıymetli, en faal birinci amili olan Mustafa Suphi Yoldaş'ın ziyai ebedisi, Türkiye amele ve köylüsü için cüda matemengiz bir vakıai müessifedir.

Lakin ahenin bir mefkure ile onun takip ettiği yolda, devasa adımlarla ilerlemek için ilmen hazırlanmakta olan bizler, katiyyen meysus ve müteessir değiliz, bilakis kendimizde daha yüksek bir metanet buluyoruz.

* * *

Mustafa Suphi Yoldaş kimdi?

Mustafa Suphi Yoldaş, 1883 senesinde Trabzon Vilayeti'ne tabi Giresun Kazası'nda doğmuştur.

Elan berhayat olan pederi valiliklerde bulunmuş Ali Rıza Bey'dir. Validesi Samsun Sancağı Belediye Reisi Esbakı Halil Hilmi Efendi'nin kermesi Memnunc Hanım'dır. Pederinin memuriyeti dolayısıyla tahsili iptidaiyesini Kudüs ve Şam'da ikmal etmiştir.

Tahsili idadisini Erzurum'da, tahsili alisini İstanbul Mektebi Hukuk'ta imam ile tevsii malumat için devri sabıkta Avrupa'ya giderek Paris Ulumu Siyasiye Mektebi'nde ikmal etmiştir.

Paris'te Ulumu Siyasiye Mektebi'ni ikmalinden sonra şahadetname almak için tertibi meşrutı (tez) "Türkiye İtibarı Zirai Teşkilatı'nın Hal ve İstikbali" mevzuu üzerinde ilmi bir surette tetkik ederek takdim eylediğinden, tez jüri heyetince mazharı kabul olmuştur. Hatta mezkur tez 1911 senesinde Fransa'nın "Cenup İtibarı Zirai" Kongresi'nce nazarı dikkat ve mülahazaya alınmış ve muahharen Roma Beynelmilel Enstitüsü celsesinde kıraat ve risalei muvakkateye dercedilmiştir.

SİYASİ ŞAHSİYETİ

Yoldaş Avrupa'da tahsilde bulunduğu müddetçe Tanin muhabirliğini

ifa ediyor, hem de Paris'in amele teşkilatları, sendikaları v.s'yi tetkik ederek inkılapçı bir genç, malumatlı bir sosyolog olarak hatırlanıyordu.

1908 İnkılabı'ndan sonra Türkiye'ye avdet eden yoldaşımız, Tanin, Serveti Fünun ve Hak gazetelerine muaveneti tahririye de bulunmuş, son zamanlarda Ticaret Mektebi Alisi'nde "Malumatı Hukukiye", Darülmualimini Aliye ve Mektebi Sulhani'de "ilmi iktisat" hocalığı yapmıştır.

Sorbonne Darülfünunu Profesörü Bugle'nin "İlmi İçtimai Nedir" isimli kitabını tercüme ve Vazifei Temeddün isimindeki kitabı da telif etmiştir.

1912'de "Milli Meşrutiyetperver Fırkası"nı tesis maksadıyla İfham Gazetesi'ni çıkarmağa başlamıştır ki, bu tarih ittihatçılar ile mücadelesinin başlangıcıdır.

1913 senesinde İstanbul'da Mahmut Şevket Paşa'nın katli meselesinden sonra en yakın dostu olan Ferit Bey'le* Sinop'a nefyedilmişti. Sinop'tan kayıkla firar ederek Rusya'ya geldi. Harp zamanında düveli muhasıma tebası addedilerek Çar Hükümeti tarafından Kaluga Vilayeti'ne nefyedilmiştir. Suphi Yoldaş esarete hayatın bütün lezaizinden mahrum olduğu halde zerre kadar müteessir olmayarak bilaücret etrafındaki Türk amele ve köylü esirlerine muntazaman ders veriyor ve onların terbiyei içtimailerine hizmet ediyor ve bu amele kitlesinde esaslı olarak kapital ve onun çirkinliklerine karşı ilk isyan ve nefret hissini uyandırıyordu: bunun için Türkiye'de asırlardan beri derebeylik bekayası olan hükümeti müstebitenin ve son zamanlarda da kapitalizmin tahakküm ve mezalimi altında inleyerek hayatı içtimainin en karanlık köşelerine saadeti hayatı gösterecek sosyalizm چراغından mahrum, sınıf ve annın taksimatı ile istismar eden ve ideleri tefrik edememek cehaletine mahkum Türk mazlumlarını ilk ikaz Suphi'ye aittir.

Almanların Polonya'dan ilerlemeleri neticesi Türk esirlerle beraber Kaluga Vilayeti'nden Ural Vilayeti'ne teb'id edilen Suphi orada da aynı maksatla aç ve çıplak Türk esirlerini teşkilatlandırmış ve onlarla beraber kendisi taş taşımak, toprak kazmak v.s. gibi en yorucu ve ağır işlere iştirak ederek kapitalin, harpten doğan gaddarlığın ağırlık ve zulmünü kendi hayatında da bütün acılığıyla tatmış ve binlere balığ olan Türk köylüsü ve

*Trabzon Faciası zamanında Ferit Bey Millet Meclisi azası ve Maliye Vekiliydi

ameleleri arasında ilmi, siyasi, içtimai hazırlıklardan da geri durmamıştır.

Suphi, esaret hayatında bütün kapitalin köpekleri olan emperyalistlerin, sahte sosyalist ve milliyetçilerin Yirminci Asır'da medeniyet maskesi altında oynadıkları kanlı komedyalarını, bütün proleter alemine karşı hepsiz ihanetlerini teşhir için yazmış olduğu pek değerli eserini maalesef neşre muvaffak olamamıştır.*

Teşrinievvel İnkılabı'ndan sonra Suphi Moskova'ya gelerek Rusya Komünist Fırkası ile temas, Tatar ve Başkırt inkılapçıları ile teşriki mesai ederek "Yeni Dünya" namı altında ilk Türk komünist gazetesini neşre başlamıştır.*.

1918 senesinde Moskova Müslüman Komiserliği binasında yirmiye mütecaviz Türk amele ve köylülerinden müntehap delegelerle, Merkezi Rus Komünist Fırkası'nın, müslüman komünistlerinin, Müslüman Sosyalistleri Komitesi'nin, İdil-Ural Tatar ve Başkırtlarının vekilleri, Petrograd, Moskova gazete muhabirleri mevcut olduğu halde, Türk Sol Sosyalistleri'nin Birinci Kongresi'ni açmış ve bilahare bu kongre de Türk Komünist teşkilatlarını doğurmuştur.

Rusya'nın mevakuı muhtelifesindeki askeri ve mülki Türk esirlerini ve bahusus şark milletlerini ikaz ve içtimai inkılabı onlara telkin için Moskova, Kazan, Samara, Saratuf, Rezan, Esterhan şehirlerinde Türk komünist teşkilatları vücuda getirmiş ve 1919 senesinde bu teşkilatlar tarafından Üçüncü Beynelmilel'in Birinci Kongre'sine delege intihap edilmiştir.

Müteakiben Türk komünist teşkilatının Türkiye'ye yakın olmasını temin emeliyle gazete ve muvakkat merkezle Kırım'a hareket ve orada icrai faaliyet etmeye başladı.

Denikin'in Kırım'a hücumu üzerine tekrar Odesa'ya hareket etti.

O zaman idi ki, Moskova Ajansı'nın Forski'den aldığı malûmata müsteniden Suphi'nin Kırım'da İngilizler tarafından derdest ve salben idam edildiğini ilan edişi bütün yoldaşlarını matemlere garketmiş ve bilahare bu haberin yalan olduğu tahakkuk eylemişti.

* Bu eser Denikin'in Kırım'ı işgali arifesinde Kırmızı Ordu ile Odesa'ya giden Suphi tarafından Osman namında yerli bir yoldaşa muhafaza edilmek üzere sırakılmıştı. Maalesef bu genç de bu eseri yakmağa mecbur olmuştu

İngilizlerin İstanbul'u işgallerinden sonra Anadolu'ya başlayan taarruzları durdurmak ve Türkiye'yi Antanta'nın siyasi ve iktisadi istilasından kurtarmak üzere teşekkül eden Millet Meclisi Hükümeti'ne hem yardım etmek, hem de içtimai hazırlıkta bulunmak üzere Türkistan ve İran tarihiyle Türkiye'ye hareket ettiyse de, hasbel icap İlyava Yoldaş'ın gösterdiği lüzum üzerine Türkistan'da kalarak bir taraftan "Yeni Dünya" Gazetesi'ni neşr ve diğer taraftan da teşkilata germi vererek "Beynelmilel Şark Şurası"nı tesis eylemiş ve Şark Kumandanlığı nezdinde Türk kızıl askerlerinden bir fıkra teşkiline muvaffak olmuştur.

1920 senesinde Azerbaycan'daki inkılap dolayısıyla Baku'ya nakli faaliyet ederek, Baku komitesi nezdinde bir Türk Komünist Şubesi'ni açmış ve siyasi bir mektep küşad ile 100'e yakın Türk komünistleri yetiştirmiştir. Üç ay zarfında Türkiye ve Rusya'da vücuda getirdiği 15 kadar teşkilattan gelen 32 kati ve 42 istişari reya malik, ki ceman 74 delege ile 1920 senesinin 10 Eylül'ünde Baku ve Umumi Türk Komünistler Kongresi'ni açmağa muvaffak olmuş ve tanzim ettiği Türkiye Komünist Fırkası Program ve Nizamnamesi'nin layihası kongre tarafından müzakere ve kabul olunmuştur.

Telif ve Tercüme gibi ilmi teşvikata ehemmiyet vererek teşkil eylediği Telif ve Tercüme Şubesi vasıtasıyla 20'ye yakın esaslı sosyalizme ait kitaplar izhar ve bunların 8'ini neşr ve Türkiye'ye sevkeylemiştir.

1921 senesinin Kanunuevveli'nde Anadolu Millet Meclisi Hükümeti'nin bilvasıta daveti üzerine Türkiye Komünist Fırkası Heyeti Merkeziyesi azalarından Ethem Nejat, Hilmi oğlu Hakkı v. s. 20'ye yakın arkadaşlarla Anadolu'ya hareket eylemiş ve ilk vasıl olduğu Kars şehrinde hükümet tarafından riyakarane alayışle karşılanmıştı. Heyhat ki Kars'tan sonra yollarda, şehirlerde bililtizam envai adide taarruz ve tecavüze maruz kalmış ve avdeti için arkadaşlarının ricalarını red ve inkılap uğrunda değil hakareti, ölümü bile hiç gördüğünü beyan ederek yoluna devam eylemiştir. Trabzon'a vürudu arifesinde Suphi'nin gerek şahsi, gerekse siyasi muarızları aleyhinde büyük mikyasta teşvikatta bulunuyor ve etkari umumiyeiy aynı maksatla hazırlıyorlardı.

Arkadaşlarıyla Trabzon'a vürud ettiği gün şehre meni dühulleri esbabı izhar edilmiş ve evvelce hazır edilen motorlara bindirilerek denize

gönderilmişlerdi ve 14 arkadaşıyla yoldaşımız Mustafa suphi bundan iki sene mukaddem, yani 1921' senesi 28 Kanunusani gecesi süngü ve kurşunlarla öldürülerek denize atılmışlardır.

Mustafa Suphi Yoldaş'ın ölümüşüphesiz inkılap namına çok acıklı bir ziyadır. Fakat geride kalan Türk komünistlerine inkilaba giden yolları pek iyi göstermiştir. Bizler onun ölümü karşısında fütur değil, cesaret ve iman duyar, açtığı yoldan gideriz.

2- NAZIM HİKMET/ 28 KANUNU SANİ

- Ta ta aa ta ta Ha ta tta ta
Tarih
sınıf-ların
mücadelesidir

- 1921
Kanunusani 28
- Karadeniz
- Burjuvazi
- Biz
- On beş kasap çengelinde sallanan
On beş kesik baş
- On beş arkadaş
- Yoldaş
Bunların sen
isimlerini aklında tutma
fakat
28 kanunusaniyi unutma!

- "Siyah gece
"Beyaz kar
"Rüzgar
"Rüzgar
- Trabzon'dan bir motor açılıyor
- Sa-hil-de ka-la-ba-lık!
- Motoru taşıyorlar
- Son perdeye başlıyorlar!
- Burjuva Kemal'in omuzuna binmiş
Kemal kumandanın kordonuna
Kumandan kahyanın cebine inmiş
Kahya adamlarının donuna
- Uluyorlar

- hav...hav...hak...tü
- Yoldaş unutma bunu
Burjuvazi
ne zaman aldatrsa bizi
böyle haykırır
- hav...hav...hak...tü
- Gördün mü ikinci motorü?
- İçinde kim var?
- Arkalarından gidiyorlar.
- İkinci motor birinciye yetişti
- Bordaları bitişti
- Motörler sarsılıyor
- Dalgalar sallıyor
Sallıyor dalgalar.
- Hayır
iki motörde iki sınıf çarpışıyor.
- Biz
Onlar!
- Biz silahsız
Onlar kamalı
- tırnaklarımız
- Kavga son nefese kadar
- Kavga
- Dişlerimiz ellerini kemiriyor
- Kamanın ucu giriyor
- girdi
- Yoldaşlar, ey!
artık lüzum yok fazla söze:
Bakın göz göze
- Karadeniz
On beş kere açtı göğsünü.
On beş kere örtüldü.
Onbeşlerin hepsi
Bir komünist gibi öldü.

Moskova, 1923

3- ŞERİF MANATOV/ MUSTAFA SUPHİ BEŞ SENE EVVEL MOSKOVA'DA

Wilhelm Ordusu Petersburg'u tehdit etmeğe başladığı sıralarda Merkez İslam Komiserliği de, diğer bütün merkez şura müesseseleriyle birlikte 18 Kanunusani 1918 senesinde Moskova'ya gelmişti.

Bizim Moskova'ya hicretimizden kaç hafta geçmiştir, iyi hatırlamıyorum, fakat takriben şubat nihayetlerinde veyahut Mart iptidalarında olacak, komiserliğe iki adam gelmişti.

Yoldaşlardan Vahyidof ve İbrahimof dairede mevcut değillerdi. Ben yalnız oturuyordum. Oldukça temiz giyinmiş, takriben 30-35 yaşlarında uzunca boylu, gözlük takınmış esmerce biri bana müracaat ederek:

-İslam Komiseri siz misiniz? diye sordu.'

-Evet, birisi benim, dedim.

Gösterilen yere ooturmadan evvel kendisini ve yoldaşını takdim etti:

-Mustafa Suphi, arkadaş Avusturya zabitanından Bosna'lı Ethem Belbeloviç.

Arkadaş, sarışın, kısaca boylu, yarı askeri elbisedeydi. Konuşmaya başladık. Mustafa suphi, kendilerini tanıttı. Suphi sivil esiri harp sıfatıyla Uralski Eyaleti'nde amele olarak çalışmış, fakat Teşrinisani İnkılabı'ndan sonra o da Rusya'daki bütün esirler gibi o vaziyetten kurtulabilmişti. Şimdi de Moskova'ya inkılap için çalışmaya geldiğini söyledi.

Suphi, İslam Komiserliği nezdinde bir Türk Şubesi tesis ederek gazete neşretmenin mümkün olup olmadığını ve bu hususta bizim fikrimizin ne merkezde olacağını anlamak istedi.

Bir kaç dakika zarfında biz tamamen anlaştık ve yakın yoldaş olduk. Suphi'nin fikrini İslam Komiserliği'nin tasvip edeceğini ve elinden gelen yardımı esirgemeyeceğini beyan ettim. Suphi her ne kadar az çok rusça konuşabiliyorduydu da, benimle türkçe konuşabilmesinden ve musahabemizin çok samimi olmasından memnuniyetini gizlemiyor, seviniyor-

du.

Vahyidof ile karşı karşıya geldiler. O da tasvip etti.

Suphi ile birlikte birkaç defa Stalin Yoldaş'ın nezdine giderek Türkçe fazete neşretme meselesini müzakere ettik. Az zaman sonra "Yeni Dünya" Gazetesi intişara başladı.

Türk dilinde ilk defa komünist gazetesi şu tarikle Moskova'da vücuda getirildi.

İslam Komiseri ve Yoldaş Stalin yalnız Suphi'yi tanıyor ve ona emniyet ediyorlardı. Bu sebepten Türk Şubesi ve Yeni Dünya hep Suphi'nin şahsına emniyet ve itimaddan dolayı vücuda gelmiş ve onun şahsı ile kaimdi. Zaten bunda ruh veren yalnız o idi. Kendisinin ilmi, kuvvei nutkiyesi ve kalemi pek yüksek olduğu gibi, faaliyeti, ciddiyeti, azmi ve inkılapçılığı ile diğer arkadaşlarından temayüz ediyordu.

Suphi, bütün eski hayata düşman olduğu gibi, İttihatçıları da hiç beğenmezdi. Bir gün İttihatçılar hakkında pek uzun surette hiddetle beyanı mütalaada bulundu. İttihatçıların rüçasını istihzai kelimelerle ya dedi.

SUPHI BAKU'DA VE KARS'TA

1920 senesi güz aylarında Suphi'ye Baku'da tesadüf ettim. O pek az değişmişti. Teşkilatı büyümüş, arkadaşları çoğalmıştı.

Suphi Türkiye'ye gitmek fikriyle hastalanmış, fakat bir parça tereddüt ediyordu.

Kemal tarafından benim mevkufiyetim ve Türkiye'den nefyolunmam meselesi onun tereddütünü daha da artırdı.

Fakat "ben Kızım Karabekir Paşa ile muhabere ediyorum, o beni davet ediyor," diyordu.

"Türk paşalarını siz bilmiyor değilsiniz. Onların sözüne inanmağa gelmez. Onlar eski kurtlardır," diye benim tarafımdan edilen itirazdan sonra, "o halde bir parça bekleyelim," dedi.

Suphi'yi arkadaşlarından bir çoğu daima Türkiye'ye gitmek için

teşvik etmekte olduğu anlaşılıyordu. Bir ay sonra biz Gümrü'den Baku'ya avdet ettik. Ben Karabekir'i Suphi'ye gayet istidatlı bir asker, pek kurnaz bir diplomat diye tavsif ettim. Fakat yoldaşları Suphi'yi Türkiye'ye gitmeğe tamamen ikna etmişler, tarafımdan verilen malumatın ona hiç tesir etmediğini hissettim. Artık Suphi Türkiye'ye gitmek için karar vermişti. Mdivani tahtı riyasetindeki bizim heyet hareket etti. Bu defa Kars'a, oradan Ankara'ya gidecektik. Suphi ailesi ve bir nice yoldaşı ile bizimle beraber Gümrü'ye ve andan Kars'a geldi. Kars'ta Karabekir ve gerek onun adamları, gerek bizim heyeti, gerek Suphi ve yoldaşlarını tantanalı surette kabul ettiler. Orada birkaç gün kaldık. Kars'ta iken Mdivani Heyeti ve Suphi ve arkadaşları için Ankara'ya gelmeğe Kemal Paşa'dan müsaade geldi. Yalnız benim için seyahat memnu olduğu anlaşıldı. Ben Baku'ya avdet edecek oldum. Bana müsaade edilmediğine Suphi müteessir oldu. Ben Erivan'a gittiğim zaman Suphi ve arkadaşları Erzurum'a seyahat etmek için hazırlık görüyorlardı. Şu tarikle Suphi ile son defa Kars'ta ayrılmıştık...

Moskova: Kanunusani 1923

4- ZEYNULLAH NUŞİREVAN/ MUSTAFA SUPHİ YOLDAŞ VE ANADOLU KOMÜNİSTLERİ

Bugün Türkiye Komünist rehberlerinden Mustafa Suphi öleli iki sene oluyor. Bu münasebetle Türkiye burjuvazisi tarafından oynanılan bu kanlı faciaya tekrar ırcı nazar etmek, "Mustafa Suphi'nin kıymetli hatırası"nı tekrar yad etmek, bir vazifedir.

Rusya Şuralar Cumhuriyeti Şark aksamında çalışan fırka işçilerinin ekserisi onu biliyorlar.

Serlevhamıza bakarak "Mustafa Yoldaş'ın Anadolu Komünist Partisi, yani Türkiye Halk İştirakiyun Fırkası ile münasebeti'nden bahsedilecek zannedilmesin. Biz burada, Suphi Yoldaş'ın öldürüldüğü sırada Anadolu Komünist Fırkası'nın vaziyetini kısa birkaç cümle ile anlatmak istiyoruz.

Mustafa Suphi faciasını Türkiye genç burjuvazisi 1921 senesi bida-yetlerinde oynadı. Bu esnada Türkiye Büyük Millet Meclisi artık dokuz aylık bir hayata malik olmuştu. Hakimiyet tam manasıyla Meclis'in eline geçmişti.

Meclis mahalli isyanları bastırmış, muhalif unsurları tamamen susturmuş, muntazam bir ordu teşkil etmişti. Harici siyasette zahir olmakla beraber dahili tereddüdat programında daha kökten yenilikler talep etmekte olan "Hafî Türkiye Komünist Partisi"ni inhilal ettirmek için burjuvaların kendi riyaset ve inhisarları altında ve "Resmi Komünist Fırkası" namında sahte bir teşkilat yapılmıştı. Hakiki komünistlerin devamlı mücadelesi neticesinde pek az bir zamanda foyası meydana çıktı. 1920 senesinin nihayetlerinde Hafî Komünist Fırkası resmi olarak "Türkiye Halk İştirakiyyun Fırkası" namı ile teşekkül etti ve hükümetin harici siyasetine ne kadar müzaheret ettiyse de, daima ciddi takibat ve tazyikata maruz kaldı.

Vaziyeti siyasiye tam bu merkezde iken Avrupa emperyalistleri tarafından Türkiye burjuvazisine anlaşma teklifi vaki oldu. Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti, sulh esaslarını konuşmak ve kararlaştırmak

için Londra Konferansı'na davet ediliyordu. Avrupa burjuvazisi ile anlaşma lüzumuna kani olan bu genç burjuvazi, Avrupa'daki efendilerin hoşnudisini üzerine celbedebilmek için her iki cephede, Ankara'da ve Kafkasya'daki Türk komünistlerine karşı kati bir taarruza geçti. Türkiye burjuvazisi zannediyordu ki komünist teşkilatlarının evrak ve dosyalarını sulh murahhaslarının çantasına koyarak yolladığı takdirde Avrupa'lı efendiler derhal sulh vereceklerdir.

Fakat bizim genç burjuvalarımız pek yaman gaflet ediyorlar ve aldanıyorlardı. Deste deste komünistleri vahşiyane boğazladıkları halde bile Londra'dan pııyı pırtıyı toplayıp sürülerek dönmeğe mecbur oldular.

İşte Türk işçi ve köylüsünün kurtuluş davasına karşı hazırlanmış olan bu hıyanet tertibatı her iki komünist gruppasına karşı böyle taarruz yapmıştır. Ankara'da Türk Halk İştirakkiyyun Fırkası'nın azaları 11, 27, 28 Kanunusani 1921 tarihlerinde grup grup tevkif olunarak hapislananın ıslak ve karanlık köşelerine atılırken, diğer taraftan şark cephesinde Suphi ve arkadaşlarına karşı caniyane bir facia oynanmağa başlanmıştı. Suphi'nin Anadoluya duhülünü teşvik eden burjuva acentaları, burjuva uşakları, zahiren Suphi ve arkadaşlarının yüzüne gülmüşler, yoldaşlık etmişler ve alttan alta bu facianın tertibatını ikmal ile meşgul olmuşlardır. Erzurum'da Müdafayı Hukuk ve Muhafeazayı Mukaddesat Cemiyeti, komünizm aleyhinde güya din namına beyannameler çıkarmışlardır. Bu suretle Suphi ve arkadaşlarına cahil halk kitlelerinin taassubunu kabartmışlardır. Suphi ve arkadaşlarını şaphesiz imha etmek emeliyle- Erzurum'dan Trabzon'a yollamışlar ve Trabzon'da yanındaki 14 arkadaşıyla beraber Anadolu komünistlerinin son grubunun tevkif olduğu 28 Kanunusani 1921 gününde vahşiyane bir surette parçalayıp denize atmışlardır.

Suphi grubu ve Ankara komünistleri, her ikisi aynı sebepten, yani sınıf mübarezesinin aynen tezahüratından dolayı aynı zamanlarda burjuva taarruzuna maruz kalmışlardır.

Ankara komünistleri hapis hane işkenceleri ve kürek cezalarıyla kurtulabildiği halde, Suphi ve arkadaşları grubu, vakihsiz bir surette inkılap kurbanları sırasına geçmişlerdir.

Komünistler için daima halk kitleleriyle beraber çalışmak ve arkadaş

intihabında çok müşkülpesent olmak, sınıf mücadelesi esasını unutmamak, burjuvanın bu mücadelede kullandıkları dolambaçlı yolları daima göz önünde bulundurmak lazımdır. Türkiye işçi ve köylülerinin kurtuluşları uğrunda ilk tahtı muhakemeye alınmak Ankara Fırkası'na ait olmuşsa, bu gaye uğrunda ilk kurban olmak da Suphi ve arkadaşlarına müyesser olmuştur.

Evet, Suphi ve arkadaşları çok büyük ve tarihi bir şeref kazanmışlar, iftaharla güle güle ölmüşlerdir. Fakat Türkiye emekçileri, kıymetli rehber ve halaskarlarından bir grubu kaybetmişler ve Türkiye burjuvaları da en biaman düşmanlarının bir kısmından kurtulmuşlardır.

Burjuvaların hareketini sınıf noktainazarından tabii görürüz. Fakat kıymetli rehberlerinden büyük bir grubunu kaybeden ve pek az samimi rehberlere malik olan Türkiye emekçilerini de vakitsiz ziyalarından dolayı taziye ederiz.

Kanunusani 1923

5- İLHAMİ SAFFET/ BÜYÜK ÖLÜLERİMİZ VE ANADOLU DİKTATÖRLÜĞÜ

Bundan bir sene evvel soğuk...karlı...fırtınalı bir Kanunusani gecesi Karadeniz 15 mazlumun masum kanlarıyla boyanmıştı. Bu kurbanlar bedbaht Anadolu'ya necat getirmek, yaralarını sarmak, damarlarına hayat akıtmak azmiyle gelen Türk komünistleri, bizim fedakar yoldaşlarımızdı.

Daha Kars'ta iken Kafkasya'nın öbür tarafında aleyhlerinde hazırlanan cinayetler, tertip olunan işkenceler, hakaretler kendilerine haber verilmmişti. Lakin memleketimizin bedbaht ve mazlum sınıflarına halas rehberliği etmek azmi ve metaneti her muhataradan, her tehditten yüksekti. Hakaretlere...işkencelere...cefalara göğüs gerecekler, zıندانlara tahammül edecekler, ölümden bile geri dönmeyecekler, nasıl olursa olsun ezilmiş sınıflar, bedbaht ve gafil kitlelerle temas edecekler, onlara doğru yolu, kurtuluş ışığını göstereceklerdi. İçlerinde hayatlarının tahtı tehditte olduğu söz konusu bile olmuştu. Fakat on sene evvel Sinop'larda taziplere duçar edilmiş ve bir çok felaket arkadaşlarının dayak ve kırbaç altında inlediğini görmüş büyük ve mert yoldaşımız Suphi, buna ehemmiyet vermemişti. Elinde-resmi, riyakar davetnameler vardı.

Kars'ta tilki izaz ve ikramatı görmüştü.

Memleket dahilinde bir nutuk irad etmemiş ve bir makale neşretmemiş 15 siyasinin alçakça itlafı nasıl kabil olabilirdi?

Fakat hile ve huda ile muhasımları celbederek boyunlarını "hıyanet kemendiyle boğdurmak" siyaseti ancak eski padişahların siyasi mekteplerinde terbiye gören bugünkü Türk Hükümeti'ne aittir.

Fedakar yoldaşlarımız, cinayet-çamurunun içinde boğulmak muhatarasını büsbütün hatırlarından çıkarmıyorlardı. Arkalarında bıraktıkları yoldaşlarına, bizlere: ve istikbal nesillerine tarihimizde misline güç tesadüf edilen vazifeşinaslık meali göstermek istemişlerdi. Mukaddes mefkure için memleket içinde çalışmak kararlaşırmıştı. Karanlıkta bırakılan kardeşlere biraz ışık göstermek lazımdı. Yavaş yavaş cehalet perdeleri,

meskenet uyusukluğu dağılmalıydı. Fukara için hayat, ilm istenilmesi, yükselme yolları aranmalıydı. Nasırlı ellerin ezginliği, makruhiyeti karşısında daha ne zamana kadar sükut ihtiyar olunabilirdi? İşte bunun için onlar tereddüt etmediler, arkalarından takip edeceklerin de tereddüte düşmeyeceklerinden emin idiler. İlk hatvede bu maksat uğrunda can verdiler.

İstismarcı, tufeyli güruhların büyük fedakarlıklara karşı gösterdiği vahşet ancak kendi zaaf ve korkularını meydana koydu. Emekçiler artık Kanunuesasi'de vaad edilen mevhum "hakimiyetlere" kanmıyorlar, yaldızlı hap yutmuyorlar: cephelere sürülen, top, mitralyöz ateşine kurbanlık koyun gibi yaktırılan aç, çıplak, ilaçsız, bakımsız, ilimsiz, marifetsiz bırakılanın hep kendileri olduğunu, tufeyli ve haram yiyicilerin ise refah ve rahat, zevküsefa içinde yaşamakta berdevâm bulunduğunu görüyorlar. Mukadderatlarını ellerine almak için hakiki rehberlerini arıyorlar ve bulmakta gecikmeyeceklerdir. Artık yeter nasırlı ellere silah çevirmek! Ölüm istismarcı, tufeyli mikroplara!

28 Kanunusani 1922 /Batum

6- AHMET CEVAT/ MATEM GÜNÜ MÜNASEBETİYLE

İlk Türkiye komünist kurbanlarının: Mustafa Suphi, Hilmi oğlu Hakkı, Ethem Nejat, Kazım Ali, Şefik, Topçu Hakkı ve arkadaşlarının vahşiyane itlaf edildikleri 28-29 Kanunusani'yi "matem günü" intihaba karar veren arkadaşlar isabet etmişlerdir. Türkiye komünistleri her sene Kanunusani'nin 29. günü her nerede bulunurlarsa toplanmalı ve bu ilk kurbanlarımızı hatırlayarak sınıflı düşmanlarımızın kimler ve nasıl gad-dar, riyakar olduklarını düşünmeli. Kati zafere kadar açtığı mübarezeyle en dönmez bir azm ile berdevam olunmalıdır.

Bu büyük hıyanet, Türkiye proleteriyasına ve emekçi fakir sınıflara en müessir ve en nafiz bir dersi ibret vermeğe, sınıflı düşmanlarını kendileri-ne anlatmağa kafidir.

Türkiye bürokrat ve burjuvaları, sınıflı farkların, sınıflı istismarların, sınıflı muhasama ve mübarezelerin lafını bile işitmeğe tahammül edemezler, mevcudiyetini külliyen inkar ederler. "Türkiye'de sermayedar yok-tur. Burjuva yoktur. Herkes fakir ve emekçidir. Sınıflı mübareze bizi bir-birimize düşürür, terakkimize mani olur. Aramıza böyle bir nifakı sokan-lar milli düşmanlarımızdır..."derler. Halbuki kendileri sınıflı menfaatleri-ni muhafaza için en vahşiyane cinayetler önünde zerre kadar tereddüt et-mezler. Kan dökerler, can yakarlar, tırnak sökerler.

İşte Trabzon önünde birahmane süngülenerek denize atılan 15 komü-nist faciası Türkiye' burjuva ve bürokratlarının sınıflı vahşetine en belîğ bir misaldir. Ve bu misal münferit kalmamış, onu diğerleri de takip etmiştir.

Türkiye'nin haram yiyici, istismarcı sınıflı, proleterleri ve emekçi kit-leleri teşkilatlandırarak sınıflı istihlas mübarezesine sevk etmek maksadı-yla Kafkas'tan geldiklerini bildikleri komünistleri daha mübareze başla-madan imha için dakika fevtetmeden kendileri propaganda ve teşkilata giriştiler. Aleyhlerine "Muhafazayı Mukaddesat" namı altında en mürte-ci, en riyakar, en müfteri bir cemiyet vücuda getirdiler. Polisler vasıtası-yla beyannameler neşrettirler. Esnaf dediğimiz küçük burjuvalar arasına tahrikatçılar soktular. Proleterleri...ecirleri ve yoksulları istismar eden bütün grup ve tayfaları, bakkalları, çakkalları, faizcileri, bezirganları,

mollaları, hocaları, zabıtları, jandarmaları komünistlere can düşman haline getirdiler. İftirada, yalanda, küstahane propagandada o derecede ileri vardılar ki, masum, şuursuz kitleleri kendilerine çeviremedilerse de, mütereddit bıraktılar. Halka: "Kafkas'tan gelen Türk bolşeviklerinin maksadı, dükkanları kapatmak, evleri arayıp ne var ne yoksa gasp ve garet edip kadınların yüzünü açıp sokağa çıkarmak, camileri kapatmaktır. Ey ümmeti muhammet, gözlerinizi açınız. Bize bolşeviklik lazım değildir. Bunlar eşkiyadan ibarettir. Türkistan'ı, Buhara'yı, Azerbeycan'ı garet ettikten sonra Anadolu'yu da soymaya geliyorlar" dediler. Şüphesiz yalan söylediklerini kendileri biliyorlardı. Fakat komünistleri esnaf takımına, küçük burjuva güruhlarına, mazlum halk kitlelerine parçalattırmak için hiçbir alçaklıktan çekinmiyorlardı.

Mülkiyeti şahsiye, aile, din, işte küçük burjuva dediğimiz esnafın can yongası, hayat damarları saydıkları mukaddesatı...Komünistleri kırım kırım kestirmek, taşla iltaf ettirmek, tükürükle boğdurmak için onları bunlara saldıran bir eşkiya çetesi suretinde göstermek kafi gelecekti; maharetle, dolapla, yalanla, dolanla işe giriştiler. Ve kan emiciliklerine, istismarlarına karşı emekçi kitlelerinin gözünü açmaya çalışacaklarını bildikleri için komünistleri aleni ve resmi bu şekavetle imha ettiler.

Burjuvalar pek güzel biliyorlardı ki, komünistler ancak işçi hakkını gaspeden istihsal ve nakliyat vesaiti suretinde mahdud eller arasında biriken sermayeyi, bankaları, şömendöferleri, fabrikaları, madenleri, tersaneleri, toprakları millileştirmek gayesi takip ederler ve bu gayeye muayyen ve her tarafça malum mübareze yollarıyla vasil olurlar.

Aileye, dine gelince, bu içtimai müesseselerin istihsal vesaitine ve tarzına tabi olarak devreden devreye tebdil ettiğini bildikleri içintebdilleriyle meşgul olmaya lüzum bile görmezler. Komünistler bir sınıfın diğer sınıfları, bir insanın diğer insanları istismar etmesine nihayet vermek isterler, ve bütün kuvvetlerini istismarcı sınıfların ve eşhasın saltanatını yok edecek sınıfı mücadeleye sarfederler. Paşalar, beyler, çorbacılar, ağalar, hocalar, işte sağmal inek gibi istismar ettikleri emekçi kitlelerini daima zulmette tutmak için, onlara şuur ışığı vermek isteyen komünistleri lanetle, nefretle, ateşle, demirle kovalarlar. Darağacına çekerler. Denize veya zındana atarlar: sonra "aman aramıza sınıf nifakı girmesin, milli bir-

liğimize halel gelmesin" gibi bihaya riyakarlıklar savunurlar.

1921 senesinde bu büyük hıyanetle bir arada, dahili komünistler de tevkif olunmuş, aylarca zindanlarda çürütülmüştür. 1922 senesinde de, İzmir'in istirdatından sonra, yani milli zafere en kati ve emin hatvelerle yaklaşıldığı bir anda o büyük muzafferiyeti kanı ile, teriyle hazırlayan halkın mümessilleri kitle kitle hapishanelere atılmıştı. Teşrinlerde şuurulu teşkilatlanmağa istidat gösteren bir avuç proleterleri kahreden hükümet, kanunlarda, var kuvvetiyle burjuva ve küçük burjuvaları teşkilatlandırmaya, cesim esnaf, tüccar, çorbacı kongreleri kurmağa teşebbüs ediyor. Halbuki sulha ve milli amale yaklaşmak noktainazarından teşrinlerde ne halde idiysek, kanunlarda da o vaziyetteyiz. Fakat emin olsunlar, Türkiye proleterleri uyanmıştır. Bugün zayıf iseler, yarın kuvvetleneceklerdir. Bugün dağınık iseler, yarın kendilerini ezdirmeyecekler, riyakar sınıf düşmanlarının suratından tınaklarıyla müstekreh maskelerini sökeceklerdir. Şimdiye kadar istismarcı sınıfın canlanıp kanlanmasına bütün emeklerini mutiyane kaptıran Türkiye işçi ve çiftçi kitleleri, bundan sonra kendisini fakrüdde tehlikesinden kurtarmak çaresine de bakacak ve sınıflı istihlası öz kahraman pençesi ile temin edecektir.

* * *

Trabzon kurbanlarının hepsi de değerli, pek değerli arkadaşlardı. İşlerinde hakiki ve emin proleter lideri, fedakar ve gayur militanlar vardı. Şu anda gözümün önünde mert tavırları, sevimli çehreleri birbirine karışarak tecessüm ediyor. Ben onları öyle bir kül halinde Karadeniz'in korkunç girdabına atıldıkları o kanlı birlik şeklinde hafızama gömmek, kalbimi onlara mezar etmek istiyorum. Çünkü onların cümlesi bizim için, komünizmin için aynı kıymette, aynı meziyettedirler. Komünistler kimseyi telihe lüzum görmezler. Onlara yarım hudalar, kahramanlar, gaziler, şehedarlar lazımdır. Onlar bütün kurbanlarını kitle halinde yadederler. Burjuva vahşetinin dimağlarında süngü ile, ateş ile kazdığı kanlı izlerin daimi sızısını duymak, o sozoda demir özlemelerini çelikleştirmekle iktifa ederler. Biz sınıflı dimağımızın bu kanlı yarasını tahlil neşteriyle kurcalayıp, onu açan düşmanın şaki, mürai, hele mürai ve yalancı ihtirasatını görmek ve küstürmek isteriz. Nihai zaferden eminiz. Çünkü onlar maziye esirdir, biz istikbali yaratıyoruz. Onlar para denilen yalancı ilaha tapıyorlar. Biz onu mazinin diğer yalancı ilahlarının gömüldüğü nisyan çukuruna atmak istiyoruz ve mutlaka muvaffak olacağız!

7- H. R/ İKİNCİ ŞENE

Dünyada hür yaşayan varlığı silip süpüren ölüm, yalnız inkılap ve mefkure uğrunda çarpışa çarpışa can vermiş kahramanların adına doku-namaz.

Ölüm bütün yaşayanlar için ne kadar cansız bir ebediyet ise, ne kadar dönüşü olmayan bir batış ise, yoksuzluğa ışık ve şuur veren imanlı inkılapçılar için de o kadar canlı ve hatıralı bir ebediyettir. Tamam iki sene evvel Trabzon açıklarında en insafsız ve gaddarane bir surette boğazlanan Suphi ve 14 arkadaşı bizim için böyle yaşayan, gün geçtikçe hatıramızda değerleşen ölülerdendir.

Onların gövdesi mezarsızdır. Herbiri Karadenizin enginliklerine karışmış gitmiştir. Fakat onların adı, onların manevi hüviyetleri, onların inkılap yolunda açtıkları çığır ve gösterdikleri fedakarlık, doğrudan doğruya kalbimize, inkılap tarihine gömülmüştür. Zaman denilen kuvvet, belki ehramları çöktürür, belki panteonları yıkar, belki bundan evvelki inkılaplar uğrunda ölenleri unutturur, fakat Suphi ve arkadaşları gibi dünyamızın en son, en payidar, en şümüllü, en görünen hakikatı yolunda can vererek tarihe karışmış muhterem ölümlere el dokunduramaz. Suphi Yoldaş'ı sadece bir inkılapçı olarak düşünmek eksiktir. Onun şahsında, onun tanınmış hüviyetinde bir de müessislik var.

Filhakika Türk adını taşıyan insanlar içinde ilk önce işçilere haykıran, ilk komünist furkasını kuran, ilk komünist gazetesini çıkaran, hakim sınıf ile ilk önce açıktan açığa çarpışan ve nihayet bu maksat arkasında ilk defa kurban giden Mustafa Suphi Yoldaş'tır. Suphi'nin şahsiyeti her benimse-diği işi ileri götürecek kadar kuvvetliydi. Onun sözlerindeki keskinlik, iradesindeki metanet, bilgisindeki genişlik, seciyesindeki sağlamlık, her çetinliği yenebilirdi. Her gayeyi maksada yakınlılaştırabilirdi.

Suphi'nin bu meziyetlerine pek iyi vakıf olan düşmanları, karşısında tutunamayacaklarını çabuk anladılar. Ve bu müstesna değerli inkılapçıya ölüm hazırlamakdan sıkılmadılar. Suphi ve arkadaşlarının acıklı ölümü karşısında herşeyden evvel şu hakikat göze çarpar: Türkiye'de ezen sınıfa korkulu rüya gördürecek kadar kudretli proleter anasır mevcut, fakat

şuursuz ve teşkilatsızdır. Bu dağınık unsurlara çekidüzen verecek, onları teşkilat çerçevesine sokacak herhangi adam, bu efendilerin mahkemesinde tabiatıyla yaşamak hakkını kaybetmiş bir mücrem oluyor. Dünyanın her köşesinde felsefesiyle, programıyla, teşkilatıyla, bugünkü hayata uygunluğuyla ve nihayet Rusya'daki zaferiyle kendini tanıtmış olan büyük, insani istikbale tamamıyla hakim bir cereyana karışanlara karşı takınılan bu haşın tavır, şüphesiz çirkin olduğu kadar manasız bir zulümdür. Proleter düşmanlarını böyle açık cinayetlere cesaret ettiren saik, şüphe yok ki, Türkiye'de henüz zayıf oluşumuz, halkımızı kuvvet haline getirmeyişimizdir. Yoksa eğer topraklarda çiftçinin, müesseselerde işçinin adanıklı teşkilatı, inkılabın rehberleri olsaydı, bu ondört arkadaşı sebepsiz, muhakemesiz cellat bıçaklarına kolay kolay havale edemezlerdi.

Suphi ve arkadaşları yalnız hissiyata bağlanmış, Rusya'daki inkılap heyecanlarına kapılmış adamlardan değildi. Onların her biri, proleter inkılabının felsefesini, hayati ve içtimai sebeplerini, hangi memleketlerde faaliyete çıkarılabileceğini pek iyi kavramıştı. Şu halde, Suphi ve arkadaşları Türkiye'de bir komünizm makinesi kurmak için değil, belki Türkiye'yi bir gün komünizmeye getirecek teşkilat ve faaliyetin temellerini hazırlamağa gidiyorlardı. Bundan başka büyük bir maksatları da kapitalist Avrupa'nın afacan ihtirasına haklı olarak ayaklanmış Türk halkının bu kurtuluş mücadelesine yardım etmekte. Suphi ve arkadaşları pek ala biliyorlardı ki, bütün şarkı pençesine geçirmiş emperyalist Avrupa, bir taraftan Türk halkı için pek müthiş kâtal olmakla beraber, müdafaa ettiği proleter inkılabı için de çok korkunç bir tehlikedir. Suphi'nin vaktisiz ölümü, onun Türkiye'de inkılap için bir başlangıç açmak hususundaki gayesini akim bırakmamıştır.

Son üç senelik zaman zarfında Türkiye'de görünen proleter sınıfına ait bütün faaliyetler, denilebilir ki, Suphi ve arkadaşlarının arkadan geleceklere bıraktığı başlangıcın günden güne genişleyen, için için kaynaşan ve artık söndürülmesi ihtimali kalmamış mevcudiyetidir. Son senelerde aristokrat sınıfla mücadele ede ede nihayet memlekete tamamen hakim kesilen küçük burjuva sınıfının yanbaşıda hiç şüphesiz bir de yavaş yavaş teşkilatlanan, yavaş yavaş şuurlanan ve nihayet yavaş yavaş haklarını kuvvet yapan bir proleter sınıf canlanacaktır.

Suphi'nin ilk defa açtığı başlangıç bu suretle yakın vakitte çok geniş bir mahiyet alacak ve müstakbel inkılap zaferinin temeli olacaktır.

Suphi'yi henüz genç iken kaybettik. Onun kafasının içindeki bilgide, sinirlerindeki iradede, imanındaki ateşte, daha bir yığın işler görecektik. Bu kuvvetleri dünyada inkılap yolunda sarfa imkan bulamadığı için ölümüne acıyoruz. Yoksa dünyanın iç yüzünü gören, bayağı kanaatlerin fevkine çıkmış insanlar için ölüm ile hayat birbirine çok yakın şeylerdir. Suphi, ömrünün azlığına rağmen inkılap uğrunda vazifesini tamamlamış muhterem bir yoldaştır. Suphi ve arkadaşları, Türk proleter hareketinin ilk müessisleri, ilk kurbanlarıdır. Bahtiyardır o inkılapçıları ki, ölümünün arkasında bu kadar payidar izler bırakır. Dünyada saadet belki hiç, felaket hiç, yaşamak ve yaşamamak da belki hiç tir. Fakat gaye uğrunda çarpışa çarpışa can vermek, herhalde bir şeydir. Ölümünün ikinci senesinde olduğu gibi, dünyanın sonuncu senesinde de, bu muhterem ölümler unutulmayacaktır.

ONBEŞLER İÇİN

Yangınlara fazla bakan gözler yaşarmaz.
Alın kızıl yıldızlı baş secdeye varmaz.
Döğüşenler ölenlerin tutmaz yasını.

Yine fakat bir yıldırım zulmeti yırtsa.
Sağır göğün koynundaki çanı haykırtsa.
Anıyoruz göğsünüzün son sayhasını.

Eski cihan, yeni cihan önünde eğil!
Aramızdan birkaç yoldaş ayırmak değil.
Her ne yapsan varacağınız emelimize!

Karadeniz...bunu duysun derinliklerin:
O ateşli göğüsleri delen hançerin
Kabzasını alacağız biz elimize!

Batum, 1922

NAZIM HİKMET
VALA NURETTİN

II. MUSTAFA SUPHİ'NİN YAZILARI VE KONUŞMALARI

اولی مرتبه ساحتی قلمی ، امروضا فانی ایقار ایقین
اورتقارلم ؛ اورنقلم وکده یق . قعدنور جودنک
نابیند ویدار ایقین کیم .

مصطفی

· OKUYUCULARA

Mecmuamızın ilk kısmında Suphi Yoldaş'ın hususi ve siyasi şahsiyeti hakkında müteaddit makaleler mevcuttur.

Aşağıdaki satırlarda ise Tahrir Heyeti, hacmimizin müsaadesi derecesinde aramızdan ayrılan kıymetli yoldaşımızın muhtelif vesileler ile muhtelif zamanlarda yazmış olduğu makaleleri, ortaya atmış olduğu şiarları dercetmeyi münasip görmüştür.

Herhalde asarının bir kısmı hayatı gibi bedbaht bir akıbet uğramış olan Suphi'yi tanımak, onun inkılap yolundaki büyük mesaisine az çok vakıf olmak isteyenlerin merakını busuretle tatmin edebildik kanaatındayız.

TAHRİR HEYETİ
(Yazı Kurulu)

1- KOMÜNİST ENTERNASYONAL'IN KURULUŞ KONGRESİNDE KONUŞMA (MART 1919)

Moskova'da, dünyanın geleceğini değiştirecek olan bu görkemli III. Enternasyonal'de proleteryanın, ezilen Türk köylülüğünün ve işçi sınıfının adına, özgürlüğün, eşitliğin, kardeşliğin adına, zalim ve yırtıcı emperyalizmden çok çekmiş, kapitalizmin pençesi ve batı uygarlığının şiddeti altında mahvolan silahlı bir halkın adına konuşmak ne büyük bir mutluluk. Gerçek şudur ki, Türkiye'de diğer devletlerde olduğu gibi, halkın canına kastedip kanını emen birçok barbar ve alçaktan başka, bir de sadece Ermenilerin değil, fakir işçi ve köylü kitlesinin de kanını akıtan Osmanlı Padişahları vardır. Barbarlığı temsil edenler ezilen halk kitleleri değil Osmanlı padişahlarıdır.

Yoldaşlar! Rusya'da bulunan işçi ve köylü temsilcileri Ekim devriminden sonra sermayeye karşı savaşı başlatmayı ve özellikle naip-denen bu açgözlüleri yoketmeyi başarmışlardır.

Bir yıl önce Osmanlı paşaları orduyu Hazar Denizi kıyılarını, İran'ı, Türkistan'ı işgale göndermeyi tasarladıkları sırada Moskova'da tüm dünyaya mutluluk vadeden bu başkentte, Türk deyrimcileri bu paşaların maceracı tutkularına baş kaldırmışlardı. Sesimizi boğmak isteyen Moskova'daki Osmanlı elçisi Rus topraklarından derhal atılmamızı istemek için Rusya Cumhuriyeti hükümetini notalara boğmuş ve, müslüman Taşkent, Örenşehir, Kazan halkları arasında şiddetli bir propagandayı yöneterek çalışmamızı yoketmeye dört elle sarılmıştı.

Burjuva gazetelerinde bizlere karşı yöneltlen makalelerde: "Asya'nın en ucuna dek uzanan müslüman dünya, Osmanlı ordusunun zaferini kutlarken, Türk Tatar milletine duyulan bu en kutsal inançla alay eden bu insanlar kimlerdir? Hangi dinden ve hangi millettendirler?" gibi sorular yer alıyordu. Ama elçilik müslüman Doğu dünyasını ikiyüzlü sorularıyla aldatmak isteyince biz, Türk komünistleri dünyanın vatanımız, insanlığın da milletimiz olduğunu büyük bir ciddiyetle bildirdik.

Böylece, Devrimin kızıl bayrağını korkusuzca çektikten sonra, Osmanlı emperyalizmine katılan gruplara karşı çıkmayı, onlara tepki

göstermeyi kararlaştırdık. Bir süre için düşüncelerimizin gerçekleşmesini sağlayacak olan bu yolu izleyenler sadece bizdik. Ama şimdi bütün Doğu bizimle beraber yürüyor. Yoldaşlar, açgözlü Fransız ve İngilizler Osmanlı emperyalistleriyle beraber İstanbul'u ele geçirince, hakkımızda söylenen yalanlar etkisini yitirdi ve herkes ezilen mutsuz halk için büyük Rus devriminden daha iyi bir müttefik olmadığını açıkça anladı.

1908'den itibaren Türk gençliğinin bir kısmı halkın selametini sosyal bir devrimden başka bir şeyde bulamayacağını anlamıştı. Ama o sıralar sosyalist çalışma kısıtlanmıştı. Ezilen halkın korunması için yükselen elem içindeki Jaures'in güçlü sesi boşuna nefes tüketiyordu. Arkadaşlarından sadece birkaçı giriştikleri işe sırt çevirmediler ve burda, Rusya'da devrimci Türk ocağını örgütlediler. Doğu'daki gerekli ekonomik ve sosyal değişimin sosyal devrimle gerçekleşebileceği yolundaki inançları Ekim olaylarından sonra iyice pekişti.

Sizlere bu inancın halen Türk proleteryası ve aydınları arasında varolduğunu ispatlayan bir örnek vereceğim. Devrim ertesinde, İstanbul Üniversitesi , Nobel Ödülü'nün kime verileceği sorusunu sorduğu zaman Türk gençliği profesörlerin yaptığı baskıya rağmen yoldaş Lenin'i seçti; ve bu, sosyal devrim fikirlerinin Doğu'da ne kadar etkili olduğunu bir kez daha ispatlıyordu. Büyük saygın ustamız ve onun eylemleri, tüm devrimci dünyayı temsil etmektedir ve Türk gençliği de yaptıkları seçimle devrimci dünyaya bağlı olduklarını göstermişlerdir.

Türk halkının Rus devrimine olan sempatisinden bahsetmeyeceğim bile. Rusya'daki sosyal devrimin kahramanları halkımızca biliniyor: dünya sosyalist devrimi uğruna birçok kurban feda ettiler, artık savaş alanlarında tek başlarına değiller ve Türk proleter kitlesi gerçekten varlık kazanmıştır, tüm aydınlarıyla birlikte onların hayatını yaşamaktadır ve kalbi onlarınkiyle birlikte aynı uyum içinde atmaktadır.

Bu kahramanlar bu kötülük dünyasında, Türk proleteryasında başlayan derin bir isyanın olgunlaştığından, bu proleteryanın savaşa atılmak için kardeşlerinin, Rus yoldaşlarının savaş çılgınlığını beklediğinden emin olabilirler.

Yoldaşlar! Bunu sizlere Orta Doğu'da, Türk halkı içinde, bütün kalpleriyle Rus devriminden yana olan gerçek devrimciler olduğunu göster-

mek için söyledim. Şimdi hemen bu hareketin dünya devrimiyle olan ilişkileri sorununa geçeceğim. Derinden inanıyorum ki Doğu'daki devrimin, Batı'daki devrimle dolaysız bağları bulunmaktadır. Biz, Türk devrimcileri derinden inanıyoruz ki, Doğu'daki devrim sadece Doğu'yu Avrupa emperyalizminden kurtarmak için değil, aynı zamanda Rus devrimine destek olmak için de zorunludur.

Yoldaşlar, çok açıktır ki Fransız-İngiliz kapitalizminin başı Avrupa'da olsa da, gövdesi Asya'nın verimli topraklarındadır. Biz Türk sosyalistleri için önemli ve birinci görev Doğu'daki kapitalizmin kökünü kazımadır. Ancak bu yolla Fransız-İngiliz üretimini ham maddeden yoksun bırakabiliriz. Türkiye, İran, Hindistan ve Çin, Fransız-İngiliz endüstrisine kapılarını kapayarak, onu Avrupa borsalarına akma imkanından yoksun bırakacak, böylece iktidarın proleterya'nın eline geçmesi ve sosyalist düzenin yerleşmesiyle sonuçlanacak, eli kulağında bir bunalıma yol açacaklardır. Buna ulaşmak için bölgesel devrimci hareketin ajitasyon yürütmesi ve Doğu halklarının Fransız-İngiliz emperyalizmine karşı ayaklanmaları lazımdır. Ama Doğu'yu nasıl devrimci kılacağız? Sık sık Doğu sorununun tartışıldığı, Doğu halklarının manevi hayatlarından söz edildiği, bunların daha iyi incelenmesi isteğinin ifade edildiği toplantılara katıldım. Çarlık rejimi Doğu'yu işte böyle inceliyordu. Söz konusu olan Doğu halklarını sömürmek için en iyi yolların bulunmasıydı. Bu sorunu bugün inceliyorsak, bu, ezilen Doğu'yu kurtarmak içindir. Doğu'nun bilimsel incelenmesine vakit ayırarak, silahlarımızı sıkıca ellerimizde tutmamız, Doğu'da devrimci bir ocağın örgütlenmesi amacımızı gözden kaçırmamamız lazımdır. Doğu halklarının Avrupa sermayesine başkaldırışı, Rus devrimi için olduğu kadar bugün tüm ülkelerin proleterlerini harekete geçiren-ki bu da onu İngiltere ve Amerika'nın sürekli tehditi altına sokmakta ve bizim, yani Doğu'nun yardımının beklenmesini zorunlu kılmaktadır-genç Alman devrimi için de yararlıdır.

Bu nedenle Doğu halkları arasında devrimci ocakların kurulması III. Enternasyonal'in acil görevi olmalıdır. Güçlü ve genç Rus Kızıl Ordusu'nun bağrında, gelişen Türk askeri örgüt hücreleri kurulmaktadır. Bugün çeşitli Rus cephelerinde, Sovyetlerin güücünü korumak amacıyla Kızıl Ordunun yanında dövüşen bin kadar Türk için büyük bir yarar belirlemektedir.

Coğrafi konumundan dolayı, Türkiye daima Asya ve Avrupa arasında bir bağ oluşturmuş ve kapitalizmin dolaysız baskısı altında ezilmiştir.

Bütün bunlar bizlere dünya devriminin gelecek safhasında Türk proleteryasının önemli bir yer işgal edeceğini gösteriyor.

Eminiz ki Türk proleteryası dünya sosyal devrimine dayanak olmak ve onu ilerletmek için bütün gücünü kullanacaktır.

Preimer Congres de l'International Communiste

EDI, Paris 1974, s. 266-68.

2- ŞİARAT

Kanlarını şimdiye kadar kendi cellatlarının hakimiyeti için döken Türkiye amele, rençper ve askerleri bundan sonra öz hürriyet ve hakimiyetleri uğrunda çarpışacaktır.

* * *

Ey Şark'ın Garb'ın ameleleri ve rençperleri.

Aranızdaki zalim kuvveti yıkarak size doğru yürüyen içtimai inkılabı karşılayınız, ellerinizi birbirinize uzatınız.

* * *

Yaşasın Garp ve Şark'ın çalışkan ve makhur sınıflarını kardeşlikle birleştiren Üçüncü Enternasyonal!

* * *

Yaşasın bütün istismarcı sınıfları yeryüzünden kaldırmak şiarıyla yükselen içtimai inkılap!

* * *

Yaşasın kızıl yıldız altında işçi kardeşlerimizin saadetini, istikbalini saklayan, hazırlayan Kızıl Ordu!

* * *

Mazlum Türkiye'yi ölümden kurtaracak Kızıl İnkılap'tır. Kahrolsun buna karşı duran kuvvetler!

* * *

Cahil, zahmetkeş halk!

Ufukları saran ihanet bulutları, içtimai inkılabın intikam gölgeleriyle dağılıyor. Bahtiyarlık güneşi doğuyor. Ağlayan çehreler yeni bir ziya ile gülecek ve altında ebediyyen parlayacaktır.

Proletarya için hayat ve şeref, azm ile birliktedir. Ölüm ve mezellet,

miskinlik ve perişanlıktır.

* * *

Yaşasın bütün dünyanın işçi ve köylü halklarını birbirine bağlayan
Rusya İnkılabı!

* * *

Yaşasın kızıl ışıkları insaniyet, ufkunda görünmeğe başlayan Üçüncü
Beynelmilel!

* * *

Britanya haydutları artık mazlum Şark'ı aldatamaz. Hain düşmanların
eli ayağı titremeğe başladığı şu zamanda Yakın Şark elbette yolunu
şaşırmayacak. Mazlumlar zalimlerini tanımayacak kadar sersem değıl-
dir. Bugün edilecek hata, Şarka hıyanetle müşavidir.

* * *

3- KIZIL YILDIZ

Arkadaş! Bir dakika dur, şu kıızıl yıldıza bir bak! Sen bu kırmızı yıldızın ne olduğunu biliyor musun?

İşte, dinle:

Bu kırmızı yıldız, işçilerin, köy ve şehir fukarasının kurtarıcısı olan Kızıl Ordu'nun alametidir. Sen bu kıızıl yıldız üzerindeki sapan ile çekici tabii görüyorsun. Bunun ne olduğunu biliyor musun?

Bu sapan ile çekiç, şehir işçisi ile köy sapancısının birleştiklerini, onların kendi hürriyetlerini, kendi topraklarını, köylü ve işçi vekilleri şurasını, sosyalist vatani düşmanlardan, işçi halkın celladı olan sermaye-dardan, mirzalardan, köy ağalarından, v.s. mürtecilerden saklamak için ant içtiklerini gösteriyor.

Arkadaş! Sen işçi halkın dostu ve düşmanının kim olduğunu biliyor musun? Sen: seni çarlar, pomeşçikler, paşalar ve mirzalar hükümetinin zulümlerinden kimin koruduğunu, kimin sakladığını iyi bilmelisin.

Senin koruyucun, muhafızın, Kızıl İnkılap Ordusu'na giren işçi ve köylü kardeşlerindir.

İşte Kızıl Yıldız'ı ancak senin koruyucun, muhafızın olan Kızıl Ordu efradı kullanıyor. Her kim bu kıızıl yıldız takıyorsa, bil ki o senin kardeşin, seni İngiliz ve Fransızların yardımıyla ebedi surette istibdat boyun-duruğuna sokmağa çalışanlar ve senin elinden hürriyetini ve toprağını alarak seni fabrikacıların, zenginlerin, mirzaların ve peşelerin esiri et-meğe uğraşanlarla cenk eden öz kardeşlerindir.

Şimdi sen biraz düşün ve sapan ile çekici hamil olan kırmızı yıldızın ne kadar büyük bir alamet olduğunu iyi anla.

Kırmızı yıldız kendi omuzları üstünden kanlı çarı, haram yiyici mirza, ağa ve paşaları kaldırıp atan ve memleketimiz üzerine kırmızı sosyalist bayrağını diken köylülerle işçilerin birlik alametidir.

Kırmızı yıldız, bütün işçiler ve fakirleri koruyan-köylü-işçi şuraları hükümetinin alametidir. İşte Kızıl Ordu efradının taşıdıkları bu kıızıl

yıldızın manası budur.

Arkadaş! Sen evvelce memleketin kanlı çarlar, padişahlar, zenginler, paşa ve mirzalarla çevrildiği melun ve kara günleri unutmadın değil mi?

Sen çarlar, mirzalar ve ağaların kimler vasıtasıyla ve kimlerin eliyle seni boğduğunu, senin kanını emdiğini biliyor musun?

Gurodovil'lar, polisler, jandarmalar, onbaşılar ve zavallı, hiçbir şeyden haberi olmayan askerlerle...

Çarlar, padişahlar zulmünü yaratan bu gürhunun başka türlü alametleri, apoletleri, kokartları, neftileri vardı.

- İşte bu apoletleri, kokartları, neftileri olanlar, daima senin düşmanın olmuştu. Onlar, çarın, padişahın fermanı ile padişahlar, zenginler, ağalar uğrunda seni sokaklarda yakalıyor, hapislere atıyor ve şayet sen kendi cezadan şikayet ediyorsan, seni kurşuna diziyorlardı.

Bu sırmalı yıldızlı apoletli neftiler, kokartlar, sana kırbaç , hapis ve cezadan başka bir şey vermiyordu.

Bu alametler, çarlar, padişahlar istibdadının hapishane ve darağacı siyasetinin bir damgasıydı.

Arkadaş! Eğer sen bu cellatların ve firavunların tekrar geri dönmesini istemiyorsan, kızıl yıldız parlayan Kızıl Ordu'ya git, yazıl!

Ve kırmızı yıldızın altında sen kendi hürriyetin, kendi saadetin ve işçi kardeşlerinin alın teriyle yapılmış fabrika, zeovilaların ve toprakların için bir kaygu çekmeden yaşayabilirsin artık!

Ey bizim kızıl yıldızımız! Bundan sonra da daha büyük bir kızıla boyanan kendi nurun ile bütün dünya işçilerine hürriyet, müsavat ve kardeşlik saç!

Kızıl yıldız altında işçi kardeşlerimizin saadetini ve istikbalini saklayan Kızıl Ordu yaşasın!

4- BÜTÜN DÜNYA İŞÇİ VE KÖYLÜSÜNÜN MÜŞTEREK VATANI

Şimdiki Rusya, din, millet ve renk farkı olmaksızın bütün dünya işçi ve fıkara köylüsünün müşterek vatani. Bolşevikler Teşrinievvel İnkılabından sonra bütün Rusya'yı fıkara düşmanı zalim kapitalistlerin , yani altın kuvvetine dayanan zenginlerin tasallutundan temizlediler. Hem de Rus padişahı, Rus bankerı, Rus fabrikacısı, Rus pomeşçiki (çiftlik sahibi) olmak üzere, işçi ve fukara köylü sırtında yaşayan müstebitleri ezerekten bütün mazlum insanlar için böyle bir ortak vatan, yeni bir dünya yarattılar.

Eski dünya ve eski vatanda idare, kuvvet, baht, saadet güya ki yalnız çarlar, han ve hakanlar, şehzade ve paşalar, bey ve ağalar, fabrikantlar, banker ve tüccarların meşru malı, meşru bir hakkı idi. Bütün yerler, bütün fabrikalar, bütün saray ve konaklar, bağlar, bahçeler, güller, bülbüller, hep hep bu gözleri doymaz, insan kanı emmekten usanmaz adam kılıklı canavarların; tarlalarda yıldızdan yıldıza çalışmak, karanlık fabrikalarda, yeraltı maden ocaklarında, demiryollarında hayvan gibi işlemek ve en sonunda bir günlük yaşayabilecek rızkını bile tedarik edememek, bir yeri sakat olsa dilencilik etmek, ecelin pençesine düşünce yetim çocuklarını ve genç karısını yabancılar ve zenginler elinde esir bırakıp ölüp gitmek, bütün bu felaketler, her işçi ve her zavallı köylünün alnında yazılı facialar, bütün dünya işçi ve köylüsünün göz yaşları...

Rusya'da Bolşevikler içtimai inkılap ile böyle merhametsiz bir dünyayı yıktılar. Ve bütün kanunların, bütün mahkemelerin ve bütün papaz ve mollaların, bütün jandarma ve polis alaylarının din, allah ve millet adından utanıp arlanmaksızın himaye ve silah kuvvetiyle müdafaa ettikleri böyle adaletsiz bir dünyayı altüst ettiler.

Şimdi Rusya'da bu yer ve çiftlikler, kendi gücüyle, kendi alının teriyle işleyen köylünün, bankalar ve bütün fabrikalar mazlum işçilerin elinde.

Rusya'da evvelce "param var, binlerce altınım var," diye kabarıp yürüyen zenginler, şimdi bir hırsız gibi gizli deliklerden hilekar gözlerle bir türlü inanmak istemedikleri bu yeni alemin seyrediyorlar. Bellerinde

eskiden kalma binlerce altın olduğu halde kendilerini göstermemek için yırtık gömleklerle dolaşıyorlar. Şimdi zenginlik tarlasında çalışıp hiçbir paraya ve ağaya pay vermeyen köylünün: şimdi bütün mal ve meta bunları hüner ve marifetiyle ve kolunun kuvvetiyle meydana getirip kimseye faiz ve vergi vermeyen işçinin...

Şimdi işçi ve köylü hükümeti. Bütün ordu ve bütün kızıl askerler, işçi ve köylü hükümetinin omuzuna bakıyor.

Şimdi ihtilal mahkemeleri, iş bırakan veya vergi vermeyen işçi ve köylüyü öldürmek için değil, zalim çarlar, padişahlar, generaller ve paşaları tepelemek için kuruluyor. Şimdi mektep yalnız zengin bey ve paşa çocukları için değil, bütün işçi ve fukara köylü yavruları için hem terbiye, hem hayat ve hem de ışık ocağı...

Hulasa: Bolşeviklerin şimdi Rusya'da ve tedricen bütün dünyada yaşatmak istedikleri içtimai inkılap, alınının teriyle geçinen mazlum işçi ve köylü halkın cihan ihtilalinden beri beklediği büyük bayram: bu inkılabı yaratan Rusya ise, bütün cihan işçi ve köylüsünün ortak vatani!

Yaşasın içtimai inkılap!

Yaşasın bütün dünya mazlum insanlarının müşterek vatani olan Sosyalist Rusya!

5- 1918 SENESİNDE MOSKOVA'DA TÜRK SOL SOSYALİSTLERİ KONGRESİ'NDE YOLDAŞ MUSTAFA SUPHİ'NİN KONUŞMASI

Aziz Yoldaşlar,

Beni şu konferansa reis intihabınızdan dolayı büyük teşekkürler ederim. İtimadınıza teşekkürüm resmi değil, pek samimi mahiyettedir. Ben bu içtimainızı büyük bir kıymeti tarihiye telakki ediyorum. Çünkü fikrimce bu teşkil ettiğiniz heyet tarihte Türk halkının tesiratını hakikaten arz ve temsil eden ilk teşkilattır.

Bugünkü heyetimiz içinde öteden beri tüm inkılap teşkilatlarında olduğu gibi, yalnız mütefekkir kimselerin değil, belki doğrudan doğruya zulme ve itisafa düşer olan halk efradından Türk askeri, Türk köylüsü ve Türk işçisi olarak birçok arkadaşların da bulunuşu inkılap ruhunun Türkiye'de aşağı tabakalara nüfuz ettiğini ve Türkiye'de sosyalistliğin ütopyizm, yani hayalperestlik devrini atlatıp bir devri hakikiye girme istidadında bulunduğunu gösterir. Biz bugün Rusya'da, bütün insanıyeti esaretten kurtarmaya çalışan Rusya İnkılabı Azimi'ne yalnız hayat ve edebiyatla değil, belki fiiliyat ve teşkilatla koşulmak üzere bulunmuş oluyoruz.

Biz bugün, insanıyetin şu kan ve ateşle kaynayan muhitinde vaziyet almakla, Türklerin heyeti medeniyeti içtimaiyedeki hak hayatlarından bir ilim, bir işaret yükseltmiş oluyoruz. Biz bugün Rusya İnkılabı'nın birer mühim amili olan müslüman kuvvelerinin Moskova'daki merkezinde toplanmakla, islam aleminin Enternasyonal vakasına olan nazarını da aşıkâr meydana koymuş oluyoruz. Bizim bugün tuttuğumuz yoldan daha dün Tatarlar yürümeğe başlamışlardı. Yarın da Araplar, Acemler o selamet şahrahını tutacak ve bütün alemi islamıyet böylece hakiki kardeşlik, hakiki birlik, hakiki azatlık yoluna girmiş olacaktır.

Yaşasın bütün dünyanın müslüman işçi ve köylü halklarını birbirine bağlayan Rusya İnkılabı!

Yaşasın kızıl ışıkları insanıyet ufkunda görünmeğe başlayan Üçüncü Enternasyonal!

6- SOSYALİZM İÇİN CİDAL *

Türkiye'nin mazlum işçi ve köylülerine,

1. Ancak sermaye, para tahakkümünün devrilmesi ve yalnız sosyalizm inkılabının bütün cihana yayılması, sana tam ve sağlam bir hürriyet verecektir. Sen ancak, sermayedarların, toprak sahiplerinin, paşa ve ağaların nüfuz ve tahakkümü yıktığın ve bütün kuvvetinle sosyalizm inkılabını kendi memleketinde müdafaa ve neşrettiğin takdirde, beynelmilel inkılabın ilerlemesine yardım etmiş olursun.

2. Türk, müslümen, ecnebi, her ne olursa olsun büyük veya küçük sermayedar ve zenginlerle birlik ve ittifak yapma!

3. Beynelmilel cihangirlik ve emperyalizme elinden geldiğince karşı dur. Memleketin içinde hiçbir bölük ecnebi asker kalmasın.

İngiliz ve Fransız emperyalistlerine ve onların yardımcısı, yardığı olan Yunan Ordusu'na bir karış verme. Onlara hiçbir demiryolu, hiçbir fabrika, hiçbir liman, iskele terketme. Ecnebi madrabazlarının, senin kanını emen bölüklerin memlekette dolaşmasına karşı dur.

4. Fransa, İngiltere, Amerika emperyalistlerinin yapacağı sulthan sakın ve bil ki, onların isteyecekleri tazminat ve eski borçlara dair ortaya koyacakları hesaplar, senin belini bükecek ve elinde, avucunda ne varsa, hepsini kaybedecektir.

5. İnkılap düşmanlarıyla uzlaşmaya razı olan ikiyüzlü ihanetlere ve Fransızlar tarafına geçmeyi yahut onlarla beraber diğer devletlere karşı "milli muharebe" açmayı kabul ve müdafaa eden riyakar dolandırıcılara el verme. Memleketini yeniden emperyalist muharebesine sokmaktan ve ana toprağını yeniden siperlerle, tranşelerle sardırarak bağrını yırtmaktan hazer et. Kendi galibiyetleriyle İngiltere ve Fransa'da inkılabı durdurmağa ve Alman, Macar inkılabını da semeresiz bırakmağa kasteden Lloyd Georg'lara ve Clemenceau'lara yardım etme.

6. Sermayedarlar, generaller, papazlar ve mutaassıp mollalarla birlikte işçi halka karşı giden ve Rusya İşçi Halk Cumhuriyeti'ni yıkarak onun yerine zenginler, sermayedarlar cumhuriyetini veya daha doğrusu Çarlar

devletini kurmak isteyenlerden kaç! Bunlar bütün dünya işçi halkını kesip doğradıktan sonra şimdilik kendilerine meyil gösteren ikiyüzlü sosyalistleri dahi çiğneyip geçecek ve sermayedarların, çiftlik ağalarının tapındıkları müstebit padişahın, kralın, çarın tahunu ensene bindireceklerdir.

7. Emperyalist hükümetlerin bugün milletimiz ve hukukumuz üzerine taarruz eden ordularına karşı muharebeye kalk! Fransızların parayla satın alarak üzerimize yolladıkları bütün alçak kuvvetlere silah çek!

Fakir işçi halk,

Silahını eline al! Tüfek atmasını biliyorsan, silahını temiz tut. Atmasını bilmiyorsan, gizli talim bölüklerine git, yazıl.

8. Fakir işçi halk!

Elindeki tüfeği yalnız üstümüze yürüyen düşmana değil, cihad ve inkılap meydanından kaçarak halka ihanet edenlere ve sermayedarların, zenginlerin işine faide getirenlere atmaktan çekinme!

9. İnkılap cephesini ve arkadaşlarımızın kendi aralarında verdikleri kardeş sözünü tutmalarını teşvik et ve onlara bu yolda örnek için kendi emniyetli, imanlı arkadaşlarını zalimlere karşı duran müdafaa çetelerine gönder. İnkılapçıların bugün yapacakları iş, gelecekteki Türkiye Kızılordusu'nun kuvvetli temelini kuracaktır.

10. Fakir ve zahmetkar yoldaş!

İyi bil ki, büyük zenginler, müstebit paşalar ve ağaların keselerinde Fransız ve İngilizlerden aldıkları pek çok altınlar vardır. Onlar bu altınla, sana karşı kuvvet hazırlamağa, seni ezmeğe çalışıyorlar. Fukara halkın işine, onun kurduğu ve kuracağı hükümete karşı duranları kurşuna diz. İşçi ve köylü meclislerine karşı her el kaldırıana on kurşunla cevap ver.

11. Fakir ve mazlum Türk rençberi! Sabrettiğin yetiştir! Umum dünya inkılabının arifesindesin. Kendi hakkını alacağın zaman da kalk. Kendini göster. Türkiye'nin zulüm ve kahr içinde yaşayan diğer halklarına elini uzat. İşçi ve köylü meclislerini, kendi hükümler ve saltanatını kur.

Rusya'da işçi kardeşlerin hükümeti ele aldı. Fakat şunu da bil ki, sen daha gâlip değilsin. Türkiye'de burjuvazinin, zenginlerin gözleri, fransız, ingiliz kasasından ümidini kesmedi. Düşman son derece şeytan ve kuvvetli.

12. Ey Türkiye'nin mazlum işçi ve köylüleri!

Evvelahir bir bir şeyi hatırlıdan çıkarma:

Avrupa ve Türkiye'deki bütün sermayedarlar, zenginler, paşalar, ağalar, papaz ve mutaassıp mollalar, büyük zabıtlar Türkiye'de hükmettikçe sermaye ve para esirliği ortadan kalkmaz ve işçi köylü halkı kendi devlet ve hakimiyetine nail olamaz.

Haydi eline silahı al. Bütün dünya fakir ve mazlum işçilerinin başladıkları sosyalizm cihadında ileri saflara yollan!

* Mustafa Suphi'nin bu yazısının yazıldığı yıllarda *Türk İşçi ve Köylü Komünist Teşkilatı* imzasıyla ve *Bütün Dünyanın Proleteryası Birleşiniz!* üst başlık ilavesiyle bildiri olarak dağıtıldığı anlaşılmaktadır. (Bkz. Mete Tuncay. Türkiye'de Solun Tarihinden. Tarih ve Toplum Şubat 1990)

7- MAYIS BAYRAMI MÜNASEBETİYLE MÜSLÜMAN İŞÇİLERE KONUŞMA

Bütün dünyadaki mazlum insanların bekledikleri mesut gün, bütün dünyadaki mazlum halkların bahtını birbirine bağlayan büyük bayram!

Bugün Rusya'nın vefeledar muhitinde yükselecek zafer şenlikleri, dünyanın her köşesindeki sefil insanların, zavallı işçilerin karanlık hayatlarında ümitli ışıklar, ateşli ihtiraslar yakacaktır. Bugün Rusya yeryüzünde hakkın kuvvete galip geldiği bir memleket. Bugün Rusya, bütün dünyanın istibdat kahurları altında ezilen milletlerine el uzatarak alemleri insaniyeti birliğe, kardeşliğe davet ediyor.

Yoldaşlar!

Çok kalmadı o bütün insanların kardeşlik bayramına, buna iman ediniz. Sizin gönlünüzde, sizin ruhunuzda çalkalanan deryalara, Avrupa'nın o zalim kuvvetleri, o cansız hisarlar, o demir zırhlar, o altın mihraplar karşı duramaz.

Hisarlar, mihraplar yıkılır, zırhlar delinir, fakat ruh ölmez, yükselir. Bu yükseklikler altında ise zalim aciz kalır. Teslimi nefis eder, mahvolur. Fakat siz ey demir ve mazlum halklar! Hazır mısınız mübareze?

Dünyanın saadetini, insanın bahtını zalimlerden kurtarmağa? Kendinize daima bu suali sorunuz. Vicdanınızı dinleyiniz. Düşününüz ki, en büyük zafer günleri, baht ve saadatiniz için hapse, zindana, kana, ateşe, ölüme sabrettikleriniz, tarihi vakalar karşısında can verecektir. Düşününüz ki, en şanlı şenlikler öz mukadderatınızı elinize alacağınız günlerde tecelli edecek ve o gün imanı, kahramanlığı semalara yükseltecek en büyük bayram olacaktır.

Ey dünya, ey dünyanın banisi olan işçiler!

Rusya'nın yaralı sesinde kaynayan bu ruh şadanı, bu insaniyet aleminin vicdanında yaşatacak sizlersiniz. Azadlık yolunda sebatla devam ediniz. İnsaniyet deryasının bugünkü karanlık ufuklarında beynelmilel güneşin zafer ve azametlerle yükselmesine çok kalmadı.

Ey islam aleminin asırlardan beri ezilmiş esir halkları!

Ey Mısır'da, İran'da, Hindistan'da, Türkistan'da ecnebi boyunduruğunda mahkum olan mazlum kardeşler! Siz de uyanınız! Dinleyiniz, şu şikayet, şu inkılap, şu sürur velvelelerini işitiniz!

Ruhunuzu tırmalayan o mutaassıp, o cahil, zulumkar karanlıklardan kurtularak şu ümit ve hayat dünyasına koşunuz.

Rusya'daki müslüman kardeşlerinize ve bütün dünya işçi ve ekinci yoldaşlarımızla bayram ediniz. Çekinmeyiniz, korkmayınız!

Sizi esirlikten kurtaracak, size siyasi ve iktisadi hürriyeti verebilecek büyük bayrama katılınız!

Siz de zafer şarkıları söyleyerek beynelmilel kardeşlik ve birlik yolunda ilerlemeye çalışınız.

Kavi inkılap dünyanın her tarafında zafer bulsun. Kavi zalim ve gad-darlar mahvolsun.

Kavi insanları yumruklar altında ezenler, insanlığı ise muhtaçlara sadaka vermekten ibaret bilenler ezilsin.

Bırakınız hak ve adalet karşısında bu zalim kainat titresin!

Müslüman yoldaşlar!

Bütün dünya mazlum işçileri gibi siz de bu ihtilalde bir şey kaybetmeyeceksiniz! Marx'ın dediği gibi, kollarınızı sıkan zincirlerden başka bir şey kaybetmeyeceksiniz.

Birleşiniz bütün dünya işçileri!

Birleşiniz müslüman işçiler!

8- YAŞTA VE BAŞTA GENÇLİK

Şarkta gençlik, aile muhitinden başlar da, mektebe, medreseye, iş, sanat ve hükümet müesseselerine varıncaya kadar zincirli bir esarete mahkumdur: fakat gençliği bu zulüm ve esareten kurtaracak kuvvet yine gençliktedir. Onun için, gençleri ikiye ayırmak mecburiyetini hissediyoruz: Bir kısım yumruk altında her türlü esarete, zulme tahammül eden mütevekkil ve zavallı gençleri; diğer kısım uyanık fikirli, serbest ve halaskar gençler ki, gençlik şiarı altında yaşamak liyakatini kazananlar şüphesiz bu ikincilerdir.

Aile münasebetinde gönlünün bütün sünuhatına sahip olmayan, ana ve babasının makul, gayrimakul, beşeriyet için faide veya zararlı her türlü emrine, telkinatına yalnız dini ve itiyadı bir tevekkülle itaat eden gençler, herhangi bir kızla yalnız emri meşru ve mutadî ifa ve itmam için evlenmeğe razı olan delikanlı veya herhangi bir delikanlıya yine aynı sebeple güveyiye çıkan genç kızlar, yaşça ne kadar küçük olurlarsa olsunlar, başça şüphesiz ki pek ihtiyardılar.

Medrese ve mektepte akıl ve naklin mevkiini vermeye bir türlü muvaffak olamayan, beyinde parlayan her nur zerresini "küfür" korkusuyla tard ve del'e çalışan, hayalden hakikate geçmek istidat ve iktidarını gösteremeyen genç talebeler tabiatın taze hayatlarına bahşettiği feyiz ve kuvveti nefislerinde öldüren merhamete muhtaç zayıf insanlardır.

Ve nihayet hayat mübarezesine girişmiş işçi bir genç, gördüğü işin mahiyetini, vücuda getirdiği yeni mahsul ve servetinin kime mal olarak bundan insanlık namına ne faide ve zarar geldiğini düşünüp anlamağa, iş ve hayat içinde arka verip kuvvetlendirdiği alemin insanda kan ağlatan zulüm ve haksızlıklarına karşı ciddi bir mübarezeye girişmese, bu genç adamın çalışıp çabalaması, tarih nazarında taş taşıyan hayvanların çektikleri zahmet ve gördükleri işten başka bir mahiyeti haiz olamaz.

Hulasa aile, aşk ve muhabbet münasabatında hürriyet ve istiklal, hüsne, oyun ve maharette idrak hassasına, iş ve hayatta ise zulme, haksızlığa karşı mübareze kuvvetine malik olmayan gençlerin yaşkırı ne kadar az olursa olsun, kendileri gençlik aleminin hür ve münevver ve faal

bir uzvu sayılamazlar. Bunlar gönülleri kurumuş, beyinleri paslanmış, sinirleri gevşemiş, yüreksiz, mutavi ve alil ihtiyarlardır.

Demek ki, gençlik denildiği zaman biz bunu aynı zamanda hem yaş, hem de başta aramak mecburiyetindeyiz.

Baku-15.X.1920

9- I. TÜRKİYE KOMÜNİST FIRKASI KONGRESİ'NDE KARAR HALİNDE KABUL EDİLEN MÜSTEMLEKAT VE MİLLETLER HAKKINDAKİ MUSTAFA SUPHİ YOLDAŞ'IN MÜTALAASI

1. Müstemleke bugünkü haliyle istilacılık devri geçiren sınai, mali ve ticari inhisarcılığın zaruri bir mahsulü olduğu gibi, milli niza' ve kıt'aller de, halihazır şeraiti iktisadiye ve siyasiyeden çıkan birer hailedir.

Heyeti içtimaiyyenin mukadderatı, zenginliğe istinad eden sermayedarlardan fütuhatchılık ve yağmakarlıkla ihrazı şöhret ve hükümet eden emaret ve hükümetlerle bunlara satılmış bir avuç sanadid ve memurinden ibaret bir sınıf ekaliyet elinde kaldıkça, bu felaketlere nihayet vermek imkanı yoktur.

2. Burjuvazya esasında kurulan hükümetler, fert ve milletlere ait adalet ve müsavata dair birçok bahislerde bulundukları halde, tarihin bize arzettiği feci hadiseler, hele son Avrupa Harbi'nden sonra kararlaştıran Versay Muahedesi'nin mağlup ve zayıf millet ve memleketleri kısım kısım ezen ve müstemleke haline getirmeğe teşebbüs yolunda meydana çıkan neticeleri pekala gösteriyor ki, adalet ve müsavata ait bu şiarlar, yalancı bir nümayişten başka bir şey değildir.

3. Demek oluyor ki, sermayedarlar, hükümdarlar ve sultanlardan mürekkep hiç hükmündeki bir ekaliyetin, beşerin ekseriyeti azimesini teşkil eden zayıf ve fakir işçi sınıflara zulm ve tagallübü suretinde mütecellî bu cihanşümul durumun izalesi, ancak sınıf farkını ortadan kaldırarak yeryüzünde hakim ve mahkum, zalim fertlerin, millet ve devletlerin hükmünü bırakmayacak bir inkılabı azimin vukuu ve tahakkuku ile hasıl olabilecektir.

4. Bütün dünya amele ve rençperleri arasında hadis olan bu mahiyetteki içtimai inkılaptan, şimdiye kadar başka devletler ve milletlerin hükmü altında ve müstemleke halinde yaşayan millet ve memleketler amele ve rençper sınıflarının milli ve medeni metalibine karşı hakim vaziyetteki millet proleteryası tarafından fedakarlıkta bulunularak mazlum milletler arasında tenevvür ve temeddüdün inkişafına hadim olacak medeniyetkar, milli müessesata kuvvet vermeli ve busuretle onların da samimi ola-

rak inkılaba müzaheretleri esasları hazırlanmalıdır.

5. Komünist Fırkası, inkılap hareketinin yeni girdiği gayrimüterakki memleketlerde emperyalizme karşı mevcudiyetini müdafaa eden milli kuvvetlere müzaheretle, bu arada umumiyetle sermayedarlar idaresine karşı sınıf mübareze hissini işçi halk içinde derinleşmesine ait müsaa-ade bulunmalı ve herhalde teşkilatın istiklalini muhafaza etmelidir.

10- TARİHİ VAZİFE

Geçen Balkan ve son Avrupa kasaplıklarında bahtsız Anadolu rençperlerinin kanı dökülmesine; çılgınca, merhametsizce o şekilde muharebeye karşı durmuş iken, Mustafa Kemal Paşa'nın takriben bir yıl önce, Odesa'da iken bildirdiği kıyamcılığa razı ve taraftar olduk; ve bugün Antanta yağmacıları karşısında büyük bir cephe açan kuvvayımilliye ordularının muvaffakiyetine müzahir oluyoruz. Birbirine zıt gibi gözüken eski ve yeni bu vaziyeti kısaca da olsa tarihi tahlilden geçirmeğe ve tuttuğumuz yolu aydınlatmağa mecburuz.

Bundan hemen on sene evvel bizler: hükümetçi veya köylü sosyalistler, minimalist (asgari) milletçiler, federalistler, hulasa Türk gençliğinin mutasallıt şoven İttihad ve Terakki siyasetine karşı ayaklanan kısmı, bir taraftan memleketi ve rehçpar halkı felaketten felakete sürükleyecek muhaberelele nihayet vermeğe çalışırken, diğer taraftan Anadolu'ya hayat verecek medeni, inkılabi inkişaflara zemin ve yol arıyorduk. Bu inkişaf, bizim fikrimizce, dahilde Makedonya'lıların, Arnavutların, Arapların, Kürtlerin, Ermenilerin ilah...medeniyet, muhtariyet ve hatta istiklallerine istidatleri derecesinde yol vererek hür milletlerin hür ittihadı halinde "milli tesanüt"ler vücut bulacaksa, hariçten de Alman ve İngiliz emperyalizminden ziyade beynelmilel amele hareketine istinad ile kuvvet alabilecekti.

Aradan geçen facialı harp seneleri içinde, Türk, Arap, Ermeni amele ve rençperlerinden milyonlarcası ölüme, sefalete mahkum olmuş, Türk sosyalistleri ve federalistleri menfalarda yıllarca sürünüp çürümüş olsalar da, bugün on sene evvel ortaya atılıp fırtınalar içinde çalkandıkça yayılan fikirlerin tatbiki neticeleri karşısında bulunuyoruz.

Bugün Anadolu için Türkler ve kendi memleketleri için diğer milletler çalışırken, ellerini inkılapçı amele Rusyası ve Üçüncü Enternasyonal'e uzatıyorlar. Son hayat umutlarını ışıktandırmak ve son rızk hanelerini gasıp ve istilacılara kaptırmamak azmiyle vaki olan bu istimdatların mahiyeti anlaşıncı, bizim böyle umumi cidal ve harbe iştirakimiz sebepleri de kendiliğinden izah edilmiş olur. Biz, Rusya, Türkistan ve Kafkasya'da olduğu gibi Türkiye'de de başlayan mübarezeyi Avrupa emper-

yalızmine karşı ve alemşümül bir mahiyet ve manada anlıyoruz. Fakir ve sefalet altında ezilen Türkiye ve şark memleketlerindeki kıyam, *milli müdafaa* şiarı ile başlasa bile, dünyayı saran ve zulm ile çarpıştıkça mağdur ameale ve rençper sınıflarının gönüllerini fetheden inkılap hareketlerinin az zamanda beynelmilel vasata geçmesi bir zarurettir. Ve Zaten bu böyle olmasa, muazzam Avrupa kapitalistlerine karşı yükselen herhangi bir milli müdafaa, beynelmilel müzaherete hakkıyla nail olamayacak, ergeç iflasa mahkum olacaktır.

Onun için biz Türkiye'de milli müdafaa şeklinde başgösteren kıyama, müşterek düşman tarafından bu hareketin söndürülmesine yol vermemek için her türlü yardımı, bu yardım mutaassıp milliyetçilere bile olsa, tarihin bize yüklediği bir vazife olarak biliyoruz. Hayat ve mübazere ruhunu mağdur halk kitlesinde derinleştirmeğe çalışan İştirakiyun Teşkilatı'nın memleket içinde açılıp yayılmasına gelince, bunun da Kuvvayı milliyeye müdiranının karşısında duran yine o ehemmiyette tarihi bir mesele olduğunu zannediyoruz.

¶

11- ANADOLU'DAN GELEN ELÇİLER VE ANADOLU'YA YARDIM

Çoktan beri Anadolu'dan gelecekleri beklenmekte olan Türkiye Büyük millet Meclisi elçilerinden mürekkep fevkalade heyetin Tuapse yoluyla Moskova'ya vardıkları haberi alındı.

Bu heyet, başta Büyük millet Meclisi İktisat İşleri İcra Vekili Yusuf Kemal ve Hariciye İşleri Vekili Bekir Sami Bey'ler olduğu halde Lazistan Mebusu Osman ve Müşavir Dr. İbrahim Tali ve Seyfi Efendi'lerden mürekkeptir.

Yusuf Kemal ve Bekir Sami, her ikisi de, Avrupa'da tahsillerini ikmal eden Türkiye'nin temiz ve muteber simalarındandır. İttihad ve Terakki Fırkası'nın kudret ve hükümeti zamanında birer mevki sahibi olmakla beraber, fikirce istiklallerini muhafaza etmiş ve vicdanlarına karşı saydıkları işlere karışmamak cesaretini göstermiş, adetleri az siyasilerden olan bu zatların beynelmilel Rusya ile münasebete vasıta olarak seçilmeleri, Büyük Millet Meclisi namına bir muvaffakiyettir.

Bu zatların maziye ait hayatları gibi eski arkadaşımız Yusuf Kemal'in bu sefer elimize varan mektup meali, Anadolu'daki hükümet başçılarının simalarını açıkça gösteriyor. Anlaşıyor ki, Büyük Millet Meclisi gibi Kuvvayı Milliye uyanmakta ve zavallı Türkiye amele ve mçperlerinin acıklı hali; öteden beri zulme, istibdada her ne sebeple olursa olsun alet olan bu eski müesseselerin bile yüreğini yakmaktadır. Biz herhalde Yusuf kemal'in bu yoldaki yazılarını, doğu inkılapçılarının iş ve duygularına bir makeş olarak telakki etmek istiyoruz. İçtimai inkılap, mazlum insanlığı teşkil eden türlü kümeler hakkında çığsız, hudutsuz tahassüslerle doludur. Bizler, cihanşümül inkılabın bugünkü mecmuu ve merkezi olan Rusyada çalışan komünistler, elimizde Marx'ın kitabı olduğu halde, din, millet, ırk ve renk ayrılığı yapmaksızın, herhangi memleketin olursa olsun, mazlum insanlarını kurtarmak emelleriyle en uzak ufuklara doğru atılmaktan, en karanlık zulm deryaları içinde çırpınan mağdur milletlere el uzatmaktan çekinmiyoruz. Bugün Türkiye ahalişi ise, umumiyetle Avrupa ve Amerika emperyalizminin, Yunan ve İngiliz

korsanlarının yağmacılıklarına karşı hayatının en tehlikeli anlarını yaşıyor; Türkiye ameleye ve rençperlere, ellerinde tuttukları son ekmek dilimini gasıplara kaptırmamak için mübarezenin, harbin en büyük ağırlıklarını öz sırtlarında taşıyorlar. Türkiye ameleye, rençper ve askerlerinin bu mübareze sosyale Rusya ile Üçüncü Enternasyonal'in her türlü muavenetine hiç şüphesiz ki hakları vardır. Kıyamcı Türkiye'de azamimikyasta yapılması lazım gelen bu muavenetin yalnız müşterek düşman olan Avrupa ve Amerika emperyalizmin Küçük Asya cepheleğinde sıkıştırılıp ezilmesi noktai nazarından değil, şark ve garbın beynelmilel münasebeti cihetinden de büyük ehemmiyeti olacaktır. bir kere Türkiye, bütün o eski şöhret ve kudsiyetleriyle, umumiyetle şark memleketleri içinde ve hususiyle Hindistan'da büyük bir yer tutuyor. Türkiye'nin böyle muhtaç ve tehlikeli bir devrinde sosyale Rusya'dan göreceği yardım, içtimai inkılabı şarkın gönlünü kazandıracak, bu işe, umaklarını Asya'nın ruhuna saplayan İngiltere hesabına büyük bir darbe olacaktır.

Diğer taraftan kıyamcı Türkiye'nin Anadolu yarımadasında İngiliz ve Yunanlılara karşı mübareze ile Rusya Şuralar Cumhuriyeti'nin yardımı sayesinde geçirebileceği bir kış daha, ameleye-rençper teşkallerinin biraz daha büyümesine yardım ederek, emperyalizme karşı açılan bu cidal, bir müddet sonra artık yalnız harbi değil, belki içtimai ve beynelmilel bir mahiyet alacaktır. Türkiye ameleye ve rençperlerinin hadisat arasında kendi varlıklarını ve kendi sınıfı menfaatlerini hissetmeleriyledir ki, mübareze en kati, en şanlı ve ebednişan azimlerle kuvvet alacak ve o vakit İngiltere veya emperyalizm ile iulaftan hiçbir siyasi ve hiçbir kumandan bahsedemeyecektir.

İşte bütün bunlar için Anadolu'da vekayiin biraz daha inkişafına, biraz daha vakte ve biraz daha fırsata ihtiyaç var. Önümüzdeki iki ay zarfında Avrupa ve İngiliz cihangirleri, Anadolu kıyamcılığını bastırıp hükümeti himayeleri alındaki Sultan'a vermeğe muvaffak olurlarsa, içtimai hareket karşısında büyük bir duvar yükselmiş olacak ve bundan Azerbeycan ve bütün Rusya Şuraları müteeessir olmuş olacaktır.

Onun için her türlü güçlüğü, fedakarlığı göze alıp ve her türlü tereddütlerden vazgeçerek kıyamcı Türkiye ve onun bu sefer Moskova'ya gelen hakiki vekillerine mümkün yardım yapmak, bugünün bize yüklediği borçtur.

12- İKİNCİ DEVİR

Şimdiye kadar Yeni Dünya, Orta Asya'da parlayan inkılap nuruyla bizim mazlum Türk ve Tatar memleketlerini ışıklandıрмаğa, Türk, Tatar işçi ve köylüsünün boyunduruktan, açlık ve sefillik pençesinden kurtulması için yol göstermeğe çalıştı. Ta uzaklardan, Moskova'dan Türkiye'nin içtimai inkılap hareketine koşulmaktan başka çaresi olmadığını anlatmaya çalıştı.

Yeni dünya ve muharrirleri Türk Ordusu'nun Kafkas dağlarını aşarak Hazer denizi yoluyla Türkistan'a doğru açılıp ilerlemek, güya İslam alemini kurtarmak davasını ileri sürdüğü ve bütün Türk ve müslüman damarlarında cihangirlik damarının kaynadığı bir zamandadır ki, bu zafer ve ikbalin muvakkat, kısa, bu dava inayetinin yalancı ve aldatıcı bir hal ve her ne de olsa, Türk işçi ve köylüsünü ezen, öldüren, hayat ve refah ümidiyle ona hiçbir şey vermeyen ve her saadetini koparıp alan büyük bir feket olduğunu ispat ve bu yolda cehd ve içtihad ettiler. "Yeni Dünya" muharrirleri o vakitler Rusya İnkılabı'nın, şimdi ise bütün içtimai inkılabın elebaşısı olan Lenin ve arkadaşları Stalin ve Çiçerin yoldaşlar, Türkiye, İran, Afganistan ve Buhara memleketleriyle, hatta başlarında padişah ve emirleri, paşa ve hanları bulunduğu ittifaka mütemayil oldukları, bizim memleketlerin ve bizim Türk, Acem, Arap, Afgan ilah... şark halklarını hakiki ve tabii dost ve mütefikleri, dünyanın yalnız bizim gibi ezilmiş amele ve fakir köylüleri olduğunu, Türkiye ve bütün şark memleketleri rençper halkına ve hususiyle mütefekkir gençleriyle "evliyayı unuttu" paşa, efendi lere anlatmağa gayret ettiler. Fakat şöhret kazanmak, dünyalara hakim olmak ihtirasına, hele fukara kanı dökmek iştahasına müvafık gelir mi hiç?

Türkiye ve Türkiye'nin o günlerine bağlanan diğer müslüman memleketlerin zafer mahmurlukları içinde Rusya'daki işçi ve köylü hareketini bastırmağa çalıştılar. Biz ise, bütün faaliyetimiz ve bütün gayretimizle müslüman dünyasındaki bütün siyasilerin bu insafsız ve kör hareketlerine, müslüman alemindeki umumi cereyana karşı girmiş olduk. Uzun zamanlar müslüman kavimleri için anlaşılmaz, boğuk bir sesle ayılmak için, haklı ve pek aşikar olan hakikatı, doğruyu söyledik, bağardık.

İşte aradan 15 ay geçmeden, bugün Türkiye, Fransız, İtalyan, Amerikan ve Yunan istilası altında, Cezayir, Fas, Mısır ve Hindistan gibi, bir avuç muhtekirlere müstemleke (koloniya) olmak üzere bulunuyor. Türkiye'de yaşayan Türk, Arap, Kürt, Ermeni ilah...mazlum halklar bu milli namlar altında Avrupa ve Amerika kapitali için, yalnız bu kapitalin demir ve ateş kadar sert ve yakıcı ihtiraslarını söndürecek bir hale getirilmek isteniyor. Türk ordularının dayandığı Alman kuvvetinin evvelden de tahmini mümkün olan iflâsı ile bu netice pek tabii surette meydana geldi.

Bu felaketli netice gösteriyor ki, Yeni Dünya Gazetesi ve bu gazete etrafında toplanan Türk komünistleri, Kanunuevvel İnkılabı'ndan, daha da doğrusu Ural demiryollarında çalıştıkları daha evvele ait esirlik ve amelelik hayatından beri tuttukları ve Türk, Tatar müteferrikine gösterdikleri yolda yanılmamışlar. Rusya inkılapçılarına koşulmakla, mensup oldukları mazlum halklarının hakiki ve dürüst müttefiklerini bulmuşlar.

"Yeni Dünya" Gazetesi, şimdi Kırım'da çıkmaya başlayınca, ikinci bir devre, yeni bir hayata ayak atmış oluyor.

Yeni Dünya şimdi Karadeniz'in beri sahilinde yalnız mütefekkir Türk gençliğine değil, belki doğrudan doğruya aç, çıplak, sefil ve mazlum Türk rençper ve askerine hitap edecek, ve sesini bütün Anadolu'ya işittirecektir.

Yeni Dünya'nın şimdi gür, açık ve Türk gençliği gibi, mazlum Türk rençper ve askerleri için pek anlayışlı olan sesi, Küçük Asya'nın en durgun ve en karanlık afakını titretecektir.

Açlığa, çıplaklığa, kulluğa artık nihayet geldi.

Ey mazlu türk askeri, Türk işçi ve köylüsü! Bugün senin günün. Kalk ayaklan ve bütün Rusyayı, bütün Macaristan'ı, bütün Almanya'yı sarsmakta olan öz işçi ve köylü kardeşlerinin yardımına kol uzat.

Kendi hüviyetinle, hükmünle, hakimiyetinle, yaşa, yşat!.. Seni şimdiye kadar esirlikte tutan, ezen, öldüren hanlar, hakanlar, padişahlar yere batsın! İhtimai inkılap senin günün, senin bayramın!

Yaşa ey kahraman Türk rençperi, Türk askeri!

13- TÜRKİYE'NİN MAZLUM AMELE VE RENÇPERLERİNE

Fedakar yoldaşlar,

Şimdiye kadar, sizleri esaret zincirlerine bağlayarak jandarma ve tahsildarların merhametsiz kamçıları altında bin türlü eziyetlerle ömrünüzü heder eden zalimler, size kah hükümet ve devletten bahsettiler.

Neticede bu hükümet ve devlet, haram yiyici vali ve hakimlerle bunların ortağı olan bey ve ağaların keselerini doldurmak ve fıkayı ise açlıktan öldürmekten başka bir işe yaramadı.

Kah din ve şeriatten bahsettiler: Din ve şariat maneviyatınızı bozarak ruhunuzu düşürmekten, başınıza gelen her felaketi, bu felaketin sebep ve amilleri meydanda dururken kader ve kismetle bağlayan zalimlerin hükmünü yürütmekten başka bir iş görmediler. Yıldızdan yıldıza çalışarak bin türlü zahmetlerle işlediğiniz tarlalarda yetişen çelimsiz mahsulden mültezimlerin, bir öşür yerine bin öşür almasına ses çıkarmayıp sizi bir lokma ekmeğe muhtaç, aç ve sefil bıraktılar. Millet için fedailik davasında bulunanlar, 15 Temmuz'dan sonra geçen on bu kadar senelik inkılap tarihimizdemilletin sırtına dayanarak bütün kuvvet ve saltanatlarını Türkiye amele ve rençperlerine borçlu oldukları halde, biraz rahata, biraz refah ve saadete can atan bu zavallı halkı dünyanın büyük kıtasında huduttan hududa sürüklediler. Kah Yemen ve Arabistan'ın kızgın sahralarında açlık ve susuzluk ve kah Anadolu veya Kürdistan'ın karlı dağlarında soğuktan telef etmeğe, asırlardan beri dost yaşamakta olan bu milletin fıkasını birbirlerine kırdırmağa sebep oldular; bu yetmiyormuş gibi, sonunda yetim halkımızı büyük Avrupa harbinin öldürücü sağanakları içine sürüp atarak başımıza bugünkü felaketi getirmiş, millete olan borçlarını böylece ödemiş oldular. Bugün aziz ve mazlum İstanbulumuzun hisarları dibinden yükselen bir ses işitiyoruz. Bu sesin bize "Vatan, İslam, Hilafet" sözlerini tekrar ederken, vatani, islami, hilafeti yine kanımız bahasına sattığını görüyoruz,

Bugün Osmanlı Padişahlığı, eski saltanat ve istiklalini büyük Avrupa muharebesindeki mağlubiyetten sonra tamamen kaybettiği gibi, son padişah Sultan Vahidettin, taç ve tahtını Dolmabahçe Sarayı'nın içinde de olsa muhafaza için, islamiyeti ve hilafeti, İngiliz Kralı'nın himaye ve muhafazasına teslim eyledi. Şimdi Padişah hazretleri, güya vatanı, milleti, islamiyeti kurtarmak maksadıyla Yunan Ordularına Küçük Asya'nın kapılarını açarak, bir taraftan da Şeyhülislam, Avrupa ve Amerika talancılarına karşı hakkını müdafaa eden kıyamcılar hakkında fetva vererek bunları küfr ve hıyanetle itham ediyor.

Amele ve rençper yoldaşlar!

Yağmacı Antanta kuvvetine dayanan hainler, vatan ve milletten, padişahı, halifeden, Kur'an dan bahsetseler de, sizler artık Yunan Kralından dine ve millete gelecek habere tabii inanmayacaksınız.

Bu sefil ve murdar heriflerin ne maksada hizmet ettikleri artık güneş gibi karşınızda aşikar duruyor.

Arkadaşlar! Bu sonuncu felaketler bizim başımıza ne kadar ağıra mal olsa da, yalnız bir cihetten dinci, milletçi, vatancı foyasını meydana koyduğu, hakkı hakikatı bize apaşikar anlattığı için, geleceğimize büyük faydalar da vermediler değil. Biz şimdi üstümüze düşen vazifeyi pek iyi anlıyoruz. Elimizde kalan bir parça toprakla bir dilim ekmeği, bu zalim yağmacı Avrupa ve Amerika emperyalistlerine kaptırmamak, bu gözü doymaz, emperyalist ve arlanmaz Yunan istilacılarına karşı mübarezede sonuna kadar sebat etmek, mukaddes vazifemizdir; istilacılara kuyruk olup memleket ve halkımızı kulluğa düşürmeğe çalışan İstanbul Hükümeti'ne karşı başkaldıran ve Rusya Amele ve Rençber Şuralar Cumhuriyeti ile kolkola giden Anadolu Kıyamcılar Hükümeti'ne her türlü yardımı yapmak, birinci işimizdir. Biz bu vazifeyi yerine getirmekle, hem dahilde mevcudiyetimizi göstermiş, hem de hariçte emperyalistlerle uğraşan bütün amele ve rençper kuvvetlerine mühim bir hizmet görmüş olacağız. Biz bu vazifeyi görmekle, mübarezede ki inuvaffakiyetimiz nisbetinde sesimizi yükseltmek hakkını kazanmış olacağız. Memleketimizdeki yeni hükümet ve devlet yapısının kurulduğu gün bu yapının amele ve rençper eliyle meydana geldiğini bilerek onun içinde hakim olacak kuvvetin yine amele ve rençper olmasını talep edeceğiz.

Amele ve rençper kardeşler!

Bütün bu kanlı, felaketli davalardan aldığımız öğütü hiçbir vakit hatırdan çıkarmayınız. Unutmayınız ki, siz hayır ve selamete, sizleri şimdiye kadar sırtınızdan geçinen zalim ve hazıryiyici ağalar ve paşalar, kalın enseli çorbacılar eliyle kavuşamazsınız. Amele ve rençperin hayatta mahkum olduğu açlık, karanlık ve kulluktan kurtulması, ancak amele ve rençper eliyle meydana gelecektir.

Onun için sizler, başkasının emek hakkıyla geçinmeyen, cihanda kendi gücüne, kendi hakkına dayanan amele ve rençperler, bütün bu harp ve mübreze sırasında kendi aranızda birleşerek teşkilatınızı kuvvetlendirmeye çalışınız ve iyice biliniz ki, siz birleşip kuvvetlenip varlığını hissettikçe, dileğinize yaklaşmış olacak ve mesut bir günde sizi dışarıdan, içeriden yemeğe çalışan zalimleri ezerek yaşadığınız toprak üzerinde hürriyet ve hayatınıza sahip ve hakim olacaksınız.

Onun için birleşiniz, ey Türkiye'nin mazlum amele ve rençperleri!

Birleşiniz de, hakkı hayat ve hürriyetinizin nişanesi olan kırmızı bayrağı bütün dünya proleteryasının inkılap ufuklarına doğru yükseltiniz!

14- İKİNCİ KONGRE

Geçen sene Mart ayında beynelmilel inkılapçı Rusya'yı Avrupa ve Amerika burjuvazya kuvvetlerinin şimal ve garpten, Kolçak ve Denikin kara kuvvetlerinin şark ve cenuptan şiddetle tazyik ettikleri sırada Moskova'da istişare için davet edilmiş olan muhtelif Avrupa ve Asya amele ve rençper (komünist partileri) vekilleri, Kremlin Sarayı'nın muhteşem Ödüller Salonu'nda toplanmışlar ve 30 bu kadar teşkilatı temsil eden 50 kişilik bu meclisi, Üçüncü Komünist Enternasyonal'i'nin Birinci Kongresi ad ve ilan etmişlerdi. İkinci Enternasyonal'in azaları olan İngiliz, Fransız, Alman sosyalist ve sosyal demokrat fırkaları cinayetkarAvrupa Harbi'ne rey ve kalemleriyle katışarak amele ve rençper siyasi fırkalarının sulh ve müsalemet cephesini dağıtmağa ve böylece cellat Avrupa ve Amerika emperyalizminin bir kat kuvvetlenmesine nasıl sebep oldular ise, 1919 senesinde Kremlin Sarayı'nda doğan Üçüncü Enternasyonal de, bu dağınık fırkaları tedricen kendi azimkar iradesi altında toplamağa muvaffak oldu. Alınan haberlere göre bugün, Temmuz'un 17'sinde açılacak olan İkinci Kongre'ye iştirak etmek üzere Avrupa, Amerika ve şark memleketlerinden 400'e yakın vekiller Moskova'ya gelmişlerdir. Alman Spartakistlerinden başka müstakil sosyal demokratların, İtalyan, İngiliz sosyalist fırkalarının, Amerikan Amele Fırkası'nın, Fransa, Macaristan, Avusturya, Balkan komünist partilerinin toplandıkları bu kongrede Türkiye, İran ve Rusya Şuralar Federasyonu içindeki bütün şark halkları komünist teşkilatlarının vekilleri birleşmiş olacaklardır. Üçüncü Enternasyonal'in Birinci Kongre'de vücuda getirdiği metin azimkar beynelmilel birlikle, sosyalist Rusya'yı saran boğucu kuvvetleri dağıtup kovmağa muvaffak oldu. Muhtelif Avrupa ve Amerika memleketlerinin komünist ve sol sosyalist fırkaları parlamentolarda, amele ve rençperler ise mensup oldukları milletler içinde, bolşeviklere karşı gösterilen her türlü tazyiklere karşı ayaklanarak, gerek parlamentolarda, gerekse Rusya'ya karşı gönderilen harbi cephelerdeyanklar açtılar, o halde ki, bugün burjuvazya hükümcüleri içtimai inkılaba karşı ne parlamentolarından büyük imdatlar istemeye, kati kararlar çıkartmaya, ne de ordularından (okunamıyor-Y.)

kendilerinde kuvvet hissediyorlar.

Üçüncü Enternasyonal, bunca yıllık hayat faaliyetinde, Avrupa ve Amerika amele ve rençper inkılap kuvvetlerini sosyalist Rusya etrafında böylece toplamağa ve halühazırda Avrupa'da, inkılabi olduğu kadar, siyasi bir amil olarak meydana çıkmağa muvaffak oldu. Şimdi Üçüncü Enternasyonal karşısında duran mühim mesele, garp proleteryası gibi şarkın derin karanlıklarında mazlum ve fukara halkları da kendi etrafında birleştirmeye ve emperyalizme karşı Asya'da yükselecek büyük bir yumruk hazırlamağa muvaffak olmaktadır. Birinci Kongre'den beri Enternasyonal'in aile efradından sayılan Türkiye, İran ve Rusya içindeki Türk, Tatar komünist teşkilatlarının bu ikinci yıl içinde bugün faaliyet ve kuvvetlerini birleştirerek bu maksadı temin etmeleri, tarihin kendilerine yüklediği bir vazifedir.

Bu münasebetle Lenin Yoldaş'ın bir sözünü hatırlıyoruz.:

"Şark'ta inkılap, şark komünistlerinin bilavasıta kendi işleri olmalıdır." Filvaki şarkın garpten pek farklı ve başka mahiyette olan iktisadi ve ruhi sıfat ve hususiyetlerini göze alsak bu sözün ehemmiyeti anlaşılabilir olur. Şüphesiz ki şarkta inkılap hareketlerinin nabzından anlayacak gene şarklıdır. Fakat şunu da ilave etmeli ki, teşhis derecesinde tedavinin de ehemmiyeti inkar olunamaz. Ameliyat ve tedaviye dair meselelerde tecrübe, maharet ve teknika tamamıyla Avrupalı yoldaşlarımızda temessül ve temerküz ediyor. Halühazırda, emperyalizm ile sosyalizm muntazam iki cephe halinde karşı karşıya durduğuna göre, şark inkılapçılarının garpten tam bir müzaheret ve kuvvet almadıkça iş görmeleri imkansızdır. Onun için şarkın inkılapçı komünist teşkilatları, daire teşkilatlarını ilerlettikçe Üçüncü Enternasyonal'in de şark için faaliyet ve müzaheretini inkişaf ettirmesi beynelmilel içtümair inkılap namına mukaddes bir vazifedir; cihanşümül inkılap hareketinde garp proleteryasından müstakil olarak şarkta iş görmek nasıl bir vahime ise, şarkı garpten ayırmak ve birini diğeri namına feda etmek de büyük ve tarihi bir hata olur.

Üçüncü Enternasyonal'in İkinci Kongresi'ne iştirak eden garp ve şark komünistlerinin bu hakikatlere kıymet vereceğini ve şarkta inkılabi teşkilatın ruhlanmasına hadim büyük adımlar atarak ikici senelik faaliyet devresine zafer ve ikbal ile gireceklerini kuvvetle ümit ediyoruz.

15- BÜYÜK MİLLET MECLİSİ HÜKÜMETİ VE KOMÜNİST FIRKASI

Türkiye Komünist Fırkası Merkezi Heyeti, memleketimizi yeni bir devr-i faaliyet ve harekete sokan Anadolu Hükümeti'ne karşı takip edeceği siyaseti, bugünkü nüshamızda altı maddelik bir layiha ile ortaya koyarak, fikirleri tamamen ışıklandırmış ve her türlü yanlış anlamalara nihayet vermiş oluyor.

Vakıa, şimdiye kadar, Anadolu'da arasına meydana çıkarak komünizm'den bahseden bazı fertlerin yeryüzünü birdenbire her türlü pislikten, her türlü zulüm, tasallut ve ihtikardan temizlemek istemelerine alakadar, şüphesiz ki, yüksek ve insankarâne ve fakat aynı zamanda müfritane beyanatı bazı hükümet mehafilinde Türkiye Komünist Fırkası'nın Küçük Asya'da içtimai inkılabın meydana gelmesi için lazım gelen şartların vücuduna tabi bulunması gibi yanlış bir zannın doğmasına sebebiyet vermişti. Diğer taraftan, Anadolu'da kıyam hareketi başladıktan sonra Büyük Millet Meclisi içinde, eski politikacılarımız tarafından vücuda getirilen yeni fıkra ve zümrelerin şahsi mülkiyet meselesinde bile tevakuf etmeksizin, sola doğru her adımda birkaç menzil atlayıvermeleri, komünistlerden bazı yoldaşların "yine mi suni ve yalancı hareketler karşısında bulunuyoruz?" kuşkularını uyandırmıştı. Biz ise, bu yanlış düşünce ve fena anlayışların yeri olmadığını, Küçük Asya'da başlayan hareketlerin ise tabiiliğini iddia ediyoruz. Rusya'da başlayarak, Avrupa ve Amerika içlerine doğru dalgalanıp ilerleyen içtimai hareketin, Rusya'ya bir cephe teşkil eden Küçük Asya'ya karşı tesirsiz kalması mümkün müdür? Büyük Millet Meclisi'nin esas teşkilatı olan halkçı ve halk zümreleri amele fırkası da, amele ve rençper inkılabının -*bolşevizmin*- rüzgarı içinde doğmuş bir takım hücrelerdir. Ancak Anadolu hareketinde gördüğümüz vaf-ı fark, işaret, umumi bir millet, bir halk hareketi halinde tecelli ediyor ki, bunun esasları da Komünist Fırkası'nın beyannamesinde (*madde 4*) izah olunduğu vechile, pek tabii olarak memleketin efkar ve hayat şartlarından doğmadadır. Bu hale göre, Türkiye Komünist Fırkası'nın Anadolu hareketine karşı vaziyeti, kendi kendine meydana

na çıkar: Komünist Fırkası, içtimai inkılabı anlayan ve ona bütün varlığı ile bel bağlayan işçi ve rençperlerin bir siyasi teşkilatıdır. Memlekette mazlum ve işçi, fakir ve işsizler çokluk teşkil etseler de, sanayiin iptidai bir halde olması itibarıyla, amelenin proleter teşkilatına malik ve toplanmış olmamaları icabetmektedir. Ve yine buitibarladır ki, Komünist Fırkası, halühazırda inkılabı yapacak ve idareyi ele alacak büyük bir hükümet fırkası şekil ve mahiyetinde ortaya atılamaz.

Komünist Fırkası memleketin içinde ekalliyeti temsil eden bir fırka halinde teşekkül ile beraber, Üçüncü Enternasyonal'in bir uzvu olarak yeryüzündeki içtimai inkılabın bir rüknü bir amilidir. Ve bu cihetle üstüne düşen vazife büyük olduğu kadar cihaşümuldür. Üçüncü Enternasyonal'in, Proleterya teşkilatı zayıf olan Türkiye'de ve Türkiye halindeki bütün şark memleketlerinde takip ettiği noktainazar bilinirse, bu vazifenin derece-i nezaket ve ehemmiyeti bir kat daha takdir olunur. İçtimai inkılabın mazlum şark memleketlerinden beklediği hareket, zalimlere karşı kıyam ve isyandır. Şarkda uhdesine düşen vazifei celadeti idrak etmiş bir memleket ve bir millet olarak bugün karşımıza çıkan zavallı Türkiye, ve fakir Türk milletidir. Demek ki içtimai inkılap karşısında Türkiye Komünist Fırkası'na düşen vazifeyi, yağmacı emperyalizmin bütün tazyikatına rağmen ayaklanıp varlıklarını ispat eden Anadolu kıyamcılarına ve kıyamcılarını temsil eden Büyük millet Meclisi Hükümeti'ne samimiyetle müzaheret etmek ve Anadolu'daki bu hareketi şark'ın diğer mazlum ve medeni millet ve hükümetlerine bir nümunei imtisal olarak göstermekle hulasa edebiliriz.

Bundan başka, Türkiye Komünist Fırkası'nın halka karşı bir çok borçları ve mecburiyetleri vardır. Türkiye Komünist Fırkası, kendi teşkilatı içinde amele ve rençper halkın vicdanını terbiyeye, Küçük Asya'nın karanlık sokaklarında bile her türlü mahrumiyet ve mahkumiyetlerle dolaşan mazlum işçi ve köylülerimizi muntazam ve müteşekkil bir sınıf simasıyla dünyanın diğer memleket proleterleri meclisine takdim etmeye mecburdur.

Münevver ve inkılapçı gençlerimiz, beyaz yakalı frenk gömleklerini ve parlak kılınçlarını omuzlarından atarak eli nasırlı mazlum halkımızın arasına girerler ve Komünist Fırkası saflarında bütün hayat ve mevcudiyetlerini biçare, bahtsız işçi ve çiftçilerimizin açlık, karanlık ve kulluk-

tan kurtulmaları yolunda feda ederlerse, halkımız hakiki ve içtimai inkilaba doğru yükselecek, memleket yağmacılar elinden tamamen kurtulmak iktidarını gösterecek ve böylece komünistler şarkta büyük bir amele fırkasının mümessili sıfatıyla beynelmilel inkılâpçılar arasında hürmetli bir yer tutmağa hak kazanacaklardır. Burada izahatımıza nihayet veriyoruz. Yukarıda gösterdiğimiz esaslara mugayir olarak büyük teşebbüsler peşinde; hegemonyal işler görmek ve hazıra konmak isteyen herhangi bir komünist, mensup olduğu fırkanın takip ettiği yoldan çıkan ve binaenaleyh fırkaya itaat etmeyen bir derbederdir.

16- SALTANATTAN SONRA

Yedi asırlık Osmanlı Saltanatı, sulh muahedesi adı altında bir bade-i zehr içerek büsbütün ölüme mahkum olunca, karşımıza, bundan sonra nasıl yaşayacağız ve nasıl bir hükümet kuracağız, meselesi çıkıyor.

Bugün Anadolu'da yeni bir türk Sultanlığı'nın veya herhangi bir yerde bir imparatorluğun yeniden tesisi hatıra gelmez bir garibedir. Öyle bir devirde yaşıyoruz ki, Padişah ve imparatorların son cihan muharebesinden coşan kan deryalarıiçine yuvarlanmış elmaslı taşlarını yerden kaldırıp başına takacak cüretli madrabazlar meydana atılamıyor; bir vakitler Avrupa ve Asya'yı parmaklarında bir halka gibi çevirip oynatmak isteyen cihangir mareşaller ve kahraman paşalar, gizlendikleri karanlık kovuklarda kış uykusuna tutulmuş beyaz aylar gibi sarılıp yatıyorlar. Böyle bir zamanda ise, Rusya'da olduğu gibi, Türkiye'de de yıkılan zalim saltanatın harabeleri karşısında bizzat halk, amele ve rençper ve askerlerden mürekkep milyonluk kitleler ayaklanıp kendilerini gösteriyorlar, fakir, muhtaç ve sefil de olsalar, o kırık dipçikli tüfenklerini kollarında taşımaktan vazgeçmeyerek toprakları, ana ocakları başında duruyor, baht ve namuslarını ayaklar altına düşürmek, alınteriyle hakettiklerini başkalarına yedirmemek için birleşiyorlar ve mutasallıt cihangirlere karşı, yine bütün yeryüzünü saran "alemsümül" bir mübareze açıyorlar.

İşte Rusya, Macaristan ve Türkiye gibi muzmahil memleketlerde kurulacak yeni hükümetlerin esası, böyle büyük bir mübareze, bir güreştir; zulm ile, zalimler ile güreştir. Hem yalnız muharebeden sonra başımıza musallat olan İngiliz, Fransız ve Yunan yağmacılarına karşı değil, belki muharebeden evvelki zamanlarda da halka bir rahat nefes verdirmeyen vergidir, aşardır, agnamdır, ianedir, cezadır, ceziyedir ve nihayeten faiz ve temettüdü diye işçi ve köylünün evine, ocağına, tandırına, bacasına el uzatan içimizdeki imansız hırsızlara karşı açılacak mübareze iledir ki, yeni hayatımızın şekli ve hükümetimizin rengi belirmiş olacaktır. Anadolu'da bugün büyük zahmet ve fedakarlıklarla Avrupa ve İstanbul haydutlarına karşı çarpışan amele, rençper ve asker kardeşlerimiz, bu har-

bin sonunda, yine eski günahkar, melun ve müstebit ağa ve paşalardan mürekkep hükümetler meydana geldiğini ve kendilerinin yine eskisi gibi dışarıdan gelmiş bir misafir halinde kenarda kaldıklarını görseler memnun olurlar mı? Elbette değil!

Onun için Türkiye amele, asker ve rençperleri bugünden itibaren istek ve dileklerini meydana koyup hangi maksatla ve ne için çalışuklarına, canlarını telef ettiklerine işaret olan kızıl bayraklarını yükseltmeye mecburdurlar.

Umumiyetle döktükleri kanterlerini hak etmek istedikleri işe ve toprağa sahip olmak, memleket ve hükümet işlerini ellerine almak isteyen amele ve rençper milleti Türkiye'de de bundan fazla ve eksik bir şey murat etmez.

Biçare rençperin dileği, şüphesiz ki, kendi başına mahsus bir paşalık ve hanlık değildir; ancak o, bugün bin senelik tecrübeden sonra, fakat kanını dökmekten başka bir işe yaramadığını pek iyi anladığı bu paşalık ve hanlıkları yeryüzünden süpürmeye karar vermiştir. Onun için bundan sonra Anadolu ve Türkiye'de, halkın sırtında yaşayacak herhangi bir hükümet, hatta cumhuriyet şeklinde de olsa, yer tutmaz, yaşamaz. Yeni hükümetin bugünkü zahmet ve fedakarlıklara katlanan amele, rençper halkın içinde kurulup aşağıdan yukarıya doğru dalbudak vermesi, hayatı bir şarttır. Böyle köklü ve temelli bir hükümetledir ki, yaşamak için mübarezeye ve mübareze iledir ki, böyle bir hükümete liyakat hasıl olur. Türkiye amele, rençper ve askerlerinin bu liyakat ve iktidarı göstereceklerine eminiz. Onun için:

Yaşasın Türkiye amele, rençper ve askerlerinin hükümet ve cumhuriyeti!

**17- TÜRKİYE KOMÜNİST TEŞKİLATI
MERKEZİ HEYETİ'NİN
FAALİYETİ HAKKINDA BAKÜ KONGRESİ'NDE
MUSTAFA SUPHİ YOLDAŞ'IN LAYİHASI**

Türkiye Komünist Teşkilatı'nın faaliyeti hakkındaki layihayı esas itibarıyla ikiye ayırmak lazım gelir: Biri "tenevvür", diğeri de "teşekkül" devri.

Tenevvür devri: Bu devrin mahiyetini, manasını anlamak için Rusya'da inkılabın henüz başlamadığı zamanlara kadar geri gitmelidir.

Cihan Harbi'nin zuhuru ile memleketimizin mağdur sınıflarından yüzbinlerce amele ve rençperlerin asker sıfatıyla Rusya'ya esir düşerek sibirya, Türkistan, Kafkasya ve nihayet İdil-Ural boylarındaki demiryol, fabrika ve köy işlerinde havahe zahvahe çalıştırılmaları, esasen hayatta zahmetle yoğrulmuş Türkiye işçileriyle Rusya proleteryası arasında dostluk ve yakınlık husulüne vesile oluyor.

"15 Temmuz" İnkılabı'ndan beri açılan harp sahnelerinde facialı roller oynamaya mahkum edilen Türk rençperi ve askeri, bu temastan büyük feyizler alarak sınıfı mübarezede Rusya'lı amele yoldaşlarla beraber harekete başlıyorlar.

Ücret ve iş müddeti hakkındaki hareketlere, tatili eşgallere iştirak ederek arkadaşlarının itimad ve muhabbetlerini celbediyorlar. Vaktiyle memlekette halkçılık ve sosyalislik hayaline hizmet edip beladan belaya uğrayan ve nihayet muhaceret ve esaret yoluyla bu işçiler kafilesi arasında çalışmaya mecbur olan muallim, muharrir inkılapçılarımızdan bazı gençler ise, hem amele ile beraber taş taşıyıp çalışarak kapitalizmin ve harpten doğan gaddarlığın ağırlıklarını bizzat kendi hayatlarında hissediyorlar. Tufeyli unsurlara, umumiyetle işleticilere karşı kaynamakta olan düşmanlık duygularının sınıfı inkılabı esas olabilecek derecede tebarüzüne şahit oluyorlar. İşte bu gibi tesirat iledir ki, Rusya'daki Türk amele ve rençperleriyle Bolşeviklerin münasebeti, 1915 senesinden itibaren başlamış ve umumiyetle sermayedarlığa, Çar saltanatına ve niha-

yet Avrupa Harbi'ne karşı teşvikatta bulunan bolşevik edebiyatı Türkler arasında büyük bir revaç kazanmıştır. Bu edebiyatın iki sene zarfında amele gruplarında dağıtılarak gizli köşelerde tercüme ve tebliğ edilmesi sayesinde mağdur ve mutaassıp rençper ve askerlerimizin kendi gaddar ve vahşi kuvvetlerimize, zalim hükümet ve hükümdarlarımıza, şan ve şöhret düşkün müfteri paşalarımıza karşı söz söylemek imkanı hasıl olmuştur.

1917 senesi şubatında Rusya'da başlayan inkılabın Kerenski zamanına ait ilk kısmında bu gizli faaliyet daha açık bir şekle girerek, bolşeviklerin şehir ve köy işçi ocaklarında inkılabı içtimainin yaklaşığına dair açıktan açığa tebligat devri başlamış ve Türk bolşevikleri de gerek kendi hemşerileri ve gerekse müslüman ahali arasında mark-sizm ve komünizm hakkında konferanslar tertip etmiştir.

Teşrinievvel vekayiinin başlamasıyla fabrikalarda ve diğer iş ocaklarında çalışan Türk işçilerinin topluluklarına halel gelerek herkes ele geçen fırsat ve hürriyetten faydalanıp memleketlerine gitmek üzere türlü yerlere dağılıyor, evvelce bolşeviklerle münasebet peyda edenler, içtimai inkılabın payitahtı kırmızı Moskova'ya geliyorlar ve buradaki Tatar inkılapçılarıyla kolkola vererek 1918 senesinin ilk aylarında Osmanlı şivesinde olarak "Yeni Dünya" Gazetesi'ni çıkarmağa başlıyorlar. Yeni Dünya'nın intişara başladığı tarih, bolşevizmin Rusya'da tevessü ve tammümü ile Rus askerlerinin Kafkasya'dan ric'ate ve bu fırsattan istifade eden Osmanlı Ordusu, Baku gaz madenlerini ele geçirerek diğer taraftan Almanlarla beraber Dağıstan, Kuban ve Ukrayna üzerinde tesirler yaparak inkılapçı Rusya'yı ışık ve ekmekten mahrum etmek tehdidini ıka ediyorlar.

Osmanlı Hükümet ve ordusu başında bulunan İttihat ve Terakki Fırkası'nın Türk ve müslüman memleketlerine ait istila ve ittihat hırsları da bütün şark memleketlerine sirayet ederek, müslüman kuvvetlerinin azaldığını Osmanlı istilasında gördükleri bu devir, Türkiye bolşevikleri için muhit faaliyetlerinde en ziyade sıkıldıkları bir zamanı hatırlatır. Mafih Yeni Dünya Gazetesi, bir taraftan Alman kılıncına dayanan bu istila hareketinin memleketi ve mazlum halkı pek tehlikeli uçurumlara götürmekte ve azadlığın ancak Rusya gibi Avrupa proleteryası arasında da içtimai inkılabın kıyamına bağlı olduğunu söylemekten, diğer taraftan

ise, bu tehlikeyi bir türlü görmek istemeyen paşalar hükümetinin memleket ve halka reva gördükleri zulümleri tebliğden hali kalmamaktadır.

Brest-Litovsk Muahedesi'ni imza eden o zamanki muzaffer Türkiye'nin Moskova'daki Sefiri Galip Kemali Bey'in Yeni Dünya ve muharriri aleyhinde verdiği üç muhura ile protesto, tutulan bu irşad ve muhalefet yolunun tarihi vesikalarını teşkil eder.

Mamafih şunu da derhal söylemelidir ki, hakikatin karanlıklar içinde kaybolduğu bu dar ve müziç devir, bize, en iyi maksada en sadık arkadaşlara vermiştir. Muhtelif usera karargahlarından çıkıp Kazan'a gelen felaketzade arkadaşların ilk müşaveresi, 25 Temmuz 1918 Moskova'da Türk Sol Sosyalistleri Kongresi'ni davet etmiş ve bu konferans "Türkiye Komünist Teşkilatı"nı doğurmuştur.

İkinci devir: Tenevvür devri 'burada biterek konferansın seçip ayırdığı merkezi heyet doğrudan doğruya teşkilat işlerine girişiyor. Konferansın verdiği istikametler:

1. Rusya ve Türkiye'deki amele ve rençber ve askerlerimiz arasında tebligat ve teşkilat, içtimai inkılap cephesinin fikren ve fiilen müdafası,

2. İlk müsait fırsatta Türkiye'nin de celbolunacak vekillerinden mürekkep ilk Türkiye Komünist Kongresi'nin davet ve celbi, "teşkilatın fırka haline getirilmesi" suretinde konferanstan sonra, teşkilatımız Rusya Komünist (Bolşevik) Fırkası'yla daha yakın münasebete girişmekle beraber; benim bütün Rusya Müslüman İşleri Merkezi Heyet idaresinde aza ve beynelmilel şark tebligat ve neşriyat şubesinde reis olmaklığım, bütün faaliyetlerimizin Rusya'daki müslüman işleriyle beraber ilerlemesine sebep olarak merkezi heyet ilk teşkilat devrinde bütün maddi ve manevi vesaitini müslüman işleri komiserliğinden alıyor, kuvvetinin mühim bir kısmını müslümanlar arasında küflenmiş fikirlerin yıkılarak inkılap ruhunun yükselmesine sarfediyor; bu meyanda Türk komünistleri, Tatar sosyalistlerinin Kazan'da davet edilen ilk konferansına iştirak ile ilk programının tertibine fiilen iştirak ettiği gibi bütün Rusya komünist teşkilatlarının Moskova'da açılan birinci kongresine de altı vekil vermeğe muvaffak olmuştur.

FAALİYETİN DÖRT CEPHESİ:

Gerek Türkler ve gerekse müslümanlar arasındaki faaliyetimizi, memleket itibarıyla İdil ve Ural'da, Kırım, Türkistan ve Azerbeycan'da olmak üzere dört kısma ayırmak mümkün olur.

1. Teşkilatımızın Moskova, Kazan, Samara ve Saratov gibi İdil ve Ural boylarındaki siyasi hücreleri ilk faaliyet yuvasını teşkil ederler.

Bu muhtelif memleketlerde adetleri 500'e baliğ olan Türk komünistleri, mürteci kara kuvvetlerle olan mübareze maksadıyla Türk esirlerinden kızıl askerler teşkiline muvaffak olmuş, Ufa ve Kazan'da "Çekoslovak" türedilerince, Orenburg'ta ise Dutov Bandisi'ne karşı Rusya'nın inkılap cephesini müdafaada yararlık göstermişlerdir. İdil ve Ural boyu, Çekoslovak menhuslarından temizlenince, buradaki eski sosyalist müslüman müesseseleri yeniden ihya edilerek İrtica ile Mübareze Komisyonu'na teşkilatımızdan vekil olarak iştirak edilmiş ve üç ay kadar idare olunarak Tatar maarif ve medeniyetine dair birçok meseleler meyânında hat ve imla usulünün ıslahına hadim bir konferansı da davet eylemiş ve konferans mühim ve faydalı kararlarla işinde muvaffak olmuştur.

Moskova ve İdil-Ural'daki faaliyetimiz:

Türkiye ile başlayan münasebetimiz, teşkilatımıza beynelmilel teşkilatlar arasında mevki tutmak liyakatini vermesiyle 1919 Mart'ında Moskova'da içtima eden Beynelmilel Müşavere Meclisi'ne bizim vekilimiz de dahil olmuş idi. 34 memlekette birçok vekilin gelmesi üzerine Üçüncü Enternasyonal'in ilan-ı tahrir etmesiyle Türkiye Komünist Teşkilatı da Üçüncü Enternasyonal Birinci Kongresi'nde vekilini bulundurmıştır. Bu sene Temmuz ayında toplanan İkinci Kongre'ye teşkilatımız iki vekil göndererek inkılabi müesseseler arasında mevcudiyetini tasdik ettirmiş ve gelecek kongrelere dört rey ile iştirak hakkını ihraz eylemiştir.

2. Kırım'da: Şark cephesinin kara kuvvetlerden temizlenmesiyle, bütün faaliyetin cenubi Ukrayna'daki Uskuro Patski saltanatı üzerine tevcih olduğu sıradadır ki, Merkezi Heyet, İdil ve Ural'da çalışan bütün faal arkadaşlar için seferberlik ilan ederek Kırım hududuna hareket edi-

yor. "Yeni Dünya" Gazetesi muharrir, mürettip, huruf, vesair levazımıyla 22 kanunusani 1919'da Kırım'a varınca, oradan bolşeviklerle beraber çalışan Kırım Kurultayı'nın sol sosyalistlerden mürekkep bir müslüman komünist şubesini vücuda getirmiş ve iki ay sonra davet ettiği kongresine 17 şehir ve köy teşkilatından 30'u mütecaviz vekilin iştirak etmesiyle Kırım'daki komünistlerin adedi 400'ü geçtiği anlaşılarak şu kısa zamana ait faaliyetin neticesini görmüştür. Teşkilatımız bu arada "Kırım Müslüman Komünistler Ülke Bürosu" yanında açılan fırka mektebinde 27 genç ve münevver komünist yetiştirmeğe delalet ederek inkilabi harekete metin esaslar hazırlamıştır. Türklere mahsus olmak üzere Kırım sevahilindeki şehirlerde milli teşkilatlar yanında Türk komünist şubeleri ve oralarda yaşayan Türkiye'liler arasında küçük mikyasta Türkiye amele ve rençper şuraları teşkil olunduğu gibi, esas yuvası Türk askerlerinden mürekkep olmak üzere beynelmilel şark alayı da teşkil olunmuştur.

Kırım'da neşriyat işlerine de kuvvet verilerek "Yeni Dünya" ve Kırım Haberleri isminde iki gazetenin sıra ile her gün çıkarılmasına, Kanunu Esasi ve İştirakkiyun Programı gibi birkaç eser tercüme edilip, bunlar gerek Kırım içinde, gerekse Türkiye sahillerinden gelmekte olan kaçak kayıkçılar vasıtasıyla memleketimizdeki amele ve rençper halka dağılmış ve bu kayıklarla arkadaşlardan ve Kırım'daki amele ve askerlerden birçoğu Türkiye'ye gönderilmiştir.

İngiliz-Fransız donanmalarının tehdidi ve Çar saltanatını iadeye çalışan Denikin'in hücumu karşısında 23 Nisan 1919'da ricate mecbur olduğumuz zaman, kırım'ı inkilap ateşleriyle tutuşmuş ve bütün azatlık ümitlerini proleterya hareketına bağlanmış bir halde bırakıyoruz. Kırım'da iken hayırhahlık münasebetleri tesis ettiğimiz mülteci kurultaycılar, bizden sonra çıkardıkları "Millet" Gazetesi'nde bu ümitleri açıktan açığa kuvvetlendiriyorlardı. Sonra aldığımız haberlere göre, oradaki bolşevik arkadaşlarımızdan ve bu hayırhah inkilapçılardan 17 kahramanın Vrangeli tarafından telef edildiği anlaşıyor. Buradaki teşkilatımızın delaletiyle meydana çıkanların Kırım hududunda kızıl asker sıfatıyla düşman kurşununa hedef olduklarını ihtiram ile zikretmek lazım gelir.

Kırım ricatinden sonra Odesa'daki faaliyetten de bahsetmek lazım gelir. Teşkilatımız arkadaşların bir kısm-ı mühimmini Türkiye'ye nakletmek üzere Mayıs 1919 tarihinde Odessa'ya gidildiği zaman orada üçüncü Enternasyonal Şubesi'yle teşriki mesai etti. Beraber getirdiği matbaasında beyannameler ve Üçüncü Enternasyonal Manifesti'ni neşrederek Türkiye'ye gönderdi. O zaman başlıca arkadaşlarımız, daha bir takım amele ve rençber esirlerle iki gemi içinde memlekete sevkoldular ki, bu meyanda merkezi heyet azasından iki arkadaş İstanbul'a gitmişler ve beni murahhas olarak Rusya'da bırakmışlardı.

3. Türkistan'da: Dört tarafı düşman kuvvetleriyle sarılmış olan Odessa havalisinden 12. Ordu Cenup Grubu'yla muzafferane çıkılıp Moskova'ya gelindiği zaman, Türkiye'de olan bütün vakaların Moskova inkılapçı mehalifinin dikkatini celbettiği görüldü; vakıa Antanta'nın İstanbul'u işgali ve Osmanlı Ordusu'nun kısmen terk-i silah ile inhilale uğraması üzerine taksim politikasının bütün şiddetiyle meydana çıkması, kıyam hareketlerine sebep olmuş ve bu kıyama idare eden Mustafa Kemal Paşa ise bolşevikler ile münasebete girişmek teşebbüslerinde bulunmuştu. Rusya Komünist Bolşevik Fırkası Merkez-i Umumisi ile cerayan eden muhaberede Türkiye'de başlayan bu müdafaa-i milliye hareketine müzaheret edilerek aynı zamanda teşkilat namına vaki olan teklifimiz kabul edilmiş ve bu teklif kendilerine yazı ile de tebliğ olunmuştur.

Şimdi bizim için Türkiye'ye yakınlaşmak lazım olduğu halde, cenup hududu kara kuvvetlerle tamamen kapanmış olduğundan, Türkistan, İran ve Kafkasya yoluyla uzun bir seyahata mecburiyet hasıl oldu. Türkistan'a vüsulumüzde ise, Bahr-i Hazer sevahilinde ahvalin seyahata müsait olmaması ve Türkistan İşleri Komisyonu Reisi İliyeva Yoldaş tarafından lüzum gösterilmesi üzerine bir kaç arkadaş Kafkasya tarikiyle Türkiye'ye gitmek üzere memur edilmiş olmakla beraber, Taşkent'te üç ay kadar kalınmaya mecburiyet hasıl olmuştur.

Bu sırada Türkistan Komünist Teşkilatının Üçüncü Kongresi ile burada intihap olunan merkezi komitenin faaliyetine iştirak edilmiş; bir taraftan müslüman zahmetkeşleri arasında beynelmilel inkılap yolunda fedakarlık hislerinin intişarına, diğer taraftan ise mülkiyet ve şariat meseleleri etrafında halkın mukadderatıyla oynayan irtica kuvvetlerine ve hu-

susiyle öteden beri memleketi soymaya alışıp nihayet komünist nikabı altında gizlenerek işine devam eden kolonizatörlere karşı mübarezeye kuvvet verilmiştir. Şarkta inkılap yollarını açacak ve şark inkılapçı ve komünist teşkilatlarını bir araya toplayabilecek bir müesseseye ihtiyaç öteden beri hissedilmekte olduğundan, Taşkent'te Beynelmilel Şark Tebligat Şurası namıyla bir müessesenin vücuda getirilmesine delalet olundu.

Bütün teşkilat işleri tarafımdan idare olunan bu müessese içinde Çin, Kaşgar, Buhara, Hive, İran, Türkiye komünist teşkilatlarını toplamaya muvaffakiyet hasıl olmuş ve az zamanda Türkistan'ın şark memleketleriyle birleşen bütün hudutlarında rabıta şubeleri açılmış ve hariçte de gizli teşkilata başlanılmıştır. Türk teşkilatına ait olmak üzere burada Şubiri yakınındaki şubeden başka, eski şehirde de bir şube açılarak Sibirya'dan gelmekte olan esirlerin terbiye ve iase işine delalet olunmuş ve Türkistan Cephesi Başkumandanlığı huzurunda Türk kızıl askerlerinden mürekkep bir kıta-i askeriye teşkil edilmiştir ki, bu kıta şimdi Baku'ya nakledilmiştir.

4. Azerbeycan'da: Türkistan'da açılan teşkilatlar etrafında toplanan Türk komünistlerinin miktarı 40'a baliğ olarak Bahr-i Hazer'in düşmandan temizlenmesinden sonra bu arkadaşlardan 23'ü ile beraber Türkiye'ye ait faaliyetin Kafkasya'ya nakli kararlaştırarak 27 Mayıs 1920 tarihinde Baku'ya gelindi. Baku'ya gelir gelmez, teşkilatımız ilk defa olarak Türkiye'ye yakınlaştığını ve kendi kitlesi içinde çalışmak imkanına malik olduğunu hissetmiştir.

Teşkilatımız Baku ve etrafında Türkiye'den bir veya diğer suretle gelip toplanmış olan binlerce amele ve rençberler ile tuttuğumuz yola hayırhah ziyalılar, şair ve ressamlar da mülaki oldu. Mesleğimize mütekit bazı arkadaşlar da teşkilata ilhak olunarak merkezi büro yeniden faaliyete girdiği gibi, Baku'da evvelden teşkiline teşebbüs olunan Türk komite veya fırkası lagv ve yeni esaslarda teşkil olundu. Bu hususta biraz tetkike ihtiyaç var: Bir müddetten beri Anadolu kıyam hareketini inkılapçı Rusya ile birleştirmek ve Azerbeycan Şuralar Hükümetini tesis etmek maksadıyla Kafkas ülkesi ve Bolşevik fırkasıyla beraber çalışan arkadaşlar, evvela bir Türk Komünist Grubu, son vakitlerde ise Türk Komünist Fırkası vücuda getirilerek merkezi komitelerini intihap etmişlerdir. Bura-

ya İttihat ve Terakki Hükümeti'nin harp zamanında büyük roller oynamış bazı kimseleri ithal edilmişti.

Yakın mazileri memleketin son harp felaketleriyle alakadar olan bu zatlarla amele ve rençber fırkasını tesis ve temsil gayritabii idi.

Onun için bu teşkilatın ilgasında tereddüt olunmayarak eskiden beri Azerbeycan komünistleriyle beraber çalışmış olan bazı komünist arkadaşların Rusya ve Gürcistan'dan gelenlere ilavesiyle vücuda gelmiştir.

Grupa, Baku Teşkilatı'na esas olarak kabul edilip, bu grupta Türkiye Teşkilatının Baku Şubesi vücuda getirildi. Ve bu şube, Azerbeycan Baku Komitesi'ne ilhak olundu. Böylece vücuda gelen şube, faaliyetinde merkezi heyetle birleşmiş ve azası 200'e balığ olmuştur. Kayıt ve tescil esnasında teşkilata, maksad-ı esasa hizmet edilmeyecek bir takım şahısların girdiği hiss olunmasıyla, bunlar hakkında tasfiye muamelesine teşebbüs olunmuştur. Baku Teşkilatı'nın faaliyeti Meclis'e ayrıca takdim edileceğinden, bu bapta daha fazla tafsilata lüzum yoktur.

BAKÜ TEŞKİLATI:

Merkezi heyetin faaliyetine gelince, bunu anlamak için bir kere merkezi heyetin esas teşkilatına vakıf olmak lazımdır.

Merkezi heyet, teşkilat, tebligat, matbuat, revabit, istihbarat, harbi şubelerinden, bir de umumi kitabet ve mali şubesinden terekküp eder.

TEŞKİLAT ŞUBESİ'NİN FAALİYETİ: Bu şube faaliyetini Türkiye ve Kafkasya'ya ait olmak üzere üç ay zarfında memul olmayacak derecede tevsi etmiştir. Ayrıca tafsili görüleceği üzere, bilhassa İstanbul ve etrafı, maden ocak mıntakaları ve Karadeniz sahilleri gibi Avrupa emperyalistlerinin istilasına maruz mıntakalarda çalışmış ve Şark Beynelmilel Konferansı ile teşkilatımız kongresinde 100'e yakın vekil bulunmasına muvaffakiyet hasıl olmuştur.

Kafkasya'da kalmış olan Türkiye amele ve rençberleri arasında teşkilat artırılmış ve böylece memleketimizde fikir neşrine hadim ve mühim bir basamak daha vücuda getirilmiştir.

YENİ ŞUBELER:

Arzolunduğu gibi, Anadolu ve Rusya dahilinde faaliyette bulunmuş, Anadolu'nun muhtelif mahallelerine gönderilmiş arkadaşlar tarafından aşağıda gösterilen şubeler teşkil edilmişti; bu şubeler, vekillerini el-yevm kongremize göndermiş bulunuyorlar.

İstanbul şubesi: 919 senesi bidayetinden beri hal-i faaliyettedir. Haziran bidayetinde Baku'dan iki arkadaş gönderilmişti. İstanbul Şubesi'nden bugün kongrede müteakip vekiller* bulunuyor.

Zonguldak Şubesi: Abdurrahman ve Ahmet yoldaşlar Haziranda teşkilat için gönderilmişti; Ereğli ve Zonguldak'ta şubeler açarak faaliyette bulunmuşlar ve kongreye vekiller celbe muvaffak olmuşlardır.

Trabzon ve Havalisi: Yusuf Kemal Yoldaş tarafından Trabzon ve Rize'de şubeler açılmıştır.

Nahcivan Şubesi: Nahcivan'da hem Anadolu ile muvassala ve münasebet temin etmek, hem orada bir şube açmak üzere Haziran evasıtında Cemal Yoldaş ile Salih Zeki, Hilmi, Hakkı, Nurettin yoldaşlar gönderilmiş ve orada bir şube açılarak arzu edilen şekilde faaliyette bulunulmuştur. Salih Zeki Yoldaş'a Erzurum, Sivas, Ankara ve Trabzon havali-sande faaliyette bulunması için vekalet verilmiştir. Yekaterinadar, Novorossisk, Tuaspe şubeleri, Temmuz evahirinde Kuban ve Çurni, More (Karadeniz) Kubirması ile Anadolu'nun Karadeniz sahillerinde teşkilat yapmak, konferansa ve kongreye vekiller getirmek üzere gönderilen Baha Ali Yoldaş'la diğer 20 arkadaş tarafından Yekaterinadar, Novorossisk, Tuapse'de şube açılmış ve Anadolu ile bu şubelerden 125 kadar vekil getirilmiştir. Bunlardan 51'i Türkiye'den ve 70'i şimali Kafkas ve Karadeniz şahilindendir.

Bundan başka Baku'da bir şube teşkil edilmiştir. Oltu'da bulunan teşkilat ile münasebette bulunmak üzere Yusuf Ziya ve İran'da Hint'li efrat arasında propagandada bulunmak üzere Sadık, Kuban ve Rostof havali-sinde kesif miktarda sivil Türk esirleri bulunduğu anlaşıldığından, oralara da Nafizade Alaattin, Burş ve Çitof yoldaşlar gönderilmiş ve askeri teşkilat için binden fazla Türk esir ve askeri toplanmıştır.

* *İsimler basılı metinde yoktur*

MATBUAT VE TEBLİGAT FAALİYETİ

"Yeni Dünya" Gazetesi: Baku'da tekrar intişar ederek, bugüne kadar 11 nüsha çıkmış, her nüshadan 2000 adet Türkiye'ye; 1000 adet Azerbeycan'a, 350 adet Rusya ve İran'a, 350 adet Türkistan'a gönderilmiştir. Şimdi her bir nüshadan ihtiyat olarak 4-500 adet depoda mevcut bulunuyor.

TELİF VE TERCÜME KOMİSYONU:

Bu nam ile bir komisyon teşkil edilerek Kanunu esasi, Komünist Fırkası Programı, Lenin'in Tercüme-i Hali, Lenin'in Burjuvazya Demokrasyası ve Proleterya Dektatörlüğü Hakkındaki Nazarları, Komünist Partisi'nin Şerhi, Komünist Beyannamesi(Manifest), Sai ve Sermaye, Bolşevizm Nedir, Şura Hükümeti Nedir ve Nasıl Teşkil Edildi, Kırmızı Ordu Kıtıatı, Fırka Hücreleri Talimatnamesi, Çocuk Dostu, Mektebe Kadar Terbiye Müesseseleri Talimatname ve Programları namı ile 12 adet kitap tercüme edilmiştir.

Lenin'in Tercüme-i Hali, Şuralar Hükümeti nedir, Komünist (Bolşevik) Programı, Burjuvazya Demokrasyası ve Proleterya Diktatürası namındaki kitaplar tabedilmiş ve diğerleri tabedilmek üzeredir. Bunlardan başka Komünizm Elifbası, Hükümet ve İnkılap, Altına ibadet, Büyük Başlangıç, Enternasyonal tarihi, Mahkeme ve sosyalizm, Kanunu Esasi kitapları da kısmen tercüme edilerek yakında ikmal edilecektir.

Levhalar: Ressamlarımız tarafından amele ve rençberlerimizin geçirdikleri elim hayata ait 29 levha da tersim ve teşhir olunmuştur.

Siyasi Kurslar: Baku Teşkilatı'na merbut olmak üzere 17 Haziran'da bir de siyasi fırka mektebi açılmıştır. Bu mektepten maksat, amele ve asker arasında içtimai inkılabın esasına vakıf yoldaşlar yetiştirmektir. Mektep, 50 talebe ile tedrisata devam etmiştir. 4 Eylül 1920 tarihinde birinci devre ikmal edilmiş ve 40 genç komünist şahadetnamesini almıştır. Mektepte okunan dersler şunlardan ibaret idi: Tarih-i Medeniyet, İçtima-i İnkılap Tarihi, İktisat, İktisad-ı Siyasi, Komünist Programı, Türkiye İnkılap Tarihi, Şuralar Hükümeti Kanunu Esasisi, Kooperasyonlar, Fırka Tebligat ve Teşkilatı, Coğrafya, tarih-i Umumi, Musiki.

RABITA VE İSTİHBARAT ŞUBESİ'NİN FAALİYETİ:

Bu şubenin şarka ait rabita ve istihbar faaliyeti, Türkistan'da teşkil olunup, Pamir'den Bahr-i Hazer'e kadar intişar etmiş olan Beynelmilel Şark Tebligat Şurası vasıtasıyla cereyan etmiş ve yeniden garbe doğru tevsi edilerek Nahcivan ve Karadeniz'de tesis olunan bazı noktalarla irtibat temin olunmuştur. Bu şube tarafından şimdiye kadar 34 arkadaş işe gönderilmiş, bu ahvale dair 29 layiha ve mektup alınmıştır. Bu muharre-rat içinde kıyam hareketlerinin başında duran kumandan ve valilerden küçük zabıt, amele ve askerlere varıncaya kadar birçoklarının gönderdik-leri mektuplar vardır ki, bunların muhteviyatı memleketin muhtelif taba-kaları arasındaki ahvali ruhiyci pek aşikar olarak göstermektedir. Türkiye'de kumandan ve valiler, paşalar da dahil olduğu halde bolşeviz-min halaskar bir kuvvet olarak telakki edildiğini söylesek doğru olur. Yalnız büyük memurlar komünizmin Türkiye'de de tedricen ve yukarı-dan aşağıya doğru ve muhil (muhayyel ?) bir usulde tatbiki mümkün ola-cağını düşünmekte, amele ve askerler ise, harbin ve milli müdafaa'nın en büyük ağırlıkları kendi sırtlarına yüklediğinden ve zengin sınıfların kendilerini yine istedikleri gibi soyduklarından şikayet ederek buna ni-hayet vermek için çare aramaktadırlar.

Hulasa, Antanta'ya karşı son azim ve karar ile mücadeleye girişen Anadolu, içtimai inkılap için şarkın hiçbir tarafında görülmeyen istidat-lar göstermektedir. Anadolu'nun Trabzon, Erzurum, Eskişehir gibi şehirlerinde komünistliği alenen müdafaa eden "Albayrak", "İşçi" nam-larıyla gazeteler çıkarılmış ve İstanbul'da komünist arkadaşlar tarafı-ndan "Kurtuluş" isminde bir de mecmuanın neşrine muvaffakiyet hasıl olmuştur. 5 numarası çıkan bu mecmuada Üçüncü Enternasyonal ile müttefikane çalıştığı alenen yazılmaktadır ki kongremiz, bu gazetelerin müessis ve muharrirlerinden bazılarını faaliyeti içine almış olmakla ha-z-i şiriftir.

HARBİ ŞUBE'NİN FAALİYETİ:

Daha Türkistan'da iken Türkiye'de tebligat ve teşkilat işleriyle meşgul olmak üzere gönderilen Abid Alim Yoldaş tarafından Baku'da Türk esir askerlerinden mürekkep bir komünist kıta-i askeriyesi teşkil edilmek üzere teşebbüsatta bulunulmuştu. Merkezi heyet, Baku teşkilat

işlerini yoluna kor komaz, kıta-i askeriyeyi kendi idaresine alarak, kumandan ve siyasi müridler tayin etmiş ve sevkıyat cihetiyle her teşekkül eden askeri kıtanın bir kumandanlığa merbutiyeti lüzumuna nazaran bu kıtanın da 11. Ordu Kumandanlığı'na merbutiyeti temin edilmiştir.

Bir müddet sonra Türkiye'den alınan haberlerde mümkün olduğu kadar süratle muavenet edilmesi arzu ve talep edildiğinden burada mevcut Türkiyeli ameale ve rençperler ile üseradan daha bidr çoklarının iltihakı ve askeriyenin Anadolu'ya gönderilmiş ve bu maksatla Rusya Şuralar Hükümeti ve 11. Ordu Kumandanlığı ile Şube müzakerata başlayıp esas maksadını elde etmeğe muvaffak olmuştur.

Bu suretle eski Komünist kıta-i askeriyesi, bu kızıl fıkranın eski kadrosuna kabul edilmiş ve Birinci Nişancı Alayı namıyla bir alay teşkil ve yeni kumandan ve siyasi komiser tayin edilerek fırka karargahı da küçük mikyasta teşkil edilmiştir. Bundan başka içeri Rusya'da üserayı toplamak için 20 kadar arkadaş gönderilerek oralardan gönüllü celbedilmeye başlanmış ve Azerbeycan Şuralar Cumhuriyeti dahilinde ise Türkiye'li lerin seferberliği ilan ettirilmiş ve işe başlanılmıştır.

Birinci Alay'ın mevcudu az müddette tezayüt ile 700'e karip bir hale geldiği ve seferberlik muvaffakiyetle devam ettiği sıralarda Moskova'daki Anadolu Elçiliği'nin vekili olan İbrahim Talat Bey'in 11. Ordu Kumandanı ve Merkezi Heyet ile mülakatında "Türkiye'nin adama ihtiyacı yoktur, ancak esliha ve cephaneye ihtiyacı vardır," yolunda vaki olan ifadesi üzerine Ordu Kumandanlığı tarafından seferberliğin durdurulması hususundaki istifsara tarafımızdan cevabı muvafakat verilerek seferberlik durdurulmuştur. Böylece 15-20 bin kişilik müsellaah bir kuvvetin müstevilere karşı gönderilmesinden maahaza Anadolu kıyamcılarını ile arada bir suitefehhüm vücuda getirmemek maksadıyla-sarfinazar olunmuş ve mühim bir fırsat elden kaçırılmıştır. Şimdiki halde mevcudu bine yaklaşan alayın ikinci haftaya kadar Anadolu'ya sevki hazırlıklarıyla uğraşmaktadır.

Bundan başka harbi şube yanında bir de Esirler Şubesi açılmış ve Rusya'nın muhtelif yerlerinden gelen esirlerden askerliğe gidemeyenler arasında teşvikat işlerine germi verilerek, bir taraftan da işeleri temin edilmiş ve şimdiye kadar Baku'ya gelen 1099 esirden 349 kişilik iki kafiye Türkiye'ye gönderilmiştir.

KİTABET VE MALİYE ŞUBESİ'NİN FAALİYETİ:

Merkezi heyetin 26 Mayıs 1920'den 10 Eylül 1920 tarihine kadar devam eden muamelaı, kuyudat defterlerine göre 1401 giden, 202 gelenlerden ibaret olmak üzere 1603 kağıt yekununa baliğ oluyor. Bu muharrerat içinde fırka işleri için 52 ve askeri işler için 21 kişiye verilen tasdiknameler vardır.

Maliye İşlerine Gelinçe:

(Burada Meclis, Suphi Yoldaş'ın sözünü keserek hesabat hakkında Meclis'te tafsilli malumat verilmesine müsaade olunmamış ve hesabatı tetkik ve neticesini arz etmek üzere Ahmet Cevat, Yakup ve Abdurrahman yoldaşlardan mürekkep bir komisyon seçmiştir. Bununla beraber Mustafa Suphi Yoldaş, maliye cihetinden teşkilatın geçirdiği muhtelif devirleri muhtasarca anlattıktan sonra sözlerini şöyle bitiriyor:)

Bu tafsilattan anlaşıldığı üzere, teşkilatımızın masrafı büyük bir tasarruf ve itidal ile icra edilmektedir. Bunun sebepleri:

1. Türkiye ile muvassalanın son zamanlara kadar pek müşkül olması dolayısıyla muntazaman para gönderilmesinin temin edilmemiş olması,

2. Memlekette masrafı kontrol edecek yüksek teşkilatın henüz mevcut olmaması cihetiyle, giden tebliğcilere asgari miktarda para verilerek hislerinin inkişafına çalışılması ve nihayet ihtiyat bir kısım meblağın muhafazası fikirleriyle izah olunabilir. Hazırda yollar temin edilmiş olduğu gibi, mesul arkadaşlarımız da, İstanbul ve Anadolu'da çoğalmış olduklarından, ciddi faaliyet neticesinde kasamız varidatının süratle yükseleceğine şüphe yoktur. Bununla beraber, bizim para sarfiyatında tasarruf, tefiş ve ihtiyat prensiplerini terketmememiz lazım gelir.

Bugün beynelmilel inkılap muhitinden yardım almakla beraber düşünmeliyiz ki, memlekette kara kuvvetlerle çarpışarak beynelmilel inkılap muhitiyle münasebete girişemeyeceğimiz zamanlar da gelebilir. Bu gibi zamanlarda müzayakaya tahammül haysiyetini şimdiden kazanmaya çalışmalıyız.

İşte arkadaşlar, böylece size altı senelik harp ve mübazere tarihinin

safhaları hakkında malumat verdiğim gibi, aynı zamanda Türkiye Komünist Teşkilatı Merkezi Heyeti'nin hulasai faaliyetini arzetmiş oldum. Heyet-i Merkeziye, bu faaliyeti ile Türkiye amele ve rençper halkının zalim ve yağmacı hükümet ve devletler ayağı altında ezilmiş olan hukuk ve metalibatını beynelmilel inkılap ufuklarında föstermeye muvaffak oldu. Şimdi ise bu hukuk ve metalibi, kıızıl bayrak halinde Türkiye ve Rusya'daki komünist arkadaşlarımızın birleştikleri bu muhterem kongreye takdim ile vazifesini ikmal etmiş oluyor. Bu kongrede birleşerek inkılapçılıktaki itimat ve kuvvetlerini artıran komünist arkadaşlarımızın mukaddes bayrağımızı yere düşürmeyerek zafer ve ikbal yolunda daima ileriye büyük adımlar atacaklarına ümit ve itimadımız tamdır.

18- TKP I. KONGRE'SİNİN SONUNDA MUSTAFA SUPHİ YOLDAŞ'IN KONUŞMASI

Teşkilat devirlerini geçiren ve şimdiye kadar birer grup halinde yaşayan Türkiye komünistleri, bu kongreden müteşekkil ve müttehit bir fırka olarak çıkmakla, yeni bir devre-i hayata ayak basıyorlar. Fırkanın önünde duran birinci vazife: Bundan sonra memleketimiz amele ve fukara rençperleri arasında fikrimizi kuvvet ve süratle neşrederek halkın mukadderatını kendi eline verecek sebep ve kabiliyetleri hazırlamaktır. Türk komünistleri üç seneden beri Rusya içtimai inkılabı içinde birçok safhalardan geçtiler.

Zaman oldu ki, karşımıza çıkan kara fikirli mürteciler, Türkiye'de amele ve rençper sınıfının mevcut olmadığını, olsa bile, hammalların memurlardan iyi yaşadıklarını söylemekten utanmadılar. Son zamanlarda ise, bilhassa İstanbul, İzmir, Konya, Erzurum, Ankara ve Eskişehir'de vücuda gelen amele ve rençper namı altında inkılapçı mühim bir sınıf yaşıyor. Ümitvarız ki, İstanbul ve Anadolu rençperleri yakında müstevli ve zalim bütün kuvvetleri toplayarak hayat ve mübareze faaliyetlerini kendi kollarına almak iktidarını göstereceklerdir.

Zaman oldu ki, Türkiye amele ve rençperleri, mütebit vali, hakim ve paşalar karşısında söz söylemek cesaretini bile gösteremezdi; fakat son vekayi gösteriyor ki, İstanbul Hükümeti'nin ve padişahın İngilizlerle birleşerek memleketi sattıklarını halk pek iyi anlıyor; Türkiye'nin mazlum amele ve rençperleri ve askerler, bu alçaklığa, bu hıyanete karşı, süngüsünü oradaki ağa ve paşaların göğsüne çevirmiş, muharebe ediyorlar. (Alkışlar)

Ve nihayet zaman oldu ki, arkadaşlar, Türkiye'de komünist teşkilatı olmaz dediler; fakat, Türkiye'nin muhtelif şehirlerinden gelen komünist vekiller, bunun aksini ispat ettiler; Türkiye'de amele ve rençper komünist teşkilatı gittikçe genişliyor ve kuvvet kespediyor. Şimdi Komünist Fırkası'nın müstemlekeci kuvvetleri ezmeğe azim işçi halka rehber olacağına hiç şüphe edilemez. (Alkışlar)

Komünizm mübeşşirlerinden Engels, bir eserinde diyor ki: "Yeryüzündeki teknika zulme alettir. Zaman gelecek ki, teknikanın terakkisi eseri olarak yeryüzünü kan deryaları alacak ve zalim imparatorların taçları bu kan deryasına yuvarlanacak, bu tacı yerden kaldırıp başına koymaya cesaret edecek bir adam bulunamayacaktır. "İşte, bu devir hulul etmiştir: Rusya'da, Almanya'da, Avusturya'da, Türkiye'de, çarlık, imparatorluk, padişahlık artık bir daha necat bulunmayacak tarzda yıkıldığı halde, hiç kimse cesaret edip de, o taçları başına geçiremiyor.

Vaktiyle halka zulmedenler, bugünkü amele ve rençper inkılabı huzurunda diz çökerek mazlum halka taraftar ve hizmete amade gözükiyorlar. (Alkışlar)

Memleketimizde her türlü derece ve sınıf şahit ve yalanlarının yerinden oynadığı böyle bir devirde, böyle bir devr-i buhranda, işçi halkın mukadderatını kendi eline alarak iş görmesi bir zaruret haline giriyor. Bu işte doğru yolu göstermek vazifesi Komünist Fırkası'nın uhdesine düşmektedir.

Komünist Fırkası için memlekete musallat olan harici düşmanları kovmak nasıl bir vazife ise, dahilde halkın sırtından geçinen yağmacı tufoylu sınıflarını da hazıryıyicilik halinden çıkarıp yumruk altında işletmek de, o derece esash bir vazifedir. Bu iki cihetin temini iledir ki, Komünist Fırkası mazlum amele ve rençper halka karşı hizmetini ifa etmiş ve ortadan sınıflar farkı kalkarak heyet-i içtimaiye, adalet-i hakikiyeye nail olmuş olacaktır. Onun için son söz olarak diyelim ki:

Yaşasın Türkiye Komünist Fırkası!

**III. ETHEM NEJAT
VE HİLMİ OĞLU HAKKI**

Trabzon'da 28-29 Kanunusani 1921'de öldürülen 15 yoldaştan "Suphi"ye dair mecmuamızın birinci ve ikinci kısımlarında mufassal malumat verilmiştir.

Burada ise: Ethem Nejat ve Hlmi oğlu Hakkı yoldaşlar hakkında elimize geçmiş materyallerin bazılarını dercediyoruz.

TAHRİR HEYETİ

1- ZENON/ ETHEM NEJAT ARKADAŞ

Mustafa Suphi arkadaşı yadederken, bu faciada beraber kurban giden Ethem Nejat arkadaşı da yadetmemek mümkün değildir. Ethem Nejat arkadaş, bu grup dahilinde, Suphi'den sonra en münevver, en değerli ve umumuna nisbeten de daha eski inkılapçı bir arkadaş idi. Evet, Ethem nejat, gerçi çok eski bir sosyalist değildi; onun sosyalistliği ancak 1919 senesinden başlıyordu. ve sosyalizmdeki vukufu da, alelumum o günkü türk sosyalist ve komünistlerinin ekserisi gibi, çok derin ve alimane değildi; tam bir marksist noktainazarına malik usul sahibi bir konümins sayılmazdı. Fakat kendisinin mütenevvi ve geniş malimatı, mücadele ve teşkilat işlerinde kazanmış olduğu görgüsü, muhtelif memleketlere olan tetkikat seyahatinden ettiği müşahadat ve ihtisasatı, onu Türkiye genç münevverleri arasında, müstait bir sosyalist yapmış idi.

Ethem Nejat Yoldaş, eskiden beri gençler arasında ve yoksul münevverler arasında teşkilat işleri için de kafasını yormakta idi. Onun 1914 ve 1910 senelerinde Eskişehir'de oturarak, ekser Anadolu merkezlerindeki mulallim ve mulalimleri teşkil ve taazzuv ettirmek için sarfettiği emekleri yazdığı ve bugün, "C. Selim" Yoldaş'ta da birçok nüshaları bulunan uzun uzun mektupları gerçi o günden itibaren müsbet bir netice vermemişlerse de, elbet birer tarihi kıymeti haizdirler.

Fabrikaların ve hususi snat yurtları ve tezgahların münevver sanatkarlarından, ustalardan, ustabaşılarından mürettep olan bir "Osmanlı Sanatkarları Cemiyeti" mevcut idi. Muhabere zamanlarında biraz daha türkleşen ve türkçüleşen ve "Türk Ocağı" ile bir siyaset takip eden bir "yuva"ya sinen bir cemiyetin hayatında da, Ethem Nejat Yoldaş'ın iştirak ve rolü mevcut idi. bilahare "Türk Sanatkarları Yurdu" namıyla adını türkçeleştiren bu cemiyetin, daha ziyade türkçeleşmesinde, belki de Ethem Nejat Yoldaş en müessir rolü oynamıştı.

Çünkü gayet garibet olarak Ethem Nejat Yoldaş, kendisi "çerkes" olduğu halde, hemen 1917 senelerine kadar mutaassıp bir "Türkçü" idi. Ve Türkçülüğe, Türkçülük terbiyesine dair birkaç risale bile yazmış ve neşrettirmiş idi. Fakat Ethem Nejat türkçülüğünde de bir yenilik ruhu, yene doğru koşmaya temayülün mevcut olduğunu inkar etmemek

lazımdır. Nejat'ın takip ettiği türkçülükte, "yeni mecmua'cılarının hükümet vesait ve kuvveti ile propaganda yapmakta oldukları "ananepcrestlik" (rusça: traditsianalizem) namı altındaki muhafazakarlık ve mürteçilik ve "hakimiyeti milliyetin saltanatında temerküz ve tecellisi" perdesi altındaki mutlakiyet hastalıkları yok idi. Onun takip etmekte olduğu türkçülük, "Ziya Gökalp"ın mistik, skolastik idealizme karışık propaganda yapmakta olduğu, ve bir "Osmanlı" gazetecisi tarafından bilhak, "kara tehlike" diye tesmiye edilmiş olan "mürteci türkçülük"ten tamamen ayrı idi.

Fakat biz, bir milliyetperver olduğu halde, sosyalizm ve komünizm hareketlerine karışmış bir "yabancı" nazarıyla bakabilmek ihtimalinden Ethem Nejat'ı uzak tutmak istiyoruz. Onun, 1914 senesinden beri mulallime ve mulallimler arasında teşkilat işlerine dair propaganda yapmakta bulunmuş olması ve "sanatkar"ların "mesleki" uyuşmaları için eskiden beri çalışması gösteriyor ki, Ethem nejat'ın eskiden beri bir "milli sosyalizm" temayülü mevcut idi. bu "milli sosyalizm" meselesine dair nasıl bir nazariye beslemişti, bilemeyiz. Fakat bizzat tercüme-i hali gösteriyor ki —eğer tesmiye mümkün ise!— eski bir "milli sosyalist!" karşısında bulunuyoruz. Çünkü o, 1918 senesine kadar hem bir "türkçü" ve hem bir "milli sosyalist"tir. 1918-1919 senelerinde Almanya'da fazla klan Ethem Nejat arkadaş, oradaki amele ve sosyalizm hareketiyle daha yakından tanışmıştı.

Ve 1918-1919 senelerinde, Alman müstakil sosyalistlerinin hareketlerine, bazı Türk arkadaşlarıyla beraber, bilfiil iştirak etti. Bu esnada sosyalizm meselelerini gerek ameli ve gerek nazari cihetten daha ziyade tanımış olan Ethem Nejat Yoldaş'ı biz artık bir "proleterya mücadelecisi" manasında olarak "sosyalist" kabul edebiliyoruz, ve bilahare "proleterya diktatürası" esasını da kabul ediyor, kendisine "komünist" ünvanını iftiharla kabul ederek "Üçüncü Enternasyonal"ın inkılapçı kızıl bayrağı altına giriyor.

Kendisine henüz "komünist" ünvanını vermeye korktuğu bir devrede biz Ethem Nejat'ı "sosyalist" olarak görmüş idik. Onun sosyalistlik devrindeki faaliyeti "Türkiye İşçi ve Çiftçi sosyalist Partisi" namıyla 1919 senesi 23 Eylül tarihinde İstanbul'da teşekkül eden bir münevveran ve gençler teşkilatı dahilinde ve bu mahfilin neşrettiği "kurtuluş" Mecmuası'ndadır. bu devredeki faaliyetimizde sıkı bir müşâkeret mevcut idi.

Onun için, burada bir iki şahsi hatırayı da zikretmeden geçemeyeceğim. bize tecrübeler göstermiş idi ki, sosyal Demokrat Fırkası Merkez-i Umumisi'nin, içtimai inkılabı ve amele menafiine hadim ananeleri azınlıkta idi ve binaenaleyh, amelelerin hayli incizapları olduğu halde, ilerletmek mümkün olamıyordu. Sırf siyasi mevki ve menfaat için, fırka teşkiline iştirak etmiş olan Doktor Hasan Rıza, Halit, Dava vekili Vasfi Tayfur vs. gibi büyük burjuvaların yamakları, uşakları ve küçük burjuva olmaya çalışan yarıdakçılar, fırkanın emekçileşmesine, inkılapçılışmasına mani olmaya çalışıyorlar: inkılapçı unsurları dahili mücadele ihtiyacı karşısında bırakıyorlardı. Diğer taraftan "Hüseyin Hilmi"nin diktatörlüğü altında yuvalanan "Türkiye Sosyalist Fırkası" dahilinde aynı vaziyette aynı mücadele devam ediyordu. Fırka'yı dahilden fethetmek, hilmi'nin diktatörlüğünü de devirmek için çalışan sadrettin Celal'e karşı da, "hilmi Yoldaş", Sosyal Demokrat Fırkası'nda Doktor Hasan Rıza'ların bize karşı devam ettirdiği mücadelesini devam ettiriyordu. İşte bu kargaşalık esnalarında teşekkül eden "Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Partisi", Ethem Nejat Yoldaş'a göre de bir münevverler teşkilatı olduğundan, daha ziyade halk kitleleri teşkilatı olan "Sosyal Demokrat" ve "Türkiye Sosyalist" fırkalarıyla uyusmak birleşmek lazımdı. Benim kanaatime göre, böyle bir ittifak vücuda gelmediği takdirde, kitleyi son yeni fırkaya çekmek zor olacağı gibi, ötekiler dahilinde de sırf onların rehberleri arasındaki o "yarı burjuva" ekseriyetleriyle amele menafiine pek büyük bir iş görmek mümkün olamayacaktı. Ve nasıl ki, hala da olamıyor. İşte Ethem Nejat Yoldaş'ın, her üç fırkada süren "baş kayımcılık" (separatizm) temayülâtına rağmen, bu üç fırkanın birleşmesine bütün samimiyetiyle çalışması, onun gayet ameli ve musib bir noktâna malik olduğunu gösteriyor. Fakat çok yazık ki, ta o günden itibaren, İstanbul amelesi arasında bir "cephce birliği" vücuda getirecek olan bu teşebbüsümüzde biz muvaffak olamadık: Hüseyin hilmi'nin o günlerde yıkılamayan diktatörlüğü, sosyal Demokrat Merkezi Umumisi'nde kahir ekseriyetin küçük burjuvaların elinde olması, son üçüncü genç mahfildeki bazı genç arkadaşların fazla sinirliliği, umumi sosyalist konferansı akdine vaziyet-i siyasiyedeki buhranların ve hareketin gençliğin müsaade etmemesi, bu lazım teşebbüsü neticesiz bıraktı. Bu Ethem Nejat'la benim müşterek bir muvaffakiyetsizliğimiz idi. Bu teşebbüsteki muvaffakiyetsizlikten sonra Ethem Nejat Yoldaş, kendi arkadaşları arasındaki "teşettütü efkâr"dan,

sırası geldikçe şikayet etmeye ve ilk fırsatta Rusya'y geçerek orada çalışmak istediğini ve daha da, inkılap stajı yapıp geldikten sonra bu cephe birliğini kuvveden fiile çıkarmaya muhakkak muvaffak olacağını söylemeye başlamış idi. 1919 senesinde muhtelif amele teşkilatları ve muhtelif sosyalist "fırka"ları tarafından, "İntihabat Kanunu"nu protesto etmek üzere toplanan, "İstanbul'un İlk Sosyalist ve Amele Mitingi"nde, "Azizim, bu miting, bizim yapmak istediğimiz tek cephenin mukaddemesidir" diye ümetlendirmişti. Ve ben de o ümide düşerek nutkumda o suretle irad-ı kelim eylemiş idim. Fakat bilahare, tecrübe de, aldanmış olduğumuzu gösterdi.

Ben Anadolu'ya geçtikten sonra kendisinden mektup alamadım. Rusya'ya hareket ederken Samsun'dan yazdığı mektubu, hükümet eline geçtiğinden okumak mümkün olmadı.

Ethem Nejat Yoldaş, Suphi kadar bir kalem sahibi idi, yazdığı makaleler alimane olmamakla beraber, telkin kuvvetine malik ve caziptir. Zamanıyla Edirne'de neşredilmiş olan "Sai ve Amel Mecmuası" başlıca Ethem Nejat'ın eseri sayılabilir. kendisine sosyalist ve hatta komünist namı verdikten sonra yazdığı makaleleri arasında, küçük burjuva ve münevveran sosyalizmine temayül gayet kuvvetli gözükle beraber, çok samimi ve inkılabkaranedir. sanki ondaki küçük burjuva ve münevveran temayülü, onları inkılap harakatına celb ve cezb için kullanılmış mahirane bir manevra gibi görünmektedir.

Sosyalizm ve komünizm hareketi henüz pek genç olan Türkiye için bunlar en şayanı dikkat simalar idi. Alelumum memleketlerde sosyalizm hareketinin başlangıçlarında böyle şahsiyetler zuhur ederler. Ve kendi devirlerine ait vazifelerini, muvaffakiyetli muvaffakiyetsiz ifa eylerler. Bunların hayatlarının ve eserlerinin tetkiki, o memlekette sosyalizmin ilk inkişafında alınmak istediği istikmetleri gösterir. bu itibarla biz ölümlerini acılarıyla karşıladığımız bu arkadaşlarımızın eserlerini toplamak ve tetkik etmek mecburiyetindeyiz. Bilhassa bu eserlerin bugün henüz propaganda kuvvetleri de mevcut bulunmakta olduğundan, bunları toplayıp neşretmek, genç türk komünistlerinin borçlarındandır.

23 Kanunusani 1923

2- ETHEM NEJAT/ DARÜLMUALLİMİNİ GENÇLERE

Anadolu'da, Rumeli'de, on seneden fazla sizin aranızda, sizin metruk ve mahrum muhitinizde sizinle hemdert yaşadım. Parlak üniformalı ve şık tuvaletli sultani talebesi sizlere tezyif nazarlarıyla bakarken, ben sizlerden çok yüksek, çok vakur rhlr okudum.

Biliyordum ki, siz hep proleteryanın çocukları idiniz: ekmek parasını güç çıkaran ve sizin karınızı ve dimağınızı doyuramayan ecir babalarınızın evlatları idiniz... Sizin zekanız, dirayetiniz, liyakatiniz bile olsa, sizi zadegan mektepleri almazdı, alamazdı.

Siz Darülmualimin'e ancak yaşayacak biraz ekmek bulmak ve pek inkişaf edemeyen ihtiyaç fikrinizi dyurmak için gelirdiniz. Maarif nezaretleri size üvey evlad nazarıyla bakardı. Çünkü siz kimsesizdiniz: halis proleteryanın çocukları idiniz.

Yemek, içmek ve yatacak bir kucak bulmak için geldiğiniz Darülmualimin'de kazandığınız sanat, malumat ve ilim, sizim şahsiyetinizi onlar nazarında değiştiremezdi. Çünkü siz yine proleterdiniz, yine burjuvanın hademesi diniz!..

Siz süslü ve zarif giyinmiyor, şık kravat bağlayamıyor, salon beylerine mahsus temennaları edemiyor, burjuvalara mahsus reveransları yapamıyordunuz. Onun için siz tezyife, tahkire layık işçi ve köylü makulesi insanlardan idiniz!.. Burjuva hükümetleri sizden öç almak için sizi köylüler içinde çalışmaya mahkum ediyordu. Zehiy mantık! Bu nasp ve tayin, onların, o sarayların, saltanatların Maarif Nezareti nazarında bir mahkumiyet, bir sufliyet idi. siz, Darülmualiminler, kendi öz sınıfınız, ezilen, soyguna uğrayan ve cahil bırakılan biçare halkın arasına girdiğiniz zaman köylüyü, köy çocuğunu, işçi yavrusunu kurtarmaya çalışıyordunuz, sevine sevine çalışıyordunuz: onların bir mhkumiyet addettiği hali, siz mazhariyet eddediyordunuz...

Burjuva maarif nezaretleri, zengin çocuklarına mahsus mekteplerin muallimlerini takdir ve tahsin eder ve mükafatlandırırken, siz ömürlerinizi bir lokmaya kifayet edemeyen maaşınız ile köylerin, kasabaların ıssız sokaklarında harap ve yıkık evlerinde sefil bir hayat geçiriyor, aile teşkl

edemiyordunuz. teşkil etseniz bile, bu aile, sefalet ve mahrumiyet içinde sürekleniyordu... siz biliyordunuz ve fiilen öğreniyordunuz ki, aile sizin değil, aile zenginlerin, burjuvaların, esnafın, devletlulardır. Sizin için aile mefhumu bir ademdî. Ziyetli kelimelerle burjuva edebiyatının yazdığı, sena ettiği saadet-i aile yokluktan, sürünmekten, hiçten başka bir şey değildi!

Darülmulalimin'li genç! Sen kendin çok iyi biliyorsun ki sen proleter evladısın.

Baban nasıl kolunun kuvvetiyle çalışıyor ise, sen de günde on onbeş saat kafanı yorarak, beynini çatlatarak çalışacaksın... Bugün daha pek genç ve mektep talebesi isen, yarın bugünkü tarzı hükümetin muhakkir gördüğü bir iptidai mektebin mürebbisi olacaksın... Ve muallimlerin çektiği azabı, açlığı çekmeye ve mektebin ve talebelerinin devletluların mektebi yanında hakir kalmaya mahkum olacaksın.

O halde ey genç! Ey yarının mürebbisi! Şimdiden menfaatini bil!.. sen gündelikle çalışan işçiden başka bir şey değilsin! Koluyla çalışan, uzvi faaliyetini bir lokma yiyeceğe hâşreden, bu haksız ve hain cemiyet içinde ilimden, fenden hisse ve kısmat alamayan biçare işçi gençler ile bir sırada, bir halde, bir endişede olduğunu idrak et. Onlarla elele ver, "yevm-i cedit, rızk-ı cedit" yaşayan sınıfın gençleri, çocuklarıyla birlikte çalış, yarının inkılap hazırlıklarını yap!

Bu inkılap tufanının başlangıcından evvel Darümuallimin'leri ikna edip hayata giren meslektaşın, görmüyor musun ki, eziliyor, eziliyor da öz iktisadi hkları müdafaa etmek liyakat ve azmini göstermiyorlar. Onlar gençliklerinde eğer bütün ezilen, çalıştırılan, soyulan ammenin gençleri ile ittifak edip iktisadi ve siyasi hklarını müdafaa zımında sendkalar, işçi dernek ve birlikleri teşkil etmek yolunu öğrenmiş olsalardı, bugün mesleğiniz esareten kurtulmuş olurdu.

Silkininiz, yarınki müdafaa şurasını, siz bugün gençler birlikleri içinde diğer işçi gençleriyle birlikte kuracaksınız... silkininiz, bütün yeni bir hayata ve muzaffer bir inkılabı ait taassupsuz, rıyasız ve pek ileri bir zemini, gençlik teşkilatınız, gençlik birlikleriniz, gençlik heyecanlarınız hazırlayacaktır.

Proleter genç! Bil ki sana kuvvet ve nüfuz verecek. seni devletlilerin kuru bir aleti olmaktan kurtaracak yalnız komünizmdir.

Sen çalış ve öyle kudreti ortaya koy ve öyle muhit vücuda getir ki, Karl Marx ve Engels'in bugünkü cemiyetin belki anlamaya muvaffak olmadığı en ince, en esaslı nesirlerini tatbiki vasat ve imkan hazırla.

İstikbal sensin proleter genç!.. Sen komünizm etrafında ne kadar faaliyet ihraz edersen, biz istikbalden o kadar emin olacağız ve "yaşasın (okunamadı - Y.) gençlik" diyeceğiz

Darülmuallimin'li yoldaş!

Kırmızı İnkılap için gençliğin seferberliği var.

Arş iş başına!..

3- ETHEM NEJAT/ İSTANBUL'DA KOMÜNİST VE AMELE HAREKATI

Yoldaşlar! Proleterya öteden beri dünya kapitalistlerinin esiri olan Türkiye'nin Harb-i Umumide sermayedarlığının yeni ve büyük bir soygununa hedef oldu. Harp içeride başlayan ve yeni bir sermayedarlık tesis ve hayat pahalılığını ihdas eden cereyan, harpten sonra da devam etti. Mütareke senelerinde bunu İngiliz, Fransız, Amerika ve sair kapitalistler idame ettiler. Bir taraftan takım takım garp kapitalist vekilleri İstanbul'a geldi; diğer taraftan İstanbul'da öteden beri Avrupa kapitalistlerinin merhametsiz ajanları olan Rum, Ermeni, Yahudi, Levanten ve Türk burjuvazisi fakir sınıfı soymaya başladı: Hayat çekilmez hale geldi.

Harp içinde iddihar-ı servet eden, sermayedar mevkiine geçen Türk burjuvazisinin ekserisi ellerindeki paraları sefihane sarf etmeye başladılar. Şoven olan garp kapitalistleri Türk sermayedarlarına, mutasavvıflarına iş vermiyor; onların siyasetlerini kabul etmiyorlardı.

Harp zenginleri öteden beri iradla tufeyli bir hayat-ı sefahat süren sınıf-ı mümtaz, lükse ait eşyalar almak ve sefahat yapmakla büyük israf yapıyorlardı. Bunun için memlekete binlerce balya çikolata, içki, itriyat, ipekliler, tuhafîye eşyası, çorap vesaire geliyordu. Bu suretle proleteryanın alınteri ile kazanılmış servet-i cemiyet sefih burjuvaların eline akıyor: Buna mukabil, garbe vaki olan ihracat onda biri bile tutmuyor ve bu suretle Türkiye halkının öz sermayesi Avrupa sermayedarlarının eline giriyordu. Vakıa, İstanbul'da icra-yı muamele eden yerli ve Avrupa burjuvaları amelenin yevmiyesini pek yükseltmeye sebep olduklarını ve amelyle refah verdiklerini söylüyorlardı. Harpten evvel yevmiye yirmi kuruş alan amelenin yevmiyesi vasatı yüz kuruşa çıkmıştır. Bu terfi ile işçi aldatılmak, avutulmak istendi. Fakat hakikatte bu terfi değil, burjuvalar menfaat karına bir tenzil idi. Burjuvalar bu muğfil [siyaseti' ?] ortaya koyarak proleterlerin sayinden daha çok şirket ediyorlardı. Çünkü, yerli ve cencebi sermayedarların yaptıkları inhisar ve ihtikar hayatı maişet-i sabıka nazarın, yüzde bin beşyüzden ikibine kadar tedarik eylemişti. Avrupa sermayedarlarının Türkiye'de soygun vekili olan Düyun-u Umumiye'nin yaptığı istatistik, umumi pahalılığın yüzde bin beşyüzelli, bin ye-

diyüz olduğunu gösterdi.

İstanbul'un proleter ve yarım proleter sınıfları, kapitalizmin ve kapitalistlerin menfaatine hizmet eden hükümetin bariz soygunculuğunu tabiatıyla gördü ve anladı. Vaktiyle İstanbul'da proleterya ve nim proleteryanın hayat ve maiyeti hiç olmazsa asgari bir derecede temin ediliyor, mahmeemkan giyecek bir şey buluyor ve ailesine ekmek tedarik edebiliyordu. Ve o vakit sınıf zıddiyetini duyamıyor, ezen ve ezilen sınıflar hakkında imale-i zihin etmeğe lüzum hissetmiyordu. Fakat harp ve mütareke günlerini müthiş tazyik ve iktisadi esareti (yövmün cedid rızkûn cedid) yaşayanlara sınıf şuurunun, sınıf benliğini, sınıf zıddiyet ve düşmanlığını hissettirdi. İstanbul'un umum proleterleri anladılar ki, iki zıt, iki düşman sınıf daima mevcuttur.

Biri eziyor, çalıştırıyor; diğeri eziliyor hem çalışıyor; biri bütün ömrünü çalışmak ve istihsal ile geçiriyor ve işinden mahrum kal(ma)dığı, ihtiyarladığı ve sakatlandığı ve hayatına nihayet verildiği zaman ailesine sefalet ve açlıktan başka bir şey veremiyor; diğeri bütün ömrünü çalıştırmak, ezmek ve çalışanların mahsûl-ü sayını tufeyli olarak yemek ve yutmak ile müsterih ve mes'ut yaşıyor ve öldüğü zaman ailesine ve çocuklarına sefihane yaşayabilecek ve birçok proleterleri ribka-i esarete alabilecek bir sermaye bırakabiliyor.

İstanbul proleteryası çok eskiden beri devam eden iktisadi esareti, sınıf tezadlarını, sanatın düşmanlarını, aç ve çıplak kaldığını ve soğuktan donduğu ve ailesinin açlıktan teverrüm ettiği gayr-ı tahammül günde pek derinden öğrendi. Ağızlarda dolaşan "vatan" ve "vatanperverlik" mefhumunun biçare halkı soymak ve çalıştırmak için vesile teşkil eder ["ettiğini" olacak] "vatan" ve "milliyet" diye bağırانların proleteryaı ezenler olduğunu anladı. Proleteryanın artık sermayedarlığa karşı seferberliğini ilan ederek mücadele, muharebe safına geçmesi lazımdı. İstanbul işçileri bu hakikatlerin, mürşitleri sosyalistler tarafından tekrar edildiğini duydukları zamaniçtimai sınıflardaki mevkilerini hemen tayin ettiler. Ve mübareze kararlarını verdiler. Teşkilatlar vücuda getirmeye başladılar; binaenaleyh, bir taraftan sosyalist efkârı proleterya arasında şiddetle faaliyetle hükümran oluyor, diğer taraftan, "sendikalar, işçi dernekleri ve birlikleri ittihatları" vücuda geliyordu.

Bahedu Neja Yoldaş İstanbul için yeni bir sima-i siyasi olan bu teşkilatlar hakkında izahata geçiyor:

Sosyalist efkan proleter sınıf arasında zuhur edince, İstanbul'da muhtelif fırkalar zuhur etti.

1 — Türkiye Sosyalist Fırkası, 2 — Sosyal Demokrat Fırkası, 3 — Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Partisi...

Her neredede amele hareketi görülse, işçiler düşmanlarını anlayıp mübareze kalkışsa, orada proleteriyayı iğfal etmek, avutmak için yalancı, hain sosyalist partileri kurulur. Bunlar tekamülcü, ıslahatçı demokrat sosyalist olarak meydana çıkar, sermayedarlık esaretinin idamesine sebep ve vesile olurlar. İstanbul'da teessüs edip vilayatta şubeler küşadına çalışan Türkiye Sosyalist Fırkası ile Sosyal Demokrat Fırkası tamamen bu şekilde sosyalistlerdir. Bunlardan birincisi yani Türkiye Sosyalist Fırkası, İngiltere kapitalistlerinin entrikasıyla teşebbüs etmiştir. Bu fırka son zamanda İngiltere müdafiliği ve meddahlığı ile şöhret bulan Hürriyet ve İtilaf Fırkası ismindeki burjuva fırkasıyla iştirak-i mesai eylediğini gazetelerle, ilan etmekle mahiyetini ortaya koymuştur. Sosyal Demokrat Fırkası da Avrupa'daki sosyal demokrat fırkalarından daha çok sağ ve şuursuzdur. Galata'da toplanan bu Sosyal Demokratlar Ferit Paşa hükümetinin topladığı Şura-yı Saltanatta alenen dediler ki: "Biz Sosyal Demokratlar, Amerika'da sada-yı hakkı çıkaran insaniyetperver Wilson'u takdir ederiz ve onun prensiplerini kabul ve bu prensipler dahilinde hareket edilmesini talep ederiz." Bu itiraf bir cinnet idi. Bu izahata aziz yoldaşlar, payitahtta teşekkül eden bu iki partinin tamamen yalancı muğfil oportünist sosyalistler olduğu tezahür eder. Bunların zararı en ziyade proleteriyaya dokunduğundan bunlar bizim en büyük düşmanlarımız olmalıdır. Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Partisi'ne gelince... Onlar tamamen Marxistlerdir ve maksat ve gayelerine tamamen sadıktırlar. Yoldaşım Hakkı'nın izah ettiği gibi, bunlar Avrupa'dan, Almanya, Avusturya-Macaristan ve İsviçre'den kol ve fikir işçilerinin, İstanbul'un eli nasırlı ve mahrum zahmetkeşlerinin birleşmelerinden vücuda gelmiştir. Parti İstanbul'a merkezini nakil eder etmez içtimai inkılabın vücuda gelmesi için evvela: Proleteryanın kat'i sınıf şuuru ve içtimai inkılabın hedefleri hakkında vasi malûmat edinmesi ve organize olması lüzumuna kat'iyyen kani bulunduğundan, ilk iş olarak İstanbul amelesini işçi birlikle-

ri etrafına toplamaya sarf-ı mesai eyledi.

Nejat Yoldaş İşçi ve Çiftçi Sosyalist Partisi'nin İstanbul'daki faaliyetini anlattıktan sonra, İstanbul'da ali Marxist fikirlerini tamim eylemek üzere "Kurtuluş" isminde bir mecmua neşredildiğini söyledi ve ilave etti.

Tab' [ve] kağıt fiyatlarının pek yüksek olduğu bir zamanda hiçbir taraftan maddi muavenet görmeyen *Kurtuluş* kazançlarını temine kafi olmayan idealist kol ve fikir işçilerinin fedakarlığı ile intişar ediyor ve halka meccanen tevzi olunuyordu.

Parti keza Almanya'da çalışan genç arkadaşlarından birini amele muhiti olan Eskişehir'e yolladı. Orada birçok tazyikat ve müşkülata duçar olan bu genç arkadaşımız, genç bir sosyalist muallimin arkadaşıyla "İşçi" ismindeki gündelik sosyalist gazetesini neşreyledi. Gündelik bir sosyalist gazetenin Anadolu'da intişarı şayan,ı dikkat bir hadise idi. Çünkü: İşçi Anadolu'da birinci defa olarak açıktan açığa sosyalist elkarını neşrediyordu.

Bu sosyalist partilerden başka, İstanbul'da bir de bizi buraya gönderen hafî Komünist grubu mevcuttur. Maalesef, Komünist grubu İstanbul'daki padişah ve İngiliz hükümetinin mezalimi münasebetiyle alenen icra-yı faaliyet edemiyor. Şurasını haber vereyim ki, İstanbul Komünist grubu uhdesine düşün vazifenin ehemmiyetini takdir ederek her yere girmiş, muhtelif amele kitlelerine nüfuz etmiş ve onları kendi lehine kazanmaya çalışmıştır. Grubun derece-i faaliyeti memleket serbest bir devreye girdiği zaman görülecektir. bu münasebetle grubun inkılapçı Rusya ile münasebeti kabul ettiğini ve Oesa Üçüncü Enternasyonal Bürosu delaletiyle Moskova Üçüncü Enternasyonal'in İkinci Kongre'sine davet edildiğimizi zikredebiliriz.

Yoldaş bundan sonra, Türkiye'nin ve İstanbul'un işçi dernek ve birlikleri hakkında uzun uzadıya malumat verdi; ve muhtelif dernek ve birliklerin bünye ve mahiyetini, işçi ve mulallimler grevini anlattı ve sonra:

İstanbul işçi birlikleri ve sendikaları Meclis-i Mebusan intihabı münasebetiyle geçen Kanunuevvelde bir içtima akdettiler. Bu içtimaa üç binden ziyade amele murahhası ve vekilleri iştirak eyledi. İçtimada intihap münasebetiyle amelenin hukuku, müdafaa ve muhafaza edilmesi

lazım geldiği iddia ve bu münasebetle proleteryanın hukuk-u intihabiyesini gasbeden iki dereceli intihap hükümet nezninde protesto edildi. Tevali eden amele (ve) intihap ve içtimalarını idare edenler İşçi ve Çiftçi Sosyalist Partisi mensupları idi. O zamanın hükümeti bu işçi hareketinden kuşkulanarak içtimaları men'etti. Ve idare edenleri emniyet-i umumiye vasıtasıyla Divan-ı Harb'e verdi.

İçtimaların men'i münasebetiyle her ne kadar amele istediği kadar nüfuzu yapamadı ise de, İstanbul'un proleteryası Meclis'e amele müdafisi meb'usların girmesi lüzumuna kani ve bu hareket her ne kadar sağlam bir sosyalist değil ise de, bir demirci ustasının Meclis'e girmesine vesile oldu. (Alkışlar.)

Türkiye'de bazı memleketlerde olduğu gibi, fikir işçileriyle kol işçileri arasında mhalet yoktur. Fikir işçileri kol işçilerine iltihak ediyor ve onların haklarını bir ağızdan kabul ediyorlar. Bu sebeple, İstanbul içtimai inkılabı daha kudretli ve ittifaklı bir sima gösterecektir. İstanbul muallimlerinin yaptığı şuurlu grev —ki on yedi gün devam etmiştir— muhtelif işçi teşkilatları tarafından kemal-i samimiyetle tebrik edilmiştir. Ahiren Paris'te sol sosyalistlerle bütün dünya münevverlerinden mürekkep "Kılaret [Clarte] —Aydınlık" namında bir grup tecessüs etmiştir. Bu grupta Anatole France gibi inkılab-ı içtimainin müdafii Fransız şairlerinden tutunuz da (Tagore) gibi mazlum şarkın halasını, kurtuluşunu terennüm eder. Hint şairlerine kadar bütün milletlerin edipleri, muharirleri, hatipleri, muallimleri var.

İstanbul'daki fikir işçisi yoldaşlarımızdan bazı dessamlar, muharirler, muallimler, gazeteciler bu Aydınlık grubu ile münasebete girişerek, grubun İstanbul'da bir şube küşad etmesini temin ediyorlar. Görülüyor ki, İstanbul'daki fikir işçileri hem bütün dünya mütefekkirler proleterya bayrağı altına çağırın grupla temas ediyor, hem kol işçileriyle, sosyalistlerle yanyana çalışıyorlar.

Ethem Nejat Yoldaş bundan sonra nutkunun nihayetine geliyor:

Yoldaşlar! İstanbul'da Avrupa sermayedarlarının iktisadi ve askeri esareti altında inleyen mazlum halk, içtimai inkılabı bütün helecanı ve bütün isticali ile bekliyor ve kurtuluş ve saadet güneşinin kendi semasında bir an evvel doğmasına intizar ediyor! Bizi İstanbul buraya, bu emel-

leri size bildirmeğe ve aynı maksat için birlikte çalışmak lüzumunu iblağ etmeye ve Üçüncü Enternasyonal ile münasebeti takviyeye gönderdi. Buradaki yoldaşlarımızın İstanbul'un ihtilalci kalbini kabul edeceklerine şüphe yoktur.

Yaşasın Türkiye'nin İctimai İnkılabı

Yaşasın Üçüncü Enternasyonal.

(Alkışlar.)

(TKF 1. Kongre konuşması -Bakü 1920)

4- HİLMİ OĞLU HAKKI YOLDAŞ/ MÜSTEMLEKAT MESELESİ HAKKINDA KONUŞMA

Yoldaşlar!

Üçüncü Enternasyonal'in İkinci Moskova Kongresi, Müstemlekat Meselesi'ni müstesna bir ehemmiyetle ruzname-i müzakeratına koydu. Zannediyorum ki burada, kızıl Enternasyonal'i sarı Enternasyonal'den ayıran mühim mümeyyizlerden başlıcasına temas ediyoruz: İkinci Enternasyonal'in 1907'de Stuttgart'da inikad eden bir kongresi de bu meseleyle uğraşmıştı. Aynı mesele karşısında her iki Enternasyonal'in aldığı vaziyet bize vuzuhla gösterir ki, onları yekdiğerinden ayıran şey, aralarında sıra numarası farkı değil, fakat hayiti vasıfların tehafülünden münbais bir fark, bir prensip farkıdır.

Stuttgart kongresi'nde müstemlekat politikasına dair cereyan eden münakaşalar iki kutup etrafında toplanıyor. Hollandalı Von Cool, Alman revizyonistleriyle, bernstein ve David'le beraber, kapitalist devletlerin yalnız kolonileri muhafaza etmelerine değil, fakat yeni koloniler vücuda getirmelerine ve eskileri genişletmelerine de taraftardı. Bir sosyalist enternasyonal kongrede mühim teşkilatları temsil eden başların bu kadar sarahatle emperyalist düşünceler izhar etmesine hayret edeceksiniz. Fakat bu bir hakikattir. Ve onu kapitalist koloni politikası leniye serdolunan delillerde açıktan açığa görmek kabildir. Onlara göre, Avrupa sanayiine mevad-i iptidaiye tedarik etmek, daima artan mahsulatı sinaiyeye müşteri bulmak, nihayet Avrupa'da yaşamaya muktedir olamayan fazla-i nüfusa tazyik-i içtimaiden masun melceler, muhaceret ve iş yurtları temin cylemek için kolonilere lüzum vardır. Bundan başka kapitalist koloni politikası, kolonizatörlerin vesayeti altında, koloni halkının medenileşmesini de hazırlar. Van Cool ve kumpanyasına göre, mesla Felemenk Hindiyası ve Alman Kamerun'u ahalsi, memleketlerine müsellah ve kanhar bir cebir ile Avrupa'dan ithal olunan medeniyetten dolayı, fazla olarak, minnettar da olmalıdır, nasıl ki beyabanda tuzağa düşürülerek demir kafeslere tükılan hayvanatı vahşiye de sirklerde kırbaç ve şiş tehditi altında göstermeye muvaffak oldukları hünelerden, topladıkları para ve alkıştan (!)

dolayı mürebbiyelerine minnettar olmaya mecburdurlar!

Stuttgart Kongresi'nin bu orjinal sosyalistleri, nihayet kapitalist müstemlekat politikasını müdafaa eden delillerini marksist bir çerçeve içine almak marifetini de unutmadılar: müstemlekeler tekamül kanununa istisna teşkil edemezler: onlar da sosyalizme kavuşmak için kapitalizmin ıstıraplı yolundan geçmeye mecburdurlar!

İliklerine kadar egoist bir burjuva kokan bu zihniyette Avrupa proleteryanının müstemlekat halkı aleyhine kapitalizmle ittifaka teşvik eden bir sinizm vardır ki, bu, daha 1907 Enternasyonal'inde, 1914 faciasını hazırlayan meşum amillerin çoktan doğmuş olduğunu bize gösterebili rdi.

Revizyonstlerin, proleteryanın enternasyonal kurtarıcı vazifesini, bir kelime ile sosyalizme karşı en alçak hıyanetleri işte buradadır. bernstin mektebi, işçiye sermaye ile müştereken koloni halkını eksploite etmekte marksist bir mecburiyet olduğunu talim ederken cihanşümül sosyalizm idealine doğru ilerleyen amele sınıfına milli hudutlardan manialar yaparak onu müteferrik ve mutaassıp parçalara ayırıyor ve bu suretle düşmanını daima zayıf düşürmek planını takip eden beynelmîl burjuva stratejisine geniş bir muvaffakiyet sahası hazırlıyordu. 1914 senesi ağustosunun dördüncü günü Alman Sosyl demokrasisinin umumi harbi icabeden burjuvazi ile ittifak ettiği bu meşum günü, sosyalizm tarihi unutmayacaktır. Ne ise!...

Sututgart Kongresi'nde, koloni politikasını reddeden diğer tarafa gelince, bu, müstemlekatçılığın proleteryanın sınıfı ahlak ümdelerine-mugayir olduğunu, çünkü koloni politikasını müdafaa eden noktainazara göre, medeniyetçe, daha doğrusu teknik vesait itibarıyla ileri giden milletlerin geride kalanlar üzerinde tahakküm icra eylemesi meşru addedilmek, binaenaleyh insaniyeti hakim ve mahkum iki büyük sınıfa ayırmak iktiza edeceğini iddia ediyordu. Mamafih bu noktainazar herhalde mühim bir akis uyandırmadan sönüp gitti. Onu herkes, insaniyeti platonik bir aşkla müdafaa etmek isteyen sa'dil bir filozof ideologyası gibi telakki etmişti. Ve bütün kongre, sermayeye yeni ve uzun bir ömür vadeden müstemlekat meselesinde, sosyalizm aleyhine kurulmuş bir tuzak bulunduğunu göremedi. Bu suretle İkinci Enternasyonal, bu sosyal patriotlara, sosyal emperyalistlere, sosyal oportunistlere (bunu) tezvi eden şirket,

"enternasyonalizm"i, bir firma tabelası gibi, manasından evvel reklam kuvvetinden istifade olunan mutantan renkli boş tabir menzilesine indirmiş oldu.

Üçüncü Enternasyonal, müstemlekat meselesini yalnız nazari olarak vazetmekle iktifa etmedi. O aynı zamanda, hakiki inkılapçı sıfatıyla bu mühim meseleyi fiilen halletmek çarelerine de tevessül etti. Moskova Kongresi'nde, müstemlekat meselesi her şeyden evvel iktisadi muayyinet (determinizm) noktainazarından tetkik olundu. Gösterildi ki, müstemlekat meselesi, ne sade mevadi iptidaiyye meselis, ne de kuru bir ahlaki mevzudur; gösterildi ki, kendi içindeki tezatların ve muvazenesizliklerin tesiri altında uçuruma yuvarlanan kapitalizm, kırk seneden beri dahil olduğu yeni devirde müstemlekelere tutunmak suretiyle, bu mukadder sükuttan yakasını kurtarmaya ve ömrünü bir müddet daha uzatmaya çabalamaktadır. Ancak müstemlekat politikası, aynı zamanda insaniyete yeni bir alemi fethetmek idealiyle hareket eden proleterya sınıfı halinde intikal eden bir tesir de mucip olmaktadır. Vc bu, sosyal demokrat sınıflarında reformist temayülleri doğuran, proleterleri milli ve vatani "prejüjeler" le tarihi rolünde iğfal eden amillerden en mühimi olmuştur. Binaenaleyh bir taraftan ameleyi küçük burjuva zihniyetinin meşum tesiratından kurtararak ona inkılapçı vazifesinde sınıfının tam saffetini iade etmek, diğer taraftan burjuvaziyi son kalesi içinde sıkıştırmak için, proleteryanın koloni ahalişi ile ittifak akdetmesi, onları emperyalizme karşı vaki olan cidallerinde fiilen himaye eylemesi lazımdır.

İşte yoldaşlar, görüyorsunuz ki Bakü Şark Milletleri Konferansı, bu noktadan Moskova Kongresi'nin tatbiki bir görünüşü demektir. Müstemlekat meselesi, Türkiye komünistleri için şüphesiz daha hususi bir ehemmiyetle mevzudur. Şu dakikada Garp emperyalizmi, Türkiye'yi vasi bir esir deposu haline iğral etmekle meşgul bulunuyor. Türkiye işçi ve çiftçisi, müstemlekat meselesinin ne olduğunu, ne demek istediğini hala Anadolu'da, Türkiye'de, Suriye, Arabistan ve Mezopotamya'da dökülmekte olan kanlardan, hala tutuşan ve genişlemekte devam eden yangınlardan öğreniyor.

"Sevr" Muahedenamesi, dünya harbinin karakterini göstermek hususunda Versay ve St. Germain muahedelerinden daha mucizdîr. Dün zayıf milletlerin halası için harbedenler, bugün bilhassa zayıf milletler üzerine

çullanmışlardır. Anadolu'da Sevr Muahedesi'yle Türkiye'ye bırakılan arazi üzerinde bile, nüfuz dairelerine, inhisar mntıkalarına ayrılmayan yer kalmadı. Bütün Türkiye baştan başa kapitalist Avrupa'nın müstemlekat politikası dairesine girmiştir. Demek, büyük kapitalist devletlerin dünyanın her tarafına taşıdığı medeniyetten Türk işçisi ve rençberi de bundan sonra artık bilvasıta nasibini alacaktır.

Kapitalist Avrupa'ya göre, sadece koloni politikası denen şey, bugün Türkiye'nin vücudu içinde bir dert, müthiş bir dert olarak tahribat yapmaktadır ve bu, Türkiye Komünist Fırkası'nın Türk proleteryasına sınıf benliği vermek ve onu inkılapçılığa hâzırlamak hususundaki vazifesini fevkalade güçleştirmiştir. Berberistan halkına, son senelere kadar kendi memleketlerinin belediye dairelerine bile söz ve mevki vermeyen Fransa, Adana'daki pamuk amelesinin inkılap teşkilatı vücuda getirmesine nasıl müsaade eder?...Bütün dünya Nil fellahına, Hint "parya"sına, Çin kolu ve Fas bedevisine verilen hürriyetin derecesini bilir.

Bu tafsilat, Türkiye komünistliği için, müstemlekat meselesinin ehemmiyetini bütün vüsatiyle izah etmeğe kafidir zannedirim.

Binaenaleyh, her şeyden önce bugünkü müstemlekat meselesinin başlıbaşına nasıl bir mesele olduğunu, hangi zaruretlerden doğduğunu ve hangi istikâmetlerde tekâmül etmekte bulunduğunu tetkik etmek, Türkiye komünistlerinin en mühim vazifelerindendir. Burada, şüphesiz bu meseleyi bütün sebepleri ve neticeleriyle izaha kalkışacak değilim. Yalnız müstemlekat meselesi dediğimiz bu muğlak meselenin içyüzüne bir göz atmış olmak için kısa birkaç söz söylemek herhalde pek lüzumsuz değildir.

"Marksizm"e göre, müstemlekat politikası demekle, kapitalizmi, istilacı, emperyalist vasfıyla anlamış oluruz. Şüphesiz tarihin her devrinde müstemlekelerle tesadüf olunur. Finike'lilerin, Yunan'lıların ta eski zamanlarda müstemlekeler vücuda getirdiklerini görürüz. Fakat bugünkü müstemlekat meselesinin büsbütün ayrı karakteri vardır. Evvelca müstemleke edilmek, ya kendilerini müsellağ olarak müdafaa edemeyen milletlerin vergi verme kabiliyetinden istifade maksadıyla, yani sırf istilacı emellerle, yahut ecnebi memleketlerde küçük ticaret kolonileri teşkil etmek veyahut yüksek harşlı zengin memleketlerdeki müdehhar serveti

doğrudan doğruya yağma etmek maksatlarıyla vaki olurdu.

Bugünkü müstemlekat politikası ise, kapitalist iktisat sisteminin zaruri bir neticesidir. Biliyoruz ki, serbest rekabet ve kar amillerinin tesiri altında kapitalist sanayiın kabiliyeti istihsalıyesi, bütün tarihte görülmemiş bir derecede artmıştır. Fakat plansız bir surette, yani milletlerin istihlak kabiliyeti nazarı itibara alınmayarak artırılan mahsulat, piyasada aynı nisbette artan bir müşteri kitlesi bulamadı.

Bu, istihsal ile istihlak arasında kapitalizmi mahvolmak tehlikesine sürükleyen bir muvazenesizlik husule getirmeye başladı. 1880'den itibaren kendini gittikçe daha şiddetli bir surette gösteren bu tehlike önünde sermayedarlar fevkalade tedbirler ittihazına mecburiyet gördüler. Bu tedbirlerden başlıcalarını, rakipler arasındaki cidalı tatil etmek üzere, karteller, tröstler ve monopoller vücuda getirmek, gümrüklere himaye usulü koymak ve nihayet olduğu kadar ucuz mevadî iptidaiyye celbini ve mütemadiyen artan mahsulata fazla müşteri teminini mümkün kılacak memleketler kapitalistleri arasındaki rekabeti, devletler arasında müsellaah harbi rekabet sahasına nakletmekten başka bir neticeyi mucip olmadı. Militarist genişim, işte bu rekabetin felaketengiz şekilleridir.

Yalnız Bağdat Hattı etrafında cereyan eden gürültülü maziyi, Fas ve Kongo meselelerini hatırlamak, İngiltere-Almanya, Almanya-Fransa devletleri arasındaki askeri rekabetin nereden, nasıl ve hangi gayeyi istihsal için doğmuş olduğunu bize en vazih surette ispat edebilir. Görülüyor ki, yoldaşlar, askeri rekabet, iktisadi rekabetin had devirlerini seciyeleştiren bir mazarattır ve müstemleke politikası, dediğimiz gibi, kapitalizmin istilacı vasfından başka bir şey değildir. Bu suretle, dünya harbini tevliid eden sebepleri de bulmuş oluyoruz.

İşte müstemlekat meselesinin içyüzünü görebilmek için yaptığımız şu basit araştırma bile, bizi, bila vasıta sermayenin yamyam çehresiyle karşılaştırmış oldu.

Eğer bugünün büyük inkılabı, şayet bütün dünyayı ihata kabiliyetinden mahrum kalırsa, diğer tabir ile, eğer bütün dünya bu çıplak hakikate göz yummakta devam eder ve sermayeye karşı açılan mukaddes cihada iştiraktan çekinirse, hiç şüphe yok, istikbal dünkünden daha pek çok tah-

ripkar cihan harpleri doğuracaktır.

Türkiye harbin başladığı güne kadar yarı-müstemleke idi. Türk amelesi ve rençperi Avrupa banka gruplarına yine muhtelif şekiller altında işini, mahsulünü kaptırıyor ve Osmanlı Hükümeti, bu yağmacılığa sadece tavassut ediyordu. Bugün Türkiye, tam müstemleke haline gelmektedir ve İstanbul'un padişah hükümeti, Türk işçi ve köylüsünün düşmanlarıyla açıktan ittifak yapmıştır. Kırım Muharebesi esnasında Karl Marx, Rus Çarlığı aleyhine, Türkiye tarafını iltizam etmiş ve Türk çiftçisini, Avrupa'nın en saf, en ahlaklı köylü tipi olmak üzere anmıştı. Bugünkü Rusya Şuralar Devleti de, Marx'ın öz varisi sıfatıyla Avrupa emperyalistleri aleyhine Türk köylüsü ile birleşiyor. İşte burada da komünizm ile temsil olunan beynelmilelliğin saf ve nurlu çehresini görebiliriz.

Sermayenin beynelmilel karakterine ve beynelmilel tahribatına karşı beynelmilel bir cephe vücuda getirmek!..İşte komünizmin ilk şiarı ve ütemel taşı.

Türkiye'nin kurtuluşu, dünyanın kurtuluşu ile yani sermayenin mahvedilmesiyle kabil olabilir. Türkiye proleteryasının dünya proleteryası saflarında mevki alması yalnız kapitalizme karşı açılan cidalde zafere doğru atılmış, yeni bir idrak de ifade eder. Binaenaleyh temenni edelim:

Yaşasın Kızıl Enternasyonal!

Yaşasın Türkiye'nin uyanışı!

Yaşasın kurtuluş inkılabı!

Kahrolsun sermaye!..(alkışlar)

5- HİLMİ OĞLU HAKKI YOLDAŞ/ (İŞÇİ VE KOMÜNİST HAREKETİ ÜZERİNE) KONUŞMA

Yoldaşlar, Cihan Harbi sebebiyet verdiği bütün felaketslere, perişanlıklara, sefaletlere rağmen, bize iki büyük iyilik getirdi. Biri rus Çarlığı'nın ve onunl beraber birçok taçların sukutu, diğeri de Türk porleteryasının sınıf benliğini, sınıf şuurunu hissetmesi oldu.

Türkiyelilerin bir kısmı Rusya'da, diğeri bir kısmı da Almanya'da gayet mühim inkılabi hadiseler, vak'alar görmüşlerdir. Biz Almanya'da gördük ki, harbi idare eden Türk hükümetinin mühimmat-ı harbiye ve sair eşya almak üzere gönderdiği memurlar büyük şehirlerin açık veya kapalı kumarhanelerinden ve sefahat merkezlerinden çıkmıyorlar. Öyleleri vardı ki, İstanbul'da az bir müddet evvel fena bir hayat yaşamakta iken, şimdi Berlin caddelerinde otomobil içinde yüzü boyalı kadınlarla dolaşüyor ve bir gecede yüzbinlerce mark sarf edebiliyordu. Yine öyleleri vardı ki, mesela alaka gösterdiği bir kadına yalnız hoş görünmek için, mühim bir tiyatroyu onun şerefine kapatıyor, diğeri biri, yüzlük banknotlardan sigara yapmak ve yakmak tecrübelerinde bulunuyordu. İttihat ve terakki Furkasının birçok garip teşebbüsleri meyânında sun'î ve cebri tedbirlerle büyük teşebbüsâtı iktisadiyeye muktedir yeni bir burjuva heyeti de vardı. Tabi böyle bir klik vücuda getirmek için ona bir de işçi sınıfı ilave etmek lazım gelecekti. Bunun için Tophane, Zeytinburnu, tersane ve sair fabrikaları sanayi mekteplerine mensup dört bin kadar genç işçi, fabrikalarda sanat öğrenmek ve staj yapmak için Almanya ve Avusturya-Macaristan'a gönderildi. Bu genç amelenin büyük bir kısmı Almanya'nın muhtelif şehirlerine dağıtılmıştı ve bu gençlerin Alman amelesinin hayatına karışmasına, Alman amele teşkilatıyla doğrudan doğruya temasa gelmesine imkan hazırlıyordu. Berlin'de ve Almanya'nın büyük şehirlerinde büyük Türk memurlarının ve harp zenginlerinin sefihane hayatı devam edip giderken, bu gençler her gün memleketlerine ait zehimlik hava-disler alıyorlardı. O zaman bu genç Türk amelesi memleketi bütün mukadderatı ile beraber kumar masasına koyanların daima tekrârından usanmadıkları "vatan" ve "millet" kelimelerinin mana-yı hakikisini anlamaya başlamıştı.

Görülüyordu ki, "Yaşasın vatan" narasıyla bağırانlar hakikatte vatanı yağma etmekten ve sefahatten başka bir şey düşünmüyorlardı. Memlekette açlık müthiş bir şekil almış iken ve memleketin çocukları gıdasızlık yüzünden uzvi tereddiye duçar olurken, Berlin'e gelmiş beyler yüzbinlerce markı ufak bir keyif için ve ölüme sürüklenen memleketin kaderine karşı lakayt, sokaklara döküyordu. Bütün bu vak'ayı mazruf olan çıplak ve ebdi hakikat bütün bu soyan sınıfların soyulan sınıfları uyutmak ve avutmak için kullandığı tarihi yalanlar Almanya'daki Türk amele ve talebesi üzerinde şedit tesirler ifa etmekten halî kalmadı. İşte bu şerait-i ruhiye altında doğrudan doğruya ameleye istinat eden ilk Türkiye Sosyalist Teşkilatı vücut buluyordu. Amele ve talebe arasındaki ruhi ihtimardan [bir kelime okunamıyor] ve müteazzi bir heyet vücuda getirmek fikriyle bir kısım talebenin teşviki ve ameleden büyük bir ekseriyetin iştirakiyle, Türkiye İşçi ve Sosyalist Partisi dünyaya geldi.

Almanya'da inkılap başladığı zaman Türkiye işçileri Spartakların yanında mevki almaktan çekinmediler ve büyük ideale bağlı, saf ve cıvanmert genç inkılapçılarımız (Liebknecht) ve (Rosa Luxemburg) etrafında Spartaküs hareketına bilfiil iştirak ettiler. (Alkışlar.) Bu genç yoldaşların bize beynelmîlel teşkilatların kuvvetlendirilmesi lüzumunu hissettirmişti. Spartaküs vukuatı esnasında birkaç genç ihtilalci arkadaşımızın şan ve ideal meydanında can verdiklerini gördük ve onların mezarları önünde onların gittikleri yoldan dönmeyeceğimize ahdü misak ettik. (Alkışlar.) O devirde Berlin Türk Kulübü, başlarında kuvvetli bir çenceye malik nasyonalistlerden biri [Hamdullah Suphi Tanrıöver. — Mete Tunçay.] ile onun kuyruğu olan birkaç kişinin elindeydi. Bilahare, teşkilatçı birkaç arkadaşımızın etrafında amele gençler de klübe iştirak ettiler. Klübün Türk klübü olduğu ve nasyonalistlere ait bulunduğunu iddia edenlere karşı, biz onun Türkiye amele ve köylüsüne ait olabileceğini ve onun içinde ancak Türkiye Sosyalist işçi ve çiftçilerinin mümessilleri içtima etmek hakkına malik olduğunu iddiat ettik ve beylere kapıyı gösterdik. (Alkışlar.)

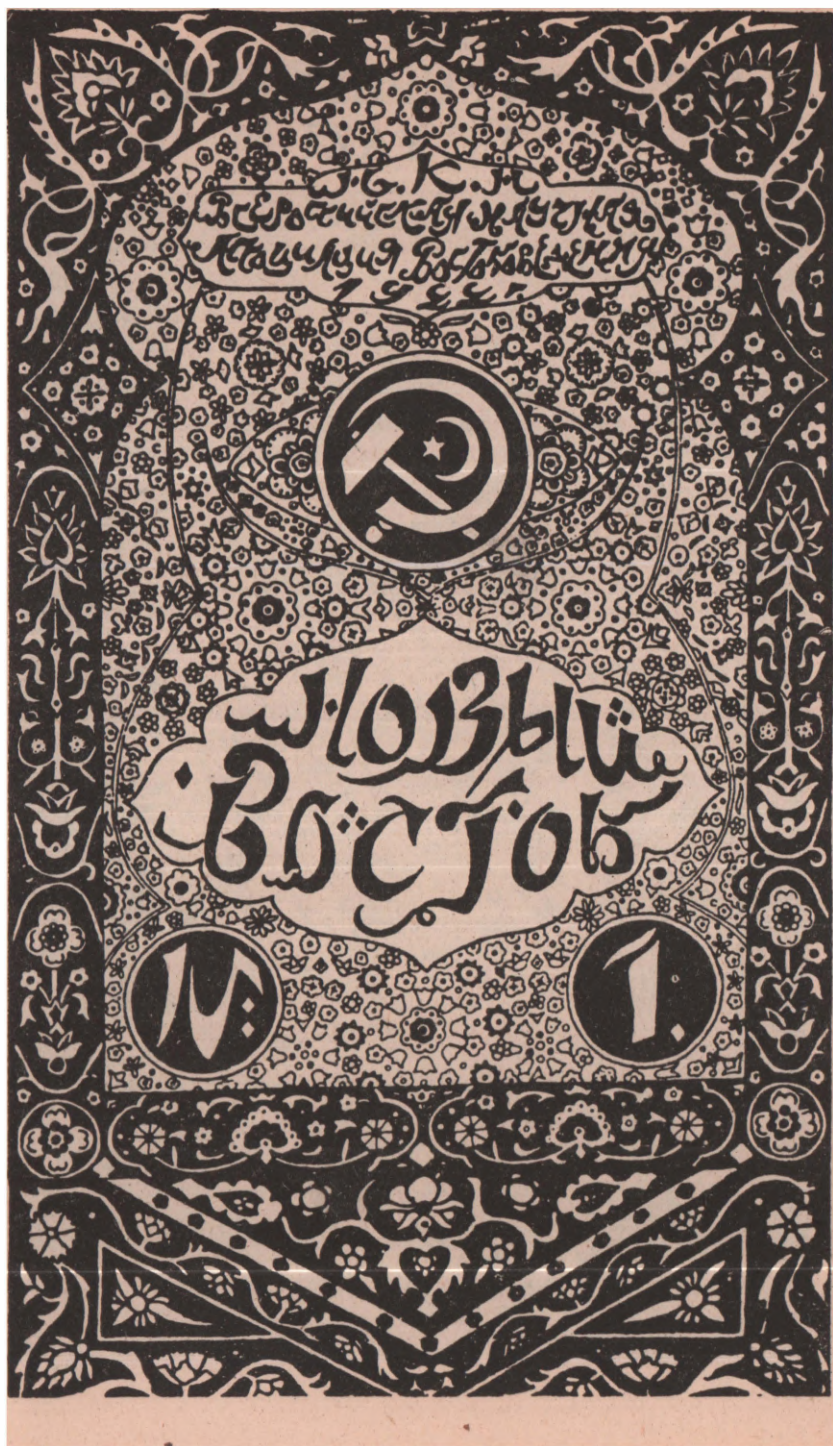
Klüpte sınıflı hislerin uyandırılması için genç amelelere gece dersleri açıldı. Ve bir sendika (işçi derneği) vücuda getirildi. buna iştirak eden gençler gerçi muhtelif meslek ve sınıflara mensup idilerse de, onları, tak-sime uğratmadan bir sendika etrafında toplamağa mecburiyet vardı. İşte

bu suretle bir taraftan Türkiye İşçi Demeği, diğer taraftan da Türkiye İşçi ve Sosyalist Partisi teşekkül etmiş oldu. Parti teşkilatını müteakip kendisinin hala organı olan *Kurtuluş* mecmuasını neşre başladı. Bu Almanya'da intişar eden ilk Türkçe sosyalist gazete idi. Bilahare, "Kurtuluş" Almanya'da Almanca ve Türkiye'de Türkçe neşredilmeye başlanmıştı. Partinin doktriner karakteri, söylediğim gibi tamamiyle ortodoks Marxizmdir. Ve onun ne Alman Sosyal-Demokratları ne de Müstakilleriyle münasebeti vardır. O, Marxist sıfatını muhafaza için kendisine yapılan baştan çıkarıcı "kurlara" karşı daima lakayt bulunmuş, siyasi namusunu büyük kıskançlıklarla müdafaa etmiştir. Türkiye'nin ilk sahifeleri yazılmakta olan sosyalist tarihi, Türkiye İşçi ve Çıfkçı Sosyalist Partisi hesabına küçük bir leke ile kirlenmemiştir. Biliniz yoldaşlar ki, gerek memlekette ve gerek Almanya'daki arkadaşlarımızın kalbinde sizin hissettiğiniz büyük heyecan yaşıyor. (Alkışlar.)

TKF 1. Kongresi'nde Konuşma- Bakü 1920

II. BÖLÜM MUSTAFA SUPHİ ÜZERİNE ÜÇ YAZI

1- SULTAN GALİYEV/ MUSTAFA SUPHİ VE YAPITI(1921)

" Hiçkimsē kendi ülkesinde peygamber değildir" diyen haklıydı. Türk komünistlerinin lideri Mustafa Suphi, kör, karanlığa itilmiş, gözü dönmüş bir kalabalık tarafından işkence edildiği,sonrada Karadeniz'e atıldığı bir kentte doğmuştur. Trabzon O'nun doğduğu kenttir. Orada doğdu ve çocukluk yıllarını orada geçirdi. "Büyük" bir paşanın hizmetinde bir bölge memuru olan babası, ona, sultanın ismini taşıyan yüksek bir devlet lisesinin kapısını açtı. Ama kader ona başka bir mevki hazırlıyordu. Üniversite öğrenimini Türkiye'de bitirdikten sonra M. Suphi Paris'e gidip Hukuk Fakültesine yazıldı. İki yıllık öğrenimden sonra Türkiye'ye döndü ve İstanbul Ticaret Mekteb-i Ali'sinde Ekonomi Politik öğretmeni oldu.

Emperyalist dünya savaşı yıllarında, "İttihat ve Terakki" Partisi'nin çabaları sonucu Türkiye savaşa itildiği zaman, Suphi Yoldaş, çarpıcı ve kamuoyunda alabildiğine yankı uyandıran bir eleştirisini yapar Türk emperyalistlerinin. Türk hükümeti onu "anglofil" isnadıyla tutuklar ve tutumunu "devlete suikast" diye niteleyerek bir kaleye hapseder. Rusya'ya kaçmayı başarması, 1917'nin ilk zamanlarına, şubat devrimi'nin başlarına rastlar. Savaş tutuklusu olarak önce Sibirya'ya, sonra Kırgızistan'a (Uralsk kenti) gönderilir. Ekim devrimi'nden sonra Suphi Yoldaş Moskova'ya gelir ve "NARKOMNAK" katında örgütlenmekte olan "CENTROMUSKOM" un hizmetine girer. Sovyet Hükümeti'ne yandaşlık sunan ilk Türk'tür.

Suphi Yoldaş'ın Sovyetler'e yandaşlığı, gazetelerinde (Kazan ve diğer kentlerde "Koiassi" ile "İoulduze") kendisine karşı korkunç bir kampanya girişilen milliyetçi müslüman entelijensiya ile oportünist sosyalistlerin tepkisine sebep olur. Milliyetçi Tatarlar bir Türk profesörünün bolşeviklerle nasıl yandaşlığa gideceğini kavrayamamaktadırlar.

Suphi Yoldaş'ın Sovyet Hükümeti'nden, "Müslüman Komiserliği"nde çalışmasına karşılık, milyonlar aldığı söylentileri çıkartıldı. Bu, en karanlık dönem oldu, çünkü bir avuç cesur bolşevik ve sol müslüman sosyalist, Rusya'daki müslüman Doğu halklarının şovenizminin gemi azıya almasına karşı mücadele etmek zorundaydılar. Suphi Yoldaş

"CENTROMUSKOM" katında enternasyonal propaganda kesimini oluşturmak ve yönetmek görevini üstlendi. En kısa sürede Türk savaş tutukluları için "Yeni Dünya" ismi altında haftalık bir sosyalist propaganda organı çıkardı. Türk savaş tutukluları arasında bilimsel sosyalizmi yayan ve onlara Ekim Devriminin önemini açıklayan "Yeni Dünya", aynı zamanda, "kafasında dokuz tilki dolaşan" paşaları ve dayanaklarını açıkça ortaya çıkarmakta ve eski askerleri, bunlardan sıyrılıp Türkiye'de şura rejimini kurmaya çağırarak, Türkiye'nin milliyetçi-burjuva hükümetine karşı yoğun bir propaganda yürütmekteydi. Gazete, Türk savaş tutukluları arasında büyük bir otorite kazandı ve binlerce nüsha ile aralarında yayıldı.

Yavaş yavaş "Yeni Dünya" çevresinde küçük ama sağlam bir Türk marksistleri çekirdeği oluştu.

Dünya sosyal devrimi önünde Suphi Yoldaş'ın asıl başarısı, Rusya komünistleriyle tüm yandaşlığı süresince, düzenli bir Türk komünist partisi yaratmaya uygun, sıkı ve akıllı bir çizgiyi izlemiş olmasındadır. Kendi ülkesinde bu uğraşın teoriko-entellektüel bir niteliği yoktu. Ama her zaman mücadelenin ilk durumlarında yer alan, proleter kitle arasında taşkın bir devrimci niteliğine sahipti. Kazan'ın düşüşünden birkaç hafta önce, "CENTROMUSKOM Enstitüsü"nün birleşiminde 5. Rusya Panrus Kongresi Müslüman delegelerince seçilen Suphi Yoldaş'ın, Müslüman Sosyalist Merkez Komitesi ile, Müslüman sosyalisto -Komünist komiteler tarafından hazırlanmış konferansa gelmiş, Türk sosyalistlerini yine bu konferansta nasıl örgütlediğini görüyoruz. Onun inisiyatif ve yönetimi altında, çekoslovaklara karşı savaşacak Türk savaş tutuklularından oluşan bir alay düzenlendi. Kazan'da Moskov'a ya bildirmek üzere, Türk sosyalistlerinin Panrus Konferansı karar taslağı hazırlandı. Bu konferans, aynı yılın haziran ayında toplandı. Yirmibeş-otuzdan fazla kişinin katılmadığı doğrudur, ancak bu sayı bile çalışmanın ilk zamanları için yeterliydi. Suphi Yoldaş'ın itimiyle, Konferans, tüm Türk mülteci sosyalistlerini, tüzüğü Rus Komünist partisi'ninkinin aynı olacak tek bir komünist örgütte birleştirmeyi kararlaştırdı. Tahmin edileceği gibi, Suphi Yoldaş'ın çalışması, tavşan uykusundaki Türk Hükümeti'nin öbür gözünü de açıyor. Ciddi olarak rahatsız oluyor Suphi Yoldaş'tan...Ve bu hükümetin Moskova'daki elçisinin, Sovyet Hükümeti'ne nasıl arka arka-

ya "Brest-litovsk Anlaşması'na uygun olarak "Türk savaş tutukluları arasında "bolşevik propagandasının durdurulması" ve "Yeni Dünya Gazetesi'nin yayınının askıya alınması" kararının uygulanması için notalar gönderdiğini görüyoruz.

Bir süre sonra (bunun devamı olarak) aynı elçinin doğu diplomasisine özgü kurnazlıkla, Suphi Yoldaş'ın prestijini Sovyet Hükümeti'nin gözünde nasıl hiçe indirme yollarını aradığını görüyoruz. İsmi geçen konferansa "sosyalist" diye bir ajan-provokatörü sokmayı başardı bu elçi. Provakasyon anında görüldü, ama izleri hala duruyor.

Avusturya savaş tutuklusunu, Bosna müslümanı Bülbülanov, Moskova milliyetçi tatarları hizmetinde bulunduğu sıralarda, bilinmeyen yollardan "Haber Alma Bürosu"na -Sovyet Hükümeti'nin merkez organlarından biri- giriyor ve "Müslüman Komiserliği"ne ve Suphi Yoldaş'ın da aralarında bulunduğu omuzdaşlarına karşı iğrenç bir duyuru kaleme alıyor.

Bu anda, komünist Suphi Yoldaş'ın kaybına uğrarken, 1918'de Türk paşasının sözlerini yayan tüm bülbülanovcuları ve benzeri provakatörleri nefretle lanetliyoruz.

Bu karşı propagandadır, o dönemde, bir sıra iç çelişkilerine karşın, yine de, Suphi Yoldaş'ın, uğraşında olduğu gibi, kişisel yaşantısında da oldukça önemli bir rol oynadı.

Uzun süre güvensizlik ve kuşku atmosferinde çalışması gerekiyordu. Ve de bu ona korkunç ağır geliyordu. Onu kişi olarak tanıyan ve onunla çalışmış tüm yoldaşlar, o sırada cephegediler. Ayrıca, Müslüman İşleri Komiseri Yoldaş Molla Nur Vahyidov, Kazan'da Çekoslovaklar tarafından yakalanıp kurşuna dizilmişti.

Bu dönemde Suphi Yoldaş, Çekoslovaklar tarafından yıkılan müslüman proleter örgütleri yeniden kurmak, Volga ve Ural arasındaki karşı devrimle mücadele etmek üzere olağanüstü komisyon üyeliğine getirildi, ama yukarıda belirtilen koşullar yüzünden, Stalin Yoldaş'ın gelişine değin çalışmaya girişemedi.

1918'in son ve 1919'un ilk yarısında Suphi Yoldaş Kazan'a geçerek Çekoslovaklar tarafından yıkılan "Müslüman Bilim Enstitüsü"nü yeniden kurulmasına karar verir ve aynı zamanda yerli Tatarlar ile savaş tutuk-

luları arasında partinin çalışmasına aktif olarak katılır. 1918'in Eylül'ünde, kendi yönetimi altında, Tatar yazı ve alfabesini basitleştirmek üzere bir Panrus Konferansı toplanır. Bu konferans değerli pratik sonuçlar verir. Bundan başka, Tatarlar arasında sosyalist öğrenimin yaygınlaştırılması alanında ciddi bir sıra çalışmayı da gerçekleştirir.

Savaş Halk Komiserliği katında "Müslüman Askeri Merkez Enstitüsü"nün çalışmasına katılarak, Türk savaş tutuklularından Kızılordu alay ve müfrezelerinin oluşturulmasına da yardım etti. Türk komünistleri arasındaki çalışmasını hiçbir zaman ihmal etmedi. Moskova ile işçi kitleleri ve Türk savaş tutuklularının yoğun olduğu kentler arasında ilişkiler kuruldu. Buralarda Türk komünist örgütünün hücreleri oluşturuldu.

Suphi Yoldaş "NARKOMİNDEL" ce 1918'de Moskova, Petrograd ve diğer kentlerde düzenlenen "enternasyonal miting"lerde aktif olarak yer aldı. 1919 Mart'ında III. Komünist Enternasyonal'in I. Kongresi'ne katıldı. Kırım'ın Sovyet birliklerince alınmasından sonra, Komintern adına çalışmak üzere buraya gitti. 1918 çatışmalarından sonra Sovyet Hükümeti'ne sırt çeviren Tatarlar arasında çalışma alabildiğine bir özen gerektiriyordu. Suphi Yoldaş buna da ulaşmıştı. "R. K. P. Bölge Komitesi üyesi ve buna bağlı "Tatar Bürosu Başkanı", aynı zamanda Simfiröpol'e taşınan "Yeni Dünya" gazetesi yönetmeni olan Suphi Yoldaş, kendisini bütünüyle çalışmasına veriyor ve çok kısa zamanda parti içinde olduğu gibi, kitle içinde de geniş bir otorite kazanıyor.

Suphi Yoldaş'ın inisiyatifiyle, Kırım tatarları ile Türk işçilerinden oluşan Enternasyonal Doğu Alayı, birliklerimizi geri çekilişte savunarak, yeni asker sürmek üzere olan General Shachtchev'in birlikleriyle çarpışır.

Orada partinin Türkiye için çalışmasını hiç bir biçimde unutmaz. Kırım'da çok kısa bir süre kalmasına karşın, İstanbul'a ve Türkiye'nin diğer kentlerine, Türkiye'nin yarınki komünist alayının ilk kadroları olan onlarca komünist göndermeyi başarır. Suphi Yoldaş'ın Kırım'da çalışmasının ürünleri Vrangeli döneminde meyvasını verdi. Kırım'da tüm karşı hareketler yenilgiye uğradı.

İngiliz karşı-casusluk örgütü de kendi açısından Suphi Yoldaş'ın prestijini istismar etmeyi planlıyordu. Kırım'ı ele geçirmek isteyen Beyazlar, M. Suphi'yi yakalamak için her yana ajanlar saldırdılar. Onun gizli bir

çalışma için Kırım'da kaldığı kuvvetle tahmin ediliyordu. Sıkı aramalardan sonra M. Suphi "bulundu ve asıldı". Bir zaman, Kırım'daki Beyaz Muhafızların gazeteleri böylesi bir yayında bulundular. Oysa, o anda Suphi Yoldaş, Kiev yakınlarında Petliura ile Denikin'in müfrezeleri tarafından kuşatılan 12. Ordu'daydı ve yanındaki yiğitler ile, kendi saflarına ulaşmak üzere bu yoğun süngü çemberini yarmaya çalışıyorlardı.

Sonra, Şuphi Yoldaş, Afganistan ve İran üzerinden gizli bir çalışma için Türkiye'ye girmek amacıyla Türkistan'a gider. Türkistan yolunda dutousko-kolçakist cephesinin yarılmasını beklerken, Samarra'da "Türkfron"un politik kesiminde çalışır. Suphi Yoldaş, Türkistan'da 1920'nin ilk yazına değin çalışır ve Azerbaycan'da Sovyet rejiminin ilanı üzerine Baku'ya geçer. Türkistan'da olduğu gibi, çalışması, çok yönlülüğü ve olumlu sonuçları ile belirlenir. Taşkent'te parti "Kraikom" katında "Enternasyonal Propaganda Bürosu" başında bulunur ve Türk, İranlı, Afgan, Buharalı ve Hindu komünistleri örgütler. Aynı zamanda Parti'nin Sarıtlılar, Tacikler, Türkmenler v.b. arasındaki çalışmasına aktif olarak katılır.

Baku'da Suphi Yoldaş, aşağı yukarı sadece Türk Sorunu üzerine, buna değgin olarak diğer doğu ülkeleri komünist örgütleri ile ilişkileri yitirmeksizin, çalışmasını yoğunlaştırır. Burada "İttihatçılar"ın (Türk burjuva milliyetçisi "İttihat ve Terakki Partisi"nin önde gelenleri) yönetimi ve yoğun işbirliğiyle "ürettirilmiş" bir "Türk Komünist Partisi" bulur. Suphi Yoldaş İttihatçılara seslenir: "Kahrolsun proleteryanın işlerine burunlarını sokanlar!" Ve bunların pseudo-komünist örgütlerini tasfiye eder.

Daha sonra Suphi Yoldaş'ın karşısına alabildiğine karmaşık bir sorun dikilir: Türkiye'deki tüm gizli komünist işçi grup ve örgütlerinin birleştirilmesi ve merkezileştirilmesi; Türk sol sosyalist partilerle ilişkiler. Onun, Anadolu'da durmadan gelişen ulusal kurtuluş hareketi karşısındaki tutumunun tanımlanması oldukça önemlidir. "Türk Komünist Örgütleri Merkez Bürosu"nu oluşturdu. İstanbul'da ve Anadolu'da varolan tüm komünist örgütlerini tek bir örgütte, "T.K.P." de toplamaya karar verdi. Şuphi Yoldaş, Merkez Komitesi Başkanı seçildi. III. Enternasyonal'i tanıyan "Sol Sosyalist Partisi" Komünist Partisi'ne katılıyor. Türk "Sosyal Demokrat Partisi" üyeleri de T. K. P.'ye giriyorlar. Suphi Yoldaş'ça yönetilen T. K. P. Merkez Komitesi Baku'da kaldığı sürece geniş çapta

örgütlenme çalışmasını tamamlıyor. Merkez Komitesi organları, Anadolu'nun her noktasında ve Türkiye'nin anlaşma ile işgal edilmiş bölgelerinde örgütlenmeye gidiyor. Kafkasya'nın ve Türk savaş tutukluları ile Türk işçilerinin bulunduğu Güney Rusya'nın çeşitli kentlerinde organ ve hücreler oluşturuluyor. Propagandacılar hazırlamak üzere, geniş programlı politik kurslar düzenleniyor. Baku'da, daha sonra Anadolu'ya kaydırılan, Türk savaş tutuklularından oluşmuş bir komünist alay hazırlanıyor. Yayınlar özel olarak çoğaltılıyor, kadınları ve gençliği partiye çekmek için büyük bir çalışma tamamlanıyor.

M. Suphi gibi böylesi bir kişinin kaybı Türkiye Komünist hareketine büyük bir darbe vurdu. Onun kişiliğinde T. K. P. , Sovyet Rusya'da sosyalist devrimin süzgecinden geçmiş ve Tataristan'da başlayıp Kafkasya'nın ülkelerde biten doğunun her köşesinde doğurduğu çeşitli sonuç ve etkileri ayrıntılarıyla incelemiş olan şefinden ve yöneticisinden yoksun kaldı.

Bugün aramızda bulunmayan "O", otuzdört-otuzbeş yaşlarında bile değildi. M. Suphi, düşmanlarının tüm dikkatini üzerinde toplatacak denli güçlü ve enerjikti. Caniler kimlerle uğraşacaklarını iyi biliyorlardı.

**KİMSENİN BİLMEDİĞİ MEZARINDA RAHAT UYU,
DEVİRİMİN ERKEN YİTEN SAVAŞÇISI !**

**SAĞ KALANLAR TAMAMLAYACAKTIR BAŞLATMIŞ OL-
DUĞUN YAPITI !**

* Bu yazı, Tatar bolşevik lideri Sultan Galiyev tarafından yazılmış ve NAR-KOMNAK'ın dergisi olan Zizn Nasyonal Hostey (Milliyetlerin Hayatı)'nın 16 Temmuz 1921 tarihli 14(112). sayısında "Mustafa Suphi i ego Rabota" başlığı altında yayımlanmıştır. Yazı Türkiye'de ilk kez ANT Sosyalist Teori ve Eylem Dergisi tarafından Ocak 1971'de 15'lerin 50. ölüm yıldönümünde yayınlanmıştır.

2- B. ÖMEROV- R. ŞAKİRBEKOV/ ATEŞLİ DEVRİMCİ (1963)

*...Yandı 15 yaramdan 15 alev
Kırıldı göğsümde 10 kara şaplı
bıçak*

*Kalhim,
Kanlı bir bayrak gibi çarpıyor,
Çar - pa - cak !...*

Nazım Hikmet'in bu sözleri, büyük devrimci Mustafa Suphi'nin hayat ve faaliyetini çok iyi nitelendirmektedir.

M. Suphi, (Trabzon'a bağlı) Giresun şehrinde doğdu. Daha çocukluk yıllarında bilgiye çok hevesliydi. Yüksek tahsilini Paris'te tamamladı. Paris'te okurken sosyalist partisine üye oldu. Yurduna döndüğü zaman çeşitli okullarda öğretmenlik yaptı. İlerici gazeteler çıkardı. Türkiye yöneticileri, Suphi'yi tutukladılar. Fakat Mustafa Suphi, 1914 yılında kurtulup Rusya'ya geçti. Aynı yıl Bakı ve Kırım gazetelerinde yayınladığı uzun bir makalesinde Türkiye'nin harbe katılarak Almanya ile Avusturya-Macaristan'ı desteklemesinin Türkiye halkına yoksulluk ve bedbahtlıktan başka bir şey getirmeyeceğini açıkça söyledi. Türkiye Hükümeti'ne ihtarında bulundu. Türkiye ile Rusya arasında savaş başladığı zaman Çarlık Rusya Hükümeti Suphi'yi ilkten Kaluga'ya, sonra da Ural'a sürgün etti.

Suphi sürgünde iken devrimci işçilerle bağlantı kurdu. Rusya Sosyal Demokrat İşçi (Bolşevik) Partisine girdi. Esir alınan Türkiye askerleri arasında Şubat Devrimi'nden sonra enternasyonalizm ve askerlerin kardeşleşmesi düşüncesini yaymakta büyük gayret gösterdi. Büyük Ekim Sosyalist Devrimi, Suphi'nin önünde de çok büyük imkanlar açtı. Suphi'nin çok büyük örgütleyicilik ve propaganda kabiliyeti vardı. Petrograd'ta Merkez Müslüman Komiserliği'nin örgütlendirilmesine ve sağlaştırılmasına çok yardım etti. Molla Nur Vahyidof 1918 Ocak ayında Vladimir İlyiç'in emriyle bu örgüte yönetmen atanmıştı. Suphi ile Vahyidof, Rusya Komünist (Bolşevikler) Partisi'nin M. K.'nin talimatı üzerine komiserliğin yanında Halklar arası Propaganda Şubesi'ni kurdular.

Bolşevizm düşüncelerinin yayılması ve bu yıllarda Rusya'daki müslüman halklar arasındaki karşı-devrimci örgütlere karşı savaşı güçlendirmek amacıyla 1918 yılı Nisan ayında "Yeni Dünya" Gazetesi yayınlanmaya başlandı. Bu gazetenin yazı işleri müdürü Mustafa Suphi idi.

Halklar arası komünist hareketinin yorulmak bilmez örgütleyicilerinden ve propagandacılarından biri olan Mustafa Suphi, 1919 yılında Komünist Enternasyonal'in Birinci Kongresi'ne ve Rusya Komünist (Bolşevikler) Partisi'nin VIII. Kongresi'ne delege olarak katıldı.

1919 yılının birinci yarısında Mustafa Suphi, Merkez Komitesi'nin çağrısı üzerine Rusya'nın güney bölgelerine gitti. Mayıs ve Haziran aylarında Simfiropol'de "Yeni Dünya" Gazetesi'ni çıkardı. "Komünist Partisi Manifesto"nu, "Rusya Komünist (Bolşevikler) Partisi'nin Programı"nı, V. İ. Lenin'in birçok eserlerini bu aylarda türkçeye çevirip yayınladı.

Rusya Komünist (Bolşevikler) Partisi Merkez Komitesi, 1919 yılının sonunda Mustafa Suphi'yi Orta Asya'ya gönderdi. Suphi, burada yine örgütlenme ve propaganda işlerine sarıldı. "Yeni Dünya" Gazetesi'ni Taşkent'te çıkarmaya başladı. 1920 yılı ocak ayında İlyava, Rudzutakom, Kuybişev ile birlikte müslüman komünist örgütlerinin III. Bölge Konferansı'na ve Türkmenistan Komünist Partisi'nin V. Genel Bölge Konferansı'na katıldı. Konferansı Türk komünistleri adına selamladı.

Suphi, 1920 yılının ikinci yarısında, Baku'da çalışmaya başladı.

Mustafa Suphi, Türkiye Komünist Partisi'nin Birinci Kongresi'nin çağrılması, siyasi kursların açılması, gazetelerin redakte edilmesi, komünist vesikaları ve edebiyatının çevrilmesi, Doğu halklarının Birinci Kongresi'nin hazırlığı işlerine çok aktif olarak katıldı.

1921 yılının ilk aylarında Mustafa Suphi 14 komünistle birlikte, Trabzon yakınlarında Türkiye jandarmaları tarafından vahşice öldürüldü. Burjuva ve mürteciler, genç Türkiye Komünist Partisi'nin önderini öldürerek memleketteki komünist hareketine ağır bir darbe indirmek istiyordu. Fakat umutları boşa çıktı...Türkiye halkının sadık oğlu Mustafa Suphi'nin ve yoldaşlarının anıları, halkın kalbinde hiçbir zaman sönmeyecektir.

*Ben yanmasam
Sen yanınasan
Biz yanmasak
Nasıl çıkar
Karanlıklar
Aydınlığa*

3- ROZALİYEV / MUSTAFA SUPHİ

Nazım Hikmet'in bu seçkin sözleri, Türk komünistleri için söylenmiştir. Binlerce kahraman canlarını halkları için verdiler ve her seferinde düşenlerin yerini yeni savaşçılar doldurdu. Türkiye emekçileri, bütün dünyanın ilerici insanları, onları saygıyla anar. Hayatlarını kavgada yitiren savaşçıların arasında ilk yeri Mustafa Suphi ve ondört yoldaşı alır. Onlar, alçakça tezgahlanmış bir tuzakta, kiralık katiller tarafından öldürüldüler. Sonradan Mustafa Suphi ve arkadaşları için Nazım Hikmet şöyle demişti:

"Onlar, halkımın yetiştirdiği en bilinçli insanlardı. Sadece en bilinçli değil, en yiğit insanlardı."

Mustafa Suphi'nin bütün bilinçli hayatı, Türkiye işçi ve sosyalist hareketinin gelişmesine kopmazcasına bağlıdır. O bu hayatı, tümüyle devrimci olanaklarına cansiperane inandığı işçi sınıfına vermiştir. Komünist enternasyonal'in 1919 Mart'ındaki Birinci Kurultay'ında Mustafa Suphi şöyle diyordu: "Dünya devriminin geleceğinde Türk proleteryası saygın bir yer tutacaktır. Biz, Türk proleteryasının bütün gücünü dünya toplumsal devriminin gelişmesini desteklemek yönünde kullanacağına inanıyoruz."

Sarsılmaz devrimci, seçkin kuramcı, büyük örgütçü, yetenekli edebiyatçı ve söylevci...bu insanın özellikleri kısaca bunlardır. Onun-

hayatı ve ölümü, sözün en yüksek anlamıyla, bir zaferdir.

* * *

Mustafa Suphi 1883 yılında Samsun'da* doğdu. Babası Ali Rıza Bey, büyük bir memurdu. M. Suphi orta öğretimini, o sırada Osmanlı İmparatorluğu'na bağlı bulunan Suriye'de gördü. Liseyi bitirince, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne girdi. Burada, Türkiye'nin bu eski başkentinde devrimci harekete katıldı. Buna, kendi eliyle doldurduğu Doğu Halkları Birinci Kurultayı delegelik kartı tanıklık etmektedir. Suphi'nin yaşamının bu dönemi üstüne ayrıntılı bilgimiz yok. Türkiye'de bu sırada doğan bir çok gizli öğrenci örgütlerinden birine girdiği anlaşılmaktadır.

Üniversiteyi bitirdikten sonra öğrenimine devam etmek için yurt dışına çıktı. İki yıl Paris'te Sorbonne Üniversitesi'nde sosyoloji öğrenimi gördü. Çalışmasının sonucunda *"Türkiye'de tarım kredi kooperatiflerinin durumu ve geleceği"* tezini yazdı ve başarıyla savundu. Bu çalışmaya Fransa'da 1911 yılında toplanan Kredi Kooperatifleri Kurultayı'nda yüksek değer verildi. Tezin bir bölümü daha sonra Roma Uluslararası Tarım Enstitüsü'nce yayınlanmıştır.

Paris, o sırada Türk devrimci sürgünlerinin merkeziydi. Üyeleri *Jön Türk* diye adlandırılan burjuva-derebeyi, ulusçu "İttihat ve Terakki" Partisi'nin Merkez Komitesi uzun süre bu şehirde yerleşmişti.

1907'de Paris'te, Sultan Abdülhamit'in despotik rejimine karşı savaşan parti ve kümelerintemsilcilerini birleştiren bir kurultay toplandı. Yine bu şehirde Jön Türkler'in bazı gazeteleri yayınlanmaktaydı.

Suphi, Jön Türkler'in dar çerçeve içinde kalan görüşleriyle yetinmiyordu. İlgisini gitgide sosyalist öğretiye yöneltti. Paris'te sosyalist literatürü yakından tanıma olanağı buldu ve II. Enternasyonal'in Uluslararası Sosyalist Bürosu üyeleriyle ilişkiler kurdu. Emperyalizmin, sömürgeciliğin ve savaşın düşmanı seçkin devrimci Jean Jaures'le sık sık görüşüyordu. Bu karşılaşmalar onda derin izler bıraktı. Sonradan Komintern'in I. Kurultayı'nda Suphi şöyle demiştir: *"Jaures'in dostları*

*) Samsun'a bağlı Giresun ili (ç.)

onun başlattığı kavgayı hiçbir zaman bırakmadılar; ve şimdi burada, Rusya'da, Türk devrim ocağını örgütlediler."

Fransa'da bulunduğu sırada Suphi, *Tanin Gazetesi*'nde çalışmaktaydı. Muhabir olarak gönderdiği haberler ve makaleleri genel olarak işçi sınıfı ve sendikal hareket üzerinedir. Fransız proleteryaasının hayatını ve savaşını tanımış olmak, genç Suphi'nin sosyalist dünya görüşünün oluşmasına yardım etmiştir.

Suphi Fransa'da iken, 1908 yılında Türkiye'de *Jön Türk Devrimi* diye adlandırılan ve ülkede anayasal monarşi rejimi kuran burjuva devrimi gerçekleşti. Fakat ülke yine eskisi gibi ekonomik ve siyasal bakımdan emperyalist devletlere tam bağımlılık içinde kalmış ve emekçilerin durumu hiç de düzelmemişti. İşçiler, kendi hayati çıkarları için kavgaya girdiler. Birkaç yıl süresince, İstanbul'da demiryolu, tütün, debbag, basımevi v.b. işçilerinin grevleri birbirini izledi. 1911 yılında İstanbul ve İzmir'de Fransız-İngiliz Reji Tütün Kumpanyası işçilerinin büyük grevleri patlak verdi. Grev başkentte 40, İzmir'de 20 gün sürdü. İşçiler istediklerini elde edemediler. Gakat onların kavgaları genç Türk proleteryaasının kararlılığını ve dayanışmasını gösteriyordu. -

Aynı yıllarda ilk sosyalist örgütler kurulmaya başlandı. 1909 yılında İstanbul ve İzmir'de yeraltı kümeleri oluştu ve 1912'de İzmir'de toplanan Türk Sosyalistleri Kurultayı'nca Osmanlı Sosyalist Partisi'nin kurulması kararı alındı. Bu parti II. Enternasyonal'e girdi. Parti sosyalist literatürün yayınına girdi ve türkçe, yunanca, bulgarca ve ibrance gazeteler yayınladı. Sendikalarla sıkı bağlar kurdu. Meclis seçimlerine katılan parti temsilcileri birkaç sandalye elde ettiler. Parti İş Kanunu'na ilişkin bir kanun tasarısı getirdi.

Yurda dönen Suphi, İstanbul Yüksek Ticaret ve Tarım Enstitüsü'nde ekonomi politik dersi vermeye başladı. 1912 yılında "*Milli Anyasacılar*"* adıyla bir topluluk kurdu ve "*Ifham*" Gazetesi'ni çıkarmaya başladı. Bu gazetenin sayfalarında, emekçilerin umutlarını boşa çıkaran Jön Türk hükümetlerinin gerçek yüzünü gösterdi ve hükümetin savaş serüvenlerini, emekçilere birçok acılar getiren Balkan Savaşları'nı cesaretle

*) *Milli Meşrutiyet Fırkası* (ç.)

protesto etti.

Hükümet Suphi'ye, yiğitçe savaşını, onu bir yıl sonra asılsız bir suçlamayla tutuklayarak ve 15 yıl hükümle Sinop'a sürerek ödetti. Suphi, 1914 yılı başında Sinop'tan deniz yoluyla Rusya'ya kaçmayı başardı.

I. Dünya Savaşı başladığında Mustafa Suphi Batum'daydı. Düşman bir devletin yurttaşı olarak tutuklandı ve Kaluga'ya, sonra da binlerce Türk savaş tutsağıyla birlikte Ural'a gönderildi. Yurttaşlarıyla birlikte Ural fabrikalarında çalışan Suphi, bir küme arkadaşıyla, askeri üniforma altında bu cahil ve ezilmiş işçi ve köylüler arasında propoganda çalışmasına girişti ve onlara olayların içyüzünü, ülkede emekçilerin ağır durumlarının nedenlerini anlattı. Suphi ve arkadaşları, gizli bolşevik örgütlerle ilişki kurarak sosyalist yayın elde ettiler. Bolşeviklerin yardımı, Suphi'nin çalışmasını daha belirgin ir amaca yönelttiği ve daha etkili kıldığı gibi, Türk devrimcilerinin gelecek yolunu da parlak bir ışıkla aydınlatı. Burada, Ural'da gizli devrimci çalışmanın ağır koşullarında ve Çar jandarmasının sürekli gözetimi altında, Mustafa Suphi 1915 yılında Rus Sosyal Demokrat Partisi Bolşevik kanadına üye yazıldı. Gizli devrimci çalışmanın ve Rus işçileriyle ilişkisinin sonucunda Suphi, ateşli bir profesyonel devrimci, leninist, inançlı bir enternasyonalist olmaktadır. Sonradan Suphi'nin kendisi de özellikle Rusya'da, Ural'da Rus işçileriyle birlikte çalışarak Türk savaş tutsaklarının gerçek devrimci bir ruh edindiğini, proleterya dayanışmasını pratik içinde öğrendiklerini belirtmiştir.

Büyük Ekim Sosyalist Devrimi, Türk savaş tutsaklarının ve tutuklularının, bu arada Mustafa Suphi'nin durumunu da kökünden değiştirdi. Suphi devrimin ilk gününden itibaren Ekim'in zaferini savunmaya fiilen kauldı. Onun bir yandan enternasyonalist devrimci, öte yandan büyük bir yurtsever olarak seçkin nitelikleri, bu dönemde ayrı bir güçle kendini gösterdi.

Dönemin son derece ağır ve karışık koşullarında Mustafa Suphi, seçkin bir sebat ve ısrarla ana amacını gerçekleştirmeye girişmektedir. Bu amaç, çürümüş sultan rejimine karşı savaşıacak ve Rusya'da devrimi koryacak bir Türk devrimci örgütü yaratmaktır.

Geniş bir aydınlatıcı çalışma ve bütün sosyalistlerin birleştirilmesi zorunluluğu, türkçe bir komünist gazete yayınlanmasını gerektiriyordu. Mustafa Suphi, 1918 yılında *Yeni Dünya* adıyla bu gazeteyi yayınlamaya başladı. Yeni Dünya türk devrimcilerinin mücadele organı oldu. Bu gazetenin yayınlanması, Mustafa Suphi'nin büyük çabalarıyla gerçekleşmiştir.

Yeni Dünya'nın yöneticisi olarak Suphi, 1918 Haziranı'nda, Kazan'da, Türk Savaş Tutsakları Sosyalist Örgütleri Temsilcileri Kurultayı'nı topladı. Bu kurultayda "*Rus devrimci proleteryasıyla omuz omuza, saptanmış amaca girmek*" kararı alındı. Kararda, "*bütün yoldaşlarımız, ellerindeki her türlü araçla Sovyet iktidarını desteklemekle yükümlüdür,*" deniliyordu.

Suphi, 1918 Temmuz'unda Moskova'da toplanan Türk Sol Sosyalistler İlk Kurultayı'nın da örgütçüsü ve yöneticisidir. Bu kurultayda tek bir örgüt olarak birleşen kümeler, gelecekteki Türk Komünist Partisi'nin kurucu üyelerinden biri olacaktır. Suphi, bu birleşik sosyalist örgütün başkanı seçilmişti. Yine o, Astrahan, Saratov, Kazan, Samara ve Riya-zan'da oluşan Türk savaş tutsakları birliklerini de yönetmekteydi.

Yeni Dünya'nın yürüttüğü güçlü propaganda ve Rusya'daki Türk sosyalistlerinin eylemleri, Sultan hükümetini son derece tedirgin ediyordu. Bu hükümet protesto üzerine protesto gönderiyor, Suphi ve eylem arkadaşlarının Türkiye'ye geri verilmesini istiyordu.

Suphi aynı yoğun eylemi Doğu Halkları Komünist Örgütleri Merkez Bürosu'nda da göstermekte idi. Marksist kuramı derinliğine kavrayan, uluslararası hukuk, Doğu ve Batı felsefel öğretileri alanlarında muazzam bilgi sahibi olan birkaç yabancı dili mükemmelen bilen, çeşitli Asya halkları geniş emekçi yığınlarının düşünce, özlem ve umutlarını tanıyan Suphi, kısa sürede çok güç koşullarda, doğu dillerinde yayın çalışmasını gerçekleştirdi. Birçok bildiri, gazete ve dergiler için makaleler yazdı. Önemli siyasal metinlerin ve marksizm-leninizm temel yapıtlarının türkçeye çevrilmesini örgütledi. *Komünist Partisi Manifestosu* ve Lenin'in *Rusya ve Doğu'nun Bütün Müslüman Emekçilerine* ve RSFSR Dışişleri Halk Komiseri'nden *Türkiye'nin işçi ve köylülerine meşajları* da bu sırada türkçeye çevrildi. Çevirilerinin birçoğunu Sup-

hi'nin kendisi yaptı. Türkçeye çevrilen bu kitap, broşür ve makalelerle, Türkiye Komünist Partisi'nin kurulması, tüzük ve programının hazırlanmasına yardımla birlikte, emekçiler arasında uyarıcı çalışma amaçlanıyordu. Çevirilerin dilinin aydın ve anlaşılır olmasına ve bunların Türkiye'de yayılmasına büyük önem veriliyordu.

Doğu Halkları Komünist Örgütleri Merkez Bürosu'nun çalışmaları üstüne 1919 yılı Mart ayında yayınladığı bilançoda Mustafa Suphi, bir yıl içinde, çeşitli dillerde, 6 milyon nüshadan çok gazete, broşür ve bildiri yayınlandığını belirtmektedir.

Aynı yazısında Mustafa Suphi şöyle söylüyordu: "*Doğu, dünya emperyalizminin cephe gerisi ve besin kaynağıdır. Eğer Doğu kalkar ve elini sosyalist batıya uzatırsa, emperyalizm kuşatılmış olur ve o zaman dünya sosyalizminin zafer saati çalar. Merkez Komitesi, özellikle bunun için Doğu halklarının uyandırılmasını kendine temel görev edinmiştir. Özellikle bunun için sesimi yükseltiyorum: Yaşasın ezilen Doğu halklarının, Rusya ve Avrupa sosyalist işçileriyle devrimci birliği!*"

Mustafa Suphi, Kominter'in I. Kurultayı'nda büyük bir söylev verdi. Söylevinde, Rusya'da bulunan Türk işçi ve köylü temsilcilerinin "kapitalle savaşa girmeye karar verdiklerini" belirterek "Eğer Fransız-İngiliz kapitalizminin başı Avrupa'daysa, işkembelerinin Asya'nın bereketli topraklarında olduğunu herkes bilir. Bizim, Türk sosyalistlerinin başlıca ve ilk görevleri, Doğu'da kapitalizmin köklerini sökmektir," dedi.

Türk devrimcileri, Ekim devriminin muazzam uluslararası önemini iyi kavramışlardı. Mustafa Suphi, Sovyet egemenliğinin "bütün ezilen halklara ve sınıflara büyük bir kurtuluş umudu verdiğini" söylüyor, bütün güçleriyle Ekim Devrimi'ni savunmayı kendine görev biliyordu. Suphi, Türk savaş tutsakları arasında büyük mitingler düzenliyor, Sovyet egemenliğinin anlam ve önemini açıklıyor, Beyaz Ordulara ve müdahalecilerle karşı savaştacak gönüllü birlikler örgütlüyordu. Bir çok öteki halkların temsilcileri gibi, Türk gönüllüleri de, elde silah, Ekim Devrimi'ni savundular. Suphi'nin Sovyet Rusya bölgelerinde, Müslüman halk arasında eylemleri de büyük önem taşır.

• 1919 yılı yazında Komintern'in Güney Bürosu'nda görevlendirilen

Suphi, başlıca Odesa ve Kırım'da çalıştı. Bölge halkı ve İstanbul ve Anadolu'dan Kırım'a gelen Türkler arasında marksizm-leninizm ülküsünü yayıyor, komünist hücreler, Sovyet egemenliğinin savunulması için gönüllü birlikler örgütliyordu. *Yeni Dünya*, Suphi'nin yönetiminde yayınını bu kez Simferopol'de devam ettirmektedir.

Suphi'nin Kırım'daki çalışması büyük yarar sağladı. Örneğin Sovyet gazetesi *Ulusların Hayatı*'nın 25 Mayıs 1919 tarihli sayısında şu haber veriliyordu: "İstanbul'dan Yalta'ya gelen 100 denizci, Bolşeviklerin temsilcisi olarak Suphi'nin söylevini büyük bir coşkuyla dinlediler. Denizciler, Türk halkı arasında Bolşevizmin büyük bir popularizm kazandığını belirttiler." Bu sırada Suphi, İtilaf devletlerinin işgaline karşı Türkiye'de partizan hareketinin güçlendirilmesini, Türk komünistleri, sosyalistleri ve bütün yurtseverlerin en önemli görevi saymaktadır. Rusya'da bulunan bir çok Türk komünisti, savaşa katılmak için anayurda gitmeye can atıyorlardı. Suphi her türlü yardımı gösteriyor, onları sosyalist yayınla donatıyor, İngiliz işgali altındaki İstanbul'a ve müdahalecilerin zaptettiği Anadolu şehirlerine girmelerini sağlıyordu.

Komünistler, müdahalecilere karşı savaşçıların ilk saflarında yer almaktaydı. 1920 yılı Mayıs ayında Türk komünistlerinin kurmayı başardıkları partizan birlikleri, işgalci ordulara karşı başarıyla savaştılar. Komünistlerin İstanbul'da müdahaleci ordular arasında giriştiği büyük uyarıcı çalışma, İngilizleri savaş birliklerinden birini şehirden çıkarmak ve yeniden örgütlemek zorunda bıraktı. Bütün sosyalist ve komünist küme ve örgütlerin birleşik eylemi o dönem Türk sosyalistlerinin önemli bir başarısıdır.

Mustafa Suphi Kırım'da, yerli halkın yanısıra Türk, Romen ve Bulgarların da katıldığı Doğu Enternasyonal Birliği'ni örgütledi. Bu birlik, Beyaz Orducu General Slaşçev'in kuvvetleri karşısında başarıyla savaştı.

1919 Ağustosunda Denikin'in Rusya'nın güneyine asker çıkarmasından sonra, Mustafa Suphi, Komintern'i, Güney Bürosu'nda çalışan Türk, Bulgar, Yunan ve Romen komünistleriyle birlikte, kuzeye doğru yürüyen efsanevi 12. Ordu'ya katıldı. Arşivde saklanan mektubunda Suphi, bu ordunun kahramanlıklarını ayrıntılı olarak anlatmaktadır.

"Sağdan Makno ve Denikin, soldan Romenler ve Zelyoni, önden Petlyura, arkadan yine Makno ve Denikin ve bir başka alçak." Durum çok çetindi ve savaşlar ardsız arasız sürmekteydi. Sefere katılanlar, özellikle komünistler büyük kahramanlık ve direşkenlik gösteriyorlardı. Suphi mektubunda, yabancı ülkelerden komünistlerin -Komintern işçilerinin-yiğitliğini belirterek, bunların "içlerinde yaşlılar da olmak üzere, elde silah, Kızılordu'yla birlikte yürüdüklerini, savaşçılarla aynı kazandan yediklerini ve nerede tehlike büyükse oraya atılmaya hazır olduklarını yazmaktadır.

Çeşitli halklardan gelen Kızılordu savaşçılarının kardeşçe dayanışması, Suphi'yi çok etkilemişti: "Bütün yanlardan çevrilen ordunun saflarında kardeşlik ve birlik duygusu güçlendi," diye yazmaktadır. Suphi mektubunu Kızılordu'nun kahramanca eylemine övgüyle ve "Rus devrimcilerinin en güç koşullarda bile amaçlarına varacaklarına" olan inançla bitirmektedir. Bu sıralarda İngiliz istihbarat servisleri Mustafa suphi'yi yakalamak ve ortadan kaldırmak için her çareye başvurumaktadırlar. Bunu başaramayınca, İngiliz ajanları, Türk devrimcilerinin öldüğü haberini yaydılar. Aynı mektubunda Suphi, bu söylentileri de yalanlamaktadır. 12. Ordu'nun kuşatmayı yarışından sonra Şuphi Moskova'ya geldi ve Komintern'deki çalışmasına devam etti.

Suphi, aynızamanda, yurda dönmeye de hazırlanıyordu. Türk halkının ulusal kurtuluş savaşı büyük bir boyut kazanmıştı. Harekete gelen halk yığınları, Rusya halklarının devrimci mücadelesinin de etkisiyle, sömürü ve baskının her biçiminden kurtulmak zorunluluğunu kavramışlardı.

Ulusların Hayatı'nda, Türkiye'de Sovyetler Birliği'ne olan sempatinin arttığını ifade eden mektuplar yayınlandı. Bunlardan birinde şöyle deniliyordu: "Burada, Anadolu'da, Rusya'daki harekete ve Lenin adına büyük bir ilgi duymaktayız. Türk işçilerinin toplumsal devrimini Türkiye'nin tek kurtuluşu olarak görüyoruz. "Yine bir başka mektupta ise şöyle denilmektedir: "Herkes, devrimci, yeni Rusya'nın dostluğuna inanıyor. Herkes, Rus Sovyet Cumhuriyeti'ni, Avrupa'nın aşağıladığı ve soyduğu Türk halkının tek savunucusu olarak görüyor."

1920 Nisan'ında Mustafa kemal başkanlığında kurulan burjuva-top-

rak sahibi hükümeti, partizan birliklerini denetim altında tutmak, kurtuluş hareketinin başına geçmek ve bu hareketi sadece yabancı müdahaleciye karşı savaşın sınırları içinde tutmak için çabalarını artırdı: Mustafa Suphi, Türk ulusal burjuvazisinin ikili, çelişkili politikasını açığa çıkardı; işçi ve köylü kitlelerine tek doğru yolun bütün dünya proleter-yasının ezenlere karşı birleşmesi olduğunu gösterdi.

Suphi, Türkiye'de yeni toplumun kurulabileceğine içtenlikle inanıyordu. 1920 Temmuz'unda *Yeni Dünya*'da şunları yazmaktadır: "Bugün Avrupa ve İstanbul'un satılık ajanlarıyla eşit olmayan bir savaşta kanlarını akıtan işçi, köylü ve asker yoldaşlarımız, bu kardeşi kardeşe kırdıran savaştan sonra yeni egemenliğin yine eski kan içicilerin, melun paşaların ve ağaların eline geçmesinden memnun olacaklar mı? Yine haksız, hukuksuz kalmayı isteyecekler mi? Şüphesiz ki, hayır... Yeni egemenlik, aşağıdan, hayaun içerilerinden, dövüşen emekçi halkın katılımıyla kurulmalıdır. Böyle bir egemenlik ancak kararlı mücadeleyle yaratılabilir, ancak böyle bir halk egemenliği, zalimlere karşı savaşta başarı kazanabilir. Biz, Türk işçi, köylü ve askerlerinin gerek böyle bir mücadeleye, gerek örgütlenmeye yeteneklerinden kuşku duymuyor ve bunun için diyoruz ki: *Yaşasın Türk işçi, köylü ve askerlerinin iktidarı!*"

Türkiye için bu gerçekten çok güç zamanda Mustafa Suphi, yurda dönmeye can atıyordu. Halk yığınlarıyla birlikte olmak istiyordu. Fakat yolları, beyaz orducuların, Gürcü, Ermeni ve Azerbeycan burjuva uluscularının orduları ve çeteleri kesmişti. En kolayı Türkiye'ye Afganistan ve İran yoluyla geçmekti. Suphi bu amaçla Türkistan'a gitti. Burada, Türkistan Cephesi Politbürosu'nda çalışarak, Orta Asya'da Sovyet egemenliğinin sağlamlaşması için yardım etti. Burada da, her yerde olduğu gibi, yoğun bir eylem içindeydi. Taşkent'te *Yeni Dünya* Gazetesi'ni yayınlamaya koyuldu, gönüllü Kızılordu kümeleri kurdu, mitinglerde konuştu, Bolşevik Partisi Ülke Komitesi Enternasyonal Propaganda Bürosu'nu yönetti.

1920 yılı 28 Nisan'ında ayaklanan Baku işçileri müsavat hükümetini devirerek Azerbeycan'da Sovyet egemenliğini ilan ettiler. Baku'nun kurtuluşuna Türk gönüllüleri de etkin olarak kauldılar. Suphi, Mayıs ayında Baku'ye geldi. Ateşli devrimcinin hayatında yeni bir eylem dönemi

başlamaktadır. Bu dönemin en önemli olayı, Türkiye Komünist Partisi Kuruluş Kurultayı'dır. Kurultay'ın çağırılışında ve Türkiye Komünist partisi'nin örgütlenmesinde Suphi'nin rolü gerçekten büyüktür. Komünist Partisi, İstanbul, Ankara ve Baku olmak üzere üç kümeden oluşmuştur.

Bunların en güçlüsü, 1919 yılında doğan İstanbul kümesidir. Bu küme, en güç yeraltı koşullarında, Türk devrimci işçi hareketine öncülük etmişti. Bir kaç gazete ve dergi yayınlıyor, yabancı işgalcilere karşı etkin olarak savaşıyor, büyük sendikaları yönetiyordu. İstanbul komünist örgütü, Türkiye Komünist Partisi'nin temel çekirdeği oldu.

Anadolu'da ulusal kurtuluş hareketinin en kızgın olduğu sırada birkaç komünist küme vardı. Bunlar Ankara, İzmir, Zonguldak, Eskişehir, Samsun, Adana, Konya, Trabzon ve Erzurum'daydı. Bu örgütler, İstanbul kümesiyle ve Rusya'daki Türk komünistleriyle ilişkideydi. Suphi, üye sayısı, eylemi ve etkisi hızla güçlenen Ankara kümesine özel bir önem veriyordu. Ankara komünistleri, hükümetin 1920 sonbaharında kurdurduğu provakasyon "Komünist Partisi"ne karşı yılmadan mücadele ediyorlardı. Bu "parti", halkın davası için fedakarca dövüşenlere uygulanan provakasyon, kovuşturma ve kovalama zincirinin halkalarından biriydi.

Türk komünistlerinin Baku kümesini, yukarıda sözünü ettiğimiz 1918 Temmuz'u Türk Sosyalistleri Kurultayı'yla doğan birleşik sosyalist örgütün üyeleri oluşturuordu.

Böylelikle, Türkiye Komünist Partisi'nin Rusya'da doğduğu üstüne Türk gericilerinin iddialarının, gerçekliğin nasıl bilinçli bir tahrifi olduğunu görmekteyiz. Şanlı Türkiye Komünist Partisi, Türkiye işçi sınıfının, köy emekçilerinin, Türkiye aydınlarının en bilinçli kesiminin çocuğu ve en iyi kısmıdır. TKP'nin temel çekirdeği, ulusal ve toplumsal kurtuluşu için savaşa giren geniş emekçi yığınları arasında bizzat Türkiye'de oluşmuştur.

Baku'ya gelir gelmez Mustafa suphi kendisini, birleşik bir Türkiye Komünist Partisi kurma görevine adadı. Bu amaçla, *Yeni Dünya Gazetesi*'ni Baku'da yayınlamaya başladı, İstanbul ve Anadolu komünistleri arasındaki bağı pekiştirdi, "*proleterya davasından elinizi çekin!*"

sloganını atarak sahte "Komünist Partisi"nin içyüzünü açığa çıkardı.

Bu dönemde, bir an önce ve doğrulukla çözülmesi gereken yığınla sorun vardı. Komünistlerin Türk sol sosyalistleriyle karşılıklı ilişkilerinin saptanması sorununun açıklığa kavuşturulması devrimcilerin Türkiye ulusal kurtuluş hareketiyle ve Kemalistlerle olan ilişkilerinin belirlenmesi, partinin program ve tüzüğüne hazırlanması, partinin pratik görevlerinin belirtilmesi, Türk dilinde komünist literatürün yayınlanması çalışmasının genişletilmesi, v. b. zorunluydu. Bu dönemde Suphi'nin seçkin ve örgütçü yetenekleri, yurtseverliği ve devrime bağlılığı, büyük görkemle yansır. O, kısa denilebilecek bir sürede muazzam bir hazırlık çalışmasını başardı.

Türk komünistleri, ilk (kuruluş) kurultaylarını, Türkiye'de yapmak istiyorlardı. Fakat, Ankara Hükümeti buna izin vermedi. Ortaya çıkan bu yeni durumda Kurultay'ın Baku'da toplanmasına karar verildi. Kurultay çalışması 10 Eylül 1920'de başladı. 15 komünist örgütün ve İstanbul, Anadolu ve Baku kümelerinin temsilcilerinden oluşan asli ve istişari oylarla 74 delege Kurultay'a katıldı. Bu delegelerden 51'i İstanbul ve Anadolu'dan gelenlerdi. Kurultay Başkanı, M. Suphi idi. Gündem, komünist örgütleri geçici merkez komitesi eyleminin bilançosu; günün sorunlarının, ulusal ve sömürge sorunlarının, köyle sorununun tartışılması; program ve tüzüğün kabulü; parti merkez komitesinin seçimi v. b. idi.

Parlak açış söylevinde Suphi, Büyük Ekim Devrimi'nin Türkiye devrim hareketinin gelişmesindeki muazzam önemini belirtti. Suphi, söylevinde "Türkiye Komünist Partisi'nin kuruluşu sadece Türkiye için değil, bütün Doğu için büyük bir önem taşıyacaktır" dedi. Türkiye Komünist Parti'sinin ilk Kurultay kararlarında düşman üstünde zafer kazanmak için komünist hareketin saflarının birliğinin gerektiği belirtilmekteydi.

"Dünyanın bütün komünist hareketlerinin bir merkeze bağlanması zorunludur." Türk komünistleri bütün güçlerin birleşme merkezi ve bütün ezilen insanlığın umudu olarak Rusya Komünist Partisi'ni görmekteydiler.

Kurultay Türkiye'deki ulusal kurtuluş savaşının desteklenmesi konusunda oybirliğiyle karar aldı. Bununla birlikte, Türk komünistleri, emekçilerin temel sınıfsal çıkarlarını bütün açıklığıyla ortaya koydular. Kurultay karar metninde, "Türkiye Komünist Partisi, ülkede emperyalizme karşı ulusal kurtuluş savaşının derinleşmesine çaba gösterecek, ve

bu hareketin desteklenmesinin yanısıra, emekçilerin egemenliğinin kurulmasına çalışacaktır," deniliyordu.

Kurultay'ca hazırlanan ve emekçilere dağıtılan "Türkiye İşçilerine" adlı bildiride emperyalizme ve sömürücülere karşı bütün yurtseverlerin tek bir cephede birleşmesi zorunluluğu belirtiliyordu.

Sultan iktidarının yıkılması ve cumhuriyetin kurulması; genel, tek dereceli, özgür ve gizli oylu seçim sisteminin getirilmesi; toprak reformu v. b. gibi taleplerin yanısıra, Kurultay, grev ve toplu sözleşme hakkı, yaşlılık, işsizlik, annelik sigortası, haftalık tatil günü gibi somut ekonomik ve siyasal talepler de ileri sürüyordu.

Tarım sorununu görüşen Kurultay delegeleri, köylülerin hakkının korunması, ağa, derebeyi ve tefecinin elinde bulunan toprak, iş hayvanı ve tohum üzerinde denetim kurulması, kanunsuz olarak elde edilmiş zenginliklerin köy emekçilerine parasız olarak dağıtılması için köylerde köylü komiteleri kurulması kararına vardılar.

Türkiye Komünist Partisi ilk kurultayınca bütün Türk komünistlerini birleştiren partinin kurulduğu ilan edildi, Merkez Komitesi ve TKP Tefiş Komisyonu seçildi. Suphi oybirliğiyle parti başkanlığına, İstanbul komünistlerinin yöneticisi Ethem Nejat genel sekreterliğe seçildiler.

Rus Komünist partisi (Bolşevik) Merkez Komitesi'ne ve Komintern Yürütme Komitesi'ne selam mesajları coşkuyla kabul edildi. Komintern'e gönderilen mesajda özetle şöyle denilmekteydi:

"Türk komünist örgütlerinin ilk kurultayı, Türk işçi ve köylülerinin örgütlü bir birlik olarak dünya proleterya ailesine girdiğini ve Doğu'da toplumsal devrim için gerçek olanaklarla yeni bir yolbaçıldığını göstermektedir. III. Enternasyonal'in şanlı sancağı altında olgunlaşan Türk komünist örgütleri, bugün Türkiye sömürülen yığınlarının güçlü partisi olmuştur ve toplumsal devrimin zaferine giden yolda en büyük fedakarlıklara hazırdır."

Kurultay, partinin örgütlenmesi içinde Mustafa Suphi'nin olağanüstü çalışmasını değerlendirerek ona teşekkürlerini bildirdi. Delegelerden birinin konuşması, Suphi'ye gösterilen sevgi ve saygıya tanıklık etmektedir: "Türk işçileri ve onların yöneticileri arasında devrimci ülkelerin yayılmasını ve onların sarsılmazlığını Suphi arkadaşın eylemine borçluyuz. Kanıma göre, Mustafa Suphi, bizim için, Lenin'in Rusya için taşıdığı değeri taşımaktadır."

Bu sözler alkışlarla karşılanmıştı. Devrim düşmanlarının emekçileri aldatmak için Suphi'nin öldüğü söylentisini yaydıkları da bu Kurultay'da ayrıca belirtilmiştir.

Kurultay'ın son oturumunda Mustafa Suphi, muazzam ilgi uyandıran büyük bir söylev verdi:

"Zaman oldu ki, karşımıza çıkan kara fikirli mürteciler, Türkiye'de amele ve rençber sınıfı mevcut olmadığını... söylemekten utanmadılar. Son zamanlarda ise, bilhassa İstanbul, İzmir, Konya, Erzurum, Ankara ve Eskişehir'de vücuda gelen amele ve rençber teşkilatları seslerini yükselterek gösterdiler ki, Türkiye'de amele ve rençber namı altında inkılapçı mühim bir sınıf yaşıyor.

"...Türkiye'de komünist teşkilatı olamaz, dediler; fakat Türkiye'nin muhtelif şehirlerinden gelen komünist vekiller bunun aksini ispat ettiler; Türkiye'de amele ve rençber komünist teşkilatı gittikçe genişliyor ve kuvvet kespediyor.

"...Memleketimizde her türlü derece ve sınıf ahit ve yalanlarının yerinden oynadığı böyle bir devirde, böyle bir devr-i buhranda işçi halkın mukadderatını kendi eline alarak iş görmesi bir zaruret haline giriyor. Bu işte doğru yolu göstermek vazifesi Komünist Fırkasının uhdesine düşmektedir. Komünist Fırkası için memlekete musallat olan harici düşmanları kovmak nasıl bir vazifeyse, dahilde halk sırtından geçinen yağmacı tufeyli sınıfları da hazıryıyicilik halinden çıkarıp yumruk altında işletmek de o derece esaslı bir vazifedir. Bu iki cihetin temini ileldir ki, Komünist Fırkası mazlum amele ve rençber halka karşı hizmetini ifa etmiş ve ortadan sınıflar farkı kalkarak heyet-i içtimaiye, adalet-i hakiyeye nail olmuş olacaktır."

Türkiye Komünist Partisi'nin I. Kurultayı kararları, Türk komünistlerine can kattı, emekçilerin özgürlük ve devrim mücadelesine yeni güçler aşıladı. Türk yurtseverleri, emperyalistlerle savaşta, gözle görülür başarılar kazandılar. Fakat Türkiye burjuva-derebeyi hükümeti, işçi ve komünist hareketi bölmek ve boğmak için bütün araçlara başvuruyordu. Gericilik aynızamanda halkın geri kalmış tabakaları arasında din ve ulusçuluk fetişizmi aşlamak için elinden geleni ardına koymuyordu.

Bu koşullarda Suphi yurttan olmayı mutlak bir zorunluluk sayıyordu. Onun bu kararında Mustafa Kemal'in mektubu da, bir ölçüde rol oynamıştır. Mustafa Kemal, Komünist Partisi'nin Büyük Millet Meclisi'ne

bir delegasyon göndermesini ve yeni hükümetle devamlı bir bağ kurularak ona "gerçek ve maddi yardımda bulunulmasını" öneriyordu. Bununla birlikte, Türkiye Komünist Partisi'nin etkisinin gelişmesinden açıkça korkarak, Kemal şöyle yazıyordu: "Ulusun birliğini ve direnme gücünü kıracak zamansız ve gereksiz çıkışlardan kaçınılmalıdır."

Gerçekler, burjuva-derebeyi hükümetinin komünistlere baskı politikası uyguladığını gösteriyordu. Bu nedenle Suphi, Türkiye'de kendisini zor deneylerin, kovalama, kovuşturma beklediğinin, hapsinin, hatta ölümünün söz konusu olduğunun farkındaydı. Fakat hiçbir şey yiğit devrimcinin ve arkadaşlarının kararını değiştiremedi.

Suphi, Baku'dan, müdahalecilere karşı savaşta doğrudan doğruya yer almaya can atan gönüllüler alayının, Türk komünistlerinin başında yola çıktı. Fakat alay bu sırada yolların kesilmiş olduğu Azerbeycan'dan Türkiye'ye ulaşamadı. O zaman Suphi, aralarında TKP Merkez Komitesi üyeleri Hilmi oğlu Hakkı, Ethem Nejat, Nazmi ve İsmail Çitoğlu'nun bulunduğu en yakın ondört mücadele arkadaşıyla Ankara'ya gitmeye karar verdi.

Komünist kümenin Anadolu'ya gelişinin doğuracağı sonuçlar Ankara Hükümeti'ni telaşa düşürdü. Doğu Ordusu Komutanı Kazım Karabekir'e "Suphi'nun Ankara'ya bırakılmaması ve duruma göre davranılması" emri verildi. Azgın gerici Karabekir, amirlerinin gösterdiği hedefi çok iyi anladı. Türk komünistlerinin yoluna akla gelebilecek her türlü engel çıkarıldı, fakat Suphi ve arkadaşları yollarına devam ettiler. 28 Ocak 1921 akşamı Trabzon'a vardılar. Jandarmalar, onları bekliyordu. Türk Komünistlerinin silahları alındı, elleri kelepçelendi ve dövüldüler. Daha sonra, önceden hazırlanmış bir motorlu sandala bindirildiler ve sandal hemen açıldı. Az sonra kiralık kaatillerle dolu bir başka sandal, denize açıldı. Mustafa Suphi ve kavgâ arkadaşları, süngülenerek denize atıldılar. Bunu limana dönen sandalların tayfaları anlattılar. Yerli halk, kara-ya vuran parçalanmış cesetleri gördü.

Büyük devrimci, Türk halkının gururu olan kişi, böyle öldü. Fakat Mustafa Suphi'yi öldürmekle düşmanlar, onun hayatını adadığı davayı ve yarattığı partiyi, Türk komünistlerinin partisini yokedemediler. Bu parti, yaşamakta ve savaşmaktadır. Mustafa Suphi'nin söylediği gibi, *"Ne hapis, ne zindan, ne kan, ne ateş halkı durduramaz. Ulusal kurtuluş ve demokrasi hareketini durduramaz."*

III. BÖLÜM
TKP'NİN KURULUŞ
YILLARINDAN BELGELER

PROLÉTAIRES DE TOUTS LES PAYS
UNISSEZ-VOUS

L'INTERNATIONALE
COMMUNISTE

1- I. DOĞU HALKLARI KURULTAYI BAKÜ 1-8 EYLÜL 1920/ DOĞU'NUN HALKLARINA (BİLDİRİ)

Doğu Halkları! Altı yıl önce Avrupa'da dev gibi canavarca bir boğuşma patlak verdi — otuzbeş milyon insanın ölümüne varan, yüzlerce şehri, binlerce yerleşme birimini yıkan, Avrupa ülkelerini kırıp geçiren ve bütün halkları eşi görülmemiş bir yoksulluğa, duyulmamış bir açlığa düşüren Dünya Savaşı.

Asya ve Afrika'yı az etkileyen bu dev savaş Avrupa'da yapıldı.

Avrupa halkları birbirlerine girdiler: Doğu halklarının katılması, onlara oranla küçüktü: yalnız, Alman kapitalistlerinin dizginleri altına girmiş bulunan yöneticilerin aldatmasıyla birkaç yüzbin Türk köylüsü ve İngiliz ve Fransız kapitalistlerinin satın aldığı, İngiliz ve Fransız bankerlerinin endüstricilerinin çıkarları uğruna Fransa'nın uzak savaş alanlarında ölüme terkedilen iki üç milyon Hintli ve Zenci köle — o banker ve endüstricilerin çıkarları bu insanlara tümüyle yabancıydı - ne olduğunu kavrayamıyorlardı bile.

Doğu halklarının bu büyük savaştan uzak kalmış olmalarına ve paylarının önemsizliğine karşın, bu kıyım yine de Avrupa ülkelerinden ve halklarından çok, Doğu ülkeleri ve halkları üstüne yapıldı. Dünya Savaşı, bütün dünyanın, özellikle de Asya'nın - Doğu'nun paylaşılması için yapıldı. Asya ülkelerine sahip çıkacak, Doğu halkları kimin kölesi olacak diye yapıldı.

Türk, İranlı, Mısırlı ve Hintli köylü ve işçilerin derisini kim yüzecek, İngiliz kapitalistleri mi, yoksa Alman kapitalistleri mi, bunu kararlaştırmak için yapıldı.

Dört yıl süren canavarca kıyım, İngiltere ve Fransa'nın zaferiyle sonuçlanmıştır. Alman kapitalistleri ezildi, ama onların yanında bir bütün olarak Alman halkı da ezildi, yıkıldı ve açlıktan ölmeye mahkum edildi. Savaştan zaferle çıkan Fransa'nın hemen bütün ergin nüfusu crimiş, endüstri bölgeleri yerle bir olmuş, boğazlaşmaktan kanı tükenmiş ve zaferi kazanmasına karşın, bitkin bir hale gelmişti. bu büyük ve vahşi

kıyımın sonunda, Avrupa ve Asya'da en güçlü tek egemen olarak emperyalist İngiltere kaldı. Bütün Avrupa'da bir tek İngiltere, yeterince kuvvetli olmayı başardı. çünkü kendisi için başkalarını -köle ettiği halkları, Hintlileri ve Zencileri- döğüştürmüştü. İngiltere, bu savaşı pençesi altında tuttuğu sömürgelerin kesesinden yürütmüştü.

İngiliz Hükümeti zaferi kazanıp da bütün bir yarıkürenin güçlü egemen devleti olunca, uğrunda savaşılan amaçların hepsini birer birer gerçekleştirmeye, bütün Asya ülkelerini yutmaya ve bütün Doğu halklarını tamamiyle köle etmeye başladı.

Hiç kimse tarafından engellenmeyen ve artık hiç kimseden korkusu kalmayan, İngiltere devletinin başındaki bir avuç açgözlü kapitalist banker, her türlü ar ve haya duygusunu bir yana atıp en açık ve en utanmaz bir biçimde Doğu ülkelerinin işçi ve köylülerini köleleştirmeye koyuldular.

Doğu Halkları! İngilizlerin hindistan'a ne yaptığını biliyorsunuz ... Türkiye'ye ... Filistin'e ... Mısır'a ... Çin'e Kore'ye ... Afganistan'a ... Ermenistan'a ve Gürcistan'a ne yaptığını biliyorsunuz.

Emperyalist İngiltere, Türkistan, Hiva, Buhara, Azerbeycan, Dağıstan ve Kuzey Kafkas'a bile sızmıştır. İngiliz ajanları heryere sokuyluyor ve sömürülen halkların alınteri ve kanyla elde edilmiş altınları çevrelerine saçıyorlar. Heryerde İngilizler, tiranları ve despotları, hanları ve beyleri desteklemeye çalışıyor, başgösteren devrimci hareketi boğmaya ve bütün halkları her ne pahasına olursa olsun bir baskı ve çaresizlik durumunda, yoksulluk ve bilgisizlik içinde tutmaya uğraşıyorlar.

Çünkü Doğu halklarının baskı ve çaresizlik durumunda, yoksulluk ve çaresizlik içinde kalması, emperyalist İngiltere için bir zenginlik kaynağıdır.

Doğu Halkları! Bütün dünyanın en zengin, en bereketli ve en geniş bölgeleri sizindir. Bir zamanlar tüm insanlığın beşiği olan bu bölgeler, yalnızca oralarda yaşayanları değil, dünyanın bütün nüfusunu doyurabiliyordu. şimdiyse yılda on milyon Türk ve İran köylüsü, bu en bereketli ve geniş bölgelerde kendileri için bir lokma ekmek, bir geçim olanağı bulamıyor, ülkelerini bırakıp yabancı diyarlarda yaşamlarını sağlamak zorunda kalıyorlar.

Buna zorlanıyorlar; çünkü ülkelerindeki her şey -toprak, para, bankalar, fabrikalar ve dükkanlar- İngiliz kapitalistlerinin elindedir. ...Bu durum eskiden de, savaştan önce de vardı: o zaman emperyalist İngiltere'yle Alman, Fransa ve Rus emperyalist yırtıcı hayvanları rekabet ediyorlardı. O zaman İngiltere pençelerini bütün Doğu ülkelerine uzatmaya cesaret edemiyordu — rakiplerinden birinin, uzattığı pençeye vuracağından korkuyordu.

Fakat şimdi emperyalist İngiltere bütün rakiplerini ezip güçsüz bıraktığı, Avrupa ve Asya'nın tümerkli efendisi olduğu için, İngiltere'yi yöneten kapitalistler şimdi artık olanca vahşi iştilhalarını ortaya koyacaklar, herhangi bir biçimde sınırlanmadan, sivri diş ve pençelerini Doğu halklarının kanayan etine geçirecekler.

İngiliz sermayesi Avrupa'da kendisini boğulmuş hissediyor. ...İngiliz kapitalistleri Türkiye'yi ve İran'ı, Mezopotamya'yi, Irak ve Arabistan'ı, Afganistan'ı ve Mısır'ı ele geçirmek istiyorlar: bu ülkelerde, perişan olmuş ve borca batmış köylülerden toprağı yok pahasına alacaklar, bunları muazzam malikane plantasyonları halinde birleştirecekler ve topraksız bırakılmış Doğu köylülerini işletmelerine hapsedip zorla çalıştıracaklar. Türkiye'de, İran'da ve Mezopotamya'da açlıktan kırılan özgür Türk, İranlı ve Arap emekçilerini kullanarak- ucuz emek gücüyle fabrikalar ve dükkanlar açmak, demiryolları döşemek, madenleri geliştirmek istiyorlar. ...Büyük firmalar kurmak küçük yerel tüccarları batırmak, onları da soğa atmak ve satılacak bir tek emek güçleri olan proleterya saflarına itmek amacındalar.

İngiliz kapitalistleri bütün Doğu halklarını proleterleştirmek, köylülerin, zanaatçıların, tüccarların ekonomik düzenlerini yıkmak, dükkanlarında, maden ocaklarında hapsedip zorla çalıştırmak istiyorlar. Dayanılamayacak kadar ağır bir çalıştırma ile, İngiliz kapitalistleri köleleştirilmiş Doğu halklarının pestilini çıkaracak ve bu işçilerin alımlarını, bu köylülerin kanını artı değere, kazanca, kara, saf altına, paraya çevirecekler.

Emperyalist İngiltere'nin Doğu Halkları için hazırladığı gelecek işte budur. ...

Ama, öyle olmayacak!

İngiliz kapitalistleri, Doğu halklarının örgütlü gücüyle şimdiden karşı karşıya gelmiş durumda: bu halklar Komünist Enternasyonal'in Kızıl bayrağı altında birleşti — bütün dünyayı, bütün insanlığı her türlü sömürü ve baskıdan kurtarma ödevini üstlenen devrimci işçiler birliğinin Kızıl bayrağı altında.

Doğu Halklarının Birinci Kurultayı, İngiltere'yi yöneten kapitalistlerle, bütün dünya işitsin diye yüksek sesle haykırıyor: "Bu olmayacak"

"Köpekleriniz Doğu halklarını parçalayamayacak. Siz, bir avuç zalim, milyonlarca Doğu köylü ve işçisini köle edemeyeceksiniz! Bu kere yutabileceğinizden daha büyük bir lokma kopardınız, boğazınızda kalacak."

Uzun bir süredir, Doğu halkları karanlık bir bilgisizlik içinde yüzdü, tiranların despotizmi, yabancı kapitalistlerin boyunduruğu altında kaldı. Rus halklarının kapitalist kölelik zincirlerini parçalayan dünya savaşı ve işçi devriminin yıldırımları, Doğu halklarını da yüzyıllardır süren uykularından uyandırdı, şimdi ayağa kalkıyorlar.

Uyanıyor ve Kutsal savaş, "Gazve" (gaza) çağrısını duyuyorkur. Bu, bizim çağrımız!...

Bizler, Doğu'nun bütün halklarının -Hindistan, Türkiye, İran, Mısır, Afganistan, Belucistan, Kaşgar, Çin, Hindi Çini, Japonya, Kore, Gürcistan, Ermenistan, Azerbeycan, Dağıstan, Kuzey Kafkas, Arabistan, Mezopotamya, Suriye, Filistin, Hiva, Buhara, Türkistan, Fergan, Tataristan, Başkırdestan, Kırgızistan vb. -emekçi kitlelerinin temsilcileri, birbirimizle ve batı'nın devrimci işçileriyle bozulmaz bir birlik içinde birleşmiş olarak, bir Kutsal Savaş'a kalkmaları için halklarımızı sesleniyoruz.

Şöyle diyoruz:

"Doğu'nun halkları! Birçok kereler hükümetlerinizin sizi Kutsal Savaş'a çağırdığını işittiniz. Peygamber'in yeşil bayrağı altında yürüdünüz: fakat bütün o Kutsal Savaşlar aldatmacalar ve yalanlardı, çünkü yalnızca açgözlü yöneticilerinizin çıkarlarına hizmet ediyorlardı. O Kutsal Savaşlardan sonra, siz köylüler ve işçiler yine kölelik, yine yoksulluk içinde

kalıyordunuz. Döğüşmekle, yalnız başkaları için iyi yaşama koşulları sağlamıştınız. kendinize hiçbir yararınız olmuyordu.

Şimdi biz sizi ilk kez gerçekten kutsal bir savaşta, Komünist Enternasyonâl'in Kızıl bayrağı altında döğüşmeye çağınıyoruz.

Sizi kendi iyiliğiniz, kendi özgürlük ve yaşamınız için bir Kutsal savaş çağırıyoruz.

Avrupa'da geri kalan son güçlü yırtıcı hayvan, İngiltere. Doğu halklarını kendine köle etmek ve mallarını yağmalamak için kara kanatlarını Müslüman ülkelerinin üstüne yaymış.

Doğu halklarına korkunç bir kölelik, yoksulluk, baskı ve sömürü getiriyor. Kendi kurtuluşunuzu gerçekleştirin artık, ey Doğu halkları!

Bu yırtıcı hayvanla boğuşmak için kalkın artık!

İngiliz istilacılarına karşı bir **Kutsal Savaş** içinde tek bir adam gibi kalkın ayağa!

Kalk, sen ey açlıktan ve katlanılmaz kölece çalışmaktan bitkin düşmüş Hintli!

Kalk, sen ey tahsildar ve tefecilerin kanını emdiği Anadolu köylüsü!

Kalk, sen ey **mülkadar**'ın boğazladığı İran **riyat**'ı!

Kalk, sen ey çıplak dağlara sürülmüş Ermeni emekçisi!

İngilizlerin kumlu çöllerde dünyayla ilişkilerini kestiği Araplar, afganlar, siz de kalkın!

Hepiniz, ortak düşmana, emperyalist İngiltereye karşı mücadele etmek için kalkın!

Doğu halklarının kurtuluşu için, insanlığın ezilen ve ezen uluslara ayrılmasına son vermek için, konuştukları dil, tenlerinin rengi, inandıkları din ne olursa olsun, bütün halkların ve toplulukların tam eşitliği için Kutsal Savaş'ın Kızıl bayrağı dalgalanıyor.

Dünyanın ile ve geri, bağımlı ve bağımsız, metropol metropol ve sömürge ülkeler diye bölünmesini ortadan kaldırmak için sizi bir Kutsal

Savaş'a çağırıyoruz.

İnsanlığı kapitâlist ve emperyalist köleliğin boyunduruğundan kurtarmak, bir halkın bir başkasını ezmesine, insanın insanı sömürmesine son vermek için bir Kutsal Savaş'a çağırıyoruz!...

. Doğu halkları! Bu Kutsal Savaşta Batı'nın bütün devrimci işçileri ve bütün ezilen köylüleri sizinle birlikte olacaklar. Size yardım edecek, sizinle birlikte döküşecek ve canlarını verecekler.

İşte, Doğu Halkları temsilcilerinin Birinci Kurultayının size söylediği budur.

Yaşasın, Doğu ve Batı'nın bütün köylü ve işçilerin birliği, bütün ezilen ve sömürülen emekçilerin birliği!

Yaşasın bu birliğin dövüşçü önderi-Komünist Enternasyonal!

Doğu Halklarının ve bütün dünya emekçilerinin emperyalist İngiltere'ye karşı Kutsal savaş'ı sonsuz bir alevle yansın!

Kommunisticheskii Internatsional

No.15 (1920), s. 3141 - 3150.

(Bu bildiri, Bakü'de toplanan I. Doğu Halkları Kurultayı'nca yayımlanmıştır.)

2- T. K. P. 1. KONGRESİ (KARARLAR VE ÇAĞRILAR)

1920'lerde artık, ülkedeki komünist teşkilatları belli bir merkez etrafında toplamanın zamanı gelmişti. Anadolu'da, İstanbul'da ve yurtdışında faaliyet gösteren komünistlerin birleşmesi ise ancak bir kongre ile gerçekleşebilirdi. Mustafa Suphi, böyle bir kongrenin toplanması için teşebbüse geçer, kongrenin Anadolu'da toplanması kararlaştırılır. Ankara'da resmen kurulmuş olan Türkiye Halk İştirakiyyun Fırkası Merkez Komitesi, Büyük Millet Meclisi hükümetinden kongre için gerekli izni ister, ancak Ankara hükümeti bu izni vermez. Bunun üzerine Kongrenin, Türkiye'nin dışında, Azerbeycan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetinin başşehri Baku'da yapılmasına karar verilir, gerekli izin alınır. Türkiye Halk İştirakiyyun Fırkası ve İstanbul'daki komünist guruplar, büyük gizlilik içinde çalışmalarını sürdürüp, tam zamanında delegelerini Bakü'ye yollarlar. Kongre'ye, Anadolu, İstanbul ve yurtdışı teşkilatlarından 75 delege katılmıştı. Bunların ancak 32'sinin oy hakkı vardı. İstanbul ve Anadolu teşkilatlarından gelen delege sayısı 51'di, 24 delegayı yurtdışı teşkilatları göndermişti. Konuklarla birlikte kongrede 121 komünist vardı.

Kongreye, İstanbul, Ankara, İnebolu, Zonguldak, Ereğli, Samsun, Trabzon, Rize, Erzurum, Eskişehir, Konya teşkilatları delege göndermişti. Adana ve İzmir teşkilatları, bölgelerindeki savaş nedeniyle kongreye katılmamışlardı.

Türkiye Komünist Partisinin Birinci Kongresi, 10 Eylül 1920 de açılır. Mustafa Suphi, açış konuşmasında, Büyük Ekim Sosyalist Devriminin önemini belirtir. Sovyet halklarının sosyalizm uğrunda verdikleri büyük savaşı anlatır. Komünizmin, artık emekçiler için uzak bir hayal olmaktan çıktığını, gerçekleşme sürecine girdiğini söyleyen Mustafa Suphi, sözlerine şöyle devam eder:

"Rusya'da gerçekleştirilen Büyük Ekim sosyalist Devrimi, üç yıl içinde gayet iyi örnekler verdi. Hiç kimse ümit etmediği halde, Rusya proletaryası öyle bir devrim ordusu yarattı ki, dünyayı hayran bıraktı."

"İşte bu devrim, şimdi demir ellerini Doğu'ya uzatıyor. Biz, Türk

komünistleri, bu hareketin kıymetini bilmeliyiz. Biz de, kendi memleketimizde, Avrupa emperyalizmine, iç ve dış düşmanlara hadlerini bildir-meliyiz. Bütün bu arzularımızı, tasavvur ve temenniden gerçek haline koyacak, bu kongredir. Türkiye Komünist Partisi, Rusya'dan uzanan bu demir elleri tutarak kuvvetle sıkacak ve Partimiz, Türkiye'de devrimin bayraktarı olacaktır. (...)

"Türkiye'deki son olayları incelediğimiz, ordan gelen yoldaşları din-lediğimiz, Partimize yollanan mektupları okuduğumuz zaman, memle-kette son ümidin komünizm olduğunu anlarız."

Mustafa Suphi sözlerini şöyle bitirir:

"Yaşasın Türkiye Komünist Partisi, yaşasın bütün komünist partile-rini sıcak kucağında toplayan Üçüncü Enternasyonal."

Azerbeycan Komünist Partisi'nin, diğer misafir partilerin ve Üçüncü Enternasyonal'in temsilcileri ve Ankara, İstanbul teşkilatlarının ve Kızıldordu saflarında çarpışan Türklerin delegeleri de birer konuşma ya-parlar. Kızıldorduda savaşan Türklerin delegesi Mehmet Emin ko-nuşmasında:

"Yoldaşlar, memleketimizde şimdiye kadar birçok cemiyetler ve si-yasi partiler kurulmuştur. Bunlar, memleketin, Türkiye'nin mukadde-ratıyla oynamak istemişlerdir. Zavallı memleketin kurtuluşu için birçok kongreler toplanmış ve kararlar verilmiştir. Ancak hakim sınıfın menfa-atlerine hizmet eden bu kararlarda her ne kadar ahaliden bahsedilmişse de, zavallı halk, sadece alet olarak kullanılmış ve sözde onun faydasına verilen parlak kararlar, kağıt üstünde kalmaktan başka bir şeye yara-mamıştır.

"Halbuki bugün bu tarihi kongre, artık o çürük mefkureleri ve şahsi düşünceleri kökünden imha ile, şimdiye kadar Avrupa kapitalizmi fay-dasına alet olan Anadolu köylüsü ve işçileri hesabına iş görecektir ve Türkiye'nin mukadderatını, memleketin hakiki sahibi olan emekçilere teslim edecektir.

"Üç seneden beri Rusya inkılabının muhtelif cephelerinde fedakarane çarpışan kızıl Türk askerleri diyor ki: 'Bugünden itibaren Türkiye'nin ha-kiki inkılabı uğrunda kanımızı son damlasına kadar akıtmaya hazırız'."

demıştır.

İstanbul komünist grupları adına konuşan Hilmi Hakkı:

"Arkadaşlar, zannedildiği gibi, Türkiye işçisi, hakikatı yalnız bugün anlamış değildir. Tahsil için Avrupa'nın muhtelif memleketlerine giden gençler ve muhtelif fabrikalara gönderilen genç Türk işçileri, Avrupa işçi hareketinde ümit verici roller oynamışlardır. (Almanya'daki) 1918-1919 inkılabına katılan, hatta spartakistlerle beraber büyük savaşlarda can veren birçok komünistimiz vardır. Kendisiyle görüştüğüm Bela'kun Yoldaş, Macaristan inkılabına birçok Türk gencinin katıldığını ve türklerin bir ihtilal taburu teşkil ettiklerini söyledi. Avrupa'dan dönen yoldaşlar, memlekette teşkilat kurdular. Türkiye komünistlerinin vesait-i neşriyeleri (yayın organları) da vardır. Türkiye proleteryası uyumuyor; bundan emin olabilirsiniz." demıştır.

Kongrede coşkun alkışlarla kabul edilen ve Vladimir İliç Lenin ve Üçüncü Enternasyonal'e gönderilen telgrafta şöyle deniliyordu:

"Türkiye komünist teşkilatlarının Birinci Kongresi, Türkiye işçileri ve köylülerinin teşkilatlı bir kuvvet olarak bütün dünya proleteryası ailesine katıldıklarını, Doğuda sosyal devrimler için gerçek olanaklı, yeni bir yol açıldığını gösterir.

"Üçüncü Enternasyonalin şanlı bayrağı altında yetişen Türkiye komünist teşkilatları, Türkiye'de ezilen yığınların bundan böyle güçlü bir partisi haline geliyor. Komünistler, Komünist Partisi, sosyal devrim yolunda üstün gelmek için en büyük fedakarlıklara hazırdır. İşçi sınıfının öncüsü, savaşçı partisi, görevini şerefle yerine getirecektir."

Kongrede Mustafa Suphi tarafından okunan, Geçici merkez Komite-sinin ve komünist teşkilatların çalışmaları hakkında bilgi verilmekte; Rusya'daki Türk komünistlerinin Türk savaş esirleri arasında yürüttükleri propagandalar anlatılmakta ve "Türk inkılapçıları, 1915 yılından beri bolşeviklerle bağlantı halindedir" denilmektedir. Raporda, Rusya'daki Türk komünistlerinin çalışmaları iki bölümde incelenmektedir: Aydınlatma ve teşkilatlanma dönemleri. Ayrıca Türk komünistlerinin Kızıl Ordu saflarında verdikleri savaşlar hakkında geniş açıklamalar yapan Mustafa Suphi, Büyük Ekim Sosyalist Devriminin bütün insanlık ve özel-

likle de Türk halkı için taşıdığı tarihi önemi belirtmiştir:

"Rusya'da zafere ulaşan inkılap, dünya işçileri ve köle halkları üzerinde çok kuvvetli bir tesir yaptı, onlarda kurtuluş ümitleri uyandırdı. Sovyet Rusya, dünyadaki bütün esir halklara, bu arada Türkiye halkına yardım elini uzattı."

Mustafa Suphi konuşmasında, Türkiye halkının verdiği ulusal kurtuluş savaşına, türk komünistlerinin ve Türkiye işçi sınıfının bu savaştaki rollerine geniş yer ayırmış; Türkiye'deki durumu, Türk burjuvazisinin ikiye bölünmüşlüğü, asıl amacının ne olduğunu bütün çıplaklığıyla sergilemiştir. Bu durumda Türk komünistlerine düşen görev, raporda şöyle belirtilmektedir:

"Türkiye Komünist Partisi'nin önünde duran ilk vazife, komünizm ülküsünü, memleketimizde işçi sınıfı arasında, fakir köylü arasında hızla yaymaktır. Halkın kendi kaderini kendi eline alması için gereken durumu, zemini, yolları hazırlamaktır. T. K. P. nin en yakın vazifesi, emperyalistleri, yabancı kuvvetleri memlekettten kovmaktır. Amacımız halkın sırtından geçinen hazır yiyecekleri ortadan kaldırmaktır."

TKP I. Kongresi, köylüleri devrim savaşına çekmek için onların arasında çalışmanın T. K. P. nin en başta gelen görevi ve ödevi olduğunu belirtti. Merkez komitesinin raporunda şöyle deniliyor: "Devrim başarıya, zafere ancak, devrim ordusu olan geniş köylü-yığınlarını bu devrim savaşına çekmek yoluyla, ancak böyle bir savaş sonucunda ulaşabilir."

TKP I. Kongresinde, Anadolu'nun kongre durumu gözönüne alınarak hemen yerine getirilmesi gereken istekler ileri sürüldü. Köylü, yüzyıllardır toprağa kavuşmak hasretiyle yanıyor. Köylü fakirlikten, kölelikten, ağanın, beyin ezgisinden, soygundan, sömürülmekten kurtulmak istiyor.

Memlekete dalan yabancılara karşı kurtuluş savaşının başarıyla, demokratik devrimle sonuçlanabilmesi için bu toprakların köylülere mutlaka verilmesi gerekir. Kurtuluş savaşına düşman olanların topraklarına hükümet hemen el koymalıdır. Köylü borçları, tefecilik, vergi borçları, köylüyü ezen vergiler, haraçtan başka bir şey olmayan aşar ve salmalar hemen kaldırılmalıdır. Gelirle artan adaletli bir vergi sistemi

kurulmalı. Emekçi köylüler imecilik yoluyla kooperatiflerde birleştirilmeli. Onların emeği, malları, ağalara, köy burjuvazisine karşı korunmalı. Köylüye tarlasını ekebilmesi için tohum, tarım aletleri, işini çekip çevirebilmesi için ucuz kredi sağlanmalı.

TKP. I. Kongresi milyonlarca köylünün bu haklı isteklerini dile getirdi. Bu isteklerin gerçekleşmesi için de şu ödevi ileri sürdü: "Köylü Komiteleri kurmak. Böylece köylülerin politik haklarını doğrudan doğruya savunabilmelerini sağlamak. Çiftlik ağalarının, derebeylerinin topraklarına, tarım araçlarına, iş hayvanlarına, hayvan sürülerine, tohum ambarlarına hemen el koymak. Bu malları köylü komiteleri eliyle köylüye dağıtmak."

TKP. I. Kongre, kadınlık meselesine ayrı bir önem verdi. Kadınları sosyal ve politik hayata çekmek, onları bağımlı, esir durumdan kurtarmak, onları karanlıktan ışığa çıkarmak- okutmak, uyarmak, aydınlatmak. K adınların erkeklerle eşit haklı olması, onlara seçmek ve seçilmek hakkının tanınması, bütün devlet müesseselerinde kadının serbestçe çalışabilmesi, işçi kadına, iş kanununda özel hakların tanınması. Bütün bu hakların kadınlara sağlanması için savaşmak gerektiğini, Kongre özel bir karara bağladı. Bu karara uyularak, sonradan, Merkez Komitesine bağlı bir Kadınlar Kolu kuruldu.

Kongre, Türkiye'ye dalan emperyalist kuvvetlere karşı yürütülen silahlı savaşı, emekçilerin, bütün halkın en canlı davası, bir ölüm-kalım davası olarak ele aldı. Bu savaşı emperyalizme, sömürgecilik sistemine karşı topyekün yürütülen bir Halk Harbine çevirmek kararını verdi. Böylece T. K. P. memleket çapında milli bir parti olarak ortaya çıktı.

Milli Kurtuluş harbinin önemini ayrıca belirtti:

"Anadolu'da yürütülen milli kurtuluş hareketi emperyalizme karşı bir savaştır. Bu savaşa bütün yeryüzü proleterlerinin dayanışma göstereceklerine inanıyoruz. Memlekette bu milli hareketin gelişmesi ve derinleşmesi hem işçi sınıfının şuurunu uyandıracak, hem de genel olarak, gelecek sosyal devrim için en elverişli bir zemin hazırlayacaktır."

Kongrenin kararı:

"T. K. P. memlekette emperyalizme karşı olan milli kurtuluş harbinin derinleşmesine yardım etmekle, bu hareketi tutmakla beraber, işçi sınıfının gerçek ve son amacı olan emekçilerin egemenliğini kurmak için gereken durumu, koşulları, zemini hazırlamaya çalışacaktır."

TKP. I. Kongre Türkiye İşçilerine başlıklı özel bir çağrı yayınladı. Çağrıda, emperyalistlerin saldırısına karşı Tek Cephenin kurulması gerektiği, T. K. P. nin bu cepheye girmeye hazır olduğu açıklandı. Bunun yanında, emekçilere, halka hemen en azından sağlanması gereken istekler ileri sürüldü:

1- Sendikalara tam bağımsızlık, serbestlik ve dokunulmazlık sağlanması. Eksiksiz toplantı, grev, yürüyüş, basın ve kişi dokunulmazlığı hürriyeti.

2- Tek dereceli, genel, eşit, serbest ve gizli oylamalı seçim sisteminin kurulması.

3- Jandarma yerine, halk tarafından seçilen Milis Teşkilatının konulması.

4- Yürürlükteki bütün vergilerin kaldırılması ve yerine kazanç oranıyla artan (gelir) vergi sisteminin konulması.

5- Parasız genel öğretim.

6- Topraksız ve az topraklı köylülere bedava toprak ve tarım aletleri dağıtılması.

7- Padişahlığın yıkılması, cumhuriyetin kurulması. Paşalıkların kaldırılması. Valilerin, kaymakamların halk tarafından seçilmesi.

8- 1 Mayıs gününün resmen işçi bayramı olarak tanınması.

9- Toprak reformunun gerektiği gibi yürütülmesi için Köylü Komiteleri kurulması. tarım işçilerine serbest sendika kurmak hakkının tanınması.

10- Kurtuluş savaşına düşman olanların, sarayın-padişahın, toprak beylerinin mallarına, mülklerine hemen el konması.

11- Anayurdun savunulması için beylerden, ağalardan, eşraftan,

tüccarlardan fabrikatörlerden bedel alınması.

12- "Düyunu Umumiye"nin, "Reji"nin, tekelin, yabancı kumpanyaların, kapitülasyonların kaldırılması. Padişahların yabancılardan aldıkları, yedikleri "Osmanlı borçları"nın tanınmaması.

Bu genel isteklerin yanında, işçiler için hemen ileri sürülen özel istekler çağrıda sıralanmıştı:

- 1- Sekiz saat iş günü.
- 2- Eksiksiz serbest grev.
- 3- Toplu iş anlaşması bağlamak.
- 4- İşçilere oturulur evler sağlamak.
- 5- 14 yaşından küçük çocukların çalıştırılmaması.
- 6- Gebe ve işçi kadınlara doğumdan önce ve sonra 2 (şer) ay gündelikleri işlemek şartıyla izin verilmesi.
- 7- İhtiyarlıkta, çalışma gücünü kaybettiği hallerde işçilerin emeklilik hakları, sosyal sigorta hakları olmalıdır.
- 8- Gündelikler kesilmeksizin hafta tatili.
- 9- Gündelik ve aylıkların, en azından, yaşama indirimine göre ayarlanması.
- 10- İş Kanununun doğrulukla yürütülmesini kontrol için özel işçi komisyonu kurulması.

TKP I. Kongresi: **Anadolu'ya Çağrımız** başlıklı açıklamasında, memleketin gerçek durumunu bütün çıplaklığıyla ortaya koydu:

"Memleket yıkım içinde. Bizde fabrikalar kurulamadı, gelişemedi. Bu geriliğin sebebi, bu kötülüğün kökleri, çürümüş devlet kuruluşundadır. Osmanlı İmparatorluğu harpçilikle, orduculukla, başka ülkeleri ele geçirmek yoluyla kurulmuştur. Ardı arası kesilmeyen harplerden, yağmalardan sonra bu imparatorluk çökmeye, yıkılmaya gitmiştir. Padişahlık yalnız baskıyla, süngüyle ayakta kalmıştır...En sonunda bütün memleket çöktü, -emperyalistlerin harpçilik işlerine karışmak

yüzünden- yıkıldı. Anadolu'yu görenler, bilenler, hiç düşünmeden bunun doğru olduğunu söyler...

Yol yok, tarım-tarla işleri yüzüstü kalmıştır. Öğretim, öğrenim yok. Her yerde büyük fakirlik. Gençler, delikanlılar yokolmuş. Açlıktan, çeşitli hastalıklardan, harplerden, türlü çeşit felaketlerden halk kırıldı, ocaklar söndü. Pek çok köyler, kentler, kasabalar harap oldu. Her yerde yas, her yanda acı"

TKP. Kongresi, Ethem Nejat ve Hilmi oğlu Hakkı'nın önerisiyle Türkiye'deki bütün komünist guruplarını tek komünist partisinde birleştiren bir karar aldı. "Komünist örgütlerinin birbirinden ilgisiz olarak çalışmaları, devrimin toplumsal amaçlarına ulaşmasını son derece güçleştirir. Kapitalist dünyasına karşı tek bir cephe yaratmak ve kesin zafer elde etmek için, ülke dahilinde bağımsız olarak oluşan komünist guruplarının genel bir merkez çevresinde birleşmeleri zorunludur. Buna göre, gerek İstanbul'daki komünist guruplarının gerekse Anadolu'da ve Rusya'da birbirinden ayrı olarak kurulan örgütlerin TKP adı altında tam bir birlik meydana getkirmeleri gerekir. "

TKP I. Kongresi Merkez Komitesini ve diğer Yönetim kurullarını seçti. Partinin Genel başkanlığına Mustafa Suphi, Genel Sekreterliğine Ethem Nejat getirildi. Merkez Komitesine seçilenler ise, İsmail Hakkı, Mehmet Emin ve Hakkı oğlu Hilmi vd. idi. Altı oturum süren TKP I Kongresi 12 bölüm ve 42 maddeden oluşan parti programını hazırladı ve kabul etti.

3- TÜRKİYE KOMÜNİST FİRKASI PROGRAMI/ BAKÜ 1920

Bütün Dünya İşçileri Birleşiniz!

Komünizm Kütüphanesi

Sayı: 6

TÜRKİYE KOMÜNİST FİRKASI PROGRAMI

(1920 senesi 10-16 Eylülünde Bakü'de içtima eden Türkiye Komünist Teşkilatları Birinci Kongresinde kabul edilmiştir.)

Çıkaran

Türkiye Komünist Fırkası

Türkiye Komünist Fırkası Programı

Bakü — 1920

BAZI AKİDE VE ESASLAR

1 — Hudud ve millet tanımayan fabrika sanayiinin yeryüzünde inkişaf ve teessüsü ile küçük ve milli sanatlar ortadan kalkmayağa başladıktan sonra, sermaye, fabrika sanayiine sahip olan burjuvazya elinde temerküz ederek umumi bir sahaya giriyor. Sınai istihsal işleri, şahsi teşebbüs mahiyetini kaybederek, yeniden yeniye vücuda gelen iktisadi şartlar, istihsalin şahsi mülkiyetten müşterek mülkiyete girmesini kolaylaştıracak bir şekil alıyor. Böylece Avrupa ve Amerika'da istihsal, birçok büyük şirketler, tröst ve karteller vasıtasıyla "sermayedarlar inhisarı" haline girince, bu ülkelerde iktisadi kudret gibi siyasi hakimiyet ve fabrikacılar, bankerler ve büyük mülk ve toprak sahipleri eline geçiyor ve bu tufeyli ve muhteris sınıflar, bütün insanlık aleminin mukadderatıyla oynamaya başlıyorlar. Küçük sanatkarlar ise, işlerini ilerletmekten, rençperler, topraklarını işlemekten aciz bir halde hayatın en ağır ihtiyaçları altında eziliyorlar ve gittikçe fakirleşerek kol kuvvetlerini iş pazarına çıkarıp fabrika ve kara toprak gündelikçilerine koşuluyorlar. Böylece gündelikçiler (proleterya) mütemadiyen şehir ve köylerde artarak, işletici ve gasıp sermayedarlara karşı düşman bir sınıf halinde meydana geliyor ve sınıfı bir his ve terbiyenin verdiği ve faaliyetlerle teşkilatlarını gittikçe

kuvvetlendiriyor. Hükümeti ellerinde tutan zenginlersınıfı ise, mükemmelleşmekte ve mükemmeleşerek kuvvet bulmakta olan işçi halka karşı zulümlerini arttırdıkça artırıyor.

2 — Avrupa ve Amerika'da teessüs eden sermayedarlık inhisarı etrafındaki mali ve itibari muamelelerin akla hayret verecek derecede artarak, netice itibarıyla sanat, ticaret ve umumiyetle banka sermayesinin de artarak büyük ve merkezlerde temerküz etmesi, itibar tahvillerinin külli miktarda harice çıkarılmasına sebep olarak sermaye (kapital) beynelmilel bir devreye giriyor:

Müstemlekat usulünü icat eden bu devrede ise, bütün dünya piyasaları gibi memleket ve milletlerin sermayedar devletler arasında zahiren muhtelif bahanelerle paylaşıldığı görülüyor. Gerek hulul-ü müslihane ve gerek doğrudan doğruya harp ile maksada ermek için kara ve deniz harbi kuvvetlerinin büyük mikyasta artmasından vücuda gelen militarizmin davet ettiği masraflar o derece büyüyor ki, bu yolda daha ziyade ileri gitmeye halkın kahammülü kalmadığı gibi, tutulan bu istikametten geri dönmek de mümkün olmuyor.

Karanlık ve açlık içinde yaşayan milyonlarca insanları sefaletten kurtarabilecek ve medeniyeti yeryüzünde neşir ve tésise hizmet edebilecek olan milyarlar pahasındaki bu teknik ve istihsal kuvvetlerinin telef ve berhava edildiği bu devrede, Türkiye ve İran gibi yarım müstemleke ve Hindistan gibi doğrudan doğruya müstemleke halinde yaşayan zayıf ve fakir memleketlerin -emperyalist devlet ve memleketler menfaatine olarak- iktisat ve medeniyetçe harabiyet ve esaretine doğru tertipli bir usul ile gidiyor, ve bu gibi memleketlerde mahreçler temin edecek kara ve deniz yollarının ele geçirilmesi etrafında müthiş ve alemşümül harpler ve facialar icat olunuyor, ve böylece bir veya diğer millet ve memlekete mensup milyonlarca amele ve rençper sefalet içinde mahvediliyor ki, bütün bu haller sermayedarlığın son nisf asırda getirdiği istilacılık devrinin hasselerindendir.

3 — Sermayedarlık istihsali inhisar haline getirmekle maddeten satvet ve ikbalin en yüksek mertebesine varmış ve fakat aynı zamanda bida-yet-i inkişafında hiz olduğu bazı medeniyetkar kuvvetlerini gaip etmiş oluyor. Vakıa burjuvazi devrinin iptidalarında serbest mübadele ve reka-

bet, insanlar arasında teşebbüs ve teavüne yardım etmiş, istihsal ve nakil vasıtalarının terakkisi millet ve memleketler arasında yakınlığa hizmet eylemiş ise de şimdi istihsal müesseselerinin birleşmeleri ve sermaye-darlığın iktisadi mutlakiyetler vücuda getirecek surette aldığı inhisar şekli hüküm ve tagallübe alet oluyor. bu inhisarlar eline geçen kara ve deniz yolları ise ucuz satın almak şartıyla ham malı ve pahalıya satmak üzere çürük mamulâtı büyük soyguncu kumpanyalar hesabına taşımaktan başka bir iş görmüyor.

Filhakika sermayedarlığın son ikbal devrinde Avrupa ve Amerika'da zuhur eden iküsadi buhranların önü alınamayarak müstahsil işçi kuvvetlerinin ise inhisar mutlakiyeti altında ezilip azaltılmasına çalışılması, Asya ve Afrika'nın gayr-i müterakki memleketlerinde küçük zenaatların imha edilerek, yerine büyük zenaatların tesis olunmaması ve sanayinin inkişaf ve terakkisi ile sıkı bir alakası olan ziraatin bu yüzden iptidai halde kalması ve aynı zamanda müskirat, fuhşiyat ve hurafata ait türlü türlü müesseselerin intişarına ve binaenleyle halkın iktisaden, medeniyetten, örfen ve ahlaken tedennisine gayret olunarak nüfusun kısmen oldukları yerlerde tamamen mahvına, kısmen ise başka memleketlere muhaceretlerine sebebiyet verilmesi, netice itibariyle insanlık aleminin büyük bir kısmını temsil eden bu memleket ve ülkelerde hayat ve medeniyetçe inkişaf ihtimallerini tamamen bitirmektedir ki, bütün bunlar; iptidaları Avrupa ve Amerika'da hal-i hazır medeniyetin doğmasına yol açan kapitalizmin son zamanlarında artık tekmil medeniyetkar kuvvetlerini gaip ederek tamamen muhteris ve tahripkar bir mahiyet aldığını ispat etmektedir. Tarihin bu cereyanını durdurmak ve bu cereyanı geriye çevirmek mümkün değildir.

4 — Burjuvazinin istihsal vasıtaları nasıl derebeylik devrindeki tarihi şartlar içinde vücuda gelmiş, eski yaşayış usul ve kanunları zulüm ve sefaleti arttırmaya sebebiyet verince, bu devir nasıl kendiliğinden yıkılıp gitmiş ise, şimdiki burjuvazi devrini yıkacak sebep ve amiller pek ziyade artarak he'yet-i içtimaiyeyi sarsmış bulunuyor. Filhakika yukarıda arz olunduğu üzere inhisarcılığın bütün manasıyla iktisadi bir mutlakiyet ve istibdat halinde hükümlan olmağ ve bunun altında çıkan her türlü harp ve buhranların yalnız mal ve insanları değil, belki istihsal çarelerini de bozup yıkağa başlaması, büyük mülkiyet ve tasarruf haklarının, bu haklara

malik olmayan beşer kütlesinin istihsalatına engel olup gitmesini ve bununla beraber amele sınıfının bir taraftan açlık ve sefalet içinde mahvedilirken, diğer taraftan eski tertip ve usulü muhafaza için zorla işletilip silahlandırılması suretiyle yıkıcı-düşman kuvvetin kendiliğinden yetişip meydana çıkması, artık sermayedarlık ve burjuvazi usul ve kavanininin he'yet-i içtimaiye ihtiyaçlarını tatmin etmeye muktendir olmadığını göstermektedir.

Sabık Rusya imparatorluğunun vasi muhitinde daimi surette Almanya, Avusturya, Macaristan ile Asya'nın bazı memleketlerinde kısmen ve mevsimi olarak amele ve reñçper halkının hakimiyeti ele alması, İtalya, İngiltere, Fransa ve Amerika proleteralarının ise bu harekete temayülleri yeryüzünde burjuvazi hakimiyetinden proleterya idaresine intikal devrini temsil eden içtimai inkılabın başladığını maddi ve aşıkâr delillerle meydana koymaktadır.

5 - Sınıfı cidal ile hulasa edilebilecek olan amele ve reñçper inkılapçı hareketinin vasf-ı esasiyesi: bu hareketin içtimai ve beynelmil (enternasyonal) olmasıdır. Dünyanın herhangi ülkesinde yaşayan herhangi bir millete mensup işçilerin sermayedarlara aynı surette mahkum ve ezilmiş olmaları onlar arasındaki dini, vatani her türlü ayrılığı son planda bırakarak mütehit azimkar ve inkılapçı -beynelmilel- bir millet doğmasına yol açıyor.

6 — Bugün yeryüzünde millet ve devlet halinde yaşayan içtimai he'yetlerden herbrine mensup amele, fukara ve reñçper takımı, burjuvazi tasallutunu temelinden yıkmak üzere son ve kat'i azim ve tedbir ile sınıfı mübarezeğe girişmeleri beynelmileli doğurmakla beraber, millî muhitte-ileride istihsalatın hür ve müşterek esaslarda kurulmasıyla, medeniyet ve refah nokta-i nazarından belîğanmabelağ telafisi mümkün-büyük fedakarlıklara lüzum göstermektedir.

Kendi muhit ve milleti içinde bu fedakarlığı göze almayanlar, beynelmil faaliyeteye girişmek liyakatini gaip ederler. sosyoloji ile inkılapçı sosyalizmi birbirine karıştırıp slh ve müsalameti netice değil, belki bir vasıta olarak kullanmak isteyen hain sosyalistler son ve kati mübarezeye gevşek bir mahiyet,venmekten ve aynı zamanda inkılabı burjuva saltanat ve ta-hakkümüne satmaktan başka bir şeye hizmet etmiş olmazlar.

7— Mazlum işçiler srmeyedarlar aleyhine sınıflı cidalde birleşince, karşılarna bütün dünya burjuvazisinin varlığına istinadgah olan "mülkiyet" meselesi çıkıyor. Esasen bir hak değil; bir hurafe olan bu müessesenin yıkılması ve he'yet-i içtimaiyede mevcut istihsal vasıtalarının devlete raptı iledir ki, sermayedarlıktan doğan siyasi ve iktisadi her türlü zulüm ve tegallüpler ortadan kalkmış ve cemiyet-i beşeriyede kendi emeğiyle yaşayan her ferdin hakk-ı hayat ve iştiraki takarrür etmiş, yani komünizmin teessüsü ve işletici, gaddar ve mütevli şahıs ve devletlerin mahvı tahakkuk etmiş olacak ve nihayet fertler gibi milletler arasında bütün manasıyla "beynelbeşer" ve "beynelmilel" kardeşlik, birlik ve adalet şiarları bulacaktır.

8 — İçtimai inkılap gibi, inkılabın burjuvaziye galibiyet ve muzafferiyyetinden çıkan komünizm tatbikatı da alimsümül bir mahiyeti haizdir. Tarih gösteriyor ki, yeryüzünde yaşayan heyet-i içtimaiyeden bir kısmı derebeylikten burjuvazi devrine yeni giriyor. Diğer kısmı burjuva devrine girmiş, proleterya hareketinin muhtelif safhalarını yaşıyor. Üçüncü bir kısmı ise, burjuvazi devrinden proleterya devr-i hakimiyetine geçmiş bulunuyor. İçtimai inkılabın ibtidar ve intişarında milletlerin geçirmekte oldukları iktisadi tekamüllerle tarihi ve siyasi şartların büyük alaka ve hisseleri olmakla beraber, inkılap başladıktan sonra millet, memleket ve ülkeleri birbirinden leyczal kararlarla ayırmak doğru değildir. bugün proleterya devr-i hakimiyetine ayak basmış olan rusya'da komünizm icraat ve tatbikatının muvaffakiyeti, iktisadiyatça müterakki diğer garp memleketlerindeki içtimai inkılabın zuhuruna bağlı olduğu kadar, bütün garpta intişar edecek komünizm tatbikatının da iktisadiyatça daha muhtelif safhalar arzeden şarktaki inkılabi hareket ile alakası pek mühim ve hayatidir. Garp ve şarktaki bu hareketler dünya iktisadiyatının esasen burjuva devr-i saltanat ve tasallutunda inhisar mahiyetini almasından dolayı — birbirlerinin mütevellit ve mütemmimidir.

9 — Umumiyetle şark memleketlerine nisbetle oldukça siyasi ve iktisadi tekamülata mazhar olan Türkiye'de fabrikacılık layıkıyla inkişaf edememiş, ve memleketin ötesine berisine serpilmiş, bazı fabrikaların mevcut olmasına rağmen, bunlar ve şehirler etrafında mükemmel ve musannef bir proleterya teşekkül cileyememiştir. Türkiye bugün Avrupa ve Amerika'ya gönderilen ham eşyayı ve madenleri çıkaracak ve bunları bo-

zulmaktan kurtarıp kolaylıkla taşıyacak sanayi-i istihzariye, madeniye ve nakliyyede çalışan yüz binlerce sanatkar ve fukara işçilerin, tarla ve bahçelerde sabahdan akşama kadar alın teri dökerek en zarur ihtiyaçlarını temin etmekten aciz kalan köylülerin, cihangir hükümet ve devletlerin yumruğu altında ömürleri heder olan milyonlarca amele ve köylüden mürekkep askerlerin ve nihayet şehir ve köylerde her türlü istihsal vasıtalarından mahrum işsiz ve halas ümni kaybetmiş bir sınıf-ı fukaranın yaşadığı bir memlektir.

Yedi asırlık iktisadi ve siyasi hayatında, ocak devrimi atlatarak birçok hükümet ıslahat ve tanzimatına maruz kalan ve bugünkü şekil ve tarz-ı idaresiyle burjuva demokrasisine ayak basmış olan Türkiye'de (sınıfî mübarezeye) iptidai inkişaf devrini yaşamaktadır: Bugün Türkiye'de galip ve yağmacı Antanta devletlerine karşı devam eden milli kıyam hareketine fakir sınıfların iştiraki, "düşmanın düşmanı" ile yani harici kapitalizmin tasallutuna karşı kendi içindeki muhtekir ve gasıp küçük burjuvazi ile müştereken mübareze mahiyetinde tecelli etmektedir.

Kendi muhitinde yalnız maddi menfaate müstenit münasebetler tesis eden Avrupa ve Amerika burjuvazisinin Türkiye gibi hayat ve iktisadiyatça zayıf memleketlerin her türlü tahaffuz ve nikab hudutlarını yıkıp bu memleketleri kendilerine irad veren birer çiflik ve buralarda yaşayan insanları yalnız işletilmeye mahkum birer hayvan sürüsü haline koymaları, bu memleketlerde umumi surette Avrupa ve Amerika sermayedarlığına karşı büyük bir düşmanlık hissi uyandırmıştır. Ma'haza, bir taraftan emperyalistlere karşı tevcih edilen bu mübarezenin devamı, diğer taraftan bilhassa içtimai inkılabın Avrupa'da intişarı, sınıfî iz'anın tekemmül ve inkişafı üzerine mühim tesirler icra ederek, Türkiye'deki hareketlerin içtimai mahiyet almasına yardım etmekte ve sosyalizm esasında amele ve rençper şuralar cumhuriyeti tesisatına müsait şartları ihzar eylemektedir.

10 — Türkiye İştirakiyun (Komünist) Fırkası yukarıda zikrolunan esaslara binaen, son devrin insanlık alemine yeni ve bütün manasıyla hür hayat vaad eden içtimai inkılap devri olduğuna kail ve her şeyden evvel bir "amele ve rençper" fırkası, dünyanın diğer komünist fırkalarıyla beraber Üçüncü "Enternasyonal"i teşkil ve onun yine beynelmilel burjuvazi ile mübarezesine faal bir uzuv olarak iştirak eder.

Türkiye "Komünist" Fırkası bütün füyuzatını işçi halktan almakla beraber, beynelmilel kardeşlik ve birlik hareketinin pişvası olarak halka zafer ve inkılap yollarını gösterir.

ŞEKL-İ HÜKÜMET

1 — Mutlaki idarelerde işçi halk müstebit hükümdar ve memurların zulmü altında ezildiği gibi demokratik denilen meşruti hükümetlerde de idare parlamenterizm ve halkçılık namı altında imtiyazlı tabakalar, yine vali ve hanların temsil ettikleri zenginler elinde inhisar haline giriyor. Amele ve rençber sınıflar, imtiyazlı sermayedarlar sınıfının menfaatine alet oluyorlar.

2 — Amele ve rençber şuralar cumhuriyeti ise, emek sarf etmeksizin yaşayan tufeyli sınıflar hariç olmak üzere halkın çokluğunu etrafında toplayarak işçilerin işleticiler tarafından soyulmasına nihayet verecek her türlü çareleri temin eder. şuralar cumhuriyeti hükümet ve kızıl ordu teşkilatıyla kapitalizm ve emperyalizmin proleterya sınıflarıyla mazlum milletleri saran esaret zincirlerini kırarak haricen milletler arasındaki kardeşliği genişletmeye, dahilde ise bütün varlığıyla fıkara ve işçi halk rasında medeni ve hayati yeni bir devir açmağa liyakat ve iktidar gösteren, sınıfları ortadan kaldıracak her türlü harp ve kıtal gailelerini azat, münevver ve mesut bir istikbale doğru götüren kapitalizm ile komünizm arasındaki devr-i intikale ait, muvakkat bir şekl-i hükümettir.

3 — Fırka, halkçılığın en yüksek bir şekli olan amele ve rençber şuralar cumhuriyetinin tesisi yolunda yorulmaksızın çalışmak ve bunun için evvel emirde tebligat ve neşriyatı ile mağdur sınıfların hakimiyetlerini temsil eden bu şekm-i hükümeti kendilerine sevdirmeye vazife bilir.

DİN VE MİLLİYET

4 — Sırf dini mahiyetteki terbiye, tedris ve ibadet meselelerini her milletin ihtiyarına tabi bir cemaat işi olarak talakki ve böylece "hürriyet-i vicdan"ın mutlak surette temini ve hiç kimsenin itikadından dolayı muahze edilmemesini üss-ü hareket ad eder.

5 — T.K.F. sermayedarlığın üzerindeki zulüm ve tahkümü yıkarak sermayedarlık münasebetinden doğan her türlü harp ve kıtal nihayet vermek ve bu suretle insanlık alemini sulh ve selamete erdirmek maksadını

takip ettiğinden dinlerin ve milliyetlerin insanlar arasında münâferet ve düşmanlık doğuran hurâfelerine karşı mübarezeyi bir vazife bilir.

6 — T.K.F. sermayedarlara ve bilumum mütâhekkim sınıflara nüfuz ve kuvvet veren ve muhtelif milletleri temsil davasında bulunan ruhani müesseselerin hükümetten ayrılarak cemaat teşkilatı halinde bırakılmasını iltizam eder.

7 — T.K.F. muhtelif milletlere mensup inkılapçı amele ve rençber sınıfları arasındaki eski düşmanlıkları kaldırmak için aşağıdaki en kat'i çarelere girişir:

(elif) Dil ve hars nokta-i nazarından her milletin tam hürriyetini temin ve bu itizarla bir veya diğer millete mahsus olan her türlü imtiyazları ilga eder.

(be) T.K.F. hükümet teşkilatında muhtelif milletlere mensup amele, rençber şuralar cumhuriyeti teşkilini kabul ve "hür milletlerin hür itti-hadı" esasında olmak üzere federasyon usulünü tercih eder.

(pe) Fırka amele ve rençber sınıfları da tamamen ayrı ve müstakil yaşamak ceryanlarına kapılmış olan milletlerin arasında kanlı nizalar çıkmasına yer vermemek için bu gibi meselelerin "plebisist" usulüyle: Umumi reye müracaatla halline delalet eder.

İKTİSADİYATA DAİR

8 — Türkiye Komünist Fırkası, bütün menba ve vasıta-i istihşaliye-nin, kendi emeğiyle yaşayan müstahsil sınıfın müşterek malı haline getirilerek başkalarını işletip zahmetsizce yaşayan tufeyli sınıflara nihayet verilmesini ve bu suretle heyet-i içtimaiyede her ferdin istihşale iştirakiyle refah ve saadetin artırılmasını esas maksat ittihaz eyler.

9 — Fırka bu maksada varmak için evvel emirde büyük istihşal usulüyle idare edilmekte olan müesseselerin, hakimiyeti ele alacak amele ve rençber şuraları vasıtasıyla çalışan sınıfın müşterek malı haline getirilmesine taraftardır.

10 — Küçük istihşal usulüyle idare olunan şehir ve köy sınıflarına gelince, hükümet itibar-ı mali, ham eşya ve sipariş vererek bunların terakki-si ve aynı zamanda kendi nezareti altında toplanmaları çarelerine girişir.

Küçük sınıfların istihsal kooperatifleri vasıtasıyla bir merkezde toplanarak yardım görmeleri, bunların mal çıkarmak kuvvetlerini artıracak gibi, diğer taraftan küçük teşebbüslerin büyük fabrika sahibi olmalarına mani olarak geri kalmış istihsal şekillerinin sosyalizm esasında daha mükemmel ve makinecilik usulüne müstenit büyük istihsal haline gelmelerine tavassut eder.

11 — İstihsal kuvvetini artırmak ve işi muntazam bir hale getirmek için memleketin iktisadi faaliyetini umumi ve müttehit bir plan içinde birleştirip, muhtelif snayi şubelerini istihsalin süratle ceryan edeceği mahallerde toplamak suretiyle merkezileştirmek, başka milletlerle iktisadi ve siyasi rabitaların inkişafına ve teşekkül etmiş şuralar hükümetleriyle müttehit bir iktisat planı tertibine çalışmak lazımdır.

İŞÇİ DERNEK VE BİRLİKLERİ

12 — Burjuvazya hükümetleri zamanında, 8 saatlik işgününe, ücrete, kadın ve çocuklara, muattal ve ihtiyar olanlara, himayesiz kalan işçi ailelerine ait teminat-ı içtimaiye ve umumiyetle sınıfı terbiye ve grev (tatil-i eşgal) işlerini takip ve idare eden müdafaacı ve inkılapçı bir müessese olmakla beraber içtimai inkılabın zaferini müteakip de derhal nazım ve müstahsil vazifesini icra etmelidir.

İşçi dernek ve birliklerinin inkılabı müteakip üzerlerine düşen bu vazifenin ehemmiyetini takdir ederek işçi ve sanatkar kitlelerin bilaistisna kendi içlerine girmelerini ve müstahsil halk ile inkılabi hükümeti birbirine sıkıca bağlayacak kuvvetli bir merkez haline gelmeleri lazımdır.

13 — Memleket dahilinde istihsal kuvvetinin yükselmesi için istilacılığın hassalarından olan müstemleke ve kapitülasyon usüllerinin ilgası ne derece lazım ise muhtelif istihsalat muntakaları arasında demir ve su yollarına, fenni istihsalat için muhtelif bhar ve elektrik tatbikatına mahsus laboratuvarlara, alet ve edevat-ı istihsalîye imal ve tamirine mahsus sınaathanelere ihtiyaç vardır ki Komünist Fırkası bunları Avrupa ve Amerika'daki işçi birliklerinin yardımı ve nihayet içtimai inkılabın muzafleriyeti ile meydana geleceğine kanidir.

14 — T.K.F. işlemeye muktedir bütün fertlere umumi iş mükellefiyetinin tatbik ve istihsal için asgari bir miktar tayin edilmesini ve çalışmak

istemeyen tufeyliler için iş kommuna (ocak)ları açılarak hükümet tarafından bunların da müstahsil bir hale getirilmesini iltizam eder.

15 — Umumi iş ocaklarında çalışmayan kadınlar için şerait-i iktisadiyesi müsait olan yerlerde ev sanatları açılacaktır.

KÖY İKTİSADİYATINA DAİR

16 — T.K.F. toprağı kolunun gücüyle işleyen rençberler menfaatine olarak devlet namına tesbit ve tahkim eder.

17 — T.K.F. çiftçilik işinin komünizm esasına ileri götürülmesi ve istihsalin ayrılması nokta-i nazarından aşağıdaki çarelere müracaat eder:

(elif) T.K.F. esas itibarıyla büyük çiftçiliğe taraftardır. Binaenaleyh evvel emirde fertler elinde olup da fenni usulde idare olunan çiftlikler büyük istihsal usulüyle devlet tarafından işletilir.

(be) Umumiyetle çikilmeyen veya sahipleri tarafından işletilmeyen topraklardan muayyen bir miktarını müştereken işleterek bir çiftlik haline getirmek isteyenlere her suretle yardımla (çiftçi kommunaları) teşkiline çalışır.

(pe) Sahipleri tarafından işlenmeyen toprak veya alelade çiftlikler rençberler arasında evvela hiç toprağı olmayan veya mevcut toprağı kendisine yetmeyen köylülere, ikinci derecede şehirden köye nakledip müştereken çalışma isteyen amele ve ahali teşkilatlarına ve nihayet yine bu kısım amele ve ahaldiden teşkilat vücuda getirmeğe muvaffak olmayan fertlere tevzi olunur.

(te) Bir veya diğer suretle talibi zuhur etmeyen veya talibi zuhur etse de hükümet tarafından işletilmesi muvafık görülen toprak [ve] çiftliklerin emaneten işletilmesi hükümetçe taht-ı karara alınabilir.

18 — Bağcılık, bahçecilik, dutçuluk, arıcılığa ait fenni surette idare olunan büyük teşebbüsler devlet tasarrufuna intikaledip emaneten idare olunabilirler.

19 — Çiftçilikte kullanılan mal, davar ve alet edevat gibi canlı, cansız demirbaş emval madde (16) da gösterilen derecat ile rençberler arasında ihtiyaca göre tevzi olunur. bu emvalin mümkün olduğu kadar kullanıld-

ıkları yerlerden ayrılmamasına ve bu suretle harap ve zayi olmaktan ve muattal kalmaktan muhafaza edilmelerine çalışılmalıdır.

20 — Toprak, işleticiler elinden alınarak kendi emeğiyle yaşayan halka mal edilmekle beraber ekincilik usulünde ilerlemesine ait her türlü çarelere girişilir. bu meyanda ziraat mütehassıslarının seferber haline getirilerek fenni çiftliklerle süthanelerin ve at, sığır, tavuk çiftliklerinin artırılmasına ve koyunculuğun teraksine, toprağın ve tohumun ıslahına, ekinci ale ve edevat-ı fenniyesinin geniş mikyasta intişarına ve bu alet ve edevat için tamirhaneler açılmasına ve köylerle şehirler arasında yollar inşasına ve halk bankası marifetiyle rençberlere, müşterek çiftçi teşebbüslerine yardım edilmesine çalışılacaktır.

21 — T.K.F. köylerde maraba ve yarıcı gibi büsbütün topraksız veya toprağı olup da işlemek için sair vasıtalarla malik olmayan rençberlere yani proleterya ve nim proleterya sınıflarına istinat eder. Bu sınıflar arasında "fıkara köylü birlikleri" vücuda getirmekle beraber siyasi hücreler de açmak suretiyle sınıfi ve siyasi terbiyenin kuvvet bulmasına çalışmak fırkanın esas vazifelerindendir.

22 — T.K.F. köylerde başlayacak mübarezede, kuvveti bilhassa müteğallibelerin gasp ve ihtikarlarına nihayet vermek cihetine sarf edip kendi emeğiyle yaşayan orta sınıfları ise müteğallibe elinden kurtarmak suretiyle fıkara köylü tarafına alınmak üzere lazım gelen çarelere tevessül eder.

23 — Köy iktisadiyatına ait tevzi ve tanzım işleri köy şuraları tarafından icra edilir.

TEVZİ VE İSTİHLAK

24 — T.K.F. mahsulat ve mamûlatın halk arasında taksim ve istihlakında eski ticaret usulüne esas itibarıyla muhaliftir. Binaenaleyh halk arasında istihlak kooperatiflerinin teşkil ve tammiyle mutavassıt tufeyli sınıfların ortadan kalkmasına hizmet eder.

25 — Fırka en faal azalarıyla işçi demek ve birlikleri azasını bu istihlak kooperatiflerini idareye sevk ederek, eski kooperatiflerdeki kar ve tasarruf fikri yerine refah ve saadet-i beşere hizmet edici insani ve inkılabî maksatların tesisine ve işçi halkı bir şebeke halinde kaplayacak olan bu

kooperatifler vasatısıyla memlekette komünizm hayatının yeni şartlarını tatbika müsait zeminler hazırlar.

26 — Türkiye'de demiryollarıyla diğer vesait-i nakliyenin tekamül etmemesi tevzi ve istihlak teşkilatında radikal (cezri) ve ihtiyatsız hareket ile büyük iktisadi buhranların hudüsüne sebebiyet vereceğini nazır-ı dikkate alan fırka, vesait-i nakliye ve tevziyenin tekamülüne kadar şehir ve köylerde pazar ve panayırlara inkişaf vererek müstahsillerin doğrudan doğruya alışveriş etmelerine müsait şartlar ihzar ve bu gibi yerlerde mübadeleye kazanç mukabilinde olmayarak vasıtalık edebilecek kooperatifler küşat eder.

BANKALARA DAİR

27 — T.K.F. sermayedarlar hakimiyetinin merkez sıklıyetini teşkil eden bilcümle bankaları millileştirerek, yalnız amele ve rençber sınıflarının istihsal ve mübadele işlerine yardım ve ancak bu şekilde "halk bankası" açılması temin eder.

28 — Fırka istihsal ve tevzi münasebetlerinin komünizm esaslarına muvafık bir surette teessüs etmediği bir devirde paranın ortadan kalkmayacağına kani olmakla zenginlerin faizcilik ve her türlü dalavera ve borsa oyunlarıyla fıkara halkı soymada devamlarına mani olacak her tedbire girişir. Külliyyetli miktarda paraların bankalarda muhafaza olmasını kanun ile tevsik ve umumiyette para ticaretini men eder.

29 — Fırka muhtelif istihsal müesseseleri arasındaki muamelatın müttekabil hesabat-ı cariyeye ve mal mukabili çekler vasıtasıyla görülmesi işlerini genişleterek halk bankasını[n] iktisadi müdavele için merkezi muhasebat müessesesi haline getirilmesini iltizam eder.

VERGİLERE DAİR

30 — T.F.K. esas itibariyle işçi halka tarh ve tevzi olunán her türlü verginin kaldırılmasını hedef ittihaz eder. Fırka için, devleti bükçe yalnız hükümetin değil, belki müstahsil heyet-i içtimaiyenin bilcümle istihsalat ve istihlakını muvazene eden bir kanun olmalıdır.

31 — Devlet masaríf ve teşebbüsünün temini için sınıfı mübarezenin henüz başladığı inkılapdevrinde muvakkat olarak vergi usulünç müracaat

edilecek, şu kadar ki tarz-ı tevzide fıkara ve işçi halkın menfaatleri göz önünden uzak tutulmayacaktır. Bu kabilden olarak bütün servet sahipleri-ne toptan ve külliyetli tazminat tarhı caiz olduğu gibi aşar mahsülün miktarına göre mütezayit bir usûlde, vergiler de müterakki esasta tarh edilecektir.

MESKEN VE İAŞE MESELESİ

32 — T.K.F. sermaye sahibi muhtekir sınıfların zevk ve sefalarına makar olan büyük bina ve kaşaneleri şimdiye kadar karanlık ve rutübetli yerlerde yaşayan fıkara işçi sınıflarına tahsis eder. (Halkın aile teşkilatına ait adet ve hissiyatı nazır-ı dikkate alınarak tedbirler ittihaz olunur.) Bunların hayat şartlarını kolaylaştırmağa, bunlardan istidat [ve] kabiliyeti olanlarının da halk maarif ve sıhhat-i umumiyesine ait yerler hline getirilmesine çalışır.

33 — Bundan başka şehir ve köylerde evsiz kalan veya evleri pek fena olan amele ve rençber ailelerine mahsus olmak üzere yeni binalar vücuda getirmeğe çalışır. işçi sınıfların az zammî ve masrafla işlerini temin edebilecek umumi aşhaneler açmağa delalet eder.

İŞÇİLERE DAİR TEMİNAT

34 — T.K.F. çalışma müddet ve tarzlarına ait aşağıdaki şartları esas olarak kabul eder:

(elif) Bütün amele için iş müddeti günde (8) saattir.

(be) Onsekiz yaşından aşağı olanlarla toprak altında çalışanlar için günde azami 6 saattir.

(pe) Onaltı yaşından aşağı çocukların işten men'i.

(te) Onsekiz yaşından aşağı olan gençler ve umumiyetle kadınların gece işligallerinde çalışmalarına müsaade olunmaması.

(se) Umumiyetle kadın işçilerin vaz'ı hamleden sekiz hafta evvel ve sonra için yevmiyeleri tamamen verilmek şartıyla işten istimne edilmeleri.

(cim) Emzikli kadınlara iş zamanında her üç saatte yarım saat emzir-

me teneffüsü verilir.

(ha) Alelumum mesai erbabına haftada kırkiki saatlik mütemadi bir istirahat verileceği gibi bir senelik mesai müddeti zarfında her çalışana senede iki ay devam etmek ve mütemadi olmak üzere mezuniyet verilir ve bu müddet zarfında çalıştığı zamanlar gibi maaş ve iâşesi verilir.

(dal) Amele ve iş ocaklarında sıhhi şartların teftiş altında blundurulması, hasta olanların meccanen tedavi edilmesi.

35 — Her ne suretle olursa olsun iş kabiliyetini kaybeden amele ve rençberlere ve bunlar tarafından infakı zaruri olan aileleri efradının ve herhangi bir suretle ölen amele ve rençberlerin keza kimsesiz kalan ve muavenete muhtaç olan aile efradının ihtiyaçlarını temin eder.

36 — İşlerinin şerait-i sıhhiye ve hyatiyesi kadar işin tertip ve intizam dairesinde görülerek istihsalin yükselmesi, heyet-i içtimaiyenin saadet ve refahı nokta-i nazarından elzem olduğundan bu fikrin amele ve rençber birlikleri içinde neşriyle, ev sanatlarına dâhil olmak üzere bu cihetlerin kontrol edilmesi için işçi demek ve birlikleri içinde teftiş heyetleri vücuduna getirilir.

SIHHAT-İ UMUMİYEYE DAİR

37 — İşçi halkın ırken sefaletine sebebiyet veren sar ve müstevli hastalıklarla mübarezeyi fırka esaslı maksatlarından biri ad eder. Ve bunda muvaffak olmak için her türlü çarelere girişir. Hususi eczahanelerin, hastahanelerin, sanatoryumların, kaplıcaların millîleştirilerek halk istifadesine hasrı ve sarı hastalıklara mahsus yeniden ve geniş mikyasta muayene ve tedaviehaneler açılması bu maksada hizmet edecek vasıtalarındandır.

38 — T.K.F. ahlak ve sıhhat-i umumiye mahv eden müskirat, fuhuş, kumar gibi fenalıklara, afyon ve esrar gibi mükeyyifat ıstimaline karşı şiddetle mücadele eder. Ve müskirat, afyon imal ve fûruhtunu kat'iyen men' ile bunların yalnız fenni ve kimyevi ihtiyaca yetecek kadar istihsaline müsaade ve devlet vasıtasıyla lazım gelen müesseselere tevzi olunmasını temin eder.

39 — Fırka, müessesatın şerait-i sıhhiyesini teftiş ve halkın sıhhatine nezaret ve hizmet etmek üzere seyyar tabip ve eczacılar ve küçük sıhhiye

memurları tayin şehirlerde küçük sıhhiye memurları yetiştirilmesine mahsus mektepler açarak sıhhat-i umumiyenin muhafazasına ve yükselmesine çalışacaktır.

ORDU VE ZABITA İŞLERİNE DAİR

40 — T.F.K. esasen insanlar arasında harp ve kıtale alet olan ve şimdiye kadar mütehakkim sınıfların tegalluplarını idameye hizmet eden orduların mevcudiyet ve faaliyetlerine karşı olmakla beraber yeryüzünde zengin ve mülkdar sınıflarla mazlum amele ve rençber sınıfları ve emperyalist devletlerle müstemleke ve nim müstemleke halindeki mazlum milletlerin arasındaki davanın devam ettiği bir sırada tedafii bir kuvvet olmak üzere inkılapçı ruhta amele ve rençber sınıflarının müdafii kızıl orduların teşkilini terviç eder.

41 — Beynelmilel azatlık cidaline girmiş ve yeryüzünde mazlum ve fıkara sınıfların diktatörlüğüne (hakimiyetine) taraftar olmuş olan memleket ordularının bu maksadı sonuna kadar takip edecek bir şekil ve hale getirilmesi lazımdır. bunun için aşağıdaki şartlara riayet olunur:

(clif) Umumiyetle sermayedarlığa ve emperyalist devletlere taraftar olup son ve kat'i cidaliden uzaklaşan zengin mülkdar sınıfların silahları toplanarak yalnız fıkara ve mazlum mele ve rençber halkı silahlandırır. Burjuvazyaya mensup veya taraftar olan adamlar ordunun idare, nakliyat ve sair hizmetlerinde kllanılır.

(be) Amele ve rençber sınıflar arasında gündelik işlerine engel olamayacak surette askeri terbiyenin tamimine aynı zamanda ordu bir mektep haline getirilerek siyasi ve iktisadi terbiyeye dikkat olunur. Askeri kıtalar içinde fırka hücreleri açılarak sınıfı mbarezenin kızıl asker ruhunda derinleşmesine çalışır.

(pe) Askeri kumandanlar yanında askerin siyasi ve iktisadi terbiyesine ve eski devir zabitlerinin irticaa hizmet etmemelerine bakacak amele ve rençber hakmiyetine taraftar ve fırkaya mensup müfettişler tayin olunur.

(sin) Kızıl ordu içinde amele ve rençber ruhunun hükümran olması, sermayedarlık ve emperyalizme karşı mübarezenin kuvvet bulması için evvel emirde küçük zabitler anlayışlı amele ve rençberlerden tayin edilir

ve bu gibilerin az zamanda artırılmasına yardım edecek kısa müddetli harbiye mektepleri açılır.

42 — Şehirler ve köylerde zabıta işleri şuralar yanında olmak üzere amele ve rençberlerden teşkil olunacak milis teşkilatına verilir.

MAHKEME İŞLERİ

43 — T.K.F. mahkeme işlerinde de tamamıyla halkçı ve inkılapçı esaslar kabul eder. Muhtelif şekil ve isimlerdeki mahkemeler ilga edilecek bunların yerine azası amele ve rençber tarafından intihap edilecek bir şekilde "halk mahkemesi" usulünü kabul eder.

44 — Eski kanunlardan amele ve rençber sınıfları için artık hükmü kabıl-i tatbik olmayacakları şuralar cumhuriyetinin ali makamınca tayin edilen kanunlar ilga ve mazlum halkın ihtiyacına muvafık yeni kanunlar neşr olunur. Cezası kanunlarda yazılı olmayan cürüm ve meselelerde mahkeme içtimai inkılap esaslarına ve halkın vicdanına muvafık surette serbest olarak hareket eder.

45 — Ahalisi az köy ve çiftlikler için merkezi şuralar tarafından seçilmiş seyyar hakimler gönderilir.

46 — Ceza işlerinde insanların ahlakını tehzip ve tasviyeye hizmet edecek son esaslar kabul olunur.

MAARİF VE HARS İŞLERİ

47 — T.K.F. zengin ve mülkdar sınıflara inhisar etmiş olan maarif ve harsın içtimaileştirilip işçi halk içinde intişarına hizmet eder.

48 — Fırka nazarında mektep, insanlar arasında iştirakçiliğe ait terbiyeyi verecek ve müstakbelde komünizmin fiilen tatbikine muktedir yeni işçi nesli yetiştirecek bir müessesedir.

49 — Bu hususta şuralar hükümetinin ilk devr-i teessüsünde tatbik olunacak tedbirler:

(elif) Erkek ve kız çocuklarına şamil olmak üzere onyediyi yaşına kadar mecburi ve meccani tahsil:

(be) Umumi ve fenni terbiyeyi bir şekilde "işçi mekteplerinde" ver-

mek ve bu mekteplerde okuyanların müsterek hayata alışmalarını temin edecek surette mektepte yatırılıp yedirilme ve giydirilmelerini ve tahsile ait levazımı hükümet hesabına olarak temin etmek;

(pe) Şehir ve köylerde açılmış iş mektebi talebelerine mektep haricinde sanata ve çiftçiliğe ait tatbikat dersleri verilerek kendilerinin hayata tecrübe ile girmeleri sebeplerini hazırlamak;

(te) Anaları kulluktan kurtarıp umumi istihsal işlerine sokabilmek üzere küçük çocuklar için çocuk yuva ve bahçeleri gibi mektepten evvele ait müesseseleri açmak;

(se) Mektebe giremeyecek derecede yaşlı amele ve rençberlere okuyup yazmak öğretip siyasi ve inkılabi terbiye verecek gece dersleri, kütüphaneler, halk mektepleri ve halk darülfünunları açarak mektepten hariç talim ve terbiye işlerini temin etmek;

(cim) Halkçı ve inkılapçı muallimler yetiştirecek, ulum ve fününun terakkisine, sanayi-i nefise zevkinin intişarına hizmet edecek büyük mikyasta darümualliminler, darülfünunlar, atelyeler, müzeler, meşherler açmak ve buralara amele ve rençber evlatlarının girip faydalanmalarına hizmet etmek;

(çim) Ders kürsülerini eski usul ve merasim tekellüfatından kurtararak genç ve muktedir müderrislerin halk içinde maarif ve hars ruhunu neşretmelerine müsait zeminler hazırlamak;

(dal) Halk ve gençlerin bedeni terbiyesinin temini için şehirlerde ve köylerde spor ve cinnastik mahalleri tesis eylemek ve izci teşkilatı yapmak;

(he) Halkın her hususta tenevvürü için seyyar kütüphaneler tesis eylemek.

4- CELAL KORKMAZOV YOLDAŞ/ TKF KONGRESİNDE KONUŞMA -EYLÜL-1920

Celal Korkmazov Yoldaş "Dağıstan Müslüman Bolşevik Komünistleri"nin temsilcisi olarak TKF Kongresi'ne katılmış, Başkanlık divanına seçilmiş ve Kongre'de aşağıdaki konuşmayı yapmıştır.

Gerek Rusya ve gerek Türkiye'de çalışmak isteyen bir Komünist, en evvel umum nüfusun yüzde doksanını teşkil eden köylüleri nazar-ı itibara almalı, zulmün karanlıklarıyla lekelenmiş fikir ve vicdanları komünistliğe mahsus nurlarla tenvir etmelidir. Bizim en mühim silahımız propaganda olmalıdır. Bis revolüsyonerler bu silahla Sultan Hamit'leri, Çarları, Generalleri, Paşaları yıktığımız gibi, bütün köhne dünyayı da yıktık. şimdi yeni bir hayat vaz ve teminine çalışıyorlar.

Köylerde çalışmak şehirde çalışmağa benzemez, şehirde her kim öyle çalışabilir. Burada fikir ve gayelerimizi neşir için icap eden vasıtalar kamilen mevcuttur. Köyde oturan halk ayrı ayrı her şeyi söylemek, bütün meseleleri anlatmak, inkılabın köylere neler bahşedeceğini ispat etmek, anlamayanlara tekrar tekrar söylemek, onların kılık ve kıyafetine girerek köylü ruhuyla munsif oturarak, onları tenvir etmek, onları anlayacakları lisan ile ikna etmek lazımdır. Köylülere çok söylemekten yorulmadan, bıkmadan izhat vermekten, inkılabın faydalarını anlatmaktan dha müessir vasıta yoktur. Analar ağızlarında gıdayı çiğnedikten sonra evlatlarının ağzına verdiği gibi, biz Komünistler de bütün inkılap meselelerini közlem çiğneyerek hazım olunmaya hazır bir hale getirerek, köylülerin ağzına vermeliyiz. Büyük Yoldaşımız Lenin köylüler arasında (Sovyet Komünizmi) usüllerini tatbik edebilmek için Komünistlerin iştiğalatını üç safhaya ayırıyor:

Birincisinde: Çok söz söyleyerek inkılap ateşini; inkılabı temin edinceye kadar devam ettirmeli.

İkincisinde: Yine çok söz söyleyerek köylülerin kalbini ve aklını ink-

ılap ateşle nurlandırmalı.

Üçüncüsünde: İnkılabı yaptıktan sonra köylüler arasında sovyet teşkilatını vücuda getirmeye çalışmalı. Bugün Rusya'da Rusya inkılapçıları safhaların ikincisini ikmal etmiş buluyorlar. Şimdi de üçüncüsü ile iştiğal ediyorlar. Sovyet teşkilatını vücuda getirmeye çalışıyoruz. Fakat siz Türk komünistleri henüz çok genç ve yenisiniz, sizin önünüzde büyük büyük malikler duruyor, bu malikleri yıkmak için yorulmadan, bıkmadan çalışmak ve değişmez bir mefkure, bir azim lazımdır. Siz.en evvel eski dünyanın esaslarını yıkmalısınız. Fakat bunun için çiftlikte şirin [?] yememelisiniz, yoksa İttihat ve Terakki'nin insanları gibi, İstanbul'da şehirlerde temiz elbiseler giyip yumuşak yataklarda yatmakla maksada vasil olunmaz. Köylünün adetlerine mugayir olan her şey ruhuna da aksi gelir. Köylünün hayatıyla mutlak bir hayat geçirmeden onun ruhuna nüfuz edilemez. Genç Türklerin yaptığı gibi, siz de para ve nam için çalışmalısınız. Komünistlik böyle olmaz ve böyle kafalı Komünistlerle de memleket ve halk kurtarılamaz. İnkılapçı bir genç ancak inkılabın direği olan köylü halkını inandırmakla olur, bir de köylülerin gittiği yoldan gitmekle, yediğini yemek, içtiğini içmekle, onların her türlü kederlerine, clem ve acılarına iştirak etmekle temin olunur. köylü ile hakiki yoldaş ve kardeş olmayan, köylünün itimadını kazanamaz.

Köylüler arasında yaşamayan, çalışmayan Komünistlere Komünist denilemez ve her fırka kartını cebine sokan da Komünist sayılmaz. Köylü içinde yaşamamak fikriyle fırkaya dahil olmuş varsa, onlar aldıkları vesikaları iade etsinler, bu işin ehli olmadıklarını ispat etsinler. Böyle yaparlarsa namuslarını muhafaza etmiş olurlar, bunun aksi namussuzluktur, dolandırıcılıktır, bizim yapacağımız inkılap, Geç Türk İnkılabına benzer. Biz köhne dünyayı yıkıyoruz ve halkın, köylünün menfaatine elverişli taze dünya dikeceğiz. bunun için, nasıl ki bir Müslüman namazdan evvel abdest alıyorsa, tathir ediyorsa, biz Komünistler de maksadımızı temin için köylülerin arasına giderken eski fikirlerden tathir etmeliyiz.

Muhitimizde başka diyardan gelmiş bir kardeşimizi aç ve çıplak gördüğümüz halde, ehemmiyet vermiyoruz, bu Komünistliğe muhaliftir. Komünist düşünmeden iyilik etmelidir. Beşeriyete hizmet etmeli, zulme hatme çekmeye çalışmalıdır. Köylü bir fakire merhamet etmeyen

Komünistin eski beylerden paşalardan farkı olmaz.

Köylerde nazar-ı dikkate alınacak meselelerin en mühimi köylünün hayatına muvafık bir surette Köylü peynir ekmekle karnını duyururken Komünist işret eder, zevk ve sefahate dalarsa, tabiidir ki, köylü ona hoş nazarla bakmaz ve inanmaz: Köylü bu gibi sahte Komünisti dinlemez, köyden bile koğar. Halk aç kalınca hlk ile beraber aç kalmalı, hasılı halkın bütün elem ve kederlerine iştirak etmeli ki halk da Komünistlere Mekte'den gelmiş münci bir hacı gibi hürmet etsin: onları içersine kabul etsin, kendi gidip arasın.

Garpte olacak inkılap ile şarkta olacak inkılap arasında büyük fark vardır. Şark halkı arasında inkılapçılığı neşretmek isteyenler güler yüz gösterecekler, tatlı söz söyleyecekler de evvela kendileri sözleriyle amel etmezlerse, halkı inandıramazlar. Köylüler söze değil, yaşayışa bakarlar: ona çok ehemmiyet verirler. Komünistler kendi aralarında müttefik, müttehid olmalı, kardeş gibi geçinmeli; o zaman köylüler de Komünistleri iyi görürler ve onlara inanırlar.

Son sözüm: Aziz yoldaşlarım: Siz Komünistler, eğer şehirlerde kalıp rahat yaşamak ve köylülere uzaktan bakmak isterseniz maksadınıza vasil olamazsınız. siz köylüleri kendinizden uzak görürseniz köylüler de sizi kendilerinden uzak görürler. Mutlaka köylülere gidip, köy halkını görmek ve anlamak lazımdır. (Alkışlar.)

5- TÜRKİYE EMEKÇİLERİNİN KURTULUŞ YOLLARI/ TKF BROŞÜRÜ 1922

Bütün Dünya Emekçileri Birleşiniz!

T.K.F. Neşriyatından

TÜRKİYE EMEKÇİLERİNİN KURTULUŞ YOLLARI

Birinci Kitap

[Eski ve Yeni Türkiye — Türkiye'nin Başlıca Felaketi Türkiye Emekçilerinin Vaziyeti — Halas Nerede]

Sene 1922

Dünkü ve Bugünkü Vaziyet

Türkiye halkı asırlarca zalim, gaddar hükümdarlar ve onlara uşaklık etmek üzere saraya alınmış orada talim ve terbiye gördükten sonra sadaret ve nezaretlere geçirilmiş bir sürü tufeyliler tarafından idare olunagelmıştır.

Garp, azim thavvüller, inkılaplar içinde çalkalanıp devasa adımlarla bugün gözlerimizi karartan medeniyet temellerini atarken Türk sultanları ya saraylarda düşünler, siyafetler tertip ederek0 iç ağası (!) dış ağası (!) daha bilmem ne ağası!.. tabir olunan bir sürü serserileri atıye ve ihsanlara boğmak, ya cinnet ve evhamlarından boyunlarına inci ve elmas dizerek zavallı milletin alınteri muhassılı olan hazineyi beyhude yere sarf etmek ve yahut da ecnebilere bol bol hukuk ve imtiyazlar bahşederek bahtımıza kara sürmekle ömür geçirip nihayet bugünkü idbar ve izmihlalimizin yegane banisi olmuşlardır...

(Tanzimat) devrine kadar devam eden bu hal ondan sonra büsbütün başka bir şekle girmiş, garpte teessüs eden sanayi-i cesime garp pazarlarını tamamen doyurup da teneffüs için kendisine başta menfezler, başka mahreçler aramak mecburiyetinde kalınca bu sefer Avrupa burjuvazisinin gözü cehil ve gallet içinde püyan olan şarka, alhusus Avrupa sanayinin dünya pazarına geçmesi için Avrupa ve Asya arasında bir köprü vazifesini gören Türkiye'ye dikilmiştir.

Türkiye, yalnız vaziyet-i coğrafiyesi itibariyle değil, mevadd-ı iptida-iye ve servet-i tabiiyesi ile de Avrupa kapitalistve emperyalistlerinin nazar-ı dikkat ve ihtirasını celbetmiş güzel bir kıt-a olduğundan ggarplılar onu daha o zamandan başlayarak aralarında paylaşmak, parçalamak kararını vermişlerve bu kararı zaman zaman mevki-i tatbika koymuşlar ise de parçanın pek yağlı olması taksimde bir türlü uyuşmalarındanintaç ettiğinden bu hal ile bu memleket bugüne kadar şöyle böyle idare-i hayat edegelmiştir.

Bu açgözlüler; bir taraftan kendi müsfitleri eliyle memleketin en uyanık noktalarında vakit vakit yaktukları ateşler, çıkardıkları ihtilaller isyanlarla Türkiye toprağında yaşayan kitleleri yekdiğriyle boğuşturup bu suretle hükümetin başına her gün yeni yeni gailer açarlarken, diğer taraftan da, memlekette devam eden aşayişsizlikten daima şikayetle güya, ekalliyetlerin hukuku muhafaza edilmeyerek birçok kanlar döküldüğü ve daha buna benzer hayli bahaneler serdederek hükümeti tazyik ve onu nihayet bir ıslahat icrasına mecbur etmişlerdir ki, işte Avrupa kapitalinin Türkiye'ye ilk nüfuzu devresi addettiğimiz (Tanzimat-ı Hayriye) bu tazyik mahsulüdür.

Bu hususta anasır-ı saire de serbesti-i tamme sahibi olup Avrupa kapitaline komisyonerlik vazifesini ifaya başladığından artık bu tarihten çekilip yerine Avrupa sanayii kaim olmuş ve bu suretle Türkiye Avrupa'ya serbest bir pazar olmuştur.

Hele Abdülhamid'in halk üzerindeki zulüm ve tazyiki ve bu serseri padişahın Avrupalıların her teklifine boyun eğmesi, onlara bahşettiği her türlü hukuk ve imtiyaza mukabil yerli ahaliyi kendi memleketinde esir bir hale sokması, garp emperyalistlerinin Türkiye üzerindeki nüfuz ve tesirlerinin bir kat daha artmasına yardım ettiğinden, bu vaziyetten de pek

güzel istifade etmesini bilen Avrupa kapitali artık memleketin her tarafına dal budadak salıp Türkiye'yi bir yarım müstemleke haline koymaya muvaffak olduğundan, bundan sonradır ki, Türkiye kah İngiltere, Fransa, kah Almanya, Avusturya Türkiyesi olmaktan kurtulamamıştır...

Bu halden memnun olmayan yerli burjuvazi: ağalar, beyler, paşalar ve bunların mümessili olan İttihat ve Terakki "10 temmuz" inkılabını yaparak Abdülhamid'i devirmiş, yerine meşrutiyeti ilan etmiş ise de, işçi ve köylü sırtında kırbaç sallayan hükümetin bri yıkılıp yerine diğeri kaim olduğundan fakir halkın ahvalinde hiçbir salah görülmeyp, belki, mazlum kitleler sürüklendikleri maksatsız muhaberelerle eskesinden daha zalim, daha katil bir idarenin biaman pençesinde tınam on sene inleyip durmuşlardır...

Bu kumaz ittihatçılar sırf mevkilerini tahkim için inkılabın ilk günlerinde papas ile hocayı, işçi ile köylüyü, fakir ile zengini elele gezdirip halkın gözünü bu suretle boyadıktan, kabinelerini komiteci tabir ettikleri birtakım seçme cani ve katillerden teşkil ettikten sonra gemi azıya alıp mevki-i iktidarı layüsel ve amma yef'al sanrak vur abalıya düsturuyla hareket etmekten ve bu suretle Türkiye emekçileri sinesinde sağılmaz yaralar açmaktan utanmamışlardır. Devre-i saltanatlarının ilk gününden başlayarak memleketi birer birer parçalamaya, mesela: Girid'i Yunanistan'a, Bosna Hersek'i Avusturya'ya, nihayet bütün Rumeli'ni Balkan devletlerine, Trablus'u İtalya'ya, Suriye, Irak, Arabistan'ın elimzden çıkması, ayrıca içimizde bıraktıkları (Pantürkizm, Panturanizm) ceryanlarıyla da Kürdistan'da, Arabistan'da, Arnavutluk'da kardeşi kardeşe kırdıran muharebeler, Balkan hezimetleri; nihayet bunlar kafi değilmiş gibi en sonra da Alman emperyalizmini müdafaa için sürüklendiğimiz Cihan Harbi hep bu sergerdelerin birer eser-i hiyanetidir...

Daha dün bunlardan birinin, mesela Harbiye Nazırları Enver'in Sarıkamış'ta yaptırdığı bir gece baskınında perişanisine sebebiyet verdiği fırka-yı askerimize mukabil düşmanın ancak iki bölük piyadesiyle dört mitralyözünü hatt-ı harpten hariç kılabilirdiği; yahut da Ruslar Sivas'ı, İngiliz ve Fransızlar Boğaz'ı zorladıkları zaman yine bu serserinin en güzide Türk emekçilerini Galiçya ve Karpatlar'da Alman safları önünde mahvettiğini düşündüğümüz ve şimdi de bunların Bolşevik maskesi giyerek tekrar memlekete girmek istediklerini düşündüğümüz zaman, doğru-

su bu heriflerin yalnız bu memleketin mikrobi olduklarını, binaenaleyh başka yerlerde barınmaları ihtimali olmadığına cidden inanıyoruz...

İşte düne kadar devam edip işçi ve köylü kanlarıyla oynadıkları için nasiyelerinde zalim ve mürteci damgası taşıyan bu idareler yerine bugün ondan daha bir adili (!) kaim olsa idi... Eskilerin iğrenç hallerine siyah bir perde çeker ve belki mazi der geçerdik... Vaesefa ki, zaman zaman onları tenkitten kendilerini alamyan bugünkülerin idaresi de işçi ve köylü halka yumruk sallamakla dünkülerden geri kalmadığı zirdeki tafsilattan anlaşılacağından esasen —bizim halasımızı bizden başka hiç kimsenin arz etmediğini işçi ve köylülerimize burada bir daha tekrar ile— şimdi bu yenisinin nasıl kurulduğuna, işçi ve köylü halkın refah ve saadeti namına ne gibi hayrat ve hasenatta (!) bulunduğuna gelelim.

Mondros Mütarekesi Cihan Harbindeki mağlubiyetimizin eğir ve acı neticesini halkımızın suratına bir lanet yaftası şeklinde yapıştırdığı vakit yukarıda evsafını biraz zikrettiğimiz İttihatçılar, kendilerine ait olmayan b mağlubiyeti Türk emekçilerine bırakarak —yangından mal kaçırır gibi— çantalarına yerleştirdikleri milletin son servetiyle memalik-i ecnebiyeye taşınmışlardı. Bu vatansızlar, dahil oldukları ecnebi payitahtlarında birkaç sene evvel terk ettikleri metresleriyle hararetti buseler teati ederlerken, henüz cenazelerinin başında yığılıp ağlaşan Türk halkı felaketinin esbabını evvela anlamıyor, hakiki düşmanın kim ve nerede olduğunu bir türlü bulamıyordu.

Asırlardan beri kulakları hırp destanıyla doldurulup ruhları din ve taassup hurafeleriyle uyutulan bu alil yığınlar bugüne kadar hep kendi halas ve istiklali namına verdikleri hesapsız kurbanlara rağmen açlık, yoksulluk, mahrumiyetler içinde hergün biraz daha sararır, hergün biraz daha slarken, bu sefer de İstanbul'da birincilerin mesaibini ganimet sayarak —kuzgun leşe konar gibi— yaralı Türk köylü ve işçisinin üstüne üşüşüp bir parça kan, bir lokka ekmek dilenmek ve bir nara-i hevilnek (?) koparmaktan başka hiçbir maharet gösteremedikleri halde sevinçlerinden şaha kalkmış hayvanlara benzeyen "İtilafçı" pespaye kurtlar, akrepler —velev muvakkat olsun— hükümeti ele alabilmek hırsıyla (Sevr) paçavrasını imzalamaktan haya etmiyorlardı.

Yirminci asırda Avrupa şeytanet ve melanetinin dört şaheserinden bi-

ri olan Sevr, Türkiye'yi birtakım menatik-ı nüfuza ayırarak, onu Babil, Ninova gibi mazinin amakına gömdükten sonra enkazı üzerinde büyük Yunanistan, Ermenistan, Kürdistan kuruyor ve bunların yuları da emperyalist Avrupa elinde olduğunu diplomatik bir lisanla ihtar ediyordu... nitelik çok sürmedi, İzmir ve Kilikya işgalleri bunu gösterdi, dünya bezirganları bu memleketlerin birini Ermenilere, diğerini Yunanilere peşkeş çekerek cidal yeniden başladı...

Suriye'den Fransızlar, Dicle Fırat vadisinden İngilizler, Antalya ve havalisinden İtalyanlar, velhasıl herbiri bir taraftan hissesine düşen yağma parçasını elde etmek için renkli askerleriyle girdikleri yeri kan ve ateşe boğarak, asırlardan beri başkalarının hesabına —Mısır ehramlarını kamçı darbeleri altında yükselten esirler gibi— çalıştırılmış bir milletin şehitleri üzerinde yürüdüler... durdular... Edvarın ahenin çemberiyle kuşatılan zavallı memleket! bu zamanda çocuk doğuran kadınlardan daha ağır bir vaziyette idi, yaralı vücuduna her tarafından sokulan düşman süngülerine beş büyük harp senesinden sonra müdafaa edebilecek bir halde olmadığı için sadece dişlerini gösteriyor, yumruklarını gösteriyordu. Bir an için sağına soluna baktı. Dükkü Cihan Harbinde kendisine şecaat dersi verenlerden kimseler yok idi. Baş ucunda devam eden Rus inkılabının gürültüleri de onu biraz cesaretlendiriyordu. O zaman bu şuursuz kitle hisarlarından bir huruç hareketi yaptı, işte bu, Anadolu kıyamı idi...

Anadolu kıyamı bidayette yalnız Türkiye'de imha politikası takip eden Avrupa emperyalist ve kapitalistlerine karşı değil, aynı zamanda ona rehberlik edip maziye karışan siyasetleriyle memleketi baştan başa mezbahaya çeviren yerli burjuvazi ve mütegalibenin de vücudunu ortadan kaldırmak içindi. Baş açık, yalınayak, yıldızdan yıldıza çalışan, mahsulünü hükümet ve burjuva ambarlarına döken Anadolu çiftçisi, kumpanya ve maden ocaklarında en ağır şartlarla çalıştırılan amele ile ele vermiş, elinden ekmiğini alan, kendini kul ve köle yapan her kuvvete karşı çıkmıştı. tarlada köylü, fabrikada işçi, pazarda sırtı odun yüklü kadınlar hep bir kelime etrafında toplanıyor idi, ki o, yalnız halas idi?... bu sırada ona inkılapçı rehberler bulunsa, derdinden anlar hakiki mürşitler çıksa idi, bugün yavaş yavaş yeni baştan Avrupa burjuvalarına çiftlik olduğunu gördüğümüz Anadolu'da belki, daha o zaman bir kıvılcık bayrak temevvüç eder ve o sefil kümeleri bu memleketin efendisi yapardı, yazık ki, o erler

bulunamadı ve bundan en ziyade istifade etmesi lazım gelen Rusya'da yoldaşlar da seyirci vaziyette kaldıklarından bu güzel fırsat kaçırıldı. Bir müddet sonra meydana boş bulup inlerinden birer ikişer çıkıp gelen dünkü harp kahramanları —başta Anafartalar namdarı olduğu halde— büründükleri hakimiyet-i milliye perdesiyle yavaş yavaş halk kitleleri içine girmeye onları kendi etrafında toplamaya koyuldular. Az zamanda Anadolu'da melketin eşraf ve ayanından mürekkep bir "Büyük Millet Meclisi" teşkil edip zavallı halkı arzusu hilafında olarak yeni baştan dizginlemeye çalıştılar ve buna az zamanda muvaffak oldular.

B.M.M. denilen ve kendilerini halkçı tesmiye eden bu sırf burjuva ve mütegalibeler şurası, sözde temsil ettiği halkın bugünkü hayat şeraitini iyileştirecek hiçbir çareye tevessül etmemişti ki, kendisini en ziyade korkutan tehlikelerin önünü almaya, yani memlekette gizliden gizliye teşkilata başlayıp dünya emekçiler karargahına yazılan genç komünistleri daha ilk fırsatta zindanlara tıkmaya başladı. Bunu yine kendilerinin davetiyle Rusya'dan, senelerdenberi hasretini çektikleri vatana avdet eden (17) işçi ve amele rehberinin baştan tumağa soyulularak vahşiyane bir surette Karadeniz'de boğdurulması takip etti ve bütün bu cinayetler, hep birer elçabukluğuyla yapıldıktan sonra o zamana kadar izhar edilmemiş krlı ve mülevves emeller artık v aşıkarak meydana atıldı.

Fakat, bizi müteessir eden nokta, bütün bu hiyanet ve cinayetlerin yardımına şiddetle muhtaç olduğumuz Rusya ile sıkı ve samimi bir ittifak akdedilirken yapılmasıdır.

Bir taraftan Rusya'daki mümessilleri (Moskova) gazetesinde sütunlar dolusu yazılarıyla Anadolu'nun komünistliğini ilan ederlerken diğer taraftan da, memlekette bir polis ve jandarma sürüsü muttasıl komünistleri kovaladı. Rusya'ya karşı açık bulunan kapılar kapanıp sahil boyu askeri bir polis teşkilatı emrine verildi. Bunları hükümdarları İnebolu, Samsun, Giresun havalisinde haydut bir (Osman Ağa) ile Trabzon ve civarında (Kahya) adlı bir şaki idi ki, bunlar yalnız komünistleri memlekete sokmaya, onları Karadeniz'in karanlıklarına yollamaya memur idiler.

Şimdi bunlardan ikincisinin isyan ederek dağa çıktığı haber alınıyor ki, bu da Anadolu hükümetinin en emin erbabı arasında bile bir ittifak ve tesanüdün mevcut olmadığına güzel bir misal teşkil eder. Zaten Ethem'in

ilk günlerindeki isyanı da bunu göstermemiş miydi? Evvela harici, sonra da birbirlerini soymakla tmin-i hayat eden bu burjuva idaresinde ne zaman devamlı bir ittifad-ı efkar mevcut olmuştur ki, bugün bunlarda olabilsin?

B.M.M. bidayet-i teşkilinde muvaffakiyetini tahkim için her boyaya girmişti, kendisini halka sevdirmek için halk taraftarı olmuş, halk kapıta- le isyan ettiği için kapitalizmin en büyük düşmanı kesilmişti. bunu daha iyi anlamak için Ankara takvim.i vekayii "Hakimiyet-i Milliye"nin o zamanki sâırlarına bir göz gezdirmek kifayet eder...

Fedakar Rus proleteryası, dünyanın hangi bucağında olursa olsun yükselen bir halas isyanını kendilerine bir kuvvet telakki ettiklerinden bunlardan da yardım ve fedakarlıklarını esirgememişlerdi. Yazık ki Anadolu emekçileri namına yapılan bu yardımlar Anadolu hakimlerinin Anadolu emekçileri üzerindeki istibdadını arttırmaktan başka hiçbir şeye yararamamıştır...

İşte bu suretle yavaş yavaş dirilen, dirildikçe şarkı unutup gözlerini garba çeviren ve bunlarla anlaşma yollarını arayan Anadolu yararı nihyet Avrupa payitahtlarını dolaşmaya başlamış idi ki, (Londra) konferansı buna güzel bir başlangıç idi. bu konferans, yalnız Türkiye'ye acıyan (!) Avrupalı soyguncuların arzusuyla değil, bızmkilerin de bir gayreti neticesiydi. Onda çizilen planlar bir müddet sonra mevk-i tatbike konulunca anlaşıldı ki, Anadolu vezirleri Avrupa payitahtlarında beyhude yere pabuç yürütmemişler!

Nihayet pazarlık başlayıp ilk evvel Fransızlarla şerefi (!) bir muahede akdedilerek, bankr Fransa'ya silah kuvvetiyle temin edemediği birçok hukuk ve imtiyaz bahşolunup zalim kapitalizm, beş büyük harp senesinden sonra tekrar hayat mücadelesine atılan türk emekçilerinin cenazeleri üzerinde bu kadim aşınalarıyla bir daha kadeh tokuşturduğu gün, halkın isyanı da maziye karışıp (bir varmış bir yokmuş!) hikayesine döndü...

Şimdi bu itilaf münasebetiyle Hariciye Vekili Yusuf Kemal Bey'in Fransız mümessili (Franklin-Buyyona) gönderdiği bir mektup var ki, memleketimizin Avrupa kapitalistlerine nasıl satıldığı, B.M.M. hükümetinin milletle ne derece alakadar olduğunu gösteren bu mektuptan burada bir nebze bahstmeden geçemeyeceğiz. Yusuf Kemal Bey diyor ki: "İki

memleket arasındaki münasebat-ı maddiyenin inkişafını arzu eden B.M.M. hükümeti (Herkit) vadisinde bulunan demir, krom ve gümüş madenleri imtiyazını 99 sene müddetle (iyi ki 100 değil, hiç olmazsa tam bir asır olurdu?!!) bir Fransız şirketine vermeye amade bulunduğunu tebliğe beni memur etmiştir. *Türkiye hükümeti bundan maada maden, şimendüfer, liman ve nehirler hakkında Fransız grupları tarafından vuku bulacak bilcümle teklifatı Türkiye ve Fransa'nın (yani her iki hükümet burjuva sınıfının) menaf-i mütekabilitesine muvafık olmak şartıyla tetkike amadedir. Nihayet Türkiye hükümeti itilafın akdi tarihinden itibaren Fransa hükümeti(nin) Fransız sermayedarlarının B.M.M. hükümetiyle münasebat-ı iktisadiye ve maliye tesis etmesine müsaade edeceğini ümit eder.*" koca nalaskarlar (!) imzaladıkları itilafnamede Fransa'ya temin ettikleri birçok hukuk ve imtiyaz kafi değilmiş gibi noksanını da sonradan bu mektupla ikmale çalışmalarına ve banker Fransa'nın bir gün evvel memlekete girmesini adeta istihdam etmelerine doğrusu hiç diyecek yok. buna ne hacet? Zaten Fransa kara gözlerimize meftun olduğundan bizimle bu sulhü yaptı ya? Şüphesiz, onu bu hale sevkedeen bir menfaat ve mecburiyet var ki, Fransız emperyalizminin resmi gazetesi (Tan) [*Temps*] onu şu satırlarla çok güzel izah ediyor: (Anadolu köylüsün yakanların, ahaliyi ktledenlerin kimler olduğu bizim için haiz-i ehemmiyet değil: unutmmalıyız ki, bz Türkiye'nin en büyük dainleriyiz. Tamirat hesabından başka Düyun-u Umumiye varidatının da yüzde 63'ü Fransa'nın alacaklarına isbet ediyor.)

(Tan)'ın pek açık ve aşıkarak serdettiği bu mütalaat Fransa'nın memleketimiz hakkındaki düşüncelerini pek güzel meydana koyduğundan artık bu hususta fazla sözü zait görerek yalnız bu itilaf münasebetiyle Anadolu murahhaslarından olan (Nihad Reşad)'ın [Dr. Belger] Paris gazetelerine vaki olan beyanatına gelelim: sevincinden şaha kalkan bu adam diyor ki: (Ankara hükümeti bu itilafname ile kendisinin bolşeviklik ve ifratperverlikle alakası olmadığını göstermiştir. Hükümet-i mezkure Fransa ile akd-i sulh etmekle zevk için harp etmediğini) yani Nihat Bey bununla dünya emekçilerinin zevk için harp etmekte olduklarını bir lisan-ı diplomasi ile anlattıktan sonra sözlerine yine devamla (Çin'den Fas'a kadar her tarafta bu itilafın alkışlandığını hatta Kafkasya ve Erivan'da şenlikler yapıldığını) ilave ederek Çin'den Fas'a kadar Fransız boyunduruğu altında inleyen (35) milyon nüfus meyanına kendi memleketinin de

dahil olduğuna iftihar ediyor! Çantasında Türkiye'ye ait birçok hukuk ve imtiyazla memleketine avdet eden (Franklin Buyyon) muvaffakiyetinden dolayı Fransız Parlamentosunda alkışlara boğulurken, Türkiye emekçilerinin hukukunu müdafaa ettiklerini iddia eden Anadolu vezirlerinin memleketimiz zararına olarak, Fransa'ye temin olunan bu zaferden dolayı böyle izhar-ı şadümani ettikleri doğrusu iddialarının mahiyetini ne güzel meydana koyuyor. Fakat bu yaldızlı cümlelerin altındaki hakikatın meydana çıkarak bu baziçede yine kimler yandığını göreceğiz...

Nitekim, bu itilaf münasebetiyle Fransa ve İngiltere arasında (sana az bana çok!.) kavgasından başka hiçbir şey olmayan ufak bir dedikodudan sonra galiba perdenin arka ciheti görünmeye başlıyor.

Ankara ile İngiltere arasında başladığını zannettiğimiz müzakerat henüz bir şekl-i kat'i almadan —ki bu ergeç taayyün ederek şarkta emperyalizm ve kapitalizmin en büyük mümessili olan İngiltere en büyük hisseyi alacaktır— şu günlerde bir de (Taymis) [Times] sütunlarında tesadüf ettiğimiz satırları gözden geçirelim:

Taymis Puvankare'nin [Poincare], İtalya ve İngiltere'nin iştirakiyle bir Şark-ı Karip Konferansı çağırılması teklifine dair yazdığı bir başmakalede bakınız ne diyor: "Bu konferansın zamanı artık geçmiştir. Fransa ile İngiltere arasındaki ihtilaf halledilmiş olduğundan Fransa, İngiltere, İtalya artık Türkiye'ye ayrı bir nazarla bakmayıp onu kendi azasından addediyor. Binaenaleyh her tür diplomasi yollarının izhar ve temin edildiği şu zamanda müttelik devletler hariciye nazırlarından mürekkep faydalı bir konferans akdiyle yalnız müttelik devletler arasında resmi bir itilafın takviyesine değil esasen mevcut programın tamami-i tatbikine çalışılacak en güzel fırsattır." Tabii bunu bütün dünya da okudu ve Nihat Reşat Bey dostumuz da okudu. eğer gözlüğünü değiştirmediyse eminiz ki hiçbir şey anlamadı. zaten anlamamakta da haklı değiller midir ya? Çünkü bu herifler bu memleketin ölüsü kaldırılırken bile yine o merasimde de yine başta bulunmayı —ki muhaliflerin Mütarekeyi müteakip İstanbul'daki hareketi bunun canlı bir misalidir— ve bu zamanda bile yine Avrupa kapitalist ve emperyalistlerinin ulüvvücenabına (!) sığınmayı sahte asaletlerinin bir vecibesi bilirler.

İtalya korsanatlarına gelince: Bunlarla zaten, evvelce bir anlaşma

mevcut olduğundan şimdi yalnız bunu tevsî ve takviye için uğraşılıyor. En sonra şüphesiz, sıra en büyük ve en yeni kapitalistin yani Cemahir-i Müttefika'nındır [A.B.D.].

İşte, bütün buraya kadar verilen izahattan da anlaşılıyor ki, dün kadar kah Almanya, kah İngiltere ve Fransa, kah İtalya Türkiyesi diye tavsif ettiğimiz bu sahipsiz memleket bugün de yine bunlarındır, yalnız, saftan biri çıkmış yerine bir diğeri, belki daha bir büyüğü dahil olmuştur.

Vaktiyle (İzvestiya) Londra Konferansı münasebetiyle yazdığı bir başmakalede "Soyanlarla soyulanların hiçbir zaman anlaşamayacağını" işaret etmişti. Filhakika hükümet işçi ve köylü elinde olsaydı bu mütalaa şüphesiz doğru olabilirdi... Fakat, bu şuursuz kitleleri istediği tarafa çevirmekte, onların nasırlı sırtında (vur patlasın çal oynasın!) siyaseti takip etmekte olan bir soyguncu sınıfın icra-yı hükümet ettiği her nedense unutuldu.

İşte o sınıftır ki bugün garp kapitali önünde diz çökmüş, şimdiye kadar yaptığı çocukluklardan dolayı efendisine beyan-ı itizar ediyor, muhtaç olduğu emniyet ve itimadı kazandıktan sonra bunun, efendilerinin yeni bir teklif ve ısrarıyla şarka karşı yeni bir cephe almayacağını kim temin eder? Öyleyse bu vaziyet önünde yine yeni bir sergüzeşte atılacak, mevcudiyeti kemirilecek olan sınıf kimdir?

İşte asırlardan beri böyle ağalık, beylik, paşalık, padişahlıkla ömür geçirip nebati bir hayat yaşayan, çeşit çeşit üniformalı, sivil mütegalibe, derebeylerinin istibdadı altında ezilen, eşraf denilen duygusuz menfaat-perestlerin yumruğunu taşıyan, zaman zaman kanları bahasına onların keselerini şişirmekten başka bir neticeye vasıl olmayan Türk emekçileri yarın onların yine yeni bir tufanına tutulmak ihtimaline bina[en]dr ki, bugünden kendi mukadderatlarını kendileri tayin etmek ve bu çıkmaz sokaktan seri ve ani bir dönüşle sırtına binip derisini yüzenlere karşı artık tertibat almak ihtiyacındadır.

Muvazene-i düvelde bugün sabun köpüğü kadar bir ehemmiyeti olmayan Türk hükümetiyle Avrupa kapitalistlerinin bu kadar alakadar olmaları bizim kara gözlerimize meftun olmalarından ileri gelmediğini Türkiye emekçileri elbette bilirler. Eğer bunu res'i karda bulunan hükümetlerimiz anlamıyorlarsa —ki bu hal onların menfaatlerine uygun

olduğundan anlamamakta haklıdır!— o halde biz neden susalım? Bizi bugüne kadar bunların aldattıkları, sermaye denilen ejdere, milliyet denilen beyin kurduna kurban ettikleri yetmez mi? Sıra ile bu sınıfın res'ikara getirdiği hükümetlerin hepsini de biubir gördük: Hani ya, hepsi de bize halas ve istiklal vaad etmişlerdi. Netice ne oldu, sıfır değil mi?...

Onlar hala da dindaş, vatandaş diye sevdiklerini söylüyorlar. Tabi, sağlıklı ineği kim sevmez? Fakat bizim sütümüzle şişen ve şiştikçe bizim karnızı deşen bu otlakçılara artık nihayet vermek zamanı değil mi?

Daha hangi günleri bekliyoruz? Harb-i Umumide hemen mülk-ü mahsuramızın iki sülusundan ziyadesi gitti: hatt-ı harbe giden üç milyon dinç ve tuvana askerlerimizden ancak yüzde 25'i evlerine dönebildi. Cihan harbinden sonra düyun-u umumiyemiz beşyüz milyon liraya balığ oluyordu: buna on milyon liralık bir istikraz-ı dahili ile harp zamanı halktan alınıp mukabili henüz tediye olunmayan eşya ve emvalin bedelatını da zammedersek mecmuu 550 milyon lirayı bulur ki, bunların faizlerini bile ödeyebilecek varidata malik değiliz. Yarın bütün bu borçlar yine kimin sırtına yükletilecek? Yoksa jandarma ve tahsildar, bu, burjuva uşakları yine vergi diye gırtlığımızı sarıldıkları zaman mı aklımız başımıza gelecek? Ne duruyoruz! Bugünkü maişet şeraitinden mi bahsedelim? O artık büsbütün tahammül edilmez bir şekil aldı. Hayat pahalılaştıkça işsizler ordusu, hergün biraz daha kabardı. Yalnız İstanbul'da bugün işsizler miktarı yüzbine balığ oluyor ki, buna bir de zalim Yunanlıların taht-ı işgallerindeki memleketlerden hicrete mecbur olan 367 bin muhaciri de ilave edersek bilmem sefaletimizin derecesi nereye varır...

Anadolu mamureleri mi gözlerimizi kamaştırıyor! Harb-i Umumide yanan yakılan şehirlerimiz değil, yalnız Mütarekeden sonra İngiliz emperyalizmine Türkiye'de jandarmalık vazifesini ifa eden Yunan kuvvetlerinin iktisaden memleketimizin en müterakki aksamında 130-140 kilometrelik bir arazide yaptığı tahribat korkunç bir yekün değil mi?

Hasılı derterimiz o kadar çok, yaralarımız o kadar derin ki!... Bunları sağaltacak çareler bulmadıktan sonra onları sayıp dökmekten ne çıkar!.

İşte, bir taraftan ecnebi kapitalistlerinin hergün birer ikişer sülük gibi vücudumuza yapışarak kanımızı sormağa başladığı, diier taraftan da hükümetlerimizin bunlara uşaklık edip memleketin bilumum kuva-yı is-

tihsaliye ve servet,i tabiiyesini bunların emrine amade kılarak bizi yeni yeni sefalet ve esaretlere srüklemeye hazırlandığı şu zamanda Türkiye emekçilerinin kurtuluşu için bir çare kalıyor: O da, bir an evvel, kendi teşkilatları etrafında toplanmak ve buradan kahir bir ekseriyetle asırlardan beri çiğnenen gasp edilen haklarına uzanan kolları kırmaktır. Türkiye'nin taksiminde kat'i bir siyasetin kabulüne burhan olarak vaktiyle Lord Salisbury diyordu ki: "Bize lazım olan cesaret: daima cesaret, her zaman cesarettir."

Biz de bugün yüzümüzü Türkiye emekçilerine çevirerek diyoruz ki, biz de felaketimize nihayet vermek istiyorsak, bize de lazım olan: Teşkilat, daima teşkilat, her zaman teşkilattır. Şüphesiz ki, teşkilat lazım ve kuvvetli bir teşkilata malik olduğumuz gündür ki, bugün bizi hiçe sayan ve istedikleri gibi mkadderatımızla oynayan hakimler o zaman bizimle başka türlü konuşur, bize köle ve kul muamelesi yapmazlar: İşte bundan sonra sıra ile devam edeceğimiz Türkiye emekçilerinin kurtuluş yollarından ilk ve birincisi...

12 Şubat 1922

Bitti.

6- TÜRKİYE EMEKÇİLERİ DOSTLARINIZI TANIYINIZ/ TKF BROŞÜRÜ 1922

Bütün Dünya Emekçileri Birleşiniz!

T—K—P— Neşriyatından

TÜRKİYE EMEKÇİLERİ DOSTLARINIZI TANIYINIZ! 1922 sene

Türkiye Emekçileri Dostlarınızı Hangi Tarafda Olduğunu Unutmayınız!

İtilaf devletleri (İngiltere, Fransa ve başkaları) Kan (Cannes) Konferansında, Avrupa'nın ahval-i iktisadiyesini ıslah etmek, ticaret ve münakalat meselelerini tetkik ve yola koymak ve memleketler arasında umumi bir sulh ve sükun tamen etmek maksatıyla, doğrusu bahanesiyle, yakında Cenevre şehrinde beynelmilel umumi bir kongre toplamaya ve bu kongreye de Almanya, Avusturya ve Şuralar Rusyası gibi bugüne kadar Antantaya düşman mevkiye bulunan memleketlerin murahhaslarını da davet etmeye karar verdiler.

Harb-i Umumiden, galip oldukları halde ble, bitap ve perişan bir halde çıkan köhne kapitalist garbi Avrupa devletlerinin, Antanta namıyla maruf o yolbasar haydutların, zulme ve kahra karşı isyan eden ve bütün kuvvetiyle ve bütün manasıyla şiddetle mücadele eden ve zalimlere biaman düşman olduğunu açıktan açık amelde gösteren Şuralar Cumhuriyeti'nin murahhaslarını kongreye davet etmeye mecbur olmaları, şüphesiz, eski çürümüş Avrupa emperyalist dünyasının çıkmaz çukura düştüğünü, kendi kuvvetiyle, kendi sermayeleriyle ve kendi akıllarıyla bugünkü harabeden çıkamayacaklarına artık kanaat hasıl ettiklerini gösteriyor. Almanya ve müttefiklerine karşı olan muhaberede muvakkat galip olmalarından

dolayı insaniyete lazım olan hasletlerin velev cüz'i bir parçasını bile unuttan. intikam, hırs, tamah, cebir ve zulüm gibi en hasis ve en pis sıfatlarla muttasaf olan Antanta emperyalizmi, bugün beşeriyetin saadeti, mazlumların kurtulması ve insan olanın insan gibi yaşaması içinkızıl bayrağını yükseğe kaldırarak son dakikaya kadar mücadele etmeye ht ve yemin eden işçi ve köylü inkılap hükümetinin murahhaslarıyla konuşmaya, anlaşmaya ve onlarla beraber çalışmak mecburiyetinde olduğunu itiraf etmeye mecbur oluyor. Üç sene müddetince boğup ejderhaları her nevi yalanlarla, iftiralarla, iblisane resiselerle, altınlarıyla, tanklarıyla ve askerleriyle makhur Rus çarının cenerallerine ve Rusya emperyalistlerine muavenet ederek hakiki halk hikimiyetini -işçi ve köylü şuralar hükümetini- yıkmaya ve onu kökünden kesmeğe çalıştılar. çünkü mazlumların ve yoksulların hükümeti olan Rusya Şuralar Hkümeti bütün dünyanın ve şu cümleden Antanta memleketlerindeki milyonlarca emekçilerin ve yüzmilyonlarca mazlum şark halklarının kurtuluşunu, onların da hür ve müstakil yaşamalarını talep ediyor, onları mücadeleye davet ediyor ve onlara manevi kuvvet veriyor.

Fakat garp hainleri planlarında aldandıklarını gördüler: Zulme karşı nurun, istibdada karşı hürriyetin, yalana ve iftiraya karşı hakikatın, altına karşı mefkure ve tanka karşı kızıllık yıldızın galebe çaldığını bildiler. Bugün şarktan parlayıp çıkan yeni güneşin ziyası o muzır mikroplara her saat ve her dakika yeni bir darbe indirileceğini hissettiler. Evet, işçi ve köylünün vücuda getirdiği yeni usul-ü idare ve onun manevi tesiri, muzaffer kızıl ordunun sarsılmaz azim ve sebatı beynelmilel cellatların oturduğu sarayları, kaşane ve köşkleri ta temelden sarsıyor. İşte bunun içindir ki, şimdi o cellatlar kumpanyası dişlerini sıkarak zaferfuruş tefahürane laflarını bir tarafa atarak ve bütün aht ve yelinlerini unutarak en biaman ve en korkunçlu düşmanları olan Şuralar Rusyasıyla anlaşmak yolunu tuttular.

Gelelim meselenin ikinci tarafına: Konferansa Avrupa'da mevcut olan büyük ve ufak bütün devletlerin mümessilleri davet edildiği halde, yalnız Türkiye'nin B.M.M. Hükümeti istisna ediliyor. Tabii Avrupa kapitalist hükümetleri bugüne kadar olduğu gibi ileride de Avrupa'dan daha çıkıp gitmemiş yegane şark devleti olan Türkiye'yi istedikleri gibi taksim etmek, istedikleri gibi Türk halkını soyamak ve onun son damla kanına kadar emmek için planlar ve şeytanlıklar hazırlıyorlar. Onlar zannedyorlar

ki, artık Türkiye ortadan kaybolmuş ve Türk milleti mahvolmuş, onun mümessillerini davet etmeye ihtiyaç kalmamıştır: İstedığımızı konuşuruz, taksim ederiz, sonunur emeriz ve ezeriz!...

Türklerle sulh akdederek muahede imza eden emperyalist Fransa, umumi konferansa Türkiye'yi davet etmek hakkında bir kelime olsun söylemiyor. Bu pek tabii bir şeydir. Fransa gibi yalnız emperyalist ve ihtikardan başka bir şey düşünmeyen ve bunun için de bütün siyasetini diğer zayıf milletleri boğmak ve öldürmek esasına kuran müstebit Fransa Türkiye'ye de aynı nazarla bakıyor. Fransa'nın şarktaki bütün siyaseti en vahşi, en zalimane ve en edepsizce olan emperyalizm siyasetidir. Daha dün Adana'da yapılan vahşet ve şenaet buna şahittir. Eğer bugün Fransa Türkiye ile muahede akdetmeye mecbur olmuş ise, o da Türkiye'yi kol kuvvetiyle bu defa fethetmek mümkün olmadığını anlamasından, Türkiye'yi Cezayir haline çevirmek için tedrici hareket etmek ve onu evvela iktisaden tamamiyle esir etmek lazım olduğuna kanaat hasıl etmesinden ileri gelmiştir. Eğer bazen bu safdil Türk milliyetperverleri Fransa'nın dostluğuna inanıyorlarsa bunun ne kadar gülünç bir budalalık ve neticesinin de pek acı olduğunu çabuk anlayacakları bedihidir. Kurt hiçbir zaman kuzu ile davet olamaz! Fransa mevcut kurtların en aç gözlü ve en kudurmuş olanıdır. Şüphesiz Türk müstebitleri ve Türk mütegalibesi Fransız istibdadına —ki bugün istibdadın timsal-i mücessemi Fransadır— iyi bakıyorlar ve Fransız emperyalizmine kul ve köle etmek ve akibette de mahv etmek demektir. Tabii, Türk müstebit ve mütegalibe yaranı buna ehemmiyet vermiyor, kendi şahsi menfaati namına fıkaraı feda etmeye, muvakkat keyif ve safaları için Fransız sermayedarlarına uşaklık etmeye ve Fransız metresinin kucağına atılmaya hazır duruyor. Bu her zaman ve her yerde öyle olmuştur ve öyle devam edecektir. Fakat Türk emekçileri ve namuslu hakiki Türk milletçileri buna mani olmalı ve ötekilerin hadlerini bildirmelidirler!...

Diğer taraftan emekçiler hükümetinin hareketine bakalım: Türkiye'nin konferansa davet edilmediğine dair hayadis ceryan ettiğini görür görmez, Şurular Cemahir-i Müttefikası'nın Hariciye Komiserliği Londra, Berlin ve Roma'daki mümessillerine telgrafla şöyle müracaatta bulunmuştur: "İngiliz gazetelerinin yazdıklarına bakıldıkta, beynelmilel umumi (Cenova) konferansına yalnız Türkiye'nin davet edilmediği an-

laşıyor. Bu havadis hiç tasavvur edilmeyen bir vak'a olmakla, bunu iyicesine tetkik etmek lazımdır. Mezkur Rusya vekillerine bu hakta materyaller toplamaya emir ve eğer bu havadis doğru ise, T.B.M.M. Hükümetinin murahhaslarını konferansa davet ettirmek için elde mevcut bütün vesaitle lazım olan teşebbüsatta bulunmak icap ettiği tenbih edilmektedir." Görülüyor ki, yalnız şu vak'ada da emperyalist Fransa ile emekçiler devleti olan Şuralar Rusyası'nın arasında ne kadar büyük fark olduğuna şahit olunuyor.

Demek konferansa şarkın ve bahusus yakın şarkın hukukunu müdafaa edebilecek vekiller çağrılmamıştır. Antanta haydutları şarkı ve şu cümleden Türkiye'yi kendi aralarında perde arkasında paylaşmışlar ve yahit da paylaşacaklar. Tabiatıyla bu konferansta da rusya Şuralar Cemahir-i Müttelikası'nın murahhasları cellatların boğmak planına karşı itiraz ve mücadele edecekler, müstemleke ve yarım müstemleke haline düşen bütün zayıf ve mazlum milletlerin hukuk ve menaf'ini himaye ve müdafaa edeceklerdir, şu cümleden türklerle meskun Türkiye arazisinin müstakil ve hür Türk halkına bırakılmasını talep ve "türkiye'nin de diğer her bir devlet gibi kendi toprağına kendisi hakim, kendi umurunu kendisi görmeye haklı ve müstahak" diye bağıracaklardır. Bu ise Antanta haydutlarının işine gelmiyor, onlar Türk emekçilerinin, düşmanlarının kimler olduğunu ve dostlarının hangi tarafta bulunduğunu tamamiyle bileceğinden korkuyorlar ve —Şuraların murahhaslarına konferansta müttelikler peyda olmasın, onlar orada yalnız kalsınlar— diye çabalıyorlar.

Evet, Türk köylüsünün, Türkiye emekçisinin bu kadar fedakarlıklara katlanarak, bütün mahrumiyetlere rağmen üç senedir istiklaliyet ve hürriyeti için kahhar ve gaddar beynelmilel emperyalistlere karşı boğaz boğaza gelerek çarpışması ve buna iktidar gösterebilmesi hakikatte harikalar derecesinde inkılabi bir ulviyet olduğunu yalnız inkılap için o nisbette fedakarlıklar ve harikalar gösterebilen Rusya işçi ve köylülerinin hükümeti olan Şuralar hükümeti anlayabilir ve takdir eder. Zaten Türkiye emekçileri eline silahını alarak zalimlere karşı isyan ettiği günden itibaren Rusya Şuralar Cemahir-i Müttelikası tarafından her nevi manevi, hissi, diplomasi ve hatta maddi müzaheret ve muavenet görmüşlerdir. Türkiye'yi bila kaydüşart müstakil diye tanınan, B.M.M. Hükümetiyle bila tereddüt münasebat-ı siyasiye ve iktisadiyeye şuruğ eden ve onunla kar-

deşlik muahedesi yapan, Türk halkının amal-i milliyesine vüsul için lazım olan her arzusuna muvafakat eden ve buna teslihat gösteren (mesela: Daşnakların imhası, Kars, Batum ve Nahvican ülkeleri meselelerinin Türk arzusuna muvafık halli ve başkaları) birden bir devlet varsa o da zulüm ve haksızlık esasları üzerinde kurulan kapitalist ve emperyalist siyasetine karşı isyan ederek ilelebed bundan vazgeçen Şuralar Hükümeti olmuştur. Türk milletinın tarihi, siyasi, milli ve iktisadi merkezi olan İstanbul'u almak isteyen Antanta canavarları Boğazları zorlarken, onun Türk olduğunu ve Türk merkezi olarak kalacağını alenen bütün dünyaya ilan ve işaa eden ve şimdi de aynı fikirde olduğunu gizlemeyen ve bunda ısrar eden gene Şuralar Hükümetidir. çarlığın bütün fena ve hasis siyasetini ve planlarını "keenlemeyekün" addederek, harici siyasette olduğu gibi, dahilde de bütün ufak ve mazlum milletlere ayrı ve müstakil cumhuriyetler bahşetmek suretiyle (mesela: Başkürdistan, Kırım, Tataristan, Türkistan, Kazakistan, Dağıstan, Gürcistan, Azerbeycan, Ukrayna ve hakeza ve hakeza Şuralar Cumhuriyetleri) Şuralar hükümeti milli meseleleri kendi hüsn-ü rızasıyla kardeşçesine halletmekle de tarihte birincilik mevkiini kazanabilmiştir.

Bu defa da öteki hain alçak emperyalist devletlerin temahkar burjuvazyasına lokma olmaktan şarkı kurtarmak için halaskar inkılabın mümessilleri, Şuralar Cemahir-i Müttefikası'nın murahhasları çalışacaklar, çarpışacaklar ve ümit ederiz ki muvaffak olacaklardır. Çünkü onların arkasında bütün dünyanın inkılapçı işçi ve fıkara teşkilatları ve mazlum şarkın milli inkılapçı kitleleri duruyor. Beynelmilel cellatların bütün hücum ve taarruzlarını def edebilen, onların bütün desise ve hudalarının jçyüzünü açıp veren ve bütün şeytanlık ve melanetlerini meydana koyan işçi ve köylü şuralarının hükümeti bu konferansta da muvaffak olmalıdır. Fakat Şuralar Hükümetine her memleketin yoksulları ve bahusus Avrupa kapitalistlerinin esareti altında inleyen ve ondan kurtulmaya çırpınan şark milletlerinin emekçileri zahir olmaller ve ona velev manen olsun muaveneet etmelidirler. Eğer kendi avantüristleri, kendi emperyalistleri ve kara güruhları Şuralara karşı hainane düşman bir vaziyet alacak olurlarsa, emekçiler derhal onların czalarını vermelidirler. Şuralar hakimiyeti nerede olursa olsun mazlumların ve yoksulların kendi öz hükümeti olduğunu her emekçi kalbine yerleştirmelidir. İşte şu takdirde şarkın ve bütün dünya yoksullarınının kurtulması temin edilmiş demek olacaktır. Halas

kuvvettedir.kuvvet ise birliktedir. Şu halde: Birleşiniz bütün dünyanın mazlum ve yoksulları!

Kahrolsun bütün dünyayı çember altında inleyen ve mazlumların kanını slk gibi emen kapitalist ve emperyalist devletler: Antanta vahşi canavarları!

Yaşasın bunlara karşı mücadele eden mazlum Türkiye ve Rusya emekçileri ve onların ittifakı!

İŞte Şu Őiarlarla bayrağımızı kaldırırsak, bu dünya Antanta gaddarlarının (İngiltere, Fransa ve onların yaranları) tırnağından yakında kurtulacağı muhakkaktır.

Yaşasın Halas! Varolsun Bütün Dünya Şuralarının İttifakı!

"T—K—P—"

7- MASKELER AŞAĞI!

İşçi Arkadaşlar!

Sizlere her zaman söylemiştik: Sosyalist ve amele dostu görünerek, türlü kurnazlık ve dalaveralarla amele teşkilatlarının başına geçmeye muvaffak olan kahylara, efendilere, beylere... inanmayınız. Bu serserilerin maksatları: Sizin sırtınızdan geçinmek, külah kapmak için sizi patronlara, kumpanyalara ve hükümete satmaktır. Siz yoldaşlar, ilk zamanlar, amele sınıfının dostu olan komünistlerin bu sözlerinin ehemmiyetini idrak etmediniz ve bu serserilerin yalan ve dalaveralarına kapıldınız. çünkü patron ve sermayedarların zulüm ve tahkkümleri altında o derece eziliyordunuz ki —deniz düşenin yılanı sarıldığı gibi— ayaklar altında çiğnenen haklarınızı müdafaa edeceklerini vaad eden bu kurnaz politikacıların rehberliklerini kabul ettiniz. Onlara itimat ettiniz ve henüz acemi ve tecrübesiz olduğunuz için işleri onların eline bıraktınız. Onlar ne isterse yaptınız: Para lazım dediler, nafakanızdan kestiniz verdiniz. Grev yap dediler, çoğunuzla çocuğunuzla aç kaldınız. İşinizden kovulmak, ölüm tehlikesini gözünze aldınız ve yaptınız. Cemiyetiniz, furkanız için maddi ve manevi hiçbir fedakarlığı yapmaktan çekinmediniz ve bugün ne halde bulunuyorsunuz? Memlekette patronların kumpanyaları keyfî zalimane hareketleriyle, birbiri arkasına amele cemiyetlerini, K.F.'nı kapatan, komünist arkadaşları zindanlara atan milliyetçi burjuva hükümetine karşı koyabilecek hangi amele teşkilatı mevcuttur?

Bir vakitler dört binden fazla ameleyi toplayan ve sırf bu birlik sayesinde kumpanyaya teşkilat kuvvetiyle metalibi kabul ettirmeye muvaffak olan (Türkiye Sosyalist Fırkası)nı layenazil reisi Hilmi Efendi ve hempa-ları ne hale getirdiler? Birlerce azaya malik olan reji, fırın, liman, kömür işçileri cemiyetleri ve bütün diğer amele cemiyetleri bugüne kadar patronlara karşı neden metaliplerini kabul ettirememişlerdir?

Çünkü bütün bu cemiyetler hakiki birer (amele sendikası) olmaktan uzaktılar. Çünkü şimdiye kadar bu cemiyetleri, amelenin menafine tamamiyle yabancı olan, sendakizm ve komünizmden katiyen haberi ol-

mayan menfaatperest adamlar idare etmişlerdir. Çünkü bu adamların maksatları patron ve sermayedarlara karşı mücadele edebilecek kuvvetli amele teşkilatları meydana getirmek değildi. Bunların yegane düşündükleri şey, dalavera ile külâh kapmak, işçilerin sırtından geçinmek, tıpkı sermayedarlar gibi, siz işçileri —fakat kurnazlıkla, sosyalistlik maskesi altında— soymak ve ezmek, bunu yapabilmek için de, sizi cahil bırakmak, cemiyetün işleriyle karıştırmamak ve size hakiki kurtuluş yolunu göstermek isteyenleri türlü yalan ve iftiralarla lekelemektir. İtiraf edelim ki, bu hainler maksatlarına muvaffak oldular. Şüphesiz yalancının mumu yatsıya kadar yanar. Bu serserilerin de çok geçmeden foyaları meydana çıktı, riya ve yalan maskeleri yüzlerinden düştü. Fakat bu zamana kadar sizler ne fırsatlar kaybettiniz. Ne kadar kurbanlar verdiniz... Evet bütün bu yalancı sosyalistlerin, Hilmi'lerin, Şakir'lerin, Rıza'ların, Ethem Ruhi'lerin bütün diğer menfaatperestlerin hainlikleri meydana çıktı. Mahiyetleri anlaşıldı. Fakat şunu da biliniz ki, Türkiye amelesi bütün bu dost kıyafetli düşmanlarından tamamıyla kurtulmuş değildir. İşçiler aynı tuzağa düşmemek için mazinin bu acı tecrübelerinden istifade etmelidirler.

Daha Meşrutiyetin iptidasından beri İttihat ve Terakki hükümetinin, işçi hareketini istediği gibi idare etmek için takip ettiği ikiyüzlü politikayı pekala biliriz, ve biliriz ki, burjuvalar, sermayedarlar, patronlar, bezirganklar, paşalar, ağalar hesabına hareket eden İttihat ve Terakki hükümeti: Mavnacılar Cemiyeti, Hamallar Cemiyeti ve diğer cemiyetlere el atarak bunların başına koyduğu kahyalar, beyler, paşalarla bu cemiyetleri kendi amaline alet etmişti. Çünkü İttihat ve terakki hükümeti görüyordu ki, işçi sınıfı her memlekette olduğu gibi, Türkiye'de de en büyük kuvvettir. Ve bu sınıf kendi sınıf benliğini anılamaya başlayan Rusya Şuralar Cumhuriyeti'nin ve bütün dünya amele hareketlerinin tesiriyle kendi kuvvetnin büyüklüğünü hisseden ve hakkını istemeye başlayan Türkiye işçilerinin müstakil bir surette, sınıfı teşkilatlarını yapmalarına mani olmak için kabıl olan her şeyi yaptı. Bütün Türkiye işçileri daima hıtlarında tutmalıdır ki, büyük bir ekseriyeti İttihatçı avanesinden mürekkep olan ilk Meclis-i Mebusan ameleyle sendika yapmak hakkını tanımamıştı.

Fakat, yoldaşlar, siz diyeceksiniz ki, bütün buncuk maziye karşıdır. Şimdi Anadolu B.M.M. amele sınıfına karşı himayekar davranıyor, onlara

sendikalar ve Komünist Fırkası teşkiline müsaade ediyor.

Emin olunuz ki, arkadaşlar, yine aynı riyakar ve aldatıcı politika devam ediyor. Evet, Ankara hükümeti Komünist Fırkasının faaliyetinde bulunmasına müsaade etmişti, çünkü Yunanlılara ve İngilizlere karşı durabilmek için Sovyetler Rusyası'nın maddi ve manevi yardımına muhtaçtı. Bu yardımları elde edinceye kadar ona hoş görünmek, biraz cemile yapmak icap ediyordu. Fakat vaktaki, Anadolu hükümeti, İngiliz ve Fransızlarla uzlaşmak niyetiyle Lozan konferansının yolunu tuttu. Avrupa'nın emperyalist hükümetlerine hoş görünmek maksadıyla bir hamlede Komünist Fırkasını lağvetti. "Yeni Hayat" mecmuasını kapattı, (200)den fazla komünist yoldaşı zindanlara attı. Bu suretle hareket etmekle, dahili siyaset nokta-i nazarından diğer bir maksadı daha vardı. Çünkü hükümet görüyordu ki, bütün işçilerin ve fakir halkın yegane müdafii olan Komünist Fırkası memlekette büyük siyasi bir ehemmiyet kazanıyor ve böyle devam edecek olursa, yakın zamanda en kuvvetli en esaslı bir teşkilat haline gelecek, bütün işçilerin itimat ve müzaheretlerini kazanan büyük bir fırka olacak... O vakit, bugün pek fuzuli bir surette (milli) ismini taşıyan, hakikatte ise, beylerin, paşaların, ağaların ve bütün muhtekir simalarının menafiiini müdafaa eden B.M.M. hükümeti, fakir işçi ve çiftçi halkı istediği gibi ezemeyecek... Evvela onların haklarını vermeye, sonra hükümet mevkiini onlara terk etmeye mecbur kalacak... İşte bütün bu sebeplerden dolayı, Anadolu hükümeti, komünist Fırkasını, büyümesine, kuvvetlenmesine ve memleketin bütün işçileri arasında büyük bir nüfuz kazanmasına meydan vermeden dağıtmak ve mahvetmek istedi.

Sendikalar meselesine gelince: Bunda da ne kadar riyakar ve aldatıcı bir siyaset kullandığını ispat etmek hiç de güç değildir. Bunun için 4-5 ay evvel Anadolu hükümetinin adamları tarafından tesis edilen (Zonguldak Kömür Madenleri Amele Birliği Cemiyeti)'nin nizamname ve beyannamesini bir kere gözden geçirmek kafidir.

Bu nizamnamenin daha 1. maddesinde (..Birliğin maksadı, amelenin iktisadi, içtimai hukukunu sermayeye karşı müdafaa etmektir..) Dördüncü maddesinde ise! (..Sermayedarana karşı amelenin vezâifini tayin etmek... vesair iktisadiyeye tevkifan kendilerini tasarrufa alıştırmak...) deniliyor.

İşte görüyorsunuz ki, arkadaşlar, bu nizamnameyi yapan, bu cemiyeti teşkil eden adamlar, amele-yi yeni bir tuzağa düşürmek istiyorlar ve bütün işçilerle açıktan açığa alay ediyorlar... Bu cemiyet amelenin hukukunu müdafaa etmek için değil, belki burjuva hükümeti tarafından patron ve sermayedarların menfaatlerini müdafaa etmek ve amele-yi, haklarını isteyebilecek bir teşkilata sahip kılmamak için yapılmıştır...

Bu adamlara göre, amelenin müdafaa edilecek siyasi hakları yoktur. çünkü amele byler, paşalar, patronlar, ağalar, siyasi yüksek mevkide adamlar değildir. Çünkü onlar için amele, kendi hesaplarına çalışmaya mahkum bir yük beygiridir, bir makinedir, başka bir şey değildir. Amele-nin bir tek vazifesi vardır: çalışmak... Bunun için onların müdafaa edilecek siyasi, yani insani hakları olamaz. Bunun için siyasetle iştilal eden, yani insanlığı anlayan, içinde yaşadığı ve yaşattığı cemiyetin hayatına iştirak etmek isteyen her amele-yi bu cemiyetlerden kovmak istiyorlar.

Yoldaşlar!. Her memlekette patron ve sermayedarlar, satılmış, hain amele reisleri vardır ve bunların vazifesi, birtakım yaldızlı vaadlerle, tuzaklarla amelenin, sınıf benliğini kazanmasına ve sermayedarlık sistemi-ne karşı açıkça mücadele istemesine mani olmaktır. İşçi sınıfı her memle-kette ahalinin büyük bir ekseriyetini teşkil ettiği halde bugüne kadar bir memlekette —Sovyetler Rusyası'ndan maada— içtimai inkılâp olmadı-ysa, yani işçiler muhtekirler ve hazır yiyciler saltanatını yıkıp yerine iş saltanatını kuramadılarsa, bunun sebeplerinden en mühimi, bu hain ame-le rehberlerinin muzır propagandalarıdır. Fakat itiraf edelim ki, Türki-ye'nin hain amele rehberleri, namussuzluk ve riyakarlık hususunda diğer memleket serserilerine taş çıkartıyorlar. Çünkü bir diğer memlekette hain sosyalistler, bütün arzularına rağmen, idare ettikleri amele cemiyetlerinin birinin nizamnamesine (Sermayedarana karşı amelenin vazifesini tayin etmek) maddesini koyamamışlardır. Halbuki (Zonguldak Kömür Ma-denleri Amele 'Birliği) nizamnamesinin esaslı maddelerinden birisi, Amelenin sermayedarlara, patronlara, yani kendilerini soyan ve ezenlere karşı vazifesini tayin etmektir.

Yoldaşlar! Sizinle eğleniyorlar, sizin şuursuzluğunuzdan, teşkilatsızlığınızdan istifade ederek sizi ilelebed esir ve sefil vaziyetinde bırakmak istiyorlar. Fakat siz artık bu iğrenç yalanlara tahammül edemezsiniz. Bu patronlara, sermayedarlara satılmış hainlerin arkasından gi-

demezsiniz. Amelenin sermayedarlardan alacağı, hem pek çok alacağı vardır. Fakat ona karşı hiçbir borcu, hiçbir vazifesi yoktur. İşçi cemiyetleriyle amele sendikalarının teşekkülünden maksat, bu hain ve yalancı sosyalistlerin dedikleri ve istedikleri gibi, amelenin sermayedarlara karşı vazifesini tayin etmek değil, bir lokma ekmek mukabilinde soyan ve ezen sermayedarlardan çalınmış haklarını alabilmek için ameleyi kuvvetli teşkilatlarda birleştirmektir. Evet, şüphesiz amelenin yalnız hakkı değil, vazifesi de vardır. Fakat bu vazife, yalancı sosyalistlerin sandığı gibi, sermayedarlara karşı değil, bütün amele sınıfına, bütün cemiyet-i beşeriyete karşıdır. Bu vazife: Kendileriyle beraber bütün beşeriyeti sermayedar soyguncu tarz-ı idaresinden kurtarmak, yani insanların insanlar ve milletler tarafından soyulması ve ezilmesi esası üzerine kurulmuş bugünkü hayvani cemiyet yerine bütün insanların hakikaten kardeş oldukları ve herkesin herkes için çalıştığı, harpsiz, sefaletsiz insani cemiyeti kurmaktır. Ancak istikbalin bu komünist cemiyet[ile]dir ki, insanlar hakikaten serbest ve müsavi olacakları ve bugünkü sefalet yerine umumi sulh ve saadet kaim olacaktır.

Bu tarihi vazife, her memlekette proleterya-işçi sınıfınınındır. Ve her memlekette yüzlerce seneden beri burjuvazi ile kavga ede ede tecrübe, idrak ve sınıf benliği, teşkilat ve kuvvet kazanan proleterya sınıfı bu büyük ve mukaddes vazifeyi yapabilmek için Komünist Fırkalarında, Kızıl Sendikalarda buluşuyor, teşkilatlarını büyütüyor, kuvvetlendiriyor. Müsait bir zamanda burjuvazi sınıfına son darbeyi indirecek ve muhtekir ve simsarlar hükümetini devirerek yerine Sovyetler Cumhuriyetini kuracaktır.

İlk defa olmak üzere, dünyada bu işçi saltanatını kurmak, Rusya proleteryasına nasip olmuştur. Ve beş sene evvel Çarlık Rusyası[ndan] Sovyetler Cumhuriyeti meydana getiren bu kahraman ve fedakar proleterya, namütehane mahrumiyetlere katlanarak dahili ve harici bütün proleterya düşmanlarına göğüs germiştir. Ve bugün bütün dünya sermayedarlarına karşı değil yalnız Rusya'nın, belki bütün dünya proleteryasını müdafaa ve himaye etmektedir.

Fakat arkadaşlar, bilir misiniz, Rusya proleteryası bu harikaları nasıl meydana getirmiştir? Nasıl olmuştur da bütün dünya sermayedarlarının mütehannit hücumları karşısında Sovyetler Rusyası yıkılıp göçeceği yerde günden güne kuvvetlenmekte ve bütün cihan proleteryasına inkılap

yolunda rehberlik etmektedir?

Yoldaşlar, bu ancak bir surette kabil olmuştur: Rusya proleteryası (Komünist-Bolşevik) Fırkasının rehberliği sayesinde yalancı ve hain sosyalistlerin tuzaklarından az zamanda kurtularak, kendi sınıf benliğini erken tanımış, kendi sınıf teşkilatlarını meydana getirmiş ve Çarlığa ve burjuvaziye karşı mütemadi mücadelesi neticesi büyük bir tecrübe, kuvvet ve malûmat sahibi olmuştur. Ve ancak bundan sonra kendi burjuvazisine son ve kat'i darbeyi indirebilmiştir.

Bütün diğer memleketlerde de vaziyet aynıdır. Yani hangi memleketlerdeki işçiler yalancı sosyalistlerden çabuk kurtulmuşlar, sınıf mücadelesi esası üzerine müstenit Kızıl Sendakalar, Komünist Fırkaları teşkil etmişlerse o memlekette amele sınıfı sermayedar ve patronların zulüm ve tegallübüne karşı koymaya ve haklarından büyük bir kısmını almaya muvaffak olmuştur. Ve bu memleketlerde içtimai inkılap diğer memleketlerden daha evvel olacak. Yani bu memleketler proleteryası, diğer memleketler proleteryasından evvel sermayedar zulüm ve istibdadından kurtulacak, hakiki hürriyete kavuşacaktır.

İşçi arkadaşlar! Beylerin, paşaların, ağaların, patron ve kumpanyaların, hülâsa bütün bu kan emicilerin kasalarını doldurmak için esir gibi çalıştığımız yetişir!.

Bütün hayatını zevk ve safa içinde, kumar masalarında, fahişeler kucağında geçiren haram yiyicilerin, muhtekirlerin, tarafdarların hakimiyetleri için çocuklarınızla, kadınlarınızla, süründüğünüz, sıhhatinizi, geçliğinizi çürüttüğünüz yetişir!.

İşçi Yoldaş!

Sen dünyaya sürünmek, muhtekirlere, bezirganlara kölelik etmek için gelmedin!

Sen ciğeri beş para etmez tembeller ve seraseriler güruhunu, sayımla, terinle ve kanınla beslemek için doğmadın!

Senin nasibin, patronların, zenginlerin tahkir ve küfürleri altında daima iki büküm, metbu ve esir vaziyetinde bir lokma [ve] merhamet dilenmek değildir.

İşçi Yoldaş!

Doğrul ve etrafına bak! Hak ve hakikat sesine kulaklarını ve beynini aç!.. niçin bu sefil ve esir vaziyette bulunuyorsun? Neden ve kimden korkuyorsun? Esaret zincirlerinden başka kaybedecek nen vardır?.

Sen, karşısında titrediğin patrone'daha mı az kuvvetlisin? Pek büyük ve kuvvetli zannettiğin beyleri, paşaları, ağaları yaşatan, onlara kuvvet ve zor veren sen değil misin? Cemiyet içinde insanlara faydalı olan her şeyi yapan ve meydana getiren sen değil misin!

Patronlar ve bütün sermayedarlar ve onların müdafii olan burjuva hükümeti kime ve neye güveniyor? Sen hakkını istemek için sesini yükselttiğin, zulüm ve istibdata karşı teşkilatlandığın zaman sni ne ile ve kiminle tehdit ediyorlar? Ordu ile mi? Fakat sen istersen ordunun ne ehemmiyeti kalır? Tüfenk ve mitralyöz, top, tank ve tayyareleri yapan, bunları araba, şimendüfer, vapur ve otomobil ile nakleden sen değil misin? Sen istersen bütün bu şehir bu saniyede karanlık içinde kalmaz mı? Sen istersen bütün vesait-i nakliye bir dakikada birden tevakkuf etmez mi? Sen istersen, bütün bu şehrin, bütün bu memleketin hayatı durmaz mı? Top, tüfenk, tank, Fakat bunları kim kullanıyor? Orduyu teşkil eden kimlerdir? Sen ve senin gibi sefil ve esir vaziyette amele ve çiftçiler ve fakir halk değil mi?

İşçi yoldaş!... Doğrul gözünü aç... Ve etrafına bak!...Artık iyice anla ki, bütün kuvvet sendedir. Bütün hak senindir. İçinde yuvarlandığın sefalet ve esareten kurtulmak için yalnız bir tek yol vardır: Sınıf benliğini anlamak, teşkilatlanmak, yekpare kitle altında, komünist Fırkasının rehberliği altında sermayedarlara ve burjuva hükümetine karşı sınıf mücadelesine atılmak...

İşçi yoldaş! Dilencilikle, rica ve niyazla, sermayedarlardan haklarınızı almak kabil olduğunu iddia edenler yalan söylüyorlar. Her memlekette sınıf metalibini patronlara, daima kendi teşkilatlarının kuvvet ve nüfuzlarıyla ve ekseriya uzun süren büyük kavgalardan sonra zorla kabul ettirebilmiştir. Bir takım kanunlar, islahatlar, yarım tedbirlerle işçi sınıfının sefalet ve esaretine yavaş yavaş nihayet vermek kabil olduğunu söyleyenler seni aldatıyorlar... En çok amele kanunları neşredilen, en çok islahatlar yapılan en müterakki memleketlerde işçilerin sefalet ve esareti

bilakis artmaktadır. İşte İngiltere'de, Amerika'da milyonlarca amele hala esir gibi işliyor, işsiz milyonlarca amele bir lokma ekmek bile bulamıyor. Çünkü sermayedarların yaptıkları kanunlar, ıslahatlar, daima kendi lehlerinedir ve kendi mevkilerini kuvvetlendirmek içindir. Onlar [işçilerin] kuvveti ve tazyiki altında, bazı fedakarlıklarda bulunsalar da, bu muvakkattır, çünkü bugün mecburiyet ve korku tesiriyle verdiklerini yarın kendileri için müsait bir fırsatta, başka bir suretle almaktan çekinmezler, çünkü sermayedarlığın esası zulüm ve soygunculuktur. Hakiki kurtuluş ise ancak sermayedarlığın ortadan kalkması ve işçilerin mevk-i iktidara gelmesiyle kabil olacaktırlar.

İşçi Arkadaşlar!

Sermayedarlar sizi esaret ve sefalet içinde bırakmak için en adi hile ve tuzakları kllanmaktan çekinmemişlerdir. Bu tuzaklardan biri din ve milliyettir. Burjuvalar bütün memleketlerde menfaatleri ve gayeleri bir olan amele sınıfı istedikleri gibi ezebilmek ve soyabilmek için, din ve milliyet silahlarıyla ayırmaya ve birbirine kırdırmaya muvaffak olmuştur. Ve bu suretle muhtelif din ve milliyetlere mensup işçilerin anlaşarak, birleşerek müşterek düşmanları olan sermayedarlara karşı muvaffakiyetle mücadele etmelerine mani olmuşlardır. Fakat arkadaşlar, Türk burjuvalarının ri-yakar vatanperverlik ve dindarlıklarını şundan anlayınız ki, Harb-i Umumi içinde bir taraftan Türk işçi ve çiftçilerini Türk fakir halkını din ve milliyet namına, kendi sefalet arkadaşları olan Hristiyan unsurlarına karşı hücum ettirirken diğer taraftan kendileri el altından, Rum, Ermeni, yahudi bezirgan ve simsarlarıyla buluşarak zavallı Türk amele ve çiftçilerinin ve fakir halkın kanını emmekten çekinmediler ve hiçbir zaman çekinmeyeceklerdir.

Din ve milliyeti kendi hasis menfaatleri için bir alet gibi kullanmaktan çekinmeyen bu dinsiz alçakların tuzaklarına karşı bütün Türkiye işçileri, onlar için en kuvvetli ve en korkunç silah olan, teşkilat, sınıf mücadelesi ve birlik silahıyla mukabele etmeye mecburdurlar. her Türk işçisi iyice anlamalıdır ki, bir Türk demircisinin, bir Türk ateşçisinin, bir türk rençberinin, bir Türk köylüsünün hakiki düşmanı bir Rum, Ermeni, Yahudi demircisi, ateşçisi, rençberi, köylüsü değildir. Türk işçisinin hakiki düşmanı, hangi din ve milliyetten olursa olsun, fabrikatörler, patronlar, kumpanyalar, ağalar, paşalar... ve bütün bu hazır yiyici ve kan emici gürü-

hunu müdafaa eden mürteci burjuva hükümetidir.

Türkiye'nin bu muhtelif din ve milliyete mensup işçileri bugün içinde yaşadıkları sefalet ve esaretten kurtulmak isterlerse, müşterek düşmanları olan bu kara kuvvetlere karşı aynı teşkilatlar (Kızıl sendikalar ve Komünist Fırkası) içinde toplanarak mücadele etmeleri lazımdır.

Evet biliyoruz, bazı Türk işçi arkadaşlar diyecek ki: siz bila tefrik-i cins ve mezhep bütün işçilerin kardeş ve dost olduklarını söylüyorsunuz, fakat birçok Rum işçileri İstanbul sokaklarında (Zito Venizelos!) diye bağırırlar, emperyalist devletlere uşaklık eden Yunan ordusu ve donanması için para topladılar... Evet fakat bütün bu vakıalar bizim fikrimizin yanlış olduğunu isbat etmez. Yalnız şunu gösterir ki, Yunan işçileri de Türk işçileri gibi, kendi burjuvazılarının din ve milliyet maskesi altında yaptıkları muzır propagandalardan kurtulmuş değildir. Eğer kurtulmuş olsaydılar, hakiki menfaatlerini anlayacaklar, hakiki dost ve düşmanlarının kim ve nerede olduğunu görecekler ve bütün kuvvetleriyle oraya hücum edeceklerdi! Bunun için Rum komünistlerinin, sınıf benliğini idrak etmiş Rum işçilerinin vazifesi, arkadaşlarını aydınlatmak, onlara hakiki dost e düşmanlarını, belli kurtuluş yolunu göstermektir. Memnun olmalıyız ki, bu arkadaşlarımız, hem Türkiye'de hem de Yunanistan'da, bu vazifelerini muvaffakiyetle yapmaktadırlar. Bugün hiç kimsnin inkar edemeyeceği gibi bir hakikattir ki, Yunan işçisi ordularının bozgunluğunun hakiki sebeplerinden birisi, Yunan Komünist arkadaşlarımızın Yunan ordusu içinde harp aleyhinde yaptıkları propagandadır. Bu propagandanın o kadar büyük tesiri olmuştur ki, bugün Yunan hükümeti memleketi yeni bir harbe sürüklemekten evvel, pek çok düşünmek mecburiyetindedir. Çünkü pekala takdir etmektedir ki, yeni bir harp Yunan burjuvazisi için evvelkinden büyük bir hezimette ve Yunan köylü [ve] işçilerinin isyan ve mek-i iktidara gelmesiyle neticelenecektir.

Emin olunuz ki, Türk işçi yoldaşlar, Türk ve Müslüman olmayan bu Yunan komünistlerinin Türk işçilerine, fakir halkına, Harb-ı Umumi içinde, zavallı halka ekmek yerine çamur yedirerek karınlarını ve kasalarını şişiren Türk ve Müslüman tüccar mebuslardan ve bütün harp zenginlerinden ve ordu müteahhitlerinden elbet daha çok faydası dokunmuştur.

Türkiye'nin erkek kadın, Müslman Hristiyan bütün işçileri!... türkiye

tarihi ve bütün beşeriyet tarihi, bila tefrik-i cins ve mezhep bütün Türkiye işçilerinin zalimlere ve kan emicilere karşı müşterek kıyamını sabırsızlıkla bekliyor!.

İstanbul işçileri! Bütün Türkiye işçi ve çiftçilerine, fakir halkına, bu mukaddes kurtuluş mücadelesinde rehberlik etmek vazifesi sizindir.

Çarlar ve burjuvaların zulüm ve istibdadını yıkan ve yerine işçiler saltanatını kuran rusya işçi, çiftçi ve askerlerinin başında (Kızıl Petrograd) proleteryası bulunuyordu. Bütün inkılap hareketini Rusya (Komünist-Bolşevik) Fırkası idare etti.

Bütün Türkiye işçi, çiftçi ve askerlerinin, beyler, paşalar, ağalar ve yabancı sermayedarların zulüm ve istibdadından kurtulmak ve hakiki hürriyet ve adalete kavuşmak için açtığı mukaddes mücadelede Kızıl İstanbul proleteryası daima en ön safta bulunacak ve T.K.F. bu mazlumlar ordusunun erkan-ı harpliği vazifesini görecektir.

İstanbul proleteryası bu mukaddes ve tarihi vazifesini yapacaktır ve ancak o zamandır ki, Türkiye proleteryası, cihan proleterya ailesi içinde layık olduğu mevki-i ihtiramı kazanacak ve bugün emperyalistlerin boyunduruğu altında inleyen müstemleke ve şark milletleriyle beraber bütün dünyayı esret ve sefaletten ebediyen kurtaracak olan cihad inkılabını kolaylaştıracak ve yakınlaştıracaktır.

Kahrolsun burjuvalara satılmış İkinci Enternasyonal'in hain amele rehberleri!

Yaşasın Kızıl İstanbul Proleteryası!

Yaşasın Bütün Türkiye Kızıl Sendikalar Birliği ve Komünist Fırkası!

Yaşasın Türkiye Sovyetler Cumhuriyeti ve Cihan İnkılabı!

(Bu broşürün üzerinde TKF kaydı olmayıp, tarihi belli değildir, ancak, içeriğinden; 1922 yılı sonlarında yazıldığı anlaşılmaktadır. Mete Tuncay: Eski Sol Üzerine Yeni Bilgiler, sy. 163)

8- TÜRKİYE BUYÜK MİLLET MECLİSİ HÜKÜMETİ'NE KARŞI TÜRKİYE HALK İŞTİRAKİYUN FIRKASI'NIN PROTESTOSU

Burjuva Efendiler!

Bugünlerde Avrupa emperyalizmine karşı askeri bir zafer kazandıran Türkiye'nin fakir köylü ve işçileridir. Sizi bugüne kadar ekmezsizlikten, parasızlıktan, silahsızlıktan sıkıntı çektermeyerek memleketin efendisi yapan, bir Milli Hükümetin dağılmadan yaşamasını te'min eden Türkiye işçi ve köylüleridir. Siz şu hükümet sandalyesine işçi ve köylüleri merdiven yaparak çıktınız. İşçi ve köylülerin Avrupa emperyalizmine karşı Kuvvay-ı Milliye suretinde bir müsellaah müdafaa hareketi olarak başlayan bu üç senelik milli cidal esnasında işçi ve köylü sınıflarından ziyade fedakarlık yapan bir sınıf yoktur. kendi hürriyet ve hukukuna kavuşacağı vadedilmiş olan işçi ve köylü bu uzun kanlı cidal uğrunda hiçbir fedakarlıktan çekinmedi. Kendi malını, evladını, kanını ve canını bu yolda saçtı ve döktü.

Türkiye işçi ve fakir köylülerinin menafîinin müdafii olarak teşekkül eden "Türkiye Halk İştirakiyun Fırkası" ve onun kızıl sancağı altında toplanan bütün komünist amele ve köylüler dahi ekseriya kitlenin ta'kip etmekte olduğu bu milli müdafaa siyasetinden ayrılmadı. Hükümte harici ve askeri siyasetinde daima yardımcı kaldı. Hatta beynelmilel emekçi kuvvetlerinin yardımını bile celbe gayret etti. Sınıf menfaatlerinin bütün zıddiyetine, kendi sınıfı vaziyetinin günden güne müşkülleştirilmiş sizin muhtekirleriniz tarafından soyulmasına, jandarmalarınız tarafından ezilmesine rağmen dahili siyasetinde esur ve metin olmağa, milli cidalin devamı esnasında kendi sınıfı ve en haklı metalibinin bile talep ve müdafası için hiçbir fi'li harekette bulunmamağa gayret etti. Kısa bir tabir ile istediğiniz efendiliği sizlere verdi ve sizin vaadlerinize innarak kendi hukuk ve hürriyetine i'ta olunacağını sabırsızlıkla bekledi. siz de bol bol parlak vaadlerle işçi ve köylüleri kandırmağa çalışmakta kusur etmediniz. Mustafa Kemal'in sivas'tan Ankara'ya ilk vasil olduğu gün söylediği nutuk henüz hatırimızdadır.

Bir zamanlar hepinizin bir rsmi "Komünst Fırkası" bile yaparak kalpaklarınıza kırmızı tepelik geçirdiğiniz de henüz gözümüzün önünde canlı bir hatıradır. Meclisinizde ve nim resmi gazetelerinizde Anadolu'da

hürriyet-i matbuat hürriyet-i içtima ve hürriyet-i içtihad ve efkar mevcut olduğuna ve sansür ve istibdad gibi lem'anetlerin yokluğuna dair yaptığımız yaygaralar da henüz kulaklarımızda çınlamaktadır. Hatta bunları siz utanmadan Meclisinizin zabıtlarına bile geçirdiniz.

İşçi ve köylülerin omuzları üzerinde kurduğunuz tak-i zaferleri geçerek tahtlarınıza sağlamca yerleşmek imkanını bulur bulmaz bütün vaadlerinizde yalancı olduğunuzu meydana koydunuz: 12 Eylül tarihinden itibaren "Türkiye Halk İştirakiyun Fırkası'nı resmen ilgaya, işçi ve köylünün sesini boğmaya teşebbüs ettiniz.

Hayır Efendiler, hayır: "Türkiye Halk İştirakiyun Fırkası" resmi bir varlıktır. Kanunen teşekkül etmiştir. Onu ilgaya sizin hakkınız yoktur. Her burjuva memleketi gibi sizde de mevcut olması zaruri olan hürriyet-i içtima ve hürriyet-i efkar hakkı buna manidir. "Türkiye Halk İştirakiyun Fırkası" sınıflı bir varlıktır. O, Türkiye işçi ve köylülerinin teşkilatıdır. Bu sınıflar mevcut oldukça fırka yaşayacaktır.

Bu sınıflar imha edilemez ki, fırkayı imha veya ilga edebilirsiniz. "Türkiye Halk İştirakiyun Fırkası" beynelmilel bir varlıktır. Beynelmilel inkılapçı proleterya ordusunun Türkiye'deki bir müfrezesidir. Beynelmilel bir ordu mevcut oldukça, siz o fırkayı, o müfrezeyi imha veya ilgaya teşebbüs edemezsiniz. Siz bu fırkanın ilgası için ister bir polis eminamesi, ister He'yet-i Vekile kararı ve ister Meclisinizce bir kanun ihraç ediniz, bu bizce müsavidir. Bizim işçi ve köylülerin fırkası olan "Türkiye Halk İştirakiyun Teşkilatı" bizim sınıflarımız gibi ebediyen mevcuttur. Bizim fırkamızın mevcudiyeti sınıfımızın mevcudiyetiyle tev'emdir. Sınıfımızın mevcudiyeti sizin karalarınız ve kanunlarımızın fevkindedir.

Son günlerde Ankara'da ve taşralarda birçok yalan ve iftiralarla ve utanmadan Rusya Hükümeti casusluğuyla itham ederek birçok arkadaşımızı tevkif ve hapsedtiniz. Bütün Türkiye işçi ve köylüleri şahittir ki: Arkadaşlarımız masumdurlar. İsnad ve ithamlarınız yalandır, iftiradır. Fırkamızı dağıtmak, gazetelerimizi kapatmak ve arkadaşlarımızı hapsedmek teşebbüsleriniz hep Lozan Konferansına giderek memleket ntenafii-ni birtakım coğrafi hudut tashihati perdesi altında Avrupa burjuvalarına satmağa karar verdiğinizden, ve komünistlerin ise bu siyasetinizin içyüzünü halka açarak maskenizi yere çarpmasından korktuğunuzdan ve

zaferden sonra yapacağınızı va'dettiğiniz dahili islahatı isteyecek unsurları susturmak istemenizdendir.

Evet, biz işçi ve köylüler biliyoruz: Sizin bu iftiralardan ve hücumlardan maksadınız budur.

Fakat emin olunuz biz Türkiye komünistleri susmayacağız. Daima bağıracağız, maskenizi daima yere çarpacağız. Fırkamızı daima resmen ve kanunen ve sınıfiyen mevcut tanıyacağız. bu haksız ve zalimane hücum ve taarruzlarınızı kemal-i şiddet ve nefretle protesto ederiz.

Kahrolsun yalancı ve gaddar burjuva siyaseti!

Yaşasın işçi ve köylü sınıfların halaskar mefkuresi!

Yaşasın Üçüncü Enternasyonal!

İ m z a r

*Kızıl Sendikalar Merkez İlçari
Bürosu Katibi ve Profinterinde
Muralhasa:
MAHMUD AHMED*

*Komünist Enternasyonal 3'üncü
Kongrenin Hey'et-i Muralhasa
Katibi:
ORHAN*

*Türkiye Halk İştirakiyun Fırkası
Katib-i Umumi ve Komünist
Enternasyonal 3'üncü Kongresi-
ne Hey'et-i Muralhasa Reisi:
SALİH HACIOĞLU*

*Türkiye Komünist Gençler
İttifakı İlçari Bürosundan
NEDİM*

*Türkiye Komünist Kadınlığı Muralhasa
ve Kadınlar Şubesi Müdüresi
CEMİLE NUŞIRVAN*

Kızıl Şark.Sayı: 1 Kasım 1922.

IV. BÖLÜM
TKP'NİN KURULUŞ
YILLARINDA ÜÇ KOMÜNİST
KADIN

مشق خادین

1- NACİYE (HANIM)YOLDAŞ / DOĞU KADINLARININ KURTULUŞU

Doğu'nun kadınlarının şu anda başlattıkları hareket, toplumsal hayat içinde kadının rolünün narin bir bitkinin veya nazik bir taş bebeğin rolünden öteye gidemeyeceğini savunan düşüncesiz feministlerin baktığı gözle dikkate alınmamalıdır; bu hareket şu anda tüm dünyayı boydan boya aşan genel devrimci hareketin önemli ve zorunlu bir sonucu olarak görülmelidir. Doğu'nun kadınları yalnızca bazılarının, çoğunlukla sandığı gibi peçesiz sokağa çıkmak hakkını elde etmek için mücadele etmiyorlar. Doğu'nun kadını için, onun bunca yüksek ahlaki ülküsü ile peçe sorunu, en son plandadır. İnsanlığın yarı nüfusunu oluşturan kadınlar eğer erkeklerin rakibi olarak kalırlarsa, eğer onlara hakların eşitliği uygulanmazsa, insan toplumunun ilerlemesi elbette ki olanaksızdır; Doğu toplumlarının geri kalmış durumu bunun söz götürmez bir kanıtıdır.

Yoldaşlar, emin olunuz ki toplumsal hayatın yeni biçimlerini gerçekleştirmek için harcayacağınız tüm çvbalar ve çekeceğiniz tüm acılar, ne kadar içten olurlarsa olsun tüm istekler, eğer siz eşinize, çalışmalardaki gerçek yardımcınız olması gereken kadına başvurmadığınız takdirde kısır kalacaklardır.

Savaşın yarattığı özel koşulların sonucu olarak Türk kadını türlü toplumsal görevlerin yerine getirilmesine koyulmak için evini ve aile topluluğunu terk etmek zorunda kalmıştır. Fakat Türk kadınlarının savaş sırasında o zamana dek erkeklerin bulundukları yerleri işgal etmeleri ve yük hayvanlarının bile aşamayacağı yolların bulunduğu Anadolu'nun bazı bölgelerinde, kadınların sırtlarında birliklere ayrılan cephane ve gereçleri taşımaları olayı, siyasal ve toplumsal eşitliğe ilişkin bir devrimde kadın tarafından ileriye doğru atılan bir adım olarak nitelendirilmemelidir. Kadınların yük hayvanlarının yerini doldurarak toplumsal bir başarı kazandığını ileri sürenlerin kanıtına gelince bu üzerinde durmaya bile değmez. 1908 devriminin başlarında kadınlar lehine bazı gelişmeler olduğunu yadsımıyoruz ama bu, herkesçe bilindiği gibi yetersiz ve öngörülen amaçlara ulaşmakta güçsüz gelişmelerin önemini büyütmemek gerekir.

Kadınlar için başkentte ve diğer bazı kentlerde birkaç ilkokulun veya yüksek okulun açılması; kadınlara özgü bir üniversite yaratılması, yapılması gerekenlerin binde birini bile oluşturmaz. Siyaseti zayıfın güçlü tarafından sömürülmesine ve ezilmesine dayanan Türk hükümetinin kadınlar için daha radikal ve önemli ölçülerde kararlar alması zaten beklene-
mezdi.

Fakat İran'da, Buhara'da, Kiyo'da, Türkistan'da, Hindistan'da ve diğer müslüman ülkelerinde kız kardeşlerimizin bizimkinden daha kötü bir durumda olduklarını da biliyoruz. Ama kurbanı olduğumuz haksızlık, geri kalmış ve çöküş içindeki Doğu ülkelerinin de tanık olduğu gibi, cezasız kalmıyor. Şunu bilin ki yoldaşlar kadınlara yapılan kötülük hiçbir zaman cezasız kalmamıştır ve kalmayacaktır.

Doğu Halkları Kurultayının sona ermesi yaklaştığı için Doğu'nun değişik ülkelerindeki kadınların durumunu zaman yokluğundan gözlerinizin önüne seremeyeceğim. Fakat devrimin büyük ilkelerini yurtlarında yayma görevini yüklenmiş olan delege yoldaşlar unutmaları ki halklarına mutluluk götürme çabaları kadınların gerçek yardımı olmaksızın kısır kalacaktır. Bütün bu kötülüklere son vermek için sosyalistler sınıfsız bir toplum kurulması gerektiğine inanıyorlar ve bu sonuca erişmek için bütün burjuvalara ve ayrıcalıklı sınıflara karşı yeri doldurulamaz bir savaş sürdürüyorlar. Doğulu devrimci kadınların savaşı daha zor olacaktır. Çünkü onlar ayrıca erkeklerin zorbalığına karşı da savaşıyorlar. Siz Doğulu erkekler eğer geçmişte olduğu gibi kadınların kaderine kayıtsız kalırsanız, emin olun ki ülkelerimizi ve kendinizi büyük bir tehlikeye atıyorsunuz. O zaman biz haklarımızı kazanmak için diğer ezilenlerle birlikte ölümüne bir savaşa girececeğiz. İşte kısaca kadınların belli başlı bakları:

Eğer kendi özgürlüğünüzü istiyorsanız haklarımıza kulak verin ve bizimle etkin bir işbirliği içine girin:

1) Haklarda tam bir eşitlik.

2) Kadınlar için erkeklerinkiyle aynı ölçülerde genel ya da mesleki eğitim. Bütün meslekler hiç ayırım gözetilmeksizin kadınlara da öğretilmeli ve kadınlar her işletmede çalışabilmeli.

3) Evlilikte kadın ve erkek arasındaki haklarda eşitlik. Çokeşli evliliğin kaldırılması.

4) Kadınların bütün yönetici kadrolara ve bütün yasal işlevlere kısıtlamasız kabul edilmesi.

5) Bütün kent ve kasabalarda kadın haklarının koruyucusu kurulların örgütlenmesi.

Bütün bunlar bizim vazgeçilmez haklarımızdır. Bize bütün bu hakları tanıyan ve bize ellerini uzatan devrimciler, bizim kişiliğimizde, kadınlarda, en sadık omuzdaşları bulacaklardır. Hala cehalet içerisinde olabiliriz. Hala aşmak zorunda olduğumuz uçurumlar olabilir, fakat biz korkusuzuz, çünkü biliyoruz ki gün doğumuna erişmek için geceyi aşmak gerekir.

(Doğu Halkları Kurultayı'nda yapılan konuşma.

Bakü — 1920)

2- NACİYE (HANIM) YOLDAŞ/ TKP KURULUŞ KONGRESİ'NDE KONUŞMA

Türk kadınlığının aile arasındaki vaziyeti tam manasıyla esarettir. Cemiyet bir mücrimi nasıl hapsederse, kendi içinden çıkarırsa, kadınlar da alelittlak kadın olmak cürmünden dolayı evlere hapis olunur. Fakat bu hapsin azabını çeken yalnız kadınlar değildir. Bütün millet bundan muzdarip bulunuyor. Zira kadının cemiyetle olan münasebeti kesilince eve bakmak [?] zaruret-i maişet vücuda geliyor. Şu vaziyet kadına körükörüne itaati, esareti tahmil ettiği gibi izzet-i nefsinin de cerihadar ediyor. Mamafih harbin bir netice-i zaruriyesi olarak Türk kadını az çok serbsti bulmuş, temin-i maişet için sokağa fırlamağa mecbur olmuştur. bunu kadın için bir mukaddeme-i halas addediyorum. Fakat hayata karışan kadınlar, kadınlığın bir kısm-ı ekaliyetidir. Bugünkü cemiyetin şeraiti nazır-ı dikkate alınacak olursa, hyatın zaruretleri karşısında bu kadar cüz'i bir kemiyetin eriyeceği ve eski istihalenin yeniden başlaması endişesi zuhur ediyor. Türk kadının resmi dairelerde memur olması pek yenidir. Türkiye'de memur kadınların ekseriyeti maarife ve mekteplere mensuptur. Fakat bunda da erkeğin imtiyazı gözetilerek bir umallime aynı seviyedeki bir muallimle, hatta daha yüksek bile olsa, maddeten bir olamıyor. Kadın, istihdam olunduğu bütün dairelerde aynı madun muameleyi görüyor. Son harp kocasını ve oğlunu hudutlara gönderen kadını, karnını doyurmak ve yavrularını kurtarmak kaygısıyla çarşı ve pazarlara çıkarmış, açlık ve ölüm tehlikesine karşı didinmeye sevk etmiştir. Bu hususta bilhassa Anadolu köylü kadınları büyük bir azim ve metanetle faaliyetlere girmişlerdir. Yük taşımak, ekin ekmek, tarla sürmek, çiftçilik etmek gibi sırf adeleli işlerde erkeğin yerini tutmaya ve bütün milletin maişetini temine çalışmışlardır. Bu kadıncıklar köylerden şehirlerin ticaret pazarlarına kadar sokularak, alışveriş işlerine de girişmişlerdir. Esasen şehirlerdeki kadına nisbeten köylü kadınlar daha serbest bir hayata malik idiler. Onlar eskiden beri tarlalarda erkekleriyle, akrabalarıyla çalışabiliyorlardı. Köylü Türk kadınları arasında muharebelere iştirak edenler, silah kullananlar da vardı. Fakat şehirlerde manzara değişiyor. Evlere takılan kafesler kadının esaretini ilan ediyor.

Türkiye'de erkekleri işgal eden bu garip mesaiden biri de kadınların tesettürüdür. Bu mesele her sene feyyaz bir kudretle intaş eder, dair-i şümulünü genişleterek mahkemelere, şer'i mehafile, Meb'usan salonlarına ve padişah sarayına kadar uzanır. Bu baup baup yeniden nükseden bir maraz halindedir. Memleketin kuvve-i teşriiye [ve] icraiyesi bütün memleketin hayatını, ihtiyacını bir tarafa atarak; güya artık her iş bitmiş gibi kadını örtünmesi, başının tuvaleti, çarşafının biçimi, hasılı kadının haric' kıyafeti ile iştigale başlarlar. Kadının açılmasıyla şeraitin elden gittiği(ni) Kitab-ı Allah'ın tezelzüle uğradığı iddia olunuyor.

Bereketsizlik, kaht, müessel yangınlar, muharebeler, mısır ekmeğe, velhasıl ne içtimai tereddiler, milli felaketler, buhranlar varsa, kaffesinin amil-i mutlağ kadının açılması olarak ileri sürülüyor. Polis karakollarına, adliye idarelerine, emniyet-i umumiyyeye, lazım gelen yerlere bu gibi yolsuzluklara sebep olan kadınların derhal tutuklanarak tevkif edilmesi, terzil olunması için emirler verilir. Bütün bu tazkiyata rağmen, Türk kadınlığı son zamanlarda payitahtta mühim uyanıklık gösterebilmiş, siyasi ve iktisadi faaliyetler izhar etmiştir. Ezcümle; memleketin Avrupa ve Yunan cihangirleri tarafından uğradığı istila üzerine muhtelif kadın cemiyetleri merkezi bir komite teşkil ettiler. Siyasi muazzam matinerler tertip ederek protesto keşide etmişlerdir. Yine kendi faaliyetleriyle kadınlar Maarif Nezaretini, Darülfünun'un kapılarını genç talebata da açmağa icbar etmişlerdir. Tıp şubesi henüz kadınlığa kapalı duruyorsa da, yakında onun da açılacağına hiç şüphe yoktur.

İstanbul'da on beş kadar kadın cemiyeti vardır ki, cümlesi son zamanlarda teşekkül etmiştir. Bunların büyük bir kısmı şefkat işleriyle tevag-gul ederler. Bu cemiyetlere burjuvazinin kadınları da iştirak ediyorsa da, umumiyetle bu sınıfın kadınları sıcak apartmanlarında ve konaklarında hödkamane bir hayat sürmektedirler.

Kadın cemiyetlerinin bazıları da kadınlığın hukukunu müdafaa, bazıları da eski kadın sınıflarını, işçiliklerini ihya etmek maksadıyla teşekkül etmiştir. Sırf ilmi ve terbiyevi müesseseler de vardır. Fakat bugünün ihtiyacı hayatın boş iyicilerini içerisinden atarak, "Çalışan, yer" hakikatini her tarafa anlatmaktır. Fakat halkın başına yumruklarını indirerek, isyan seslerine kulaklarını tıkayarakyaşayanların, artık ebediyen sönmeleri zamanı gelmiştir. Binaenaleyh, Türkiye Komünist Fırkası

her şeyden evvel Türkiye kadının kurtarmak için bir Türkiye Komünist Kadın Teşkilatı vücuda getirmeye çalışmalıdır.

Yaşasın kadın ve erkeği hayatın bütün yollarında birleştiren kızıl güneş!

Yaşasın Türkiye Komünist Fırkası!

Kadınlık Hareketi Hakkında Karar

Naciye ve Hakkı Yoldaşların teklifi üzerine aşağıdaki dört madde kabul edilmiştir:

1 — Tarihin hataları ve içtimai hastalıkları kat'i surette tashih ve tedaviye karar veren Türkiye Komünist Kongresi, kadınlık aleminin kıymet ve ehemmiyetini takdir ederek, layık olduğu dereceye is'adı için icap eden kat'i tedbirlere tesevvül eder.

2 — Beşeriyetten sınıf farkını kaldırmak şiarıyla ortaya atılan Komünistler, tabiatıyla kadınları cemiyetin içerisinde ihraç etmek gibi ikilik hatasını irtikab edemez. Komünistler nasıl hazır yiycileri mahvederek tam bir müsavât-ı hukukiye yaratıyorsa, kadınlık, erkekliğin farklarını da kaldırarak, hukuk ve vezaif cihetiyle hakiki bir birlik teşkilini kabul eder.

3 — Türkiye'de kadınların hayat-ı umumiyyeye daha serbestane iştirak edebilmelerini temin için şimdiye kadar erkeklere tahsis edilmiş olan içtimai müesseselerden kadınların da aynı hak ve selahiyetle istifade etmeleri elzemdir.

4 — Kadınlarla erkekleri yekdiğerinden ayrı bulundurmak, onları müessesat-ı içtimaiyyenin haricinde yaşatmak, kadınlarda anlayış kuvvetini yanlış yollara saptırmak ve bu yanlış telkinler kadının büsbütün geri bir hayat idamesine sebep olmuştur. Binaenaleyh, beşeriyetin diğer nısıfı olan kadınların erkeklerle mütevaziyen hareket etmeleri ve layık oldukları tekamlün temini için lüzumu kadar fedakarlıklar ihtiyar olunur.

Bakü — 1920

(Kongre sonrasında Merkez Komiteye Bağlı bir Kadınlar kolu Kurulmuştur)

3- RAHİME SELİMOVA- CEMİLE NUŞİRVANOVA/ ANKARA'DA TÜRK KADINLARININ İLK 8 MART KADINLAR GÜNÜ KUTLAMASI

1921 yılının şubat ayıydı. 1919'dan beri çalışmakta olan Ankara Türk Komünist Partisi güçlenmiş ve Moskova'da Komünist Enternasyonal'ile ilişki kurmuştu. Anadolu içerilerinde birçok illerde hücreler oluşturulmuştu. Şubat ayının sonlarında, Komintern Kadınlar Sektöründen Klara Zetkin Yoldaşın imzası ile, 8 Mart Kadınlar Bayramını nasıl kutlamak gerektiğini gösteren bir talimatname almıştık. Buna göre, kapitalist ülkelerde kadınların öz insan haklarını istemeleri şiar edinilecekti. Ankara'daysa işsiz kadınların sayısı gittikçe artmaktaydı. Yıllardan beri erlerini (kocalarını), oğullarını savaşta yitirmiş olan Türk kadınlarının yaşam koşulları çok ağırdı. İş bulmak olanaksızdı. Uzun yıllar süren savaşlardan sonra Antanta devletleri Türkiye'yi tam mahvetmek için İstanbul'u ve Anadolu'nun batı ve güney bölgelerini işgal etmişlerdi. İstiklal Mücadelesi içinde Ankara'da kurulan B.M.M. Hükümeti de, Büyük Lenin'in yardımıyla dış düşmanlara karşı savaşı sürdürüyordu. Bu sıralarda Sovyet ülkesinden gelen yardımın Karadeniz sahilinden Ankra'ya kadar getirilmesini, kucaklarında silah ve askeri malzeme taşıyan Türk kadınları gerçekleştiriyorlardı. Bu kadınlar, erleri, oğulları, kardeşleriyle birlikte düşmana karşı çıkıyorlardı. Ama bu dönemde kendilerinin hiçbir toplumsal hakları yoktu; yine de vicdanlarının sesine uyarak vatan müdafaasına katılıyorlardı. Türk kadınlarının insani ve toplumsal haklarını tanıyan tek örgüt, Komünist Partisiydi. 1921 yılının başlarında, Mustafa Suphi ve 14 arkadaşı, Türk burjuvazisinin eliyle Karadeniz'de boğularak feci bir biçimde yok edilmişlerdi. bu olay derin bir nefretle karşılanmıştı. Bundan başka, Ankara'daki merkezi Komünist örgütünün 18 üyesi hapse atılmıştı. Bu gibi feci olaylar biz Komünist kadınları çok üzüyordu. Bir yandan burjuva cellatlarını protesto etmek, bir yandan da işsiz kadınların ağır drumlarının hafifletilmesini talep etmek amacıyla, Komünist Süleyman Selim Yoldaşın Ankaradolarlarındaki bağında kadınların genel toplantısı yapıldı. 8 Mart Uluslararası Kadınlar Bayramının önemini açıklayan, Şerif Manatov Yoldaşın bildi-

risi oldu. İkinci sorun olarak, kadınların durumunu düzeltmek, onlara iş sağlamak için bir kadınlar örgütü seçildi. Önceden hazırlanmış olan tüzük onaylandı. Sonra B.M.M.'ne Türk Kadınları adına bir bildiri gönderilerek, Komünistlere, Mustafa Suphi ve arkadaşlarına gösterilen vahşilikler protesto edildi. Kadınlar örgütünün Ankara'daki ilk 8 Mart Bayramı, Türk Komünist hareketi tarihî sayfalarında şerefli bir yer tutmaktadır.

Rahime Selimova
Cemile Nuşirvanova

V. BÖLÜM ŞİİRLER-MARŞLAR-AĞITLAR- DESTANLAR

Bütün Dünyanın Proletaryası Birleşiniz!

Bütün Dünya İşçilerinin Enternasyonal Marşı

—1—

Ayağa Kalk, ey aç ve çıplak
Mazlum işçiler dünyası!
Yanık yüreklere bir dön de bak,
İşçi harbi, hak davası

Bu, olur son ve şanlı,
En kat'i muharebe;
Enternasyonallen
Yücelir adam oğlu.

Kolumuzla köhne alemi
Temelinden yıkıp... sonra
Kurarız da, öz dünyamızı,
Oluruz hür; işçi sen yaşı!

Bu, olur son ve şanlı,
En kat'i muharebe;
Enternasyonallen
Yücelir adam oğlu.

—2—

Bize kimse nefes aldurmaz;
Padişah, paşa - kahraman.
Azadlığımızı kazandırmaz,
Öz gücümüzündür aman.

Zulmü yıkmak için kudretle
Ele almakçün takdiri,
Körüğü çekerek şiddetle,
Kızginken doğun demiri.

—3—

Bütün dünya işçisi biziz,
İş-gücün büyük ordusu,
Yer, fabrika bizim hakkımız
Tufeyliye kurşun korkusu.

Müstebit cellatlar üstünde,
Yıldırımlar gürülderken,
Bizimçün güneş yükselir de,
Nurlu yollar açar gökten.

Bu, olur son ve şanlı,
En kat'i muharebe;
Enternasyonallen
Yücelir adam oğlu.

I. Bölümde yeralan Mustafa Suphi'nin "Bütün Dünya İşçi ve Köylüsünün Müşterek Vatanı" başlıklı yazısının Türk İşçi ve Köylü Komünist Teşkilatı imzasıyla bir bildiri olarak yayımlandığı anlaşıyor. Enternasyonal Marşı bildirinin arka sayfasında yer almaktadır. Bkz. Tarih ve Toplum. Nisan 1990 sy. 7

"ENTERNASYONAL" MARŞI

Kalk, ey emekle damgalanmış,
Aç ve Çıplak mazlum dünya
Zulme karşı vicdanlar yanmış
Alevlenmiş kanlı dava!

Yıkılım bu köhne hayatı.
Kuralım bir yeni alem:
Arzın sefil, mahkum insanı
Arza hakim olur o dem...

Bu kavga son, en kat'i,
Şanlı bir harp olur.
Enternasyonalle
İnsanlık can bulur!

**

Yok bize hiç kimsenin imdadı
Sultanlardan, paşalardan!
Bunlar bütün insanlar celladı
Kendimizdir bizi hür yaşatan...

Parçalayıp köhne zinciri
Hükmü ele almak için.
Kızgın iken döğün demiri
Ocakları körükleyin!

Bu kavga son, en kat'i,
Şanlı bir harp olur.
Enternasyonalle
İnsanlık can bulur!

**

Demir kollu zahmet ordusu
Dünyada bizleriz ancak;
Zahmetkeşin fabrika toprak;
Tembellere ölüm! korku!

Cellatların başında bir gün
Şimşek çakar, ölüm gürler!
Albayrakla doğan parlak gün
Bize bahşeyler altın güller!

Bu kavga son, en kat'i,
Şanlı bir harp olur.
Enternasyonalle
İnsanlık can bulur!

Türkiye Komünist Fırkası'nın Azerbey-
can Komünist Fırkası 2. Kongresi'ne yol-
daşlık armağanı olarak yayınladığı
(Bakü 1920) 4 sayfalık broşürde ye-
ralmıştır.

EMEKÇİLER MARŞI

Uyan mihnetle çalışan
Yoksul  aplak hem ehri

 nkılaba gir de ol
Dünyanın h r rençberi

Yeri g    titretip
Demir d  en işçiler

Kayalar inletip
Sapan süren  ift iler

Anadolu  uralar
Hükümeti var olsun

   ilerin emei i
 zlerine yar olsun

Asrımızdan dikilen
Beynelmilel  era ı

Semalarda yükselsin
G ne  gibi parlсын

T. Halk   taky   Fırkası'nın Yayın organı EMEK Gazetesi'nin 1. sayısında yayınlanmıştır.

('Bakü  ark Milletleri Kongresinden sonra Anadolu'da okullarda bu tip mar ların söylendiği görülmüştür.' C. Kutay. **Türkiye'de İlk Komünistler**. Üst. 1959. sy. 17'den aktaran. Aclan Sayıl an. sy.137)

ONBEŞLERİN KİTABESİ

Kazıdık onbeşlerin ismini,
Kanlı kızıl bir mermere!
Bir çelik aynadır gözlerimiz,
Onbeşlerin resmini
Görmek isteyenlere...

NAZIM HİKMET, 1925

KALBİM

Göğsümde onbeş yara var!...
Saplandı göğsüme onbeş kara saplı bıçak!...
Kalbim yine çarpıyor,
Kalbim yine çarpacak!!!

Göğsümde onbeş yara var
Sarıldı onbeş yarama
Kara kaygan yılanlar gibi karanlık sular!
Karadeniz boğmak istiyor beni,
Boğmak istiyor beni
Kanlı karanlık sular!!!

Saplandı göğsüme onbeş kara saplı bıçak
Kalbim yine çarpıyor,
Kalbim yine çarpacak!...

Göğsümde onbeş yara var!
Deldiler göğsümü onbeş yerinden,
Sandılar ki, vurmaz artık kalbim kederinden.
Kalbim yine çarpıyor,
Kalbim yine çarpacak!!!

Yandı onbeş yarımdan on beş alev,
Kırıldı göğsümde onbeş kara saplı bıçak...
Kalbim,
Kanlı kızıl bir bayrak gibi çarpıyor,
Çar—pa—cak!

NAZIM HİKMET, 1925

N. Hikmet'in Onbeşler İçin ve 28 Kanunu Sani başlıklı şiirleri I. Bölümde yer almıştır.

RUHİ SU/ KARADENİZ AĞIDI

Hayali gönlümde yadigar kalan
Bir yanım deryada çalkanır şimdi
Onbeş mürşid ile boğulup ölen
Bir yanım deryada çalkanır şimdi.

Ooy... Ooy... Ooy... Ooy...
Onbeş mürşid ile boğulup ölen
Bir yanım deryada çalkanır şimdi.

Garip garip öter derya kuşları
Su içinde uykuları düşleri
Bir gelin döküyor kanlı yaşları
Bir yanım deryada çalkanır şimdi.

Ooy... Ooy... Ooy... Ooy...
Bir gelin döküyor kanlı yaşları
Bir yanım deryada çalkanır şimdi.

Yarelerim tuz içinde kaniyor
Uyku basmış ela gözler sönüyor
Bir yanımda Suphi, Nejat ölüyor
Bir yanım deryada çalkanır şimdi.

Ooy... Ooy... Ooy... Ooy...
Bir yanımda Suphi, Nejat ölüyor
Bir yanım deryada çalkanır şimdi.

Nazım ile zindanda gün be gün biriz
Söyletir dilsizi ağlatır körü
Sağ yanım çürüyor sol yanım diri
Bir yanım deryada çalkanır şimdi.

Ooy... Ooy... Ooy... Ooy...
Sağ yanım çürüyor sol yanım diri
Bir yanım deryada çalkanır şimdi.

Gelir günler gelir yarem sarılır
Bir gün olur elbet hesap sorulur
Bir yanım Acem'den Çin'den çevrilir
Bir yanım deryada çalkanır şimdi.

Ooy... Ooy... Ooy... Ooy...
Bir yanım Acem'den Çin'den çevrilir
Bir yanım deryada çalkanır şimdi.

**FAHRİ ERDİNÇ/
MUSTAFA SUPHİ
DESTANI (1968)
(PARÇA)**

(...)

Yıl yine 1920.

Varmıştık 10 Eylüline.

Üç koldan ulaşanlar Bakü eline
dört elle sarılarak ilk kongrede birbirlerine

Türkiye Komünist Partisi'ni kurdular.

ve önder Mustafa Suphi'nin bir uyarısı var
bu parti beşiği kongre kürsüsünden

bugüne bugün kulağa küpe:

—Düşman, diyordu M. Suphi, gaddar, korkak ve kahpe..

Dün Vilhelm Almanyasına memleketi satanlar

bugün İngilizlere sattılar

yarın da Amerikalılara satacaklardır...

(...)

ve kurulurken yollarına içli-dışlı düşman tuzağı

yaya düşmek üzere Ankara yollarına

bir sabah Kars iline ulaştılar.

Dizboyu kar

ve dişsiz ısırın bir soğuk vardı,

gündüz/se işi-gücü bırakan

geceyse çirasını yakarlar

yani köylü, esnaf, asker, sivil,

onbeşe karşı

kırk beş kişi atladı küpeşteden içeri
kırk beş yatağan, hançer, satır, balta,
başıbozuk zıpkalı kırk beş yeniçeri
başlarında da Faik Reis

—Yahya Kahya'nın has adamı—,
plan gereğince götürüp sunmak üzere ağasına

Suphi'nin karısını
ve plan gereğince kıvırmak üzere
takadaki altınların yarısını,

küfretmeye başladı bolşeviklere soy-sop,
Suphi de kavrayıverdi herifin yakasını dertop:

—Söyle ki, dedi, seni gönderenlere,
hapis, zindan, kan ve ateş
halkın kurtuluş hareketini durduramayacak,
unutulmasın kanlı sultanların rezil akibeti
halkı inleyenler ille ettiğini bulacak!..

.....
Eyvah ki parlamıştı birden başı üstünde naçak
o anda hepsi birden koroca
ilk sözcükleriyle Enternasyonal'i haykırabildiler ancak
derken ilk vuruşta düştü omuza
en yüklü kafa
ve gecede bir kadın çılgılığıydı duyulan
—Mustafam, Mustafaaa!..

Dalgalar tekrarladı çılgılığı
yüz kere yüzlerce defa...
Ve eğer doğranmasaydı
sonraki vuruşlarla kolları Mustafanın,
dersin ki düşürmeden Genç Osman gibi başını
bir sıçrayışta küpeşteden Ege'ye inebilirdi
ve "milletin ters yazgısını" o
İnönü meydanından önce
mandacıların ense kökünde yenebilirdi.

Ne çare ki düşmüşlerdi artık pusuya
budandı dalları devrim ağacının
ve ateş külçesi gibi başlar
bire birer düştüler suya...
Mustafa suphi
kayıplarımız içinde
en yüklü acı
halkımızın ilk sosyalist evladı
ilk örgütçü lider
ilk cylemci sendikacı,
sen ey Aydınlikçılar'ın meşalesi
ve Türklerin de büyük dostu Lenin'in
Anadolu bozkırlarında yansıyan sesi,
her yıl 28 Ocakta
nice çelenklerin düştüğü Sürmene açıklarında
rahat uyu,
kan ve ateş durduramıyor —dediğin gibi—
ve durduramayacak da
kurtuluşçu ve barışçı orduyu.
Kurduğun parti
nerde yasaklanmışsa
orda ayakta
ve savaş arkadaşların hep önünde yığınların
devrimci bayrağı dalgalanıyor
al alına sönmez şafakta.
Baş koymuşuz bu yola ilkin seninle
onbeşlerle
"bundan sonra geçeceğimiz yol
bugüne dek geçtiğimizden kısa",
devireceğiz bu Amerikancı saltanatı
ve sırça köşkünü işbirlikçilerin
taş çatlasa!

1968.

ATAOL BEHRAMOĞLU / MUSTAFA SUPHİ

DESTANI

(III. BÖLÜMDEN PARÇALAR)

Şairin 1971-1979 yılları arasında yazdığı bu destanın ilk baskısı Ekim 1979'da Sanat Emegi Yayınları'na basıldı..1980 yılı sonrasında, yurt dışında Emel Ayşe Mesçi yönetiminde çalışmalarını sürdüren Halk Oyunları Tiyatro Topluluğu tarafından sahnelendi ve bestelendi.

"Arkadaş
bir dakika dur
ve bak şu Kızıl Yıldız'a...
O senin
kurtuluşunun
simgesidir...
Her kim
taşıyor onu
bil ki
kardeşindir
odur kara günleri
yıkacak olan...

Arkadaş seni
boyunduruk altında tutmak
özgürlüğünü
ve toprağını
elinden alarak
seni sonsuza dek
tutsaklaştırmak isteyenler
görünce Kızıl Yıldız'ı
titrer...

Arkadaş
bir dakika dur

ve bak Şu Kızıl Yıldız'a...
Git, Kızıl Ordu'ya
yazıl sen de...
Őavkısın o yıldız
senin de alnından..."

(...)

İngiliz yandaşı
Hürriyet ve İtilaf
çöreklenmişken Bab-ı Ali'ye
inlerken vatan
bir söz fışkırdı
halkın bağrından:
Kuvayi Milliye...
Güney Anadolu:
Sarı Efe.
Aydın dağlarında
Demirci Mehmet...
Ve Yörük Ali
birlikleri
yurtsever
yiğitliklerinden
başkaca bir yerden buyruk almadan
ve yokken

buyruk verecek bir makam
yürüdüler
Aydın üstüne...

(...)

1920.
Denikin Kırım'dan temizlendi.
Ve Türkiye'de çeteler
Ceyhan ve Aksu'da
tüm dağlık alanları
ele geçirdiler.
Ve İzmir'den
Akhisar üstüne yürüyen
20.000 kişilik
işgal ordusuna karşı
beştebir
güçleri
bozuk silahları
ve tek toplarıyla
karşı durdu
Çerkez Ethem
Parti Pehlivan Birlikleri...

Ve anayurdunu
savunan bir halka
kurşun atmayan
Yunan komünistleri
kurşuna dizilirken
Yunan ordusunda;
Kuvayi seyyare
Bolşevik taburu komutanı
topçu yüzbaşı İsmail Hakkı
en zorlu darbeleri
indirdi düşmana...

(...)

Ve kendi sözleriyle
Kemal Paşa'nın
"Müthiş dalgaları
isyanların
çarparken
Ankara'da
karargahının duvarlarına"
Çerkez Ethem
birlikleri
bütün isyanları
param parça etti...
Ve padişah
kaldırdığında
savaş zorunluluğunu
silahı bırakıp giden askeri
tek bir örgüt durdurabildi:
Türk Halk İştirakiyyun Fırkası
ve tek bir umut:
Yeşil Ordu...

Ağustos 1920
Sevres andlaşması...
Eylül
TKP kurultay çağrısı:
"Çağlardır
bir bahtsızdan
bir bahtsıza geçirilen
zincirleri
kırmak dileğindeysen
katıl
kurultaya."
Ve başkan olarak
kapanış söylevinde
Mustafa Suphi
şöyle seslendi
Türkiye halkına:

"Silahı bırakma
yoksa sultanın borçlarını
ödetecekler sana
ve boğacaklar
başlattığın devrimi.
Yarın
daha büyük yıkımlar
söz konusu olacaktır
savaşın
asıl hedefinin
kapital olduğu
anlaşılmazsa..."

(...)

Kasım 1920
Daily Herald:
"Kemal'i tanımalıyız
O zaman Bakü'dan
kızılların kovulmasına
izin verecektir..."

Times:
"Antant devletleri
Sevres andlaşmasını
Türkiye yararına değiştirirse
Türkler
bolşeviklere sırt çevirir..."

Ve İngiltere'de
"Yunan dostu"
başbakan
Lloyd George'un
sarsılmadayken sandalyesi
Yunanistan'da
Venizelos devrildi...
Ve 900 milyon franklık

yatırımları
güvence altında kalmak koşuluyla
Fransa
tanıdı
Büyük Millet Meclisi Hükümetini...

Ve çullandılar
üstüne çetelerin
albay İsmet
albay Refet birlikleri...

Eriye eriye
çekildi Ethem.
Demirci boyun eğdi.
Yörük Ali er olarak
katıldı orduya...
Ve Ankara'dan
bir mektup
ulaştı Baku'ya:
"Aynı hedefe
yürüdüğümüz
Türk Halk İştirakiyun Fırkası'yla
tamamen
işbirliği yapmak amacıyla
tam yetkili
temsilcinizi gönderiniz..."

(...)

Gitme kal yığdım bu gece
Erzurum'da Karabekir Paşa
Erzurum Valisi Deli Hamit
Yatmış beklerler pusuda

*Durmak olmaz ki bir kez
Halk için çıktın mı yola
Demiri tavında dövmek gerek
Ucunda ölüm olsada*

(...)

Karadeniz
ıssız, karanlık
bir denizdir.
Tasalı
kırgın.
Ve bir göl gibi
sıkışp kaldığı
karaların
kısıkcında
bunalmış gibidir.

Mustafa Suphi
ve arkadaşları
on beş
kavga ve bilinç yoldaşı
bu denizde öldürüldü
ve bu dalgalara
gömüldü cesetleri...

Mustafa Kemal şöyle demişti:
"Biz
bizi mahvetmek isteyen
emperyalizme
ve bizi yutmak isteyen
kapitalizme karşı
heyeti milliyece mücadeleyi
şiar edinmiş kimseleriz..."

Ekleyecekti:
"Milyoncrler
hatta milyarderler
yetiştireceğiz..."

(...)

Onbeşler
bizi mahvetmek isteyen emperyalizme
ve bizi yutmak isteyen
kapitalizme karşı
dövüşü temelden
örgütlemeye gelmişlerdi
ama cellatlar
çıktı karşılarına...
Çünkü doğum
başlamıştı bile
ölümü taşımaya bağrında...

Şair bir an
durdurdu kalemini
uğuldayan başını
çevirdi geçmişe
ve geleceğe...
Halk
çok acılar çekti
ve çekmede...
Fakat ölüm
hayatı yıldıramaz...

"Hiç bir şey
ne kan
ne zindan
ne ateş
halkın bağımsızlık
ve demokrasi
mücadelesini durduramaz..."

SÖZLÜK

ADEM: Yokluk
AFAK: Ufuklar
AGNAM: Hayvan sayım vergisi
AHENİN: Demir gibi sağlam
AHİT: Antlaşma
AHVALİ RUHIYE: Ruhsal durumlar
AKİM: Başarısız
AKSAM: Bölümler
ALAYİŞ: Gösteriş
ALEMŞUMUL: Evrensel
ALİL: Hastalıklı, sakat
AMAL: Emeller
AMELE: İşçi
ANASIR: Unsurlar, öğeler
ANGLOFİL: İngilizci
ANTANTA: İtilaf, Anlaşma (Devletleri)
ASAR: Eserler, yapıtlar
AZADELİK: Serbestlik, kurtuluş
AZATLIK: Kölelikten kurtulmak
AZİM: Kararlılık
AZİM: Büyük, yüce, ulu

BAP: Bölüm
BADEİ ZEHİR: Zehirli içki
BAHR-İ HAZER: Hazar denizi
BAKAYA: Kalıntılar
BALIĞ OLMAK: Erişmek, bulmak
BANİ: Yapıcı
BEĞ: Konuşma yeteneği olan
BERHAYAT: Hayatta
BEŞERİYET: İnsanlık
BEYABAN: Çöllerde dolaşan

BEYANI MÜTALAA: Görüş belirtme
BEYNELMİLEL: Uluslararası
BİAMAN: Aman vermeyen
BİÇARE: Çaresiz
BİDAYET: Başlangıç
BİHAYA: Arsız, utanmaz
BİLAÜCRET: Ücretsiz
BİLAVASITA: Dolaysız, doğrudan doğruya
BİLİLTİZAM: Bile bile
BİLVASITA: Dolayısıyla
BİRAHMANE: Acımasızca

CEDİT: Yeni
CEHDETMEK: Çalışıp çabalamak
CELBETMEK: Üstüne çekmek
CELBEDİLMEK: Getirilmek
CELSE: Oturum
CESİM: Büyük
CİDAL: Savaşım, uğraşım
CİHANŞÜMUL: Evrensel
CİZYE: Vergi
CÜDA: Uzak düşmek

ÇERAĞ: Kılavuz

DARÜLFÜNUN: Üniversite
DARÜLMUALLİMİN: Öğretmen Okulu
DELALET ETMEK: Yol göstermek, aracılık etmek
DERCETMEK: (Gazeteye) koymak
DERDEST EDİLMEK: Yakalanmak

DERECE-İ NEZAKET: Nezaket derecesi

DEVASA: Dev gibi

DEVLETLULAR: Devlet büyükleri

DEVRE-İ HAYAT: Yaşam dönemi

DEVR-İ BUHRAN: Bunalım dönemi

DEVR-İ HAKİKİ: Gerçek dönemi

DEVR-İ SABİK: Önceki iktidar dönemi

DİRAYİT: Akıl, zeka

DÜÇAR EDİLMEK: Uğratılmak

DÜVELİ MUHASIMA: Düşman devletler

ECİR: Ücretle çalışan

EFKAR: Fikirler

EFRAD: Erler, bireyler

EKALİYET: Azınlık

EKSER: Çoğu

EKSERİYETİ AZİME: Büyük çoğunluk

EKSPLOİTE: Sömürü

ELYEVİM: Bugün, halen

EMARET: Emirler, beyler

EMRİ MEŞRU: Şeriata uygun, iş

ENVAİ ADİDE: Birçok çeşitli

ESBAB: Nedenler

ESİRİ HARP: Savaş tutsağı

EŞHAS: Kişiler

ESLİHA: Silahlar

EV AHİR: Sonlar

EV ASİT: Ortalar

EVLIYAYI UMUR: İş başındakiler

EVVELAHİR: Eninde sonunda, her zaman

FAKRÜDDEM: Kan kaybı

FERT: Birey

FEVKİNE: Üstüne

FEVTETMEK: Yitirmek, kaçırmak

FEYİZ: Verimlilik, gürlük

FIRKA: Parti, (orduda) tümen

FİKİR NEŞRİ: Düşünce yayma

FİLHAKİKA: Gerçekten

FİLVAKİ: Gerçekte

FÜTÜHATÇILIK: Fetihler yapmak

FÜTUR: Bezinlik

GARET ETMEK: Yağmalamak

GARİBE: Yabansı, şaşılacak şey

GARKETMEK: Bir şeye boğmak

GASİP: Zorla alan

GAYRİMAKUL: Akla aykırı

GAYRİMÜTERAKKİ: Gelişmemiş

GAYUR: Gayretli, çalışkan

GERMİ: Çok gayret

GERMİ VERMEK: Hizlandırmak

GRUPA: Grup

HADİM OLMAK: Yardım etmek, hizmeti geçmek

HADİS OLMAK: Meydana çıkmak

HADİSAT: Olaylar

HAFİ: Gizli

HAİLE: Trajedi

HAİZİ ŞEREF: Şeref sahibi

HAKKI HAYAT: Yaşam hakkı

HALASKAR: Kurtarıcı

HALİHAZIR: Şimdiki

HALİ FAALİYET: Çalışma durumu

HAMİL OLAN: Taşınan

HARBİ: Savaşla ilgili

HARBİ REKABET: Askeri rekabet

HARSLİ: Kültürlü

HASBELİCAP: Durum nedeniyle

HAT: Yazı

HATVE: Adım

HAVAHE ZAHVAHE:Boşu boşu-
na

HEDER ETMEK:Boşa harcamak

HESABAT: Hesaplar

HEYETİ İÇTİMAİYE: Sosyal top-
luluk

HOŞNUDİ: Hoşnutluk

HUDA: Tanrı

HULASAI FAALİYET: Çalışmalar
özeti

HULUL ETMEK: Gelip çatmak

HURUF: Harfler

HUSUL: Oluş, meydana geliş

HUSUSİYLE: Özellikle

HÜKÜMETİ MÜSTEBİTE: Dikta

HÜSN: Güzellik

İCRA VEKİLİ: Bakan

İÇTİHAÐ ETMEK: Görüş bildir-
mek

İÇTİMA: Sosyal, toplumsal

İDELER: Düşünceler

İDRAK HASSASI: Kavrama yete-
neği

İFA ETMEK: Yerine getirmek

İFRAĞ ETMEK: (Haline) getirmek

İĞFALETKMEK: Baştan çıkarmak

İHATA: Kavrama, kapsama

İHRAZ EYLEMEK: Erişmek, ka-
zanmak

İHTİRAM: Saygı

İHTİRASAT: Aşırı istekler

İHTİSASAT: İzlencimler

İHTİYAR OLUNMAK: Seçmek

İHRAZ: Elde etme

İHZAR: Hazırlama

İKA ETMEK: Etmek, yapmak

İKAZ: Uyarma

İKBAL: Yüce yerde olmak, işlerin iyi

gitmesi

İKMAL ETMEK: Tamamlamak

İKRAMAT: Ağırılama

İKTİFA ETMEK: Yetinmek

İKTİSAD-I SİYASİ: Ekonomi politik

İKTİZA: Gerek, gereklilik

İLMİ İÇTİMAİ: Sosyal bilim

İLTİHAK: Katılma

İLTİZAM ETMEK: Kayırmak

İNAYET: İhsan, lütuf

İNCİZAP: Sempati

İNHİLAL: Dağılma, çözülme

İNHİSARCILIK: Tekelcilik

İNİKAD EDEN: Toplanan

İNKILABI AZİM: Büyük devrim

İNKILABI: Devrimsel

İNKILABKARANE: Devrimci

İNKİŞAF: Gelişme

İNSANİYETKARANE: İnsancıl

İNTİHAP: Seçim

İNTİŞAR: Yayınlanma

İPTİDA: Başlangıç

İPTİDA: İlkel

İRADI KELAM: Konuşmak

İCRAINAZAR: Geriye bakmak

İRŞAD: Doğru yolu göstermek

İSTİFSAR: Düşüncesini yoklamak

İSTİHLAS: Kurtarma, kurtarıma

İSTİHSAL TARZI: Üretim biçimi

İSTİHZAİ: Alaylı

İSTİMDAT: Yardıma çağırma

İSTİ\AD: Dayanmak

İSTİRDAT: (Bir yeri) geri almak

İSTİŞARİ: Danışma niteliğinde

İTİDAL: Ilımlılık

İTİSAF: Haksızlık

İTİYADİ: Alışılmış

İTLAF: Öldürme, yoketme

İTMAM: Tamamlama

İTTİHAT: Birleşme, birlik
İTTİHAZ ETMEK: (Tedbir) almak
İZALE: Gidermek
İZAZ: Ağırlama
KAHHAR: Kahredici, yokedic
KAHİR: Pek üstün, ezici
KAİM: Ayakta duran, varolan
KANUNLARDA: Aralık-Ocak aylarında
KANUNU ESASİ: Anayasa
KANUNUEVVEL: Aralık
KANUNUSANİ: Ocak
KARİB: Yakın
KAVİ: Kuvvetli
KERİME: Kız evlat
KIRAAT EDİLMEK: Okunmak
KİSMİ MÜHİM: Önemli bölüm
KİTAAT: Birlikler
KİTAİ ASKERİYE: Askeri birlik
KİT'AL: Boğazlaşma, öldürüşüm
KİYAM: Ayaklanma
KİYMETİ TARİHİYE: Tarihsel önem
KUVVE: Güç
KUVVEDEN FİİLE: Sözden eyleme
KUVVEİ NİTKİYE: Konuşma yetisi
KÜFR: Dinsizlik, imansızlık
KÜL HALİNDE: Tüm olarak
KÜLLİYEN: Tamamiyle
KÜŞAD: Açılış

LAĞVETMEK: (Bir kuruluşu) kaldırmak
LAYİHA: Tasarı
LEZİZ: Zevk alınacak şeyler
LİYAKAT: Yaraşırılık

MAHAZA: Bununla birlikte, böyle

iken
MAARİF: Eğitim
MAĞDUR: Haksızlığa uğramış, kıygın
MAHVİL: Çevre
MAHSULATI SINAİYE: Sanayi ürünleri
MAKES: Akseden yer, yankı yeri
MAKHUR: Yenilmiş, kahrolmuş
MAKSADİ ESAS: Asıl amaç
MAKULE: Takım
MASUN: Korunan, korunmuş
MATEMENĞİZ: Mateme sebep olan
MAZARRAT: Zararı dokunma
MAZLUM: Zulme uğrayan
MEAL: Anlam
MECMU: Toplam, bütün, hep
MEFKURE: Ülkü
MEHAFİL: Çevreler
MEKTEBİ SULTANİ: Galatasaray Lisesi
MELCE: Sığınak
MELUN: Lanetli
MEMNU: Yasak
MEMUL: Umulan
MEMURİN: Memurlar
MENAFİ: Yararlar
MENFA: Sürgün yeri
MENHUS: Uğursuz
MENİ DUHUL: Girişi yasaklamak
MENZİL: Konak, varılacak yer
MERBUT: Bağlı
MERBUTİYET: Bağlılık
MENZİLE: Derece
MESAL: Çalışma
MESKENET: Miskinlik
MEŞUM: Uğursuz
META: Mal
METALİB: İstekler

METANET: Dayanıklılık
METRUK: Terkedilmiş
MEVADİ İPTİDÂİYYE: İlk madde-
ler

MEVAKİİ MUHTELİFE: Çeşitli
yerler

MEVKUFİYET: Tutuklanma

MEZALİM: Zulümler

MEZELLET: Alçalış, alçalma

MEZKUR: Sözü edilmiş olan

MİKİYAS: Ölçek

MİRZA: Beyzade

MUAHEDE: Antlaşma

MUAHHARAN: Daha sonradan

MUAVENET: Yardım

MUAVENETİ TAHRİRİYE: Yazı
yardımı

MUAYYENİYET: Belirlilik, bellilik

MUARİZ: Karşı çıkan

MUCİP OLMAK: Gerekertirmek

MUCİZ: Az sözle çok şey söyleyen

MUFASSAL: Ayrıntılı

MUGAYİR: Aykırı

MUHABERE: Haberleşme

MUHACERAT: Göç

MUHARRERAT: Yazışma

MUHAKKİR: Hor gören

MUHASAMA: Düşmanlık, zıtlık

MUHATARA: Tehlike

MUHAYYEL: Hayali

MUHİL: Dokunan, bozan

MUHİT: Çevre, saran

MUHTASAR: Kısa, kısaltulmuş

MUHTEKİR: Vurguncu, istifçi

MUKADDEM: Önce

MUKADDEME: Başlangıç

MURAHHAS: Delege

MUSAHABE: Konuşma

MUSİB: Yanılmayan

MUTAD: Alışlagelen

MUTANTAN: Şatafatlı, görkemli

MUTASALLIT: Sataşan

MUTAVİ: İtaat eden, boyun eğen

MUTEKİT: İnancı

MUTİYANE: Yumuşak başlılıkla

MUVASALA: Ulaşım

MUZMAHİL: Çöküntüye uğramış

MÜBAREZE: Vuruşma, savaşıma

MÜBEŞŞİR: Müjdeci

MÜCRİM: Suçlu

MÜDEHHAR: Biriktirilmiş

MÜESSESAT: Kurumlar

MÜESSİR: Etkin

MÜESSİSLİK: Kuruculuk

MÜFRITANE: Aşırı şekilde

MÜLAKİ: Bulaşan, kavuşan

MÜLTEZİM: Kescenekçi, devlet ge-
lirlerini götürü olarak üzerine alan

MÜMEYYİZ: Ayırtedici

MÜNBAİS: ..den ileri gelen

MÜNEVVERAN: Aydınlık

MÜNFERİT: Tek

MÜNTEHAP: Seçilmiş

MÜRÂİ: İkiyüzlü

MÜREBBİ: Eğitici

MÜREKKEP: Kurulu, birleşik

MÜRETTEP: Kurulu

MÜSALEMET: Barışıklık

MÜSAVAT: Eşitlik

MÜSELLAH: Silahlı

MÜSTÂİT: Yetenekli

MÜSTEKREH: İğrenç

MÜSTEMLEKAT: Sömürgeler

MÜSTENİDEN: Dayanarak

MÜSTEVLİ: Ele geçiren

MÜŞAHEDAT: Gözlemler

MÜŞAREKET: Ortaklık

MÜŞAVERE: Danışma
MÜTEADDİT: Birçok
MÜTECELLİ: Görünen, meydana
çıkın
MÜTEESSİR: Üzgün, etkilenmiş
MÜTEFEKKİR: Düşünür
MÜTEFERRİK: Ayrı ayrı, dağınık
MÜTENEVVİ: Çeşitli
MÜTEŞEKKİL: Kurulu, örgütlü
MÜTEVEKKİL: İşi olurluna bırakan
MÜTTEHİT: Birleşik
MÜYESSER ÖLMAK: Nasip ol-
mak
MÜZAHERET: Arkalama, yardım
MÜZAYAKA: Sıkıntı, darlık
MÜZİÇ: Tedirgin edici, bunaltıcı

NAFİZ: İçe işleyen
NAIL OLMAK: Erişmek
NAKLİ FAALİYET: İşi aktarma
NASP: Atama
NAZARLAR: Görüşler
NECAT: Kurtuluş
NEFYEDİLMEK: Sürgün edilmek
NESİR: Düzyazı
NEZARET: Bakanlık
NİFAK: Ara açıklığı
NİKAB: Yüz örtüsü, peçe
NİSYAN: Unutma
NİŞANE: Belirti
NİZA: Çekişme, kavga
NOKTAİNAZAR: Görüş
NUMUNEİ İMTİSAL: Uyulacak
örnek
NÜMAYİŞ: Gösteri

ÖŞÜR: Aşar, üründen alınan onda bir
vergi

PATRIOT: Yurtsever
PAYIDAR: Kalımlı
PAYİTAHT: Başkent
PEYDA ETMEK: Ortaya çıkarmak, edin-
mek
PİŞVALIK: Önderlik
POMEŞÇİK: Çiftlik sahibi
PREJÜJE: Önyargı

RABITA: İlişki
REİSİ ESBAK: Eski başkan
RENÇPER: Köylü
REVABIT: İlişkiler
REVAÇ: Geçerlilik
RİCAT: Geri çekilme
RİSALEİ MUVAKKATE: Geçici broşür
RİYA: İkiyüzlülük
RİYAKAR: İkiyüzlü
RUSYA İNKILABI AZİMİ: Rusya Büyük
Devrimi
RUZNAME: Gündem
RÜESA: Başkanlar

SAFDİL: İç saf, bön
SAFFET: Temizlik, arılık
SAİ: Emek, çalışma
SAİK: Neden
SALBEN: Asılarak
SENADİD: Başlar, ileri gelenler
SANATKARAN: Sanatkarlar
SAYHA: Bağırma
SECIYE: Karakter
SENA: Övme
SERDOLUNAN: İleri sürülen
SERLEVHA: Yazı başlığı
SEVAHİL: Kıyılar
SINIFI: Sınıfsal
SİNİZM: Yadsıyıcılık, köpeksilik

SİRAYET: Bulaşma, yayılma
SUFLİYET: Aşağılaşmak
SUİTEFEHHÜM: Kötü kuruntu
SUKUT: Düşmek
SULTANİ: Lise
SURETİNDE: Görünüşünde
SÜKUT İHTİYAR OLUNMAK:
Susmak
SÜNUHAT: Akla gelenler, içe doğanlar
SÜRUR: Sevinç

ŞADAN: Sevinçli
ŞAHADETNAME: Diploma
ŞAHRAH: Doğru ve açık yol
ŞEKAVET: Haydutluk
ŞERAITİ İKTİSADİYE: Ekonomik koşullar
ŞERİAT: İslam hukuku
ŞİARAT: Sloganlar
ŞURA: Sovyet, Konsey
ŞÜHEDA: Şehitler
ŞÜMULLÜ: Kapsamlı

TAAMÜM: Yayılma
TAAZZUV: Organlaşma
TAFSİLİ: Ayrıntılı
TAGALLÜP: Zorbalık
TAHAKKUK: Gerçekleşme
TAHASSÜS: Duygulanma
TAHRİR HEYETİ: Yazı Kurulu
TAHSİLİ ALİ: Yüksek öğrenim
TAHSİLİ İDADİ: Lise öğrenimi
TAHSİLİ İPTİDÂİYE: İlk öğrenim
TAHSİN: Alkışlama
TAHTI MUHAKEME: Yargılanma
TAHTİRİYASETİNDE: Başkanlığında
TAHTI TEHDİTTE: Tehdit altında

TAKİBAT: Kovuşturma
TARDETMEK: Kovmak, püskürtmek
TARİHİ MEDENİYET: Uygarlık tarihi
TARİKİYLE: Yoluyla
TASALLUT: Sataşma
TATİLİ EŞGAL: Grev
TAVASSUT: Aracılık
TAVSİF ETMEK: Nitelemek
TAZİP: Azaba sokmak, üzmek
TAZİYE: Başsağlığı
TAZİKAT: Baskılar
TAZİYKİ İÇTİMAİ: Sosyal baskı
TEBDİL ETMEK: Değişmek
TEBİT EDİLEN: Sürülen
TECEDDÜDAT: Yenilikler
TECESSÜM ETMEK: Canlanmak
TEDRİCEN: Azar azar
TEDRİSAT: Öğretim
TEESSÜRAT: Üzüntüler
TEFRİK: Ayırma
TEHALÜF: Aykırılık
TEKNİKA: Teknik
TELAKKİ ETMEK: Anlamak, saymak
TELEF: Kayıp
TELİF: (Kitap) yazmak
TELİF EYLEMEK: Uzlaştırmak
TELİH: Tanrılaştırma
TEMAYÜLAT: Eğilimler
TEMAYÜZ ETMEK: Sivrilmek
TEMEDDÜN: Uyarlaşma
TEMENNA: Saygıyla selamlamak
TEMERKÜR: Bir yerde toplanma
TEMESSÜL: Benzeşme
TEMETTÜ: Kazanç
TENEVVÜR: Aydınlanma
TERBİYEİ İÇTİMAİ: Sosyal eğitim
TERCÜMEİ HAL: Hayat hikayesi

TESANÜT: Dayanışma
TESİRAN: Etkiler
TESLİMİ NEFS: Can verme
TESMİYE: Adlandırma
TEŞEBBÜSAT: Girişimler
TEŞETTÜTÜ EFKAR: Fikir ayrılığı
TEŞRİKİ MESAI: İşbirliği
TEŞRİNİEVVEL: Ekim
TEŞRİNLERDE: Ekim-Kasım aylarında
TEVAKKUF: Duraksama, eyleşme
TEVESSÜ: Genişleme, yayılma
TEVESSÜL ETMEK: Girişmek
TEVSİ ETMEK: Genişletmek
TEVSİİ MALUMAT: Bilgi artırmak
TEZAYÜT: Çoğalma
TEZYİF: Aşağısama
TRANŞE: Siper
TUFEYLİ: Asalak

UHDE: Üzerine alma
ULUMU SİYASİYE: Siyasal bilgiler
UMUMİ KİTABET: Genel sekreterlik
UMUMUNA NİSBETEN: Tümüne oranla
USERA: Esirler
UZUV: Organ
UZVİ: Organik

VAHİME: Kuruntu
VAKFINEFİS ETMEK: Kendini vermek
VAKIAİ MÜESSİFE: Üzücü olaylar
VAKİF OLMAK: Bilmek, öğrenmek

VAKUR: Ağırbaşlı
VARİDAT: Gelirler
VASAT: Ortam
VASIL OLMAK: Ulaşmak
VASİ: Geniş
VAZETMEK: Koymak
VAZİH: Açık
VAZİFEİ TEMEDDÜN: Uygarlaşma
VAZİFEŞİNASLIK: İşine bağlılık
VAZİYETİ SİYASİYE: Politik durum
VEKAYİ: Olaylar
VELVELEDAR: Gürültülü
VESAİT: Araçlar
VUKUF: Anlama, bilme
VUSUL: Ulaşmak, varmak
VÜRUD ETMEK: Gelmek

YADETMEK: Anmak
YAĞMAKARLIK: Yağmacılık
YEVMI CEDİT, RIZKI CEDİT: Günübirlik geçim sağlamak
YILDIZDAN YILDIZA ÇALIŞMAK: Gece gündüz çalışmak

ZABİTAN: Subaylar
ZADEGAN: Soylular
ZAHİR OLMAK: Desteklemek
ZAHİREN: Görünüşte
ZEHİY MANTIK: Ne güzel mantık
ZİMNİNDA: İçin
ZİYAI EBEDİ: Ebedi kayı
ZİYA: Işık
ZİYALILAR: Aydınlar
ZUHUR: Meydana çıkma, görünme
ZULMET: Karanlık

FOTOĞRAFLAR VE BELGELER İÇİN NOTLAR

Sayfa: 3 — Mustafa Suphi'nin portresi. Orhan Taylan.

8- Orhan Taylan'ın bir çizimi.

33 — Mustafa Suphi ve Yoldaşları'nın katledilmelerinin ikinci yıldönümünde TKP.li yoldaşlarından bir hazırlık kurulu tarafından 1923 yılında Moskova'da Kızıl Şark matbaasında bastırılan kitabın ön kapak fotoğrafı. **"Bütün Dünya İşçileri Birleşiniz. 28-29 KANUNUSANI 1921. Mustafa Suphi ve Yoldaşları'nın Karadeniz Kıyılarında parçalanmalarının ikinci yıldönümü"**.

34 — Ekim Devrimi'nin 5. yıldönümünde Moskova'da yayınlanmaya başlanan **"Kızıl Şark"** dergisinin ilk sayısı. Kasım 1922.

37 — Mustafa Suphi

61 — Mustafa Suphi'nin 1913 yılında yayınlanmış bir resmi.

115 — Ethem Nejat.

139 — Doğu Halkları için Türk, Arap, Fars ve Rus dillerinde ayda bir yayınlanmak üzere yayına başlamış olan **Şark İli (Eli)** dergisinin 1. sayısının kapağı. Aralık 1920 Bakü.

140 — İslam Dünyası için 1922de Moskova'da yayınlanmaya başlayan **Novyi Vostok** dergisinin ilk sayısı.

163 — Komünist Enternasyonalin bir afişi. Proleterya dünyayı esareti altında tutan kapitalizmin zincirlerini parçalıyor.

164 — Bakü Birinci Doğu Halkları Kurultayı Başkanlık Divanı.

231 — Rahime Selimova ve Cemile Nuşirvanova hanımların (oturanlar) 1923 yılında Bakü'de çektikleri bir hatıra resmi.

232 — Azerbeycan Komünist Partisi'nin Kadınlar Kolunun yayınladığı **Doğu Kadını** dergisinin Ağustos 1924 tarihli 8. sayısı

241 — Bir işçi eyleminden görüntü.

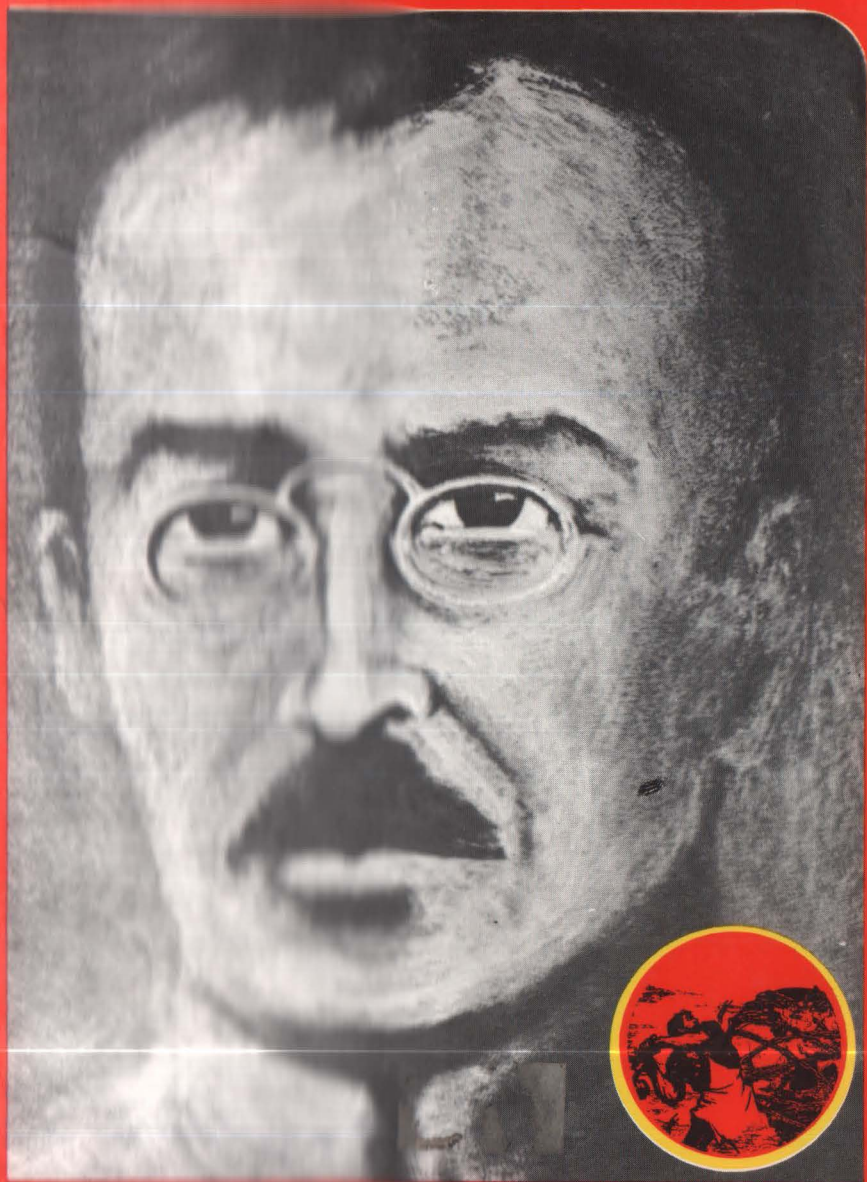
242 — Bir Mayıs mitinginden görüntü.

61, 115, 164, 231. sayfalardaki resimler ile III. Bölümdeki 3, 4, 5, 6 nolu. IV. Bölümdeki 2, 3 nolu belgeler için Mete Tunçay Hoca'nın kaynaklarda belirtilen kitapları ile Tarih ve Toplum dergisinde çıkan yazılarından; diğer belge ve bilgileri ise kaynaklarda belirtilen kitaplardan derledik.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- 1- Mete TUNÇAY: Türkiye'de Sol Akımlar (1908-1925). 3.bs. Bilgi. y. 1978
- 2- Mete TUNÇAY: Eski Sol Üzerine Yeni Bilgiler. Belge. y. 1982
- 3- Mustafa Suphi ve Yoldaşları. Info-Türk Ajansı. Brüksel 1975
- 4- Mustafa Suphi Kavgası ve Düşünceleri. Info-Türk Ajansı. Brüksel 1974
- 5- Hermann WEBER (derleyen): III. Enternasyonal. 1919?1943. Belgeler. Belge. y. 1979
- 6- Dimitır ŞIŞMANOV: Türkiye İşçi ve Sosyalist Hareketi. Belge. y. 1978
- 7- Aclan Sayılğan: Türkiye'de Sol Hareketler (1871-1972). Hareket y. 1972
- 8- Önder SAĞLAM (der): Ölümsüz Savaşçı Mustafa Suphi. Ürün. y. 1978
- 9- Fethi TEVETOĞLU: Türkiye'de Sosyalist ve Komünist Faaliyetler. (1910-1960) Ankara. 1967
- 10- Fahri ERDİNÇ: Mustafa Suphi Destanı. Türkiye Defteri. S. 17. Mart 1975
- 11- A. Ergin GÜRAN (der.): Türkiye Halk İştirakiyyun Fırkası Yayın Organları. I. Katkı Yayınları. 1975
- 12- Haydar BULAK (Haz.): Kurtuluş (Berlin ve İstanbul'da çıkmış Kurtuluş Dergisinin yeni türkçeye çevrilmiş basımları. Anadolu y. 1975
- 13- Ataol BEHRAMOĞLU: Mustafa Suphi Destanı. Sanat Emeği Y. 1979
- 14- A. CERRAHOĞLU: Türkiye'de Sosyalizmin Tarihine Katkı. May Y. 1975
- 15- İlhan E. DARENDELİOĞLU: Türkiye'de Komünist Hareketleri. Vesikalarla. 1910-1973. Bedir Y. 3. Baskı. 1973
- 16- Rasih Nuri İLERİ: Atatürk ve Komünizm. Anadolu Y. 1970.
- 17- I. Doğu Halkları Kurultayı. Bakü. 1920. Koral Y. 1975
- 18- George HARRIS: Türkiye'de Komünizmin Kaynakları. Boğaziçi Y. 1975
- 19- Yalçın KÜÇÜK: Türkiye Üzerine Tezler. (1-5) Tekin Y. (1978-1992)
- 20- Yalçın KÜÇÜK: Aydın Üzerine Tezler. (1-5) Tekin Y. (1984-1988)
- 21- Tarih ve Toplum Dergisi çeşitli sayılar.
- 22- Yakın Tarihimiz. Cilt. 1-4

MUSTAFA SUPHI

Sosyalist Yayınlar